

Управління культури і туризму
Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна наукова
бібліотека імені Олени Пчілки

КАЛЕНДАР
знаменних і пам'ятних дат Волині
на 2009 рік



УДК 94(477,83)(059. 3)
ББК 63. 3 (4УКР – 4 ВОЛ) Я 25
К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік /
упр-ня культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Во-
лин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксен-
дзук. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2008. – 168 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, чиї життєві шляхи пролягли через Волинь.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат 2009 року. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка і список літератури, в якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є покажчик імен видатних діячів, представлених у ньому, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук
Е. С. Ксендзук

Відповідальні за випуск:

А. М. Силюк
Л. А. Стасюк

ISBN 978-966-2115-38-3

© Волинська державна обласна
універсальна наукова бібліотека
ім. Олени Пчілки, 2008
© Волинський краєзнавчий музей, 2008
© ПВД «Твердиня», 2008

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ 2009 РОКУ

- 2 січня** 65 років від дня народження Д. М. Курдельчука (1944) – Президента української іноземної юридичної колегії
- 4 січня** 70 років від дня народження О. М. Шмакова (1939–1978) – українського художника
- 5 січня** 75 років від дня народження В. Е. Пясецького (1934) – волинського краєзнавця
- 6 січня** 70 років від дня народження В. В. Демчука (1939) – українського вченого-біохіміка і педагога
- 6 січня** 70 років від дня народження М. М. Мах (1939) – директора Волинської обласної бібліотеки для юнацтва, заслуженого працівника культури України
- 20 січня** 100 років від дня народження Я. Й. Фітцке (1909–1940) – польського археолога, музейника, дослідника Волині
- 22 січня** 55 років від дня народження М. В. Кравчук (1954) – художниці, майстрині-соломникарки, члена Національної спілки народних майстрів України
- 30 січня** 175 років від дня народження В. Б. Антоновича (1834–1908) – українського історика, етнографа, археолога, археографа
- 2 лютого** 65 років від дня визволення м. Луцька від фашистських загарбників (1944)
- 5 лютого** 75 років від дня народження Б. О. Жука (1934) – заслуженого працівника культури України
- 5 лютого** 30 років від часу відкриття Музею історії сільського господарства Волині у с. Рокині Луцького району (1979)
- 11 лютого** 65 років від дня народження В. Т. Денисюка (1944) – волинського краєзнавця, культурно-освітнього діяча, заслуженого працівника культури України
- 14 лютого** 60 років від дня народження В. Я. Ілляшенко (1939) – українського вченого-математика, педагога
- 16 лютого** 65 років від дня народження О. Р. Валенти (1944–1991) – українського художника
- 22 лютого** 195 років від дня народження О. Кольберга (1814–1890) – польського, українського та білоруського фольклориста, етнографа та композитора
- 25 лютого** 138 років від дня народження Лесі Українки (1871–1913) – видатної української письменниці, громадської діячки
- 26 лютого** 120 років від дня народження Б. М. Білецького (1889–1969) – українського педагога, директора Луцької української гімназії
- 1 березня** 80 років від дня народження А. В. Свідзинського (1929) – українського вченого-фізика, першого ректора Волинського державного університету імені Лесі Українки

9 березня	195 років від дня народження Т. Г. Шевченка (1814–1861) – видатного українського поета, художника, мислителя
10 березня	95 років від дня народження М. П. Куделі (1914–2004) – культурно-освітнього і громадського діяча, збирача Шевченкіани
17 березня	60 років від дня народження А. О. Маренич (1949) – народної артистки України
4 квітня	225 років від дня народження З. Доленги-Ходаковського (1784–1825) – польського і українського фольклориста, етнографа, археолога
14 квітня	55 років від дня народження В. А. Чепелюка (1954) – народного артиста України
15 квітня	100 років від дня смерті П. А. Косача (1842–1909) – українського громадського діяча, батька Лесі Українки
9 травня	65 років від дня народження Є. М. Смолярчук (1944) – заслуженого працівника культури України
11 травня	70 років від дня народження О. О. Рисака (1939–2003) – українського літературознавця, поета, педагога
25 травня	75 років від дня народження П. П. Маха (1934) – українського письменника, публіциста
2 червня	80 років від дня заснування у м. Луцьку товариства імені Лесі Українки (1929)
6 червня	80 років від дня народження Е. М. Ольшевського (1929) – заслуженого артиста України
6 червня	50 років від часу відкриття у м. Луцьку музичного училища (1959)
13 червня	75 років від дня народження В. С. Ревухи (1934–1995) – українського письменника, перекладача, публіциста
16 червня	80 років від дня відкриття в м. Луцьку Волинського краєзнавчого музею (1929)
19 червня	60 років від дня народження П. І. Хлебніка (1949) – заслуженого працівника культури України
26 червня	20 років від дня заснування Ковельського історичного музею (1989)
28 червня	День Конституції України
29 червня	160 років від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки
1 липня	60 років від дня народження Я. Є. Корнилюка (1949) – заступника начальника управління культури і туризму облдержадміністрації
3 липня	55 років від дня народження П. П. Савоша (1954) – заслуженого артиста України

- 4 липня** 60 років від дня народження О. А. Мізюка (1949)
– заслуженого працівника культури України
- 10 липня** 60 років від дня відкриття меморіального музею Лесі Українки в с. Колодяжне Ковельського району (1949)
- 17 липня** 75 років від дня народження Й. Г. Струцюка (1934)
– українського письменника
- 20–21 липня** 15 років від часу проведення першого Міжнародного фестивалю «Поліське літо з фольклором» у м. Луцьку (1994)
- 21 липня** 65 років від часу визволення території Волинської області від фашистських загарбників (1944)
- 21 липня** 50 років від дня народження І. С. Пхиденка (1959)
– українського вченого-історика і педагога
- 23 липня** 70 років від дня народження В. І. Шингура (1939) – українського художника
- 27 липня** 85 років від дня народження Д. Д. Довбошинського (1924) – заслуженого художника України
- 30 липня** 140 років від дня народження М. П. Косача (1869–1903) – українського письменника та вченого, брата Лесі Українки
- 1 серпня** 96 років від дня смерті Лесі Українки (1871–1913) – видатної української письменниці, громадської діячки
- 4 серпня** 90 років від дня смерті Д. Вітовського (1887–1919)
– українського громадського і політичного діяча
- 5 серпня** 120 років від дня народження В. Ф. Караваєва (1889–1975) – українського художника
- 7 серпня** 190 років від дня народження П. О. Куліша (1819–1897) – українського письменника, історика, етнографа та громадського діяча
- 18 серпня** 50 років від дня народження І. А. Ковальчука – українського вченого-історика і педагога
- 24 серпня** День Незалежності України
- 27 серпня** 75 років від дня народження В. І. Лучука (1934–1992)
– українського поета і перекладача
- 28 серпня** 110 років від дня народження С. Мацка (1899–1967) – польського вченого-ботаніка, музейника, дослідника природи Волині
- 1 вересня** 70 років від дня народження М. М. Кучинка (1939)
– українського вченого-археолога і педагога
- 3 вересня** 125 років від дня народження М. П. Косача (1884–1937) – брата Лесі Українки
- 6 вересня** 75 років від дня смерті А. Г. Лазарчука (1870–1934)
– українського художника
- 10 вересня** 85 років від дня народження М. М. Клименко (1924)
– української актриси
- 17 вересня** 70 років від часу приєднання Західної України до УРСР (1939)

- 20 вересня** 55 років від дня народження Е. П. Сабової-Дишко (1954) – української художниці
- 27 вересня** 70 років від дня заснування газети «Волинь» (1939)
- 1 жовтня** 70 років від дня смерті Ю. Неча (1908–1939) – польського вченого-історика, дослідника Волині
- 4 жовтня** 79 років від дня смерті Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки
- 4 жовтня** 80 років від дня народження В. Ю. Ковальчука (1929) – майстра-гончара
- 7 жовтня** 75 років від дня народження Ю. Е. Савки (1934) – майстра вишивки
- 20 жовтня** 80 років від дня народження З. М. Євницького (1929) – волинського краєзнавця і педагога
- 27 жовтня** 60 років від дня народження М. Г. Тиского (1949) – українського історика і громадського діяча
- 7 листопада** 80 років від дня народження Р. Г. Метельницького (1929–2007) – українського архітектора і художника
- 9 листопада** 125 років від дня народження С. К. Ліпінського (1884–1954) – вченого, агронома-селекціонера
- 10 листопада** 70 років від дня народження А. Н. Миронченка (1939) – заслуженого майстра народної творчості України
- 13 листопада** 60 років від дня народження К. В. Борисюка (1949) – українського художника
- 17 листопада** 20 років від часу створення Волинського обласного товариства краєзнавців (1989)
- 20 листопада** 95 років від дня народження Д. О. Остапюка (1914–1984) – волинського краєзнавця, організатора музейництва в краї
- 27 листопада** 125 років від часу опублікування першого вірша Лесі Українки «Конвалія»
- 28 листопада** 100 років від дня народження Й. О. Ромащука (1909–2001) – майстра плетіння з природних матеріалів, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 4 грудня** 75 років від дня народження І. Д. Сензюк (1934) – майстра вишивки та робіт з бісеру, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України
- 4 грудня** 70 років від дня створення Волинської області (1939)
- 8 грудня** 145 років від дня народження Й. К. Пачоського (1864–1942) – вченого-біолога, природодослідника
- 8 грудня** 105 років від дня народження П. М. Жолтовського (1904–1986) – українського вченого-мистецтвознавця
- 16 грудня** 95 років від дня народження О. О. Самохваленка (1914–1977) – українського хорового диригента

- 18 грудня** 145 років від дня народження А. Войніча (1864–1955) – польського лікаря і краєзнавця
- 18 грудня** 55 років від дня народження М. З. Рубана (1954) – українського художника
- 26 грудня** 85 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924) – історика, краєзнавця, заслуженого працівника культури України
- 30 грудня** 95 років від дня народження Д. Л. Шумука (1914–2004) – українського дисидента, політв'язня

* * *

- 860 років** від часу першої писемної згадки про с. Чемерин, тепер Ківерцівського району (1149)
- 810 років** від часу утворення Галицько-Волинського князівства (1199)
- 750 років** від часу першої писемної згадки про с. Житані, тепер Володимир-Волинського району (1259)
- 750 років** від часу першої писемної згадки про с. П'ятидні, тепер Володимир-Волинського району (1259)
- 600 років** від часу першої писемної згадки про с. Четвертня, тепер Маневицького району (1409)
- 580 років** від часу з'їзду монархів європейських країн у м. Луцьку (1429)
- 550 років** від часу першої писемної згадки про с. Бистровиця, тепер Горохівського району (1459)
- 525 років** від часу першої писемної згадки про смт. Любешів (1484)
- 500 років** від часу першої писемної згадки про с. Мокрець, тепер Турійського району (1509)
- 500 років** від часу першої писемної згадки про с. Хобултова, тепер Володимир-Волинського району (1509)
- 450 років** від часу першої писемної згадки про с. Кукли, тепер Маневицького району (1559)
- 450 років** від першої згадки про с. Кошів, тепер Луцького району (1559)
- 450 років** від часу надання м. Берестечку Магдебурзького права (1559)
- 225 років** від часу спорудження Успенської церкви у с. Старий Порицьк, тепер Іваничівського району (1784)
- 225 років** від часу спорудження церкви Різдва Богородиці у с. Здомишель, тепер Ратнівського району (1784)
- 225 років** від часу спорудження Стрітенської церкви у с. Залісоччя, тепер Ківерцівського району (1784)
- 200 років** від часу спорудження Михайлівської церкви у с. Замшани, тепер Ратнівського району (1809)
- 130 років** від часу першого приїзду Лариси Косач до м. Луцька (1879)
- 100 років** від часу опублікування перших публіцистичних і наукових праць В. К. Липинського (1909)

4 СІЧНЯ**70 років від дня народження О. М. Шмакова (1939–1978) – українського художника**

Олександр Миколайович Шмаков народився 4 січня 1939 року в місті Донецьку (колишнє Сталіно), в багатодітній робітничій сім'ї шахтаря. 1951 року юного Олександра за мистецькі здібності прийняли до 5-го класу Київської Республіканської художньої школи імені Т. Г. Шевченка, де він отримав перші знання з основ мистецтва, де формувалися його погляди як художника – майбутнього віртуоза-колориста в царині малярства. «Генієм», «вундеркіндом» назвали його викладачі школи та однокласники за винятково обдарованість, наполегливість і сумлінність у навчанні.

У 1958–1962 роках О. Шмаков – студент Київського художнього інституту на факультеті живопису. Навчався у професора І. Н. Штільмана, у В. М. Костецького, а згодом у майстерні В. І. Забашти. Після закінчення інституту, із 1963 по 1964 роки, працював викладачем малювання в Балтинському педучилищі на Одещині. У 1964-му переїхав до Луцька, отримав посаду завуча Луцької дитячої художньої школи (директор П. К. Сензюк). У 1965-му працював у Волинських художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР. У тому ж році Олександр Шмаков за власні кошти поїхав в творчу шестимісячну поїздку до Північної Карелії. Активно працюючи, привіз значний творчий доробок жанрових картин, пейзажів та портретів, які стали основою для першої у Луцьку персональної виставки (1966).

У 1967 році О. Шмаков, єдиний представник із Волині, брав участь в Республіканській виставці в Києві. У 1968 році – один із перших волинян, що брали участь у Всесоюзній виставці живопису в Москві.

Другу та останню персональну виставку О. Шмакова було відкрито посмертно в 1978 році. На ній експонувалося 129 творів образотворчого мистецтва – група робіт студентського періоду, цикл творів, присвячених Півночі, та полотен, більшість із яких тепер знаходиться в приватних збірках. У 1994 році значна кількість творів Олександра Шмакова була передана художником Віктором Шингуром, близьким товаришем митця, до Волинського краєзнавчого музею.

Олександр Шмаков прожив коротке, але складне життя, створивши за цей час яскравий творчий доробок. Побутові картини, сповнені романтики північні пейзажі, портрети сучасників не тільки відображають діапазон творчих пошуків художника у непростий час панування в мистецтві соцреалістичних норм, а й демонструють прагнення автора творити вільно і розкуто, його намагання власними пошуками бути співзвучним європейському малярству.

Саме ці риси визначили творче кредо Олександра Шмакова. Саме вони головним чином і спричинили драму життя цього художника, зумовивши до певної міри і його трагічний кінець. Колорист від Бога, віртуоз олійного малярства, митець глибоко мислячий і послідовно безкомпромісний, Шмаков був не потрібен політично заангажованій радянській культурі. Вона безжально відторгнула його, як і багатьох інших романтиків «хрущовської відлиги».

Сьогодні поодинокі полотна із невеликої спадщини Олександра Шмакова – це справжні реліквії, як промінчик світла без жодної фальші та лицемірства. Вони хвилюють душу, емоційно збагачують, зримо демонструючи незнищенність ідей високого мистецтва.

Олександр Шмаков помер в листопаді 1978 року.

Дмитро Зінько

Література:

Вербич В. Два Олександрі – одна трагедія / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 58–59.

Навроцька З. До питання осмислення художньої спадщини Волині другої половини ХХ ст. / З. Навроцька // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 345–346.

Нестерчук М. Луцьк моїх друзів / М. Нестерчук // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 346–349.

Вербич В. Чому на Волині вбивають найталановитіших / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 5 лют. – С. 9.

* * *

4 січня 65 років від дня народження О. М. Шмакова (1939–1978) – волинського художника // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 9–13.

5 СІЧНЯ

75 років від дня народження В. Е. Пясецького (1934) – волинського краєзнавця

У 1980-х роках, коли на теренах Радянського Союзу кожній мислячій людині бракувало правдивої інформації для повноцінного життя, коли знову почали оголюватися патріотичні почуття населення в республіках і областях, важливим джерелом для формування національної свідомості громадян стало історичне краєзнавство. В рядках історичного минулого також намагалися

віднайти підказки до пошуку шляхів виходу із загального застійного процесу, в якому опинилося суспільство. Волинянам у цьому пощастило, бо крім партійної історичної літератури вони могли читати в обласній пресі захоптиві краєзнавчі публікації Вальдемара Пясецького.

Власне про те, що він Вальдемар та ще й католик, тоді ще ніхто не знав і не міг знати, бо навряд чи тоді його публікації появилися б на сторінках волинських газет – цього просто би не допустила тогочасна влада. А так вони з'являлися: «Яровицьке передмістя», «Шумів на околиці ліс», «Загадки Градної гори», «Битва на греблі», «Таємниці княжого двору», «Біля ратуші на ринку» і десятки інших. Із затамуванням подиху вчитувалися в них лучани, а пізніше жваво обговорювали поміж собою. Проте чи не основна вага краєзнавчої праці В. Пясецького на той час полягала в тому, що на його публікаціях виховалося ціле покоління молодих краєзнавців, завдяки чому знову відродилося історичне краєзнавство на Волині.

Вальдемар Едвардович Пясецький народився 5 січня 1934 року в містечку Дубровиця Рівненської області. Життєві мандри краєзнавця продовжилися в іншому історичному містечку – Володимирі-Волинському, де стала вчителювати його мати. Там він здобув середню освіту і в 1952 році поїхав до Львова та вступив на архітектурний відділ Політехнічного інституту. Через три роки доля закинула його спочатку в місто Харків, а потім в місто Орел, проте навчання вдалося продовжувати. У 1967 році В. Пясецький отримав диплом викладача креслення та малювання зі спеціалізацією «Історія мистецтв». Освіта й захоплення краєзнавством дали можливість викладати історію мистецтв у художній, а краєзнавство – у загальноосвітній школі № 15 міста Луцька.

Упродовж тридцяти років відомий краєзнавець займається дослідженням історії вулиць міста Луцька. Газетні статті, присвячені цій темі, «І розкажуть вулиці», «Загадки назв Старого міста», «Від площі Ринок і до околиць», «Вулиці нашого міста», «Ковельське роздоріжжя» та інші знайшли подальше наукове опрацювання і втілення в об'ємній книзі, виданій до 920-ї річниці міста «Вулиці та площі міста Луцька».

Вальдемар Едвардович багато і самовіддано працює над біографічними розповідями про забутих у свій час волинян, історією будівель та споруд, сіл та містечок. Його місце за першим столом, у ряду від вікна, читального залу обласного державного архіву, рідко коли порожнє. Під руками шурхотять пожовклі сторінки рукописних документів, у яких прихована наша надзвичайно цікава історія, і поки що вона відома лише цьому досліднику.

Мрія 75-го року життя В. Пясецького – видрукувати книгу про Луцьк і лучан від часів середньовіччя до початку Другої світової війни. У ній краєзнавець планує висвітлити найцікавіші моменти

з історії будинків, вулиць, куточків міста в тісному зв'язку з розповідями про його найбільш відомих мешканців та проілюструвати її старими фотознімками. Тобто, образно відродити історичні картини життя і побуту міста Луцька. На сьогоднішній день ця мрія реалізовується завдяки копіткій праці патріарха волинського краєзнавства.

Надія Троневиц

Література:

Пясецький В. Вулиці і майдани Луцька : іст.-краєзн. довід. / В. Пясецький, Ф. Мандзюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 398 с.

Пясецький В. Володимир Олександра Цинкаловського / В. Пясецький // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від перш. писем. згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – С. 36–41.

Пясецький В. 28 липня 70 років від дня народження Я. Н. Димнича (1936–1986) – вчителя, краєзнавця, дослідника історії Волині / В. Пясецький // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік. – Луцьк, 2005. – С. 134–136.

Пясецький В. 3 історії районних центрів Волинської області / В. Пясецький // Минуле і сучасне Волині та Полісся : історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 234–238.

Пясецький В. Магнатська садиба в Дольську : (до історії музейних колекцій на Волині) / В. Пясецький // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Камінь-Каширський в історії Волині та України : матеріали XX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці перш. писем. згадки Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шабліовського. – Луцьк, 2006. – С. 191–192.

Пясецький В. Проекти розширення Луцького середмістя на Стирову заплаву 30-х років XX ст. / В. Пясецький // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцька міська громада : історія, традиції, люди : матеріали XXVI Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 510-й річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-й річниці створення Луцьк. православ. братства. – Луцьк, 2007. – С. 85–90.

Пясецький В. Архітектурна спадщина Луцька : особливості формування та збереження / В. Пясецький // Є. – 2004. – № 2. – С. 18–21.

Пясецький В. Бургомістр – не святоша, але Святошу шанував / В. Пясецький // Волин. газ. – 2007. – 22 лют. – (Кур'єр 7 муз. Чис. 1).

Пясецький В. Бюджетні колізії сторічної давності / В. Пясецький // Луцьк. замок. – 2004. – 18 берез. – С. 10.

Пясецький В. Вибори в Луцьке самоврядування: рік 1917-й / В. Пясецький // Волин. губерн. відом. – 2006. – 11 трав. – С. 13.

Пясецький В. Доля однієї луцької пам'ятки / В. Пясецький // Луцьк. замок. – 2005. – 1 верес. – С. 12.

Пясецький В. Завірена – попередниця паспортної / В. Пясецький // Волин. губерн. відом. – 2004. – 22 лип. – С. 7.

Пясецький В. І кроки привидів вночі... / В. Пясецький // Волин. газ. – 2007. – 30 серп. – С. 14.

Пясецький В. Кліо без пов'язки : відомий дослідник історії Волині про культурну спадщину Луцька, проблеми її зберігання і використання / В. Пясецький // Волин. газ. – 2008. – 17 квіт. – (Кур'єр 7 муз. Чис. 2).

Пясецький В. Коли на луцьких сценах вперше забриніли струни бандури / В. Пясецький // Луцьк. замок. – 2003. – 13 листоп. – С. 9.

Пясецький В. Луцьк і лучани в спогадах гувернанта Францішка Ковальського / В. Пясецький // Луцьк. замок. – 2005. – 3 лют. – С. 12.

Пясецький В. Наше місто / В. Пясецький // Луцьк. замок. – 2004. – 30 верес. – С. 13; 21 жовт. – С. 12; 4 листоп. – С. 12; 18 листоп. – С. 12; 9 груд. – С. 12; 2006. – 2 лют. – С. 12; 13 квіт. – С. 12.

Пясецький В. Не тільки назву треба змінити... / В. Пясецький // Волин. газ. – 2008. – 28 лют. – С. 3. – (Інформ. дод.).

Пясецький В. Пам'ятники письменників на Братському мосту / В. Пясецький // Вісник. – 2004. – 15 січ. – С. 8.

Пясецький В. Силуети міста / В. Пясецький // Луцьк. замок. – 2004. – 29 квіт. – С. 9; 1 лип. – С. 9; 29 лип. – С. 9.

Пясецький В. Старожитній Луцьк у спогадах учнів повітової школи / В. Пясецький // Луцьк. замок. – 2005. – 24 берез. – С. 12.

Пясецький В. У Франції мені посміхався... задерикуватий Шевченко / В. Пясецький // Волин. губерн. відом. – 2004. – 19 серп. – С. 8.

Пясецький В. Французькі родичі Луцька / В. Пясецький // Волин. газ. – 2008. – 31 січ. – (Інформ. дод.).

Пясецький В. Цегляна орнаментика Луцька / В. Пясецький // Арх-ра, будівництво, інтер'єр, мистецтво. – 2004. – № 1. – С. 28–29.

Пясецький В. Чиїми іменами називати вулиці? / В. Пясецький // Луцьк. замок. – 2004. – 19 лют. – С. 11.

Пясецький В. Ще одна смерть будинку, або Злочин проти історії Луцька / В. Пясецький // Волин. газ. – 2007. – 21 черв. – С. 14.

Надольська В. Історико-краєзнавчі дослідження Вальдемара Пясецького / В. Надольська // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 211–214.

Галицький І. Вшанування знаного краєзнавця / І. Галицький // Досвіт. зоря. – 2004. – 17 січ. – С. 7.

Комаровський М. Ювілей відзначив виставкою / М. Комаровський // Вісник. – 2004. – 15 січ. – С. 3.

Пахолок З. Щоб любити рідний край, треба знати його історію / З. Пахолок // Луцьк. замок. – 2004. – 8 січ. – С. 10.

Шепель Н. Блукаючи назвами луцьких вулиць / Н. Шепель // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 20 жовт. – С. 13.

Пахолок З. 70 років від дня народження В. Е. Пясецького (1934) – волинського краєзнавця / З. Пахолок // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 13–17.

6 СІЧНЯ

70 років від дня народження В. В. Демчука (1939) – українського вченого-біохіміка і педагога

Володимир Васильович Демчук народився 6 січня 1939 року у с. Пониковиця Бродівського району Львівської області. У 1966 році закінчив біологічний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка, а у 1971 році захистив дисертацію із спеціальності «Біохімія» на тему: «Вивчення хімічного складу і фізико-хімічних властивостей гемоглобіну». З 1972 року вчений працював у Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки на посаді доцента факультету фізичного виховання, а з 1 січня 1973 року по серпень 1993 року – на посаді декана природничо-географічного факультету, який ним і був створений. У 1993 році саме завдяки старанням В. В. Демчука факультет був реорганізований у чотири нові факультети: біологічний, географічний, хімічний, факультет міжнародних відносин.

За безпосередньою участю Володимира Васильовича була зібрана колекція мінералів і гірських порід та створений геологічний музей; у співавторстві з Г. В. Бельським написана книга «Чарівне царство мінералів». В. В. Демчук – автор 60 наукових праць, серед яких монографія «Вітаміни та основні харчові речовини в обмінно-фізіологічних процесах організму і лікуванні захворювань».

З вересня 1993 року по даний час В. В. Демчук – декан хімічного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки, на якому навчаються 328 студентів денної та 118 – заочної форми навчання. На факультеті працюють 5 кафедр, а саме: екології та навколишнього середовища, загальної і неорганічної хімії, органічної і біологічної хімії, фізичної та колоїдної хімії, аналітичної хімії; створено лабораторії: рентгено-структурного аналізу, синтезу і росту кристалів, навчальні лабораторії неорганічної, органічної, фізичної, аналітичної хімії.

З листопада 2005 року В. В. Демчука переведено на посаду професора кафедри органічної та біологічної хімії. Разом із колективом кафедри Володимир Васильович досліджує теми: «Хімічні проблеми екології», «Вивчення природних біологічно-активних речовин», вивчає екологію мисливсько-промислових звірів та еколого-фізіологічні показники ссавців тощо.

За багаторічну працю на ниві науки та освіти В. В. Демчука нагороджено: нагрудним знаком «Відмінник освіти України»,

Почесною грамотою Верховної Ради України, Почесною грамотою Міністерства освіти України, Почесною грамотою Волинської обласної державної адміністрації, медаллю «65 років ВДУ».

Оксана Гаврилук

Література:

Бельський Г. В. Чарівне царство мінералів : опис колекції геол. музею ВДУ ім. Лесі Українки / Г. В. Бельський, В. В. Демчук. – Луцьк : Ініціал ; Вежа, 2000. – 48 с. : іл.

Демчук В. Аналіз рівня свідомості та знань студентів-біологів / В. Демчук, В. Крюков, К. Сологор // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : біологія, медицина. – Луцьк, 1998. – № 4. – С. 162–164.

Демчук В. В. До питання про рівень екологічної інформованості учнів старших класів середньої школи / В. В. Демчук, Н. Б. Грейда, К. А. Сологор // Екологія і освіта : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. – Черкаси, 1996. – С. 62–65

Демчук В. В. Дослідження екологічних проблем Волинської області у процесі викладання екології та підготовки дипломних робіт студентами біологічного факультету / В. В. Демчук, К. А. Сологор, Я. А. Омельковець // Екологія і освіта : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. – Черкаси, 1996. – С. 39–41.

Демчук В. В. Луцький педагогічний інститут ім. Лесі Українки / В. В. Демчук // Географічна енциклопедія України. – К., 1990. – Т. 2. – С. 298.

Демчук В. В. Особливості екологічної культури студентів інституту фізичної культури і здоров'я молоді Волинського державного університету ім. Лесі Українки / В. В. Демчук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : фізкультура і спорт. – Луцьк, 2000. – № 4. – С. 96–99.

Демчук В. В. Присутній у звершеному / В. В. Демчук // «Чуєш, брате мій...»: спогади про Н. В. Бурчака. – Луцьк, 1999. – С. 20–21.

Демчук В. В. Проблеми формування екологічної культури працівників закладів охорони здоров'я / В. В. Демчук, В. Л. Крюков, К. А. Сологор // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : біол. науки. – Луцьк, 2006. – № 15. – С. 74–78.

Демчук В. В. Соціально-економічні аспекти підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні / В. В. Демчук, В. Л. Крюков, К. А. Сологор // Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. – К. ; Луцьк, 1996. – С. 127–129.

Демчук В. В. Сучасний стан популяції парнокопитних Волині / В. В. Демчук, К. А. Сологор, В. В. Сухопор // Матеріали ХІ наукової конференції професорсько-викладацького складу і студентів ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1995. – Ч. 3. – С. 18.

Сологор К. А. Адаптивні зміни індекса серця у деяких видів рукокрилих (Chiroptera) / К. А. Сологор, В. В. Демчук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : біол. науки. – Луцьк, 2002. – № 6. – С. 102–104.

Сологор К. А. Еколого-фізіологічні адаптації крові рукокрилих (адаптивна реакція крові) / К. А. Сологор, Я. А. Омельковець, В. В. Демчук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : біол. науки. – Луцьк, 1999 – № 4. – С. 108–109.

Сологор К. А. Современное состояние популяций речного бобра на территории Волынской области / К. А. Сологор, М. Г. Битлецкая, В. В. Демчук // Материалы VI съезда терилогического общества РАН. – М., 1999. – С. 17–19.

Сучасний стан вивчення фауни рукокрилих (Chiroptera) Волинської області / К. А. Сологор, Я. А. Омельковець, В. В. Демчук, М. Г. Білецька // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : наук. конф. «Природні ресурси Волині». – Луцьк, 2004. – № 1. – С. 111–113.

Фауна парнокопитних Волині : аналіз сучасного стану / К. Сологор, В. Демчук, О. Король, В. Сухопор // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : біологія, медицина. – Луцьк, 1997. – № 1. – С. 22–25.

Демчук Володимир Васильович // Волинський державний університет імені Лесі Українки : 65 років. – Луцьк, 2005. – С. 371.

Заброварний Б. Й. З історії Волинського державного університету імені Лесі Українки / Б. Й. Заброварний // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2003. – № 12. – С. 5–12.

Про В. Демчука – с. 7.

Природничо-географічному факультету – 30 років : довід. – Луцьк : Вежа, 2006. – 95 с.

Про В. Демчука – с. 60–62.

Сторінки історії Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк : Ред.-вид. від. ВДУ ім. Лесі Українки, 1998. – 108 с.

Про В. Демчука – с. 10–11.

6 СІЧНЯ

70 років від дня народження М. М. Мах – директора Волинської обласної бібліотеки для юнацтва, заслуженого працівника культури України

Бібліотекар – професія, яка об'єднує людей творчих, духовно багатих, освічених і самовідданих. Саме такою особистістю є Марія Михайлівна Мах – визнаний авторитет у професійних колах, одна з найшанованіших постатей серед бібліотекарів Волині. Ця людина не просто закохана у свою професію, вона багато зробила для підвищення її рівня і престижу.

Марія Михайлівна народилася 6 січня 1939 року в Польщі. В 1944 році в рамках операції «Вісла» разом з сім'єю була репатрійована в Україну. З 1947 року проживає на Волині. Закінчила Луцьку середню школу № 1, Ківерцівський культурно-освітній технікум, Київський державний інститут культури.

Розпочала трудову діяльність в Луцькій міській бібліотеці, пізніше успішно працювала в обласній бібліотеці для дорослих, обласній бібліотеці для дітей на посаді завідувача бібліографічного відділу.

Марія Михайлівна очолює колектив Волинської обласної бібліотеки для юнацтва з часу її заснування, з 1977 року. Під її керівництвом книгозбірня відома в місті, області, країні. Сьогодні послугами установи користуються більше 26 тис. читачів. За ініціативою та сприянням М. М. Мах для них проводяться цікаві зустрічі, конкурси, тематичні вечори, які репрезентують видатні постаті української історії і культури, що сприяє духовному, національному відродженню. Марія Михайлівна – активний новатор. Бібліотека для юнацтва перша в області почала надавати користувачам доступ до мережі Інтернет. Директор була керівником трьох проєктів, на які отримано гранти. У 1997 році бібліотеці було надано грант на забезпечення проєкту «Входження в Інтернет». У березні 2002 року підписано партнерську угоду з Радою Міжнародних Досліджень та Обмінів (IREX). На базі бібліотеки створено центр доступу до навчання в Інтернет.

Значний вклад М. М. Мах у справу відродження і розбудови бібліотечної мережі області. Вона знає стан справ у майже кожній бібліотеці області. За її активною участю була доведена недоцільність об'єднання масових і шкільних бібліотек. Під її керівництвом надається методична допомога бібліотекам області. За її редакцією видаються літературні та тематичні сценарії, методико-бібліографічні матеріали, які відіграють важливу роль в методичному забезпеченні книгозбірень. Марія Михайлівна постійно виступає на нарадах, семінарах, курсах підвищення кваліфікації працівників культури та освіти, ділиться своїм досвідом роботи, долучає до секретів бібліотечної справи, вчить творчо ставитися до праці, уникати сірості, шаблонів, байдужості.

Волинська обласна бібліотека для юнацтва під її керівництвом набуває і утверджує нові технології бібліотечного та інформаційного обслуговування молоді. Вона докладає чимало зусиль щоб у бібліотеки був імідж високопрофесійної й, у той же час, демократичної, доступної користувачу установи, здатної відгукнутися на суспільні запити. Вона є ініціатором запровадження сервісу послуг, які створюють сприятливе середовище для максимального залучення позабюджетних джерел. За рахунок збільшення платних послуг читачам (85 000 грн.) зміцнилась матеріальна база бібліотеки, закуплено нову розмножувальну і модернізовано комп'ютерну техніку, що дало можливість поліпшити якість обслуговування користувачів. У 2008 році розпочато освоєння програми автоматизації бібліотечних процесів УФД – «Бібліотека».

Марія Михайлівна веде активну громадську діяльність. Очолює Волинське відділення Міжнародної організації «Жіноча громада». В 2002 році з її ініціативи і при безпосередній участі було реалізовано проєкт «Допомогти дитині-інваліду», який сприяв освітньому, інтелектуальному, культурному розвитку інвалідів зору, підлітків та

жінок шляхом забезпечення їх спеціалізованою (озвученою) літературою. Для цієї ж категорії в даний час діє програма «Шосте чуття» (навчання роботи на комп'ютері інвалідів зору).

Плідна праця талановитого професіонала не залишилася непоміченою. За успіхи в роботі, активну громадську діяльність, вагомий внесок в справу відродження культури і духовності М. М. Мах була нагороджена подякою Президента України, Почесною грамотою представника Президента України у Волинській області, Почесними грамотами облдержадміністрації, обласної ради, обласних управлінь культури, освіти. В 1998 році Марія Михайлівна удостоєна звання «Заслужений працівник культури України».

Література:

Мах М. М. Місце бібліотеки в життєвій компетентності молоді / М. М. Мах // Про стан та перспективи розвитку музейної та бібліотечної справ в населених пунктах України. – К., 2004. – С. 35–37.

Мах М. М. Бібліотечна Волинь – юнацтву / М. М. Мах // Бібліосвіт. – 2003. – № 6. – С. 19–22.

Мах М. М. Інформаційні технології у забезпеченні навчально-виховного процесу юнацтва / М. М. Мах // Бібліосвіт. – 2004. – № 4. – С. 20–26.

Мах М. М. Навіщо бібліотеці комп'ютер / М. М. Мах // Шк. світ. – 2002. – № 19. – С. 16.

Мах М. М. Під лежачий камінь і вода не біжить / М. М. Мах // Віче. – 1997. – 18 верес. – С. 18.

Мах М. М. Це нашої історії сторінки... / М. М. Мах // Бібліосвіт. – 2007. – № 2. – С. 4–8.

* * *

Волинська обласна бібліотека для юнацтва; Мах Марія Михайлівна // Волинь бібліотечна. – Луцьк, 2003. – С. 13–14; 37.

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мист. та культ.-освіт. уч-ща Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про М. М. Мах – с. 211–212.

Онуфрійчук М. Мах Марія Михайлівна / М. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. Холмському роду нема переводу : розповіді про депортованих українців із Холмщини, доля яких пов'язана з Волинню / М. Онуфрійчук. – Луцьк, 2005. – С. 68–69.

Вербич В. Волинська обласна бібліотека для юнацтва : приреченість на майбуття / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2002. – 19 верес. – С. 9.

Визнання : у поета Петра Маха – дружина із почесним званням // Волинь. – 1998. – 3 жовт.

Грибовицький В. Ювілей як свідчення молодості / В. Грибовицький // Луцьк. замок. – 1999. – 14 січ. – С. 5.

Гуменюк Н. Мама Марія та бібліографіні / Н. Гуменюк // Віче. – 1997. – 25 верес. – С. 3.

Гуменюк Н. Марія Мах – заслужений працівник культури / Н. Гуменюк // Віче. – 1998. – 8 жовт. – С. 18.

Дмитрієва Н. Віртуальні читачі з усього світу користуються послугами обласної бібліотеки для юнацтва / Н. Дмитрієва // Луцьк. замок. – 2005. – 29 верес. – С. 3.

Зубрик Т. Місток між книгою і читачем / Т. Зубрик // Аверс-прес. – 2007. – 27 верес. – С. 3.

Кісьонюк О. Мах Марія Михайлівна / О. Кісьонюк // Навчання та робота. – 2004. – 28 верес. – С. 7.

Клімчук Л. Завжди юна своїми читачами / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2007. – 16 серп. – С. 4.

Філатенко А. Молодь іде до своєї бібліотеки / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2007. – 18 серп. – С. 6.

Мах Марія Михайлівна // Жінки України : бібліогр. енцикл. слов. – К., 2001. – С. 279.

15 серпня 30 років від дня створення Волинської обласної бібліотеки для юнацтва (1977) // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2007 рік. – Луцьк, 2006. – С. 98–107.

20 СІЧНЯ

100 років від дня народження Я. Й. Фітцке (1909–1940) – польського археолога, музейника, дослідника Волині

Ян Йозеф Фітцке – відомий польський археолог, освітній і громадський діяч, невтомний дослідник волинської землі міжвоєнного періоду, один із фундаторів Волинського музею в Луцьку.

Народився Я. Й. Фітцке 20 січня 1909 року в м. Гдові Мисленіцького повіту Краківського воєводства. Професійну освіту здобув у 1929–1933 роках на археологічному відділенні Ягеллонського університету у Кракові, практичні ж навички – у численних науково-дослідних та археологічних експедиціях. З 1930 року став членом Польського Археологічного Товариства. Після декількох років активної роботи в Етнографічному музеї у Лодзі та в Кракові отримав у серпні 1936 року посаду керівника і головного хранителя Волинського музею в Луцьку, провідного музейного і науково-дослідного центру Західної Волині із невеликою (близько 9 тис. одиниць), але вміло укомплектованою колекцією, відомого своїми здобутками та традиціями далеко за межами краю.

Молодий магістр поринув в улюблену роботу. Кожну, вільну від організаційної діяльності в музеї та викладацької в гімназії, хвилину використовував для обстеження населених пунктів та проведення археологічних розкопок. Саме завдяки Яну Фітцке, його науковій інтуїції, широкій ерудиції, неймовірній працездатності та мобільності, за три роки було обстежено сотні пам'яток, вперше виявлено, зафіксовано і описано ряд об'єктів різноманітних

археологічних культур. Діапазон наукових зацікавлень дослідника охоплював археологію від найдавніших до новітніх часів, нумізматику і сфрагістику, археографію і етнографію. Активно поповнювалися колекції, з'являлися численні наукові і популярні статті, каталоги, описи окремих колекцій пам'яток.

Ян Фітцке чітко розумів місце Волинського музею в краї, його центральну, керівну і координуючу роль серед повітових музеїв. Був прихильником концентрації найбільш цінних пам'яток в головних музеях, щоб уникнути їх нищення або втрат у провінційних музейних закладах, які здебільшого не мали ні гідних приміщень, ні відповідних фахівців. Проголошені ним принципи та методика організації музейної роботи і сьогодні є провідними у діяльності Волинського краєзнавчого музею.

За день до початку Другої світової війни поручик запасу Ян Фітцке був призваний до лав діючої армії, невдовзі потрапив до радянського полону в табір під Козельськом на Смоленщині, де в кінці квітня 1940 року розстріляний разом з іншими польськими офіцерами органами НКВС у Катинському лісі.

Увічнений на пам'ятній таблиці Ягеллонського університету.

Анатолій Силюк

Література:

Археологічна спадщина Яна Фітцке / за заг. ред. канд. іст. наук Г. В. Охріменка. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 488 с.

Дмитрук В. Ю. Відданий краєзнавству : (Ян Йозеф Фітцке, 1909–1940) / В. Ю. Дмитрук // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 422–431.

Дослідники Волині : Фітцке Ян Юзеф (1909–1940) // Нариси культури давньої Волині / ред. Г. В. Охріменко. – Луцьк, 2006. – С. 29–31.

Кінд-Войтюк Н. В. Археологічні дослідження Луччини у 20-30-х роках ХХ ст. / Н. В. Кінд-Войтюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцький район : історія, сучасність, перспективи : матеріали ХХІІ обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – С. 13–15.

Мазурик Ю. Дослідження українських та польських археологів на території Волині та їх роль у формуванні колекцій музеїв краю / Ю. Мазурик // Замосцько-Волинські музейні зошити : матеріали наук. конф. – Замосць, 2006/2007. – Т. IV. – С. 269–280.

Про Яна Фітцке – с. 270.

Силюк А. Волинський музей в Луцьку та його діяльність в сфері накопичення і охорони пам'яток / А. Силюк // Замосцько-Волинські музейні зошити : матеріали наук. конф. – Замосць, 2006/2007. – Т. IV. – С. 241–262.

Про Яна Фітцке – с. 244–245.

Ковальчук Є. Його розстріляли в Катині / Є. Ковальчук // Волинь. – 2005. – 23 черв.

Марченко І. Історія не забула про нього / І. Марченко // Аверс-прес. – 2005. – 26 трав. – С. 2.

Марченко І. Легкі дороги ведуть в нікуди / І. Марченко // Аверс-прес. – 2005. – 9 черв. – С. 6.

Потапчук Л. Археологічні дослідження Яна Фітцке у Луцьку / Л. Потапчук // Досвіт. зоря. – 2005. – 3 лют.

* * *

Дудар Т. 20 січня 95 років від дня народження Я. Й. Фітцке (1909–1940) – польського археолога, дослідника Волині / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 17–19.

30 СІЧНЯ

175 років від дня народження В. Б. Антоновича (1834–1908) – українського історика, етнографа, археолога, археографа

Володимир Боніфатійович Антонович – відомий український історик, археолог, етнограф, археограф, член-кореспондент Російської Академії наук з 1901 р., професор Київського університету з 1878 р., співорганізатор Київської Громади, автор понад 300 наукових праць з історії, археології та етнографії України, засновник першої української школи істориків.

Народився у с. Махнівці на Київщині (за неофіційними даними – у Чорнобилі) 30 січня 1834 р. За походженням – дрібний шляхтич і мадяро-поляк. Вищу освіту здобув в університеті Св. Володимира. Вчителював, був співробітником, а в 1864–1880 рр. головним редактором Тимчасової Комісії для розгляду давніх актів. З 1870 р. – магістр, з 1878 р. – доктор історичних наук.

В. Антонович – ідеолог українського громадського руху. В студентські роки очолив гурток польських українофілів, т. зв. хлопоманів. З часом перейшов у православ'я та українство.

Антонович – найвидатніший український історик другої половини XIX століття, засновник традицій документалізму в вітчизняній історіографії. Підготував і видав 9 томів «Архива Юго-Западной России», що охоплюють понад 2200 документів, 3 томи літописів, ряд монографій і статей. На чолі історичного процесу бачив народ. Він створив т. зв. київську школу істориків, що в особі учнів Антоновича з Київського університету (Д. Багалій, П. Голубовський, М. Грушевський, М. Довнар-Запольський та ін.) заклали підвалини сучасної української історичної науки.

У вивченні історії та археології Волині важливе місце і сьогодні займають опубліковані ним документи з історії унії, Луцького Хрестовоздвиженського братства, козацтва, окремі праці, зокрема, «Археологическая карта Волынской губернии» (1902), «Очерк истории Великого Княжества Литовского до смерти в. кн. Ольгерда» (1877–1878) та ін.

Помер В. Антонович 8 березня 1908 р., похований в Києві на Байковому кладовищі.

Анатолій Силук

Література:

Антонович В. Б. Археологическая карта Волынской губернии / В. Б. Антонович // Труды одиннадцатого археологического съезда в Киеве. – М., 1901. – Т. 1. – С. 1–133.

Антонович В. Б. Про козацькі часи на Україні : із перед. словом про життя та діяльн. В. Антоновича, із портр. автора, образами гетьманів та заувагами д-ра Мирона Кордуби / В. Б. Антонович. – К. : Дніпро, 1991. – 238 с.

* * *

Антонович Володимир Боніфатійович // Провідники духовності України. – К., 2003. – С. 347–348.

Грушевський М. Пам'яті Володимира Антоновича / М. Грушевський // Грушевський М. Твори : у 50 т. / М. Грушевський. – Львів, 2005. – Т. 2. – С. 358–359.

Журба О. І. Київська археографічна комісія, 1843–1921 : нарис історії і діяльн. / О. І. Журба. – К. : Наук. думка, 1993. – 184 с.

Про В. Б. Антоновича – див. Іменний покажчик.

Кіян О. Володимир Антонович: історик і організатор «Київської історичної школи» / О. Кіян. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2005. – 489 с.

Стороженко М. З мого життя / М. Стороженко. – К. : Либідь, 2005. – 432 с.

Про В. Антоновича – с. 155–157.

Чорновол І. Між археологією та політикою: Володимир Антонович і польське суспільство : (до 170-річчя від дня народж.) / І. Чорновол // Молода нація : альм. – К., 2004. – № 3. – С. 91–174.

Кіян О. І. Ідейно-політичні та методологічні позиції Київської історичної школи Володимира Антоновича / О. І. Кіян // Укр. іст. журн. – 2006. – № 2. – С. 159–174.

Кіян О. Історіософія Володимира Антоновича / О. Кіян // Київ. старовина. – 2006. – № 3. – С. 61–75.

Постаті в історії: Володимир Антонович – дослідник землі Волинської // Волинь. – 2004. – 5 лют.

Щербаківський В. Спомини про В. Б. Антоновича / В. Щербаківський // Пам'ятки України. – 2007. – № 4. – С. 204–212.

* * *

Антонович Володимир // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 50–51.

Білодід В. Антонович Володимир Боніфатійович // В. Білодід // Філософська думка в Україні : біобібліогр. слов. – К., 2002. – С. 14–15.

Даниленко В. М. Антонович Володимир Боніфатійович / В. М. Даниленко, В. І. Попик // Матеріали до Українського біографічного словника : короткі біогр. довідки. – К., 2006. – Вип. 1. – С. 162–163.

Короткий В. А. Антонович Володимир Боніфатійович / В. А. Короткий // Енциклопедія історії України. – К., 2003. – Т. 1. – С. 105–106.

Ігнатійчук Н. 21 березня 100 років від дня смерті В. Б. Антоновича (1834–1908) – українського історика, археолога, етнографа та археографа / Н. Ігнатійчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік. – Луцьк, 2007. – С. 38–41.

5 ЛЮТОГО

75 років від дня народження Б. О. Жука (1934) – заслуженого працівника культури України

Народився Богдан Олександрович Жук 5 лютого 1934 року в селі Токи Новосільського району Тернопільської області у сім'ї селянина. Перші знання здобув у Токівській середній школі, в якій навчався 8 років, у 1951 році вступив до Станіславського музичного училища, яке закінчив в 1955 році. У тому ж році був призваний до лав Радянської армії, з якої демобілізувався у 1958 році. Під час служби керував армійським хором. Вищу музичну освіту здобув у Харківському інституті культури (1965–1970 рр.).

З 1954 року Богдан Олександрович працював викладачем хороших дисциплін в Луцькому культурно-освітньому училищі. За час роботи в училищі Богдан Жук зробив вагомий внесок у розвиток хорового мистецтва на Волині, зокрема, та культури взагалі. З 1963 року Богдан Олександрович керував хоровим колективом училища, який вважався одним з кращих в області. Хор – постійний учасник свят та конкурсів, концертних програм та інших заходів.

Викладач вкладав душу в кожного зі своїх учнів. 15 з них стали заслуженими артистами і заслуженими працівниками культури України. Випускники хорового відділу складають основу Волинського народного хору, а також ансамблю пісні і танцю «Колос» та багатьох інших.

Завдяки своєму таланту та багатому досвіду викладач допомагав молодим працівникам, як вчитель-методист, відвідував їхні уроки, масові заходи. Добре орієнтуючись у вітчизняній та зарубіжній класичній музиці, народній хоровій творчості, він з легкістю міг дати слушну пораду молодшим колегам. Більше 40 років свого життя присвятив він училищу. Хоч уже не працює, колеги згадують його з теплотою та глибокою повагою. а вдячні вихованці не забувають свого наставника.

Важливу частину в житті митця займала громадська робота. Протягом 20 років він опікувався хоровою капелою працівників обласної лікарні, якій було присвоєно звання «народної». 1983 року народна капела стала лауреатом телевізійного турніру «Сонячні кларнети».

Богдан Олександрович нагороджений грамотою Президії Верховної Ради УРСР, нагрудним значком Міністерства культури України «Відмінник культосвітньої роботи», медаллю «За доблесну

працю», почесними грамотами Волинського обласного управління культури. За значний внесок у розвиток хорового мистецтва на Волині, підготовку кадрів у 1991 році Богданові Олександровичу Жуку присвоєно звання заслуженого працівника культури України.

З 1996 року працював викладачем в Інституті мистецтв Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Сьогодні Богдан Олександрович на заслуженому відпочинку. Однак і зараз його можна бачити на багатьох концертах. Радіє за своїх учнів, які вже теж є наставниками.

Марина Рак

Література:

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мист. та культ.-освіт. уч-ща Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Б. О. Жука – с. 28.

Жук Богдан Олександрович // Волинський державний університет імені Лесі Українки : 65 років. – Луцьк, 2005. – С. 376.

Балик Н. Кожна свічечка – прожитий рік / Н. Балик // Волинь. – 1994. – 15 лют.

Філатенко А. На ніжнім березі душі / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1984. – 7 лют.

5 ЛЮТОГО

30 років від часу відкриття Музею історії сільського господарства Волині у с. Рокині Луцького району (1979)

У селі Рокині, що за 12 км від Луцька, над тихим плесом ставка, у дендропарку, знайшла своє пристанище частинка скарбниці історичних пам'яток – Музей історії сільського господарства Волині.

Музей було започатковано ще в 1977 році. А перший зал запросив відвідувачів 5 лютого 1979 року. Ініціатором і засновником музею, а також Рокинівського дендропарку «Скансен» був Петро Сергійович Теслюк, колишній директор Волинської сільськогосподарської дослідної станції. Продовжили творчий процес його однодумці. З 1977 року на запрошення дирекції дослідної станції на посаду наукового співробітника відділу сільськогосподарської пропаганди і науково-технічної інформації прийшов працювати Олександр Середюк. Молодий історик, випускник історичного факультету Львівського державного університету ім. Івана Франка, мав чітке завдання – створити експозицію Музею історії сільського господарства Волині у новому науково-виробничому комплексі станції. Пошук експонатів став творчим заняттям багатьох ентузіастів. Велику кількість матеріалів для музею передали науковці дослідної станції. З ініціативи Олександра Середюка при музеї почала діяти історико-краєзнавча секція «Ентузіаст». Учні

Маяківської і Рокинівської середніх шкіл, що займались в секції, щоліта вирушали в туристичні походи, мандрували від села до села, від хутора до хутора. Поверталися обов'язково з археологічними та етнографічними трофеями, які і лягли в основу експозиції. Стационарна експозиція розміщена на другому поверсі будинку культури у 8 залах і розповідає про історію волинського села, розвиток сільського господарства Волині в різні періоди, про природу і екологію краю, про досягнення першого науково-дослідного сільськогосподарського закладу на Волині. Ще за рік до проголошення державного суверенітету України, Олександр Миколайович розгорнув невелику, але сповнену історичної глибини експозицію «Українська національна символіка».

Виник задум обладнати на ландшафті Рокинівського дендропарку експозицію просто неба. Нині вже споруджено невеличке поліське село, включаючи вітряний млин кінця XIX століття, перевезений з села Четвертня Маневицького району; курну хату з села Комарове Старовижівського району; стародавню поліську хату з села Березовичі Володимир-Волинського району; кузню кінця XIX століття з села Гута Лісівська Маневицького району; дві клуні з сіл Лішнівка Маневицького і Сереховичі Старовижівського районів. У 2000 році за старовинними кресленнями Львівського музею архітектури і побуту було споруджено капличку.

Вже кілька років поспіль в експозиції просто неба проводяться екскурсії, що дають можливість відтворити життя українців, що супроводжувалося різними обрядами і традиціями. Тут можна покататись на конях (верхи і на возі), спробувати в роботі стародавні знаряддя праці, скуштувати страви української національної кухні, козацький обід в курній хаті.

На базі музею діє школа «Козацького гарту», де проводиться навчання за програмою психофізичної підготовки воїнів Запорізької Січі. Учні поглиблено вивчають історію України та козацтва, українську міфологію, козацьку медицину, оволодівають прийомами рукопашного бою за системою «Бойовий гопак».

Олександр Вернидубов

Література:

Поліщук М. Кожна травичка тільки на своєму корені росте : (про вивчення традиц. культури волин. краю на основі нар. звичаїв і обрядів в Рокинів. музеї-скансені) / М. Поліщук, Н. Луцьок // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцький район : історія, сучасність, перспективи : матеріали XXII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – С. 126–128.

Середюк О. Доки живу – будуватиму : (спогади про створення Музею історії сіл. госп. Волині – скансену) / О. Середюк // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 120–123.

Середюк О. М. Лицарі Сонця : іст. нарис / О. М. Середюк. – Луцьк : Ініціал, 2006. – 432 с. : іл.

Про Музей історії сільського господарства Волині – с. 368–370.

Середюк О. М. Скарбниця історії Волині : іст.-краєзн. нарис про нар. музей історії сіл. господарства Волині / О. М. Середюк. – Луцьк : Настир'я, 1998. – 124 с. : іл.

Солоненко М. Напрямки науково-освітньої роботи в Рокинівському музеї-скансені / М. Солоненко // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодажнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 123–125.

Солоненко М. Про вивчення традиційної культури волинського краю на основі народних звичаїв і обрядів у музеї історії сільського господарства Волині – скансені у смт. Рокині / М. Солоненко // Минуле і сучасне Волині й Полісся : народна культура – шлях до себе : матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 54–55.

Гордієнко Н. Тридцять років – на музейній ниві / Н. Гордієнко // Волинь-нова. – 2007. – 23 жовт. – С. 5.

Данилюк А. Музей просто неба в Рокинях / А. Данилюк // Берегиня. – 2001. – № 4. – С. 65–68.

Друге народження курної хати в Рокинях // Волинь. – 2002. – 18 трав.

Зубчук К. На вареники в Рокині : музеєві історії сільського господарства Волині виповнилось двадцять років / К. Зубчук // Волинь. – 1999. – 27 лют.

Комарук О. Рокинські оповідки / О. Комарук // Аверс прес. – 2005. – 16 черв. – С. 2.

Лагановський Л. Чи буде свято на вулиці курної хати? / Л. Лагановський // Уряд. кур'єр. – 2003. – 26 листоп.

Левчук З. Такого музею, як на Волині, більше нема ніде на Україні / З. Левчук // Горохів. вісн. – 2007. – 21 квіт.

Приходько Т. Наша історія сягає сивини століть / Т. Приходько // Полісся. – 2006. – 2 груд.

Репетуа І. Невикористані можливості зеленого туризму має кожне волинське село / І. Репетуа // Слава праці. – 2004. – 27 лип.

Ричук Ю. Непідкорена вершина Олександра Середюка / Ю. Ричук // Аверс-прес. – 2004. – 15 січ.

Середюк О. Експедиція на Полісся / О. Середюк // Слава праці. – 2006. – 12 серп.

Слюсар Н. Музей утримують... вареники / Н. Слюсар // Волин. губерн. відом. – 2005. – 16 черв. – С. 6.

Солоненко М. Старий вітряк порізали на дрова... А унікальний музей продовжують різати, хоч без ножів і пилок / М. Солоненко // Віче. – 2003. – 11 верес. – С. 7.

Солоненко М. Чому «забули» про музей? / М. Солоненко // Волинь. – 2004. – 8 трав.

Шай Ж. Відбудуємо пам'ятку народної архітектури / Ж. Шай // Волин. губерн. відом. – 2002. – 31 січ.

Шай Ж. 25 років праці на благо України / Ж. Шай // Слава праці. – 2004. – 29 трав.

Шай Ж. Музей під відкритим небом / Ж. Шай // Досвіт. зоря. – 2004. – 5 черв.

25 ЛЮТОГО

138 років від дня народження Лесі Українки (1871–1913) – видатної української письменниці, громадської діячки

25 лютого – дорогий день для кожного українця. 138 років тому народилася дівчинка в сім'ї Косачів, щоб стати для світу Лесею Українкою. Її життя належить історії. Весь свій хист, колосальну енергію серця і розуму Леся Українка блискуче виявила в поезії й драматургії, прозі й літературній критиці, музикознавстві. Взавши собі літературне ім'я «Українка», Лариса Петрівна Косач кинула сміливий виклик Російській імперії, що протягом століть нищила українство численними репресіями, заборонами, прагнувши назавжди поховати саму згадку про колишню державну велич України-Руси.

Кажуть, що на вдачу і характер письменника впливає спадковість. Предки з обох боків, – і батька, і матері, – сягають своїм корінням у глибину століть і мають багату історію. Родина по батькові у давнину жила у Боснії на узбережжі Адріатики. У XVII столітті один з її представників, відстоюючи волю і православну віру, прийшов в Україну. Осіли Косачі на Чернігівщині в місті Мглин, де в 1841 році народився Лесин батько, майбутній юрист, громадський і культурний діяч, Петро Антонович Косач.

А рід по матері – грецький. Грецький заволока у пошуках щастя потрапив в Україну, невдовзі приєднався до коша запорозького і досяг визнання серед козаків. Згодом Богдан Хмельницький запросив його бути драгоманом, тобто, перекладачем при козацькому війську. Вплив родини на Лесю Українку важко переоцінити. Її мати була відомою на той час письменницею, писала свої твори під псевдонімом Олена Пчілка; батько ж фінансово підтримував талант доньки.

Під впливом освічених людей, що оточували дівчинку, вже у дев'ять років Леся Українка почала писати вірші. Перші публікації з'явилися, коли їй виповнилось тринадцять. З кожним роком розкривався непересічний талант дівчини та вдосконалювалась майстерність. Ще в дитинстві почалися важкі випробування, що сформували в майбутньому сильну особистість. Захворівши на туберкульоз, талановита дівчина навіть не могла відвідувати школу. Саме родина сприяла освіті та вихованню Лесі. Самотужки вона вивчила кілька мов, добре знала світову літературу, цікавилася філософією.

Леся Українка створила близько двадцяти драматичних творів. Це блискучі твори нового жанру, якими письменниця збагатила

світову літературу. У них вона прагнула правдиво показати життя, побут, атмосферу, в якій діють її герої. Так, наприклад, працюючи над творами з життя християн, вивчила, за словами А. Кримського, «цілу бібліотеку» спеціальної літератури про християнське підпілля. Таку ж підготовчу роботу провела для написання драми «У пущі»: вивчала життя американських пуритан. Письменниця рішуче виступає проти національного і соціального гніту («Оргія»), гнівно засуджує зрадників свого народу (образ Хілона) і славить стійких борців за його права і незалежність (образ Антея), протестує проти всіх форм гноблення людини («Одержима», «Руфін і Прісцілла», «Йоганна, жінка Хусова», «Адвокат Мартіан»).

О. Ткаченко, автор статті «Іноземний світ Лесі Українки», пише: «У її драмах українська мова лунає з уст грецьких царів, римських патриціїв, біблійних і євангельських пророків, іспанських грандів і грандес, перших американських громадян, французьких революціонерів. Леся Українка доводить, що українська мова цілком природна в устах найрафінованішої інтелігенції, найвищого і найвишуканішого товариства. Майбутньому українському суспільству, яке щойно народжувалося, поетеса дала блискучі зразки того, як можна і треба говорити українською мовою про найскладніші теми».

Ще за життя Лесі Українки та у першій половині двадцятого століття її ім'я було популярне в Європі та на інших континентах. Наприклад, в Італії ім'я Лесі Українки вперше прозвучало в 1903 році, перший переклад – у 1912 році, а перша велика стаття «Поетеса українського народу» з портретом і перекладами італійською мовою – в 1921 році.

У Франції про Лесю Українку дізналися в 1912 році, дещо пізніше у Швейцарії та Бельгії. Чимало вагомих матеріалів з тих пір вмістили журнали та довідкова література, що виходила в Парижі, Женеві, Брюсселі, зокрема, слід згадати «Великий енциклопедичний словник», книгу Р. Гісера «Україна. Життя одного народу».

Отже, багатьом народам творчість української поетеси віддавна відома. П'єса Лесі Українки «Вавилонський полон», у передмові до якої вміщено інформацію про життя і творчість поетеси, вийшла в Лондоні в перекладі Карла Роберта ще в 1918 році, в Нью-Йорку – в 1950 році. Найпопулярнішою стала Леся Українка в Канаді. Її твори з'явилися 1963 року в альманасі «Українські поети», через п'ять років у Торонто вийшла збірка п'єс, зокрема «Камінний господар», «Кассандра», «Оргія».

Популярність Лесі Українці приносять її твори в перекладі грузинською Маклава Мревлішвілі, латвійською – Кнута Скуєнієкса, румунською – Вероніки Порушбаку і Сюзанни Дельгу, болгарською – Стояна Бакарджієва, сербською – Десанки Максимович і Йовани Хрвачанян, російською – Марії Комісарової, Михайла Ісаковського,

Миколи Ушакова, Олександра Прокоф'єва, Миколи Заболотного, литовською – Вітаутаса.

Слова Лесі Українки володіють мільйонами сердець не тільки в рідній землі, а й за її межами.

Людмила Федорук

Література:

«Високе світло імені та слова...»: Леся Українка в дослідж. О. Рисака. – Луцьк: Вежа, 2007. – 428 с.

Давидюк В. Позатекстова міфологія «Лісової пісні» / В. Давидюк / Концепції і рецепції / В. Давидюк. – Луцьк, 2007. – С. 215–224.

Дзюба І. Леся Українка / І. Дзюба // Дзюба І. З криниці літ.: у з т. / І. Дзюба. – К., 2006. – Т. 3. – С. 168–218.

Документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів у музеях, установах Волині: каталог-довід. – Вид. 2-е зі змін. й доповн. / упоряд. Т. Я. Данилюк-Терещук, Н. Ю. Пушкар. – Луцьк: Вежа, 2008. – 136 с.

Зеров М. Леся Українка / М. Зеров // Українське письменництво ХІХ ст.: від Куліша до Винниченка: (нариси з новітнього укр. письменства): статті. – Дрогобич, 2007. – С. 357–398.

Пам'ятники Лесі Українці на Волині: буклет / Волин. краєзн. музей; Колодяжен. літ.-мемор. музей Лесі Українки. – Луцьк: Медіа, 2008. – [8 с.].

Поліщук Я. Три смерті – три вічності: («Одержима» Лесі Українки) / Я. Поліщук // Поліщук Я. Література як геокультурний проект: моногр. – К., 2008. – С. 131–149.

Савчук В. А. До історії збирання і публікацій листів Лесі Українки / В. А. Савчук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: філол. науки. – Луцьк, 2007. – № 9 – С. 124–130.

Танюк Л. «Пророча» п'єса в українській драматургії: Леся Українка, В. Винниченко, М. Куліш / Л. Танюк. – Луцьк: Вежа, 2007. – 36 с.

Топська Н. Леся Українка / Н. Топська / Топська Н. Любов – наснага, любов – журба...: історія кохання класиків укр. л-ри / Н. Топська. – Донецьк, 2007. – С. 291–318.

Українка Леся // Усі письменники і народна творчість. – К., 2007–2008. – С. 329–340.

Головачук С. Обрана богом для творчого пошуку... / С. Головачук // Волин. газ. – 2008. – 28 лют. – С. 2.

Лесині архіви знову в Україні // Уряд. кур'єр. – 2008. – 10 жовт. – С. 1; 11 жовт. – С. 16.

Мах П. На Лесиних стежках / П. Мах // Луцьк. замок. – 2008. – 21 лют. – С. 6.

Мержвинська Л. І звучав рояль... / Л. Мержвинська // Вісті Ковельщини. – 2008. – 12 серп. – С. 2.

Премія імені Лесі Українки: нові лауреати // Літ. Україна. – 2008. – 8 трав. – С. 2.

Сандига О. Джерельність Лесиної пісні / О. Сандига // Літ. Україна. – 2008. – 21 серп. – С. 2.

Філатенко А. Незгасна пам'ять про Лесю Українку / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2008. – 2 серп. – С. 2.

26 ЛЮТОГО

120 років від дня народження Б. М. Білецького (1889–1969) – українського педагога, директора Луцької української гімназії

Народився Борис Білецький 26 лютого 1889 року в селі Мокрець Володимирського повіту. Після закінчення навчання в Кутаїській духовній семінарії служив дияконом у Камінь-Каширському районі в одному з приходів. Борис Максимович, крім духовної освіти, мав ще й педагогічну. 1913 року закінчив Варшавський університет, відділ філософії. Працював учителем гімназії в місті Дубно в 1918 році. Був директором Новачівської української гімназії на Київщині, працював у Любомлі на Волині. Через деякий час Борис Білецький влаштувався в Луцьку українську гімназію. 12 жовтня 1928 року шкільною кураторією Б. М. Білецького було затверджено на посаду вчителя гімназії.

Борис Максимович був всесторонньо освіченою людиною, хорошим педагогом, чудовим оповідачем. Умів захопити розповіддю на будь-яку тему з історії, української літератури, економіки світу. В гімназії викладав українську мову, новітню літературу, географію, психологію, ще читав історію України, якої не було в програмі, прищеплював учням любов до рідної мови.

1926 року польська шкільна кураторія звільнила з посади директора гімназії Івана Власовського. Виконувачем обов'язків директора Луцької української гімназії призначили Рафаїла Шкляра (1926–1929), а після нього цю посаду обійняв Борис Білецький. На цій посаді він перебував близько 10 років, до закриття гімназії наприкінці 1939 року.

Борис Максимович був педагогом і вихователем, господарником і дипломатом. При ньому освоїли нове приміщення гімназії, добудували спортивний комплекс і майстерні. Дружні стосунки з воєводою Юзефським він використовував, щоб врятувати від закриття українську гімназію. Б. М. Білецький піклувався, щоб у гімназії завжди був належний порядок, високий рівень викладання. Йому постійно доводилося відбивати натиск польської влади на гімназію. Він умів добре згладжувати гострі моменти, які виникали між польськими властями і українським рухом серед учнів гімназії. Завдяки організаторським і педагогічним здібностям директор зумів об'єднати вчителів у дружний колектив однодумців, який досяг чудових результатів у навчально-виховній роботі.

1939 року Луцька українська гімназія ім. Лесі Українки була закрита як «розсадник українського націоналізму». Нелегка доля випала учням і вчителям гімназії. Почалися переслідування та арешти. Бориса Білецького було ув'язнено, а його майно конфісковано.

У перші дні окупації Волині німецькими військами в Луцьку було створено «Українську раду довір'я». До неї разом з І. Власовським,

А. Кохом увійшов і Б. Білецький. Після війни Борис Максимович відбув понад десятирічне заслання у сталінських концтаборах. Там працював табірним слюсарем. Повернувся на Волинь 1956 року. Дружина, Серафима Олександрівна, яка так довго його чекала, незабаром померла. Борис Білецький переїхав жити в Дубно, де працював у міському музеї позаштатним співробітником. Жив дуже бідно, у злиднях, без жодної матеріальної підтримки з боку держави, часто хворів. Допомагали йому лише учні, які приїздили в гості. Останні свої роки провів у сиротинці міста Дубно, там і помер у восьмидесятилітньому віці, тобто десь у 1969 році. Похований у загальній могилі, без імені та прізвища.

Наталія Карабін

Література:

Білецький Борис Максимович // Промінь : політ.-просвітян. дод. до альм. «Український вісник». – К., 2007. – № 41. – С. 52–58.

Гелетій Я. Голгофа Бориса Білецького / Я. Гелетій, М. Петриківська. – Львів ; Дубно ; Луцьк, 2000–2007. – 94 с.

Карабін Н. Борис Максимович Білецький – педагог, патріот, володимирчанин / Н. Карабін // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2008. – С. 178–180.

Карабін Н. Директор Луцької Української гімназії – Борис Максимович Білецький / Н. Карабін // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцька міська громада : історія, традиції, люди : матеріали XXVI наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – С. 207–208.

Мостович Л. Спомини про Луцьку гімназію / Л. Мостович // Літопис Волині. – Луцьк, 2003. – Ч. II. – С. 133–140.

Українська гімназія в Луцьку : спогади гімназистів / ред. та упоряд. Л. Токарук. – Луцьк, 1998. – 214 с.

1 БЕРЕЗНЯ

80 років від дня народження А. В. Свідзинського (1929) – українського вченого фізика, першого ректора Волинського державного університету імені Лесі Українки

Анатолій Вадимович Свідзинський народився 1 березня 1929 року в місті Могилів-Подільський Вінницької області. Його батько Вадим Свідзинський, 1888 року народження, походив з сім'ї священника Євтимія Свідзинського, закінчив Кам'янець-Подільську духовну семінарію, пізніше – Комерційний інститут у Києві. Мати Клеопатра народилася 1904 року в м. Калул у Бессарабії. Вищу освіту одержала в 30-ті роки заочно, була вчителькою фізики, переважно в середній школі. З 1931 по 1939 роки батьки Свідзинського мешкали у Жмеринці, де Анатолій розпочав навчання в середній школі. Він рано навчився читати, а тому пішов у перший клас на останню,

четверту, чверть. Хоч мати завжди викладала в українській школі, батько віддав сина до школи з російською мовою навчання, керуючись міркуваннями безпеки. З дитинства Анатолій був схильний до дуже сильних захоплень, зокрема комахами. Вабила також сфера фізичних явищ. На початку літа 1939 року сім'я переїхала до Києва. У столиці хлопець стійко захопився астрономією і розпочав її вивчення та елементарні спостереження неба під наглядом фахівців астрономічної обсерваторії.

1945 року сім'я переїхала до Львова. У 1946 році Анатолій вступив у Львівський технологічний інститут будматеріалів, що відкривало шлях до отримання професії інженера-технолога силікатної промисловості. У січні 1949 року перевівся на другий курс Львівського університету, на фізико-математичний факультет. 1952 року Анатолій Свідзинський закінчує вуз і вступає до аспірантури. Менш ніж за два роки виконує кілька праць у галузі квантової теорії поля, пише кандидатську дисертацію на тему «Метод функціонального інтегрування в теорії функцій Гріна», яку захищає 7 лютого 1956 року у Львові. Невдовзі після захисту дисертації, на початку березня 1956 року Міністерство освіти скеровує Анатолія Вадимовича на роботу асистентом кафедри математичної фізики Харківського політехнічного інституту.

У 1960 році вчений переходить до Фізико-технічного інституту низьких температур АН УРСР у відділ математичної фізики. У 1972 році він захищає докторську дисертацію з теорії надпровідності на тему «Струмкові стани в просторово-плотнорідних надпровідних системах», яка містить низку важливих результатів.

Анатолій Свідзинський через суто особисті причини у 1975 році переїхав до Сімферополя, де був прийнятий за конкурсом на роботу до Сімферопольського державного університету. Там заснував спеціалізацію з теоретичної фізики на кафедрі математичної фізики. Результати праці науковця увійшли в завершену в Сімферополі монографію «Пространственно-неоднородные задачи теории сверхпроводимости». У 1993 році Анатолій Свідзинський, залишивши повністю сформований колектив кафедри теоретичної і математичної фізики в Сімферополі, на пропозицію віце-прем'єра уряду України переїжджає на Волинь з метою організації нового університету ім. Лесі Українки, організовує колектив на розбудову за короткий строк і в тяжких економічних умовах основної структури цього навчального закладу, зокрема, збільшує приблизно вдвічі кількість факультетів. Внаслідок погіршення здоров'я Анатолій Вадимович у травні 1995 року залишає посаду ректора і цілком віддається викладацькій і науковій роботі, розгорнувши формування волинської школи фізиків-теоретиків. Готує ряд цікавих книг та публікацій. Так, 1998 року у видавництві ім. Олени Теліги (Київ) вийшла книга «Математичні методи теоретичної

фізики». У 1999 році – «Лекції з термодинаміки», у 2001 році – друге видання «Математичних методів теоретичної фізики» і перший том монографії «Мікроскопічна теорія надпровідності».

Наукова діяльність Анатолія Свідзинського та його громадська робота на ниві пропаганди знань проходили в 90-х роках в рамках Наукового товариства ім. Тараса Шевченка у Львові. Після реорганізації цього товариства у всеукраїнське став головою Волинського відділення НТШ. 2001 року Анатолія Вадимовича призначено головним редактором журналу «Розбудова держави».

У березні 2004 року Анатолій Свідзинський отримав найвищу нагороду Верховної Ради України – Почесну грамоту за особливі заслуги перед українським народом.

У вільний час Анатолій Вадимович Свідзинський створює літературні мініатюри. Їм притаманні гумор, іронія, яскрава фантазія, неординарність бачення світу, несподіваність у висвітленні теми. Деякі з них опубліковані в журналах «Український засів»: «Курка і соціалізм», «Геніальний гусак»; «Сучасність»: «Масло»; «Розбудова держави»: «Всенародне горе».

Маргарита Жуйкова

Література:

Свідзинський А. Вступ до спеціальної теорії відносності / А. Свідзинський. – Луцьк : Вежа, 2007. – 100 с.

Свідзинський А. Лекції з термодинаміки : навч. посіб. / А. Свідзинський. – Луцьк : Вежа, 1999. – 81 с.

Свідзинський А. В. Лекції з фізики надпровідності / А. В. Свідзинський, О. М. Вілігурський. – Луцьк : Вежа, 2003. – 82 с.

Свідзинський А. Математичні методи теоретичної фізики : підруч. для фіз.-мат. спец. вищ. закладів освіти / А. Свідзинський. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 1998. – 442 с.

Свідзинський А. Математичні методи теоретичної фізики : підруч. для фіз.-мат. спец. вищ. закладів освіти / А. Свідзинський. – 2-е вид., переробл. і доповн. – Луцьк : Вежа, 2001. – 564 с.

Свідзинський А. Математичні методи теоретичної фізики : підруч. для фіз.-мат. спец. вищ. закладів освіти / А. Свідзинський. – 3-е вид., переробл. і доповн. – Луцьк : Вежа, 2004. – Т. 1, Т. 2.

Свідзинський А. Мікроскопічна теорія надпровідності : ч. 1 / А. Свідзинський. – Луцьк : Вежа, 2001. – 254 с.

Свідзинський А. Мікроскопічна теорія надпровідності : ч. 2. / А. Свідзинський. – Луцьк : Вежа, 2003. – 170 с.

Свидзинский А. Пространственно-неоднородные задачи теории сверхпроводимости / А. Свидзинский. – М. : Наука, 1982. – 310 с.

Свідзинський А. Самоорганізація і культура / А. Свідзинський. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. – 67 с.

Свідзинський А. Це складне національне питання / А. Свідзинський. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 1994. – 67 с.

Свідзинський А. «Я виноград відновлення у ніч несучу...» : Володимир Свідзинський – творець прекрасного. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 2003. – 183 с. : іл.

Буткевич В. Крим – не тільки зона відпочинку / В. Буткевич, Б. Горинь, А. Свідзинський. – Л. : Поклик сумління, 1993. – 104 с.

Свідзинський А. І в Луцьку буде по-людськи : заг. концепція Волин. держ. ун-ту / А. Свідзинський // Літопис Волині. – Вінніпег, 1999. – Ч. 19–20. – С. 258–260.

Свідзинський А. Гудзик : оповідання / А. Свідзинський // Волинь: всеукр. сусп.-політ. літ.-мист. часоп. – Луцьк, 2007. – Чис. 8. – С. 175–180.

Свідзинський А. Двоустка : новели / А. Свідзинський // Дзвін. – 2005. – № 1. – С. 71–83.

Свідзинський А. Масло : новела / А. Свідзинський // Нар. справа. – 1997. – 18, 25, 30 груд.

Свідзинський А. [Новели] / А. Свідзинський // День. – 2006. – 3 берез. – С. 4; 4 берез. – С. 6; 10 берез. – С. 18–19; 8 черв. – С. 20.

Свідзинський Анатолій Вадимович // Волинський державний університет імені Лесі Українки : 65 років. – Луцьк, 2005. – С. 439.

Вегера Л. Ректор Волинського державного університету Анатолій Свідзинський / Л. Вегера // Педагог. – 1993. – 27 серп. – (Спецвип.).

Данилюк В. Професор Свідзинський : «Ставку треба робити на молодь!» / В. Данилюк // Молода Волинь. – 1993. – 27 серп.

Згоранець О. Коли я одружувався, моя дружина ще не народилася / О. Згоранець // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 1998. – 12 лют. – С. 2.

Корецька К. Наймолодший університет Європи відкрито в Луцьку / К. Корецька // Нар. трибуна. – 1993. – 1 верес. – С. 1, 4, 5.

Малаш М. Професор із Криму, ректор Волинського університету Анатолій Свідзинський : Богові – Боже, нації – національне / М. Малаш // Україна. – 1993. – № 12. – С. 10–12.

Перший ректор Волинського університету – в редакції «Народної трибуни» / В. Вербич // Нар. трибуна. – 1993. – 14 серп.

Перший рік університету / інтерв'ю з ректором А. Свідзинським вів Є. Грушка // Волинь. – 1994. – 18 серп.

Професор Анатолій Свідзинський про себе, свій рід, свою країну і свій час // Дзвін. – 2005. – № 1. – С. 83–84.

Ректор Волинського університету ім. Лесі Українки А. В. Свідзинський // Волинь. – 1993. – 19 серп.

Філатенко А. Анатолій Свідзинський – фізик і лірик / А. Філатенко // Волинь. – 1999. – 2 берез.

Хомутенко О. Наш перший ректор / О. Хомутенко, М. Вербицький // Волинь. – 1995. – 15 черв.

Червак Б. Сила інтелекту / Б. Червак // Укр. Слово. – 2004. – Ч. 9. – С. 3.

Анатолій Свідзинський : біобібліогр. довід. – Луцьк : Вежа, 2004. – 152 с. : іл.

17 БЕРЕЗНЯ
60 років від дня народження А. О. Маренич (1949) –
народної артистки України

Антоніна Олександрівна Маренич народилася 17 березня 1949 року у місті Самара на Волзі. Мама працювала бухгалтером, тато – на підприємстві. Донечка зростала у музично обдарованій сім'ї: батько грав на акордеоні та вів самодіяльність на роботі, а мама співала, мала великий голосовий діапазон. Отож, любов до музики зароджувалась ще в дитинстві. Антоніна закінчила Самарське педучилище і Рівненський інститут культури зі спеціальності диригент хору.

Свою творчу діяльність як співачка починала в оркестрі Юрія Саульського в Москві, куди була запрошена в кінці 1968 року. У 70-х роках вона на запрошення приїхала на Волинь.

Наприкінці 1973 року Антоніна Олександрівна спільно з сестрою Світланою та чоловіком Валерієм створили вокальне тріо. Ініціатива створення колективу належала саме Антоніні. За її словами, у ті часи вже існувало чимало дуетів, та лише їй спало на думку створити тріо.

Спів Мареничів брав свої витоки з глибинних джерел народної пісні, що ввібрала мудрість і печаль, ласкавий гумор і яскраву образність не одного покоління. В репертуарі колективу поряд з українськими народними піснями: «Несе Галя воду», «Ой, у гаю при Дунаю», «Чом ти не прийшов», «У неділю пораненько» та ін., звучали твори сучасних композиторів: «Три поради», «Чарівна скрипка» (І. Поклада) та народів світу: «Ти, гітара і я» (іспан.), «Три капучини» (франц.), «Есперансо» (кубин.).

Визнання до талановитої молоді прийшло наприкінці 70-х років. Весною 1978 року вони взяли участь у Харківському фестивалі-конкурсі, де отримали гран-прі. Величезний успіх тріо здобуло під час концерту у Палаці культури «Україна» в Києві.

У творчого колективу була власна неповторна манера виконання, свій стиль. Ініціатором музичних обробок була Антоніна. Виразалось це у відмові від традиційного голосного супроводу, фонограм і електроакустичних підсилювачів. Вони співали лише під тихий передзвін струн гітари та перестук бонгів. Їх спів зачаровував своєю щирістю, з'явилось високе розуміння сили пісні.

У кінці 70-х років Мареничі стали призерами фестивалю «Донецькі самоцвіти», переможцями зонального конкурсу вокальних і вокально-інструментальних ансамблів, присвяченого XI Всесвітньому фестивалю молоді і студентів, отримали I місце і приз глядачів у телеконкурсі «З піснею по життю». Вони успішно гастролювали в Польщі, Чехословаччині, Болгарії, США, Канаді та Великобританії. У Чехословаччині після своїх виступів кілька місяців вважалися найпопулярнішими виконавцями і займали вищі сходи хіт-парадів. Українське центральне телебачення зняло

фільм «Співає тріо Мареничів», а в 1979 році фірма «Мелодія» випустила платівку з записами їх пісень. Також колектив записував свої твори у студіях грамзапису у Білостоці в Польщі, у Чехословаччині, Канаді (1990 р.).

Навесні 1979 року Мареничам присвоєно звання заслужених артистів УРСР.

Пісні у виконанні цього колективу зворушували серце, піднімали настрої, вселяли віру і оптимізм. Номер концертної програми тріо – маленька вистава. Її оригінальність проявлялася в незначних, на перший погляд, деталях костюмів, способах використання губної гармошки, бонгів чи маракасів. Вдумлива режисерська робота Антоніни Маренич над кожним номером допомагала розкриттю первозданної краси пісенного слова, виразної і багатой мелодії. Саме це обумовило успіх Мареничів. У березні 1999 року у київській фірмі «Оберіг» був виданий компакт-диск тріо «Три тополі».

За вагомий особистий внесок у розвиток української пісенної спадщини 8 лютого 2003 року Указом Президента України учасникам тріо Мареничів присвоєно звання народних артистів України.

Взимку 2004 року Антоніна Маренич вирішила покинути тріо і продовжити свій творчий шлях самостійно. Набутий досвід під час роботи у тріо допоміг співачці повніше розкрити свій талант. Антоніна не тільки виконує пісні, а й пише тексти та кладе їх на власну музику. Отож, у неї відкриваються ще й композиторські здібності. Її пісні глибоко філософські, з непростим музичним оформленням, з цікавими поетичними образами. Найбільшу популярність здобули такі авторські твори Антоніни Маренич, як «Земле моя», «Осіння мелодія», «Дорога життя», «О, любове» та інші. Чимало пісень написані на вірші українських поетів: В. Простопчука, В. Кравчука, Ю. Прокіпчак, Й. Фиштика.

У 2005 році співачка взяла участь у гала-концерті до Дня Києва, який відбувся у Палаці культури «Україна». Наприкінці 2006 року у київській фірмі «Росток-Рекордз» був виданий ліцензійний компакт-диск Антоніни Маренич «Співаю для Вас», куди ввійшли такі твори, як «Земле моя», колискова для міста «Луцьк, засинай», романс на вірші Лесі Українки «Смутної провесни» (авторська назва «Поцілунок»), «Коліскова для всіх» та інші. У 2007 році Антоніна Маренич дала сольний концерт у Палаці культури «Україна». Публіка з величезним задоволенням та бурхливими оваціями зустріла народну артистку. І знову у 2008 році вона – учасник гала-концерту, присвяченого Дню Києва.

Антоніна принесла на естраду вокальну стриманість – *mezzo voce* (італ. – спів напівголосу), повернула на сцену проникливу задушевну мелодійність, котрої так бракувало. Чистий, прозорий, зворушливо-людяний спів Антоніни Олександрівни заохочує так само світло жити, мріяти, кохати. Кожну пісню народна артистка

виконує по-своєму особливо: легкість і граціозність поєднуються з елементами гротеску, ліризм з мотивами драматизації співіснують з іскринками народного гумору, використання різноманітних гам неповторно синтезується у творах.

У 2006 і в грудні 2007 роках у рамках міжнародного фестивалю сучасної пісні «Шлягер року» Антоніна Олександрівна Маренич за вагомих особистий внесок у розвиток сучасної музичної культури була відзначена спеціальними нагородами. У серпні 2008 року в Болгарії відбувся дитячий фестиваль-конкурс «Слов'янський віночок», на якому з вітальним словом від української делегації виступила Антоніна Олександрівна.

Сьогодні співачка, композитор, народна артистка України і просто красива жінка Антоніна Олександрівна Маренич, сповнена творчих планів і задумів, впевнено крокує по життю, незважаючи на різні перипетії долі. Сподіваємось, що золотий голос Волині й надалі буде радувати нас своїм чарівним співом і професійною майстерністю.

Людмила Ланшина

Література:

Про призначення державних стипендій видатним діячам культури і мистецтва : розпорядження Президента України від 02. 04. 2007 р. № 73 // Уряд. кур'єр. – 2007. – 11 квіт. – С. 11.

Про присвоєння почесного звання «Народний артист України» : указ Президента України від 08. 02. 2003 р. № 96 // Віче. – 2003. – 13 лют. – С. 1.

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К. : Поліграфкнига, 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про тріо Маренич – с. 238.

Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 694 с.

Про тріо Маренич – с. 360–361.

Співає тріо Мареничів. – К. : Муз. Україна, 1993. – 64 с.

Ворон В. Антоніна Маренич у трьох іпостасях / В. Ворон // Віче. – 2002. – 18 лип. – С. 12.

Гуменюк Н. Антоніна Маренич : сорок років творчості / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 23–29 серп. – С. 3.

Гуменюк Н. Без тріо, але з нагородою / Н. Гуменюк // Віче. – 2006. – 28 груд. – С. 3.

Гуменюк Н. Співуча душа Антоніни Маренич / Н. Гуменюк // Віче. – 2004. – 11 берез. – С. 1.

Жарчинська О. Антоніна Маренич : «Я ніколи не хворіла зіркоманією» / О. Жарчинська // Луцьк. замок. – 1996. – 12 квіт.

Кроп Т. Антоніна Маренич відокремилась від тріо / Т. Кроп // Демократ. Україна. – 2007. – 1 берез. – С. 8.

Кучеренко Л. Антонина Маренич споев за троих : тридцатилетня кар'єра легендарного колектива / Л. Кучеренко // Киев. вѣдом. – 2005. – 25 юнѣ. – С. 13.

Кучеренко Л. Рабочий муравей: так называет себя народная артистка Украины певица Антонина Маренич / Л. Кучеренко // Киев. вѣдом. – 2004. – 31 марта. – С. 10.

Макаренко О. I «Смерічка», і Мареничі / О. Макаренко // Молодь України. – 2004. – 6 січ.

Мареничі нарешті визнано народними // Вісник. – 2003. – 13 лют.

Мех С. Антоніна Маренич співатиме сама / С. Мех // Луцьк. замок. – 2005. – 10 берез. – С. 12.

Пеценюк А. У їх піснях звучить душа народу / А. Пеценюк // Досвіт. зоря. – 2004. – 1 січ. – С. 7.

Присяжна Ю. Ренесанс нашої пісні – янгольський злет / Ю. Присяжна // За віл. Україну. – 2004. – 17 лют.

Романюк Н. Народ любив їх завжди. Влада полюбила тільки тепер / Н. Романюк // Слово і діло. – 2003. – 14 лют.

Народні! Воистину народні! // Луцьк. замок. – 2003. – 13 лют.

Романюк Н. Двічі народні : тріо Мареничів стали народними артистами України / Н. Романюк // Україна молода. – 2003. – 12 лют.

Сапеляк С. Хроніки дисидентські. Невольничі силуети / С. Сапеляк // Дзвін. – 2005. – № 7. – С. 103–110.

Філатенко А. Довгий шлях до визнання / А. Філатенко // Волинь. – 2003. – 11 лют.

Фотовікно рубрики: у народної артистки України Антоніни Маренич – ювілей // Волинь. – 2004. – 18 берез.

Якименко М. Три голоси, а доля одна / М. Якименко // Волин. губерн. відом. – 2003. – 13 лют.

* * *

Мареничі // Мистецтво України : біогр. довід. – К., 1997. – С. 396.

Мареничі // Митці України : енцикл. довід. – К., 1992. – С. 841–842.

Столярчук Б. Маренич Антоніна Олександрівна / Б. Столярчук // Столярчук Б. Митці Рівненщини : енцикл. довід. / Б. Столярчук. – Рівне, 1997. – С. 279.

4 КВІТНЯ

225 років від дня народження З. Доленги-Ходаковського (1784-1825) – польського і українського фольклориста, етнографа, археолога

В історії української культури ім'я Зоріана Доленги-Ходаковського добре відоме: саме йому, зачинателеві слов'янської фольклористики, належать найбільш ранні і питомо значимі зібрання української народнопоетичної творчості.

Народився З. Доленга-Ходаковський (справжнє ім'я Адам Чарноцький) 4 квітня 1784 року в сім'ї збіднілого шляхтича в

Мінській губернії. Навчався в Слуцькому повітовому училищі, яке закінчив 1801 року. Працював деякий час у Мінську приватним адвокатом. У дитинстві виявив неабиякий інтерес до історичних та географічних наук, народних звичаїв. Тож не дивно, що його скоро заповонила народознавча стихія. 1814 року він вирушив у мандрівку на Волинь, де активно включився у пошуки матеріалів зі слов'янської давнини. Дослідник ретельно обстежив фонди бібліотеки Кременецького ліцею, ознайомився з раритетними виданнями приватної бібліотеки відомого культурно-освітнього діяча Тадеуша Чацького в Порицьку. І повсюдно збирав фольклорні, етнографічні, археологічні матеріали. Тоді ж з його ініціативи дирекція Кременецького ліцею розіслала у школи Волині циркуляри з пропозиціями до вчителів, щоби зайнялися збиранням фольклорно-етнографічних відомостей.

Про необхідність вивчення народного життя дослідник писав: «Треба піти і спуститися під стріху селянина в різних віддалених країнах, треба поспішити на його свята, забави та різні події життя. Там, в диму, що клубочиться над головами, снуються ще старі обряди, звучать давні пісні». Щоправда, молодий дослідник ставив перед собою майже нереальні завдання, плануючи зібрати усну народну творчість, розсіяти на всьому просторі слов'янських земель. Та він, попри всілякі життєві негаразди, байдужість деяких високопоставлених співвітчизників, не припиняв мандрів, продовжував записувати по селах народні пісні, вірування, звичаї, реєструвати пам'ятки минулого, дошукуватися «у всім тім дохристиянської слов'янщини».

Для успішного ведення фольклорно-етнографічної праці З. Доленга-Ходаковський налагодив контакти з Віленським університетом, Варшавським товариством друзів наук, Петербурзьким Вільним товариством любителів російської словесності.

Серед пісенного розмаїття записів З. Доленги-Ходаковського зустрічаємо чимало рідкісних, вперше задокументованих зразків, які походять із Західного Полісся і Волині – з Ратна, Колок, Чорториська, Дубровиці, Острога, Клевані, Вишнівця...

Більше сотні народних пісень і переказів було записано у Переділі Рівненського повіту, де вчений зупинився у сім'ї Кульчицьких – своїх давніх знайомих. Тут йому значну допомогу надала Юзефа Кульчицька, яка добре знала місцеві звичаї, традиції. Вона й сама виконувала пісні, запрошувала місцевих співачок, була проводирем по селянських хатах. Про вроджене обдарування своєї помічниці дослідник згодом писав: «Жаль, що її таланту і здібностям, працьовитості і жадобі знань судилося обмежитися малим приходом. Така дівчина може прославити наш край на весь світ і викликати загальне захоплення, чого, однак, її особисте спокійне життя ніколи не принесе».

З. Доленга-Ходаковський виявляв глибоке розуміння специфіки, локальних особливостей народнопоетичної творчості. В одному

зі своїх листів до знайомих він констатував: «Пісні на волинському діалекті сповнені образів і давніх висловів. Записую їх і тішуся надією, що, пройшовши в глиб Червоної Русі, Львова та Галича, знайду їх ще більше». Нові враження і нові фольклорно-етнографічні набутки чекали на З. Доленгу-Ходаковського у регіоні Галичини. З Перемишля його маршрут проліг на Рава-Руську, Потелич, Крехів, Жовкву, звідтіля – до Львова. Збирав він фольклор, вивчав мовно-діалектні особливості у Синяві та околицях над Сяном.

На диво обширною була географія фольклорно-етнографічних пошуків ученого – Волинь, Поділля, Галичина, Полісся, Наддніпрянина, а ще – східні регіони Польщі, південь Білорусі. За приблизними підрахунками, З. Доленга-Ходаковський зібрав близько 3000 текстів пісень, з них лише українських – понад 2000. Фактично дослідник зафіксував основу пісенного репертуару України кінця XVIII – початку XIX століття.

Фольклорними зібраннями вченого захоплювалися такі діячі культури, як Михайло Максимович, Осип Бодянский, Микола Гоголь, Володимир Гнатюк... Проте небагато записів побачило світ за життя вченого. Значна частина матеріалів – в автографах і копіях – довгі роки залишалася розпорошеною по різних архівосховищах.

У 1974 році видавництво «Наукова думка» у Києві випустило об'ємний том «Українські народні пісні в записах Зоріана Доленги-Ходаковського (з Галичини, Волині, Поділля, Придніпрянини і Полісся)». Видання з'явилося завдяки спільним зусиллям українських і білоруських фольклористів – О. І. Дея і Л. А. Малаш-Оксамитової, які провели велику дослідницьку роботу у пошуках автографів пісенних записів З. Доленги-Ходаковського, у виробленні принципів наукової систематизації матеріалу.

Цінними для слов'янського народознавства є теоретичні праці З. Доленги-Ходаковського «Про слов'янщину перед християнством» (1818). «Проект наукової подорожі по Росії для пояснення старовинної слов'янської історії» (1820), «Про галицькі пісні» (1825) та ін. Важко переоцінити значення подвижницької праці дослідника: він зібрав скарб, якому судилося стати тривким набутком не лише української, але й загальнослов'янської фольклористики.

Олекса Ошуркевич

Література:

Доленга-Ходаковський З. Українські народні пісні в записах Зоріана Доленги-Ходаковського / З. Доленга-Ходаковський упоряд., текстолог. інтерпретація і комент. О. І. Дея. – К. : Наук. думка, 1974. – 781 с.

Баженов Л. В. Доленга-Ходаковський Зоріан / Л. В. Баженов // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст. / Л. В. Баженов. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 199.

Борисенко В. Накопичення етнографічних знань і становлення науки / В. Борисенко // Українська етнологія : навч. посіб. / ред. В. Борисенко. – К., 2007. – С. 70–77.

Про З. Доленгу-Ходаковського – с. 76.

Доленга-Ходаковський З. // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 403–404.

Мардієва А. Волинь у житті і творчості польських письменників / А. Мардієва // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. праць / упоряд. Н. Г. Сташенко. – 2-е вид., доповн. і переробл. – Луцьк, 2007. – С. 31–34.

Семенюк Л. Дослідження фольклору Волині у XIX–XX ст. / Л. Семенюк // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. праць / упоряд. Н. Г. Сташенко. – 2-е вид., доповн. і переробл. – Луцьк, 2007. – С. 71–74.

Жива поезія народної пісні // Український історичний календар'95. – К., 1994. – С. 187.

* * *

Дзира Я. І. Доленга-Ходаковський Зоріан / Я. І. Дзира // Енциклопедія історії України. – К., 2004. – Т. 2. – С. 438.

Пашук І. Доленга-Ходаковський З. / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне, 2005. – С. 56–57.

Столярчук Б. Доленга-Ходаковський Зоріан / Б. Столярчук // Столярчук Б. Митці Рівненщини : енцикл. довід. / Б. Столярчук. – Рівне, 1997. – С. 34.

Столярчук Б. Доленга-Ходаковський Зоріан / Б. Столярчук // Столярчук Б. Фольклористи Рівненщини / Б. Столярчук. – Рівне, 1994. – С. 8–9.

Садовник Т. 4 квітня 220 років від дня народження З. Доленги-Ходаковського (1784–1825) – польського і українського фольклориста, етнографа, археолога / Т. Садовник // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 48–49.

15 КВІТНЯ

100 років від дня смерті П. А. Косача (1842–1909) – українського громадського діяча, батька Лесі Українки

Петро Антонович Косач, чоловік Олени Пчілки (письменниці та громадської діячки), батько Лесі Українки і ще п'ятьох розумних талановитих дітей, професіонал-юрист, народився 1842 року в м. Мглин Чернігівської губернії. Семирічним втратив маму – лагідну, добру жінку, на той час гарно освічену. Батько – малоосвічений, але від природи розумний, чесний і добрий, помер у 96 років. Син Петро, хоч і проживав далеко, і своїх клопотів мав чимало, опікувався Антоном Григоровичем. «Отца я застал в очень хорошем виде. Дела же его – с массою путаницы мелочной и раздражающей», – писав якомсь Олені Пчілці. Проявивши в пансіоні тітки, яка виховувала племінника після смерті сестри, в гімназії, інтерес до математики, історії, літератури, Петро Косач вступив до Петербурзького університету на математичний факультет, але через рік

перейшов на юридичний. Після «студенческих беспорядков» перевівся до Київського університету.

Брав участь у роботі української «Громади», пізніше перейменованої в «Стару громаду», до якої входили М. Драгоманов, В. Антонович, П. Житецький, К. Михальчук, О. Левицький, М. Лисенко, М. Старицький – «золота молодь», яка згодом сказала своє слово в історії, літературі, політиці. А тоді члени об'єднання навчали по недільних школах для дорослих, видавали «метелики» (популярні книжечки українською мовою), записували українські пісні та думи. Перший збірник пісень Лисенка Петро Косач видав своїм коштом (у Лейпцигу), вважаючи це за суто дружню послугу і тримаючи це в таємниці. І в подальшому П. Косач ніколи не цурався українських справ. Його донька Ольга Косач-Кривинюк згадувала: «Всі видання (в тому числі й Лесиних творів), нашої матері (Олени Пчілки), починаючи з видання її збірки українських народних узорів, матеріально були батькові видання... Так само співчував він Лесі і так само не жалувал нічого, ні сили, ні коштів». Людина російської культури, Петро Антонович «не чинив ніколи ніяких перепон проти того, що мати виховувала всіх дітей українцями... Це відбивалося на його службовій кар'єрі, однак він вважав, що так повинно бути...»

По службі П. А. Косач піднімався стрімко і вдало: після закінчення університету вступив до Київської палати карного суду кандидатом на судового слідчого (1864), після подання дисертації його затвердили в ступені «кандидата законодавства» (1864), виконував обов'язки помічника правителя канцелярії по судовому відділі (1865), призначений секретарем Київського губернського «по крестьянским делам присутствия» (1865 р.), відряджений виконувати обов'язки голови Новоград-Волинського мирового з'їзду (1866), переведений на посаду Луцько-Дубенського з'їзду мирових посередників (1878), голови Луцько-Дубенського повітового чиншових справ «присутствия» (1886), на посаду голови Ковельсько-Володимир-Волинського з'їзду мирових посередників (1891), був на посаді Ковельського повітового «предводителя дворянства» (1897), членом від влади Київського губернського по селянських справах «присутствия» (1899), призначений членом Київської тимчасово створеної «пропинационной комиссии» (1899), призначений в склад Київського комітету «попечительства о народной трезвости» (1901.), чиновником особливих доручень по селянських справах при Київському, Подільському і Волинському генерал-губернаторі (1902).

У формулярному списку не значиться такий факт, але Ольга Косач-Кривинюк стверджує, що в Києві батько «урядував» за часів губернаторства генерала Драгомирова. З призначенням на генерал-губернатора Клейгельса, на своє прохання повернувся на попередню посаду в Ковелі.

Посада юриста, як і військова, давала підвищення звання «по заслуге лет или по особенным «знатным» служебным заслугам» (записано в словнику Брокгауза і Ефрона). Отже, Петро Косач, почавши службову кар'єру майже знизу, від колезького секретаря, потім титулярного радника, колезького асесора, надвірного радника, колезького радника, статського радника, отримавши ордени Св. Станіслава II ступеня, Св. Анни II ступеня, Св. Володимира 4 ступеня, у 1901 році отримав «за отличие» звання дійсного статського радника. Ще на початку службової кар'єри П. Косач, щоб не було ніяких перешкод для її росту, мав виконати дві умови. В словнику Брокгауза і Ефрона записано: «От мировых судей», якими спочатку мали бути мирові посередники, потім ці інституції розділились, – «требовались два условия: образование и материальная независимость». Освіту мав. «Имущественный ценз в 15000 руб. для сельской, в 6000 руб. для столичной и в 3000 руб. для городской недвижимости определился после борьбы мнений». Цю умову П. А. Косач виконав, купивши в Колодяжному 471,44 десятини землі. У тому ж словнику у статті про дворянство читаємо: «Щоб брати участь і бути вибраним до «дворянского собрания», голосувати за постанови, необхідно також «владение... недвижимой собственностью, чин, по крайней мере 14-го класса, или российский орден». Так що і тут Петру Косачу була відкрита дорога.

П. Косача за його розум, справедливість, непідкупність поважало начальство. 20 січня 1899 року, коли добився переведу до Києва, сповіщав Олену Пчілку: «Принесли телеграму: «Сердечно приветствую состоявшимся назначением глубоко жалею что Волынь теряет в вас даровитого крестьянского деятеля Волынский губернатор Дунин-Борковский».

У поле діяльності П. Косача входило, з-поміж іншого, розгляд і вирішення скарг з поземельних відносин між поміщиками і селянами, розпорядчі дії (обмін угіддями, перенесення садиб), розгляд скарг селян на дії посадових осіб. Деякий час служив по чиншевих справах. Це коли селяни винаймали у землевласника землю, обробляли і платили чинш. Було багато нюансів у цих справах. Петро Антонович був добрим знавцем чиншевого права.

В обов'язки предводителя дворянства входило складання списків осіб – кандидатів у мирові судді, він мав перший голос в «воинских присутствиях». Звідси зрозуміло, чому селяни називали Косача «добрим паном». За мудру пораду, незлобивість, повагу до кожного, професійність, розуміння.

Лизавета Ніколайчук з с. Любитова згадувала: «П. А. Косач був у тій комісії, що приймала рекрутів. Якщо якогось хлопця мали забрати в рекрути, то його батько піде до Косача, попросить його, щоб не брали сина, то він останеться. Бувало, Косач тільки скаже:

«Ладно, пусть остается», то майже ніхто з колодажненських хлопців і не служив в армії».

Комфортно почувалася дружина з таким чоловіком, можливо, всі шестеро дітей П. Косача, в тому числі і Леся Українка, не досягли б таких висот у житті, якби не надійне батьківське плече. Трепетною була його любов до них. На жаль, він, за словами доньки Ольги, «дуже зарані почав слабувати на склероз судин та міокардит». Сам же так описував стан свого організму в червні 1904 року: «Йод в этом году мне помогает плохо, хотя пью его ровно в 15 раз больше за Житецкого и в три раза за Трегубова [...]. В результате день недурно, в другой же прямо дышать нечем, просто хоть пропадай».

Шістдесятисемирічним пішов з життя П. А. Косач. Поховали його в Києві на Байковому кладовищі поряд з сином Михайлом. Пізніше біля них упокоїлись Леся Українка та Олена Пчілка.

Любов Мержвинська

Література:

Горак Р. Справа Лободовського. Петро Косач / Р. Горак // Олена Пчілка і Волинь : матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 57–61.

Денисюк І. Петро Антонович Косач (1841–1909) / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка. – Львів, 1999. – С. 38–46.

Комзюк В. Петро Антонович Косач – голова Ковельсько-Володимир-Волинського з'їзду мирових посередників / В. Комзюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII між-нар. наук.-практ. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писем. згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – С. 136–138.

Косач-Кривинюк О. Леся Українка. Хронологія життя і творчості / О. Косач-Кривинюк. ; передм. М. Г. Жулинського. – Репринт. вид. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 926 с.

Про П. Косача – див. Індекс.

Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка) : біогр. матеріали. Спогади. Іконографія / О. Біланюк : відп. ред. ; П. Скрипка : авт. проекту і вступ. ст. – Нью-Йорк; К. : Факт, 2004. – 447 с.

Про П. Косача – див. Показчик імен.

Пушкар Н. Ще один документ до біографії П. А. Косача / Н. Пушкар // Леся Українка і сучасність : зб. наук. праць. – Луцьк, 2005. – Т. 2. – С. 481–486.

Родина Косачів і волиняни : спогади, перекази / записи, впоряд. і прим. О. Ошуркевича. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 64 с.

Про П. Косача – див. Показчик імен.

Семенюк А. Голова з'їзду мирових посередників м. Ковеля / А. Семенюк // Семенюк А. Ковель : минуле і сучасне / А. Семенюк. – Луцьк, 2000. – С. 246–243.

Бірюліна О. Петро Антонович Косач – один із когорти славних луцьких братчиків / О. Бірюліна // Аверс-прес. – 2001. – 8 лют.

Бірюліна О. Петро Косач – луцький братчик / О. Бірюліна // Вісті Ковельщини. – 2001. – 13 лют.

Диба А. Петро Косач : одна з тисячі дорогоцінних округин життя батька Лесі Українки / А. Диба // Культура і життя. – 2004. – 1 груд.

Федорук Л. Батько Лесі Українки / Л. Федорук // Вісті Ковельщини. – 2006. – 28 груд.

Чепурний В. Наша забута земля / В. Чепурний, О. Ясенчук // Слово Прогнозу. – 2007. – 1–7 лют. – С. 13.

11 ТРАВНЯ

70 років від дня народження О. О. Рисака (1939–2003) – українського літературознавця, поета, педагога

Олександр Опанасович Рисак народився 11 травня 1939 року у селі Вишнів на Холмщині. Закінчив Сокальське педучилище (шкільний відділ), Львівський державний університет імені Івана Франка (філологічний факультет), Вищу партійну школу (відділення журналістики). Працював педагогом у школі села Млинів Ратнівського району, Заячицькій та Старозагорівській школах Локачинського району на Волині.

З 1976 року Олександр Опанасович Рисак працював у Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки. Завдяки наполегливій праці пройшов шлях від асистента до професора. Двічі обирався деканом факультету: спочатку філологічного (1985–1988), згодом україністики (1994–1997). Тривалий час очолював кафедру української літератури (1980–1988, 1990–1994).

Олександр Опанасович – фундатор вивчення творчості Лесі Українки на літературному рівні. Своїми зусиллями створив музей славетної поетеси, лабораторію лесезнавства, заклав підвалини для створення Інституту Лесі Українки.

Саме Лесі Українці Олександр Рисак присвятив найбільше наукових праць, статей, розвідок та книг. Листувався з перекладачами творів поетеси, зібрав чималу колекцію перекладів. У 1991 році був одним зі організаторів Міжнародного симпозиуму, присвяченого 120-річчю від дня народження Лесі Українки.

О. О. Рисак – автор близько 200 наукових праць, в тому числі п'яти монографій: «Животворный источник духовного вдохновения» (1981), «Лесин дивоцвіт» (1992), «Найперше – музика у Слові» (1999), «Мелодії і барви Слова» (1996), «У вимірах самотності і спокуси владою: три драматичні поеми Лесі Українки – «У пущі», «Кассандра», «Камінний господар» (1999), семи методичних посібників, двох поетичних збірок: «Не сотвори собі кумира» (1996), «Сьома нота печалі» (2003).

Олександр Опанасович Рисак був лауреатом обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського (1993), членом Національної спілки письменників України (1999).

На превеликий жаль, професор О. О. Рисак не дожив три роки до відкриття у Луцьку, на базі Волинського національного університету ім. Лесі Українки, Інституту Лесі Українки. З ініціативи кафедри української літератури лабораторії лесезнавства, яку в новоствореній інституції реорганізовано в бібліографічний відділ, присвоєно ім'я професора О. О. Рисака.

У вінок світлої пам'яті О. О. Рисака у луцькому видавництві «Надстир'я» вийшла книга «Олександр Рисак – педагог, науковець, письменник» (2004 р.). Першим виданням, здійсненим Інститутом Лесі Українки, стала книга «Високе світло імені та слова...»

У пам'ять про видатного науковця і педагога кафедрою української літератури та філологічним факультетом ВНУ ім. Лесі Українки започатковано Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Явище синтезу мистецтв в українській літературі».

О. О. Рисак – багатогранна особистість, яка поєднала в собі дар науковця і митця. Він намагався і своїм студентам, і колегам прищепити любов до прекрасного, любов до життя, бо й сам любив і поспішав жити. Залишив безліч нереалізованих планів і задумів, недописаних наукових розвідок і художніх творів. Важка хвороба забрала Олександра Опанасовича Рисака на 63-му році життя. Помер 28 жовтня 2003 року.

Олена Дубень

Література:

Рисак А. А. Животворный источник духовного вдохновения : поэзия Леси Украинки в рус. переводах / А. А. Рысак. – Львов : Вища шк., 1981. – 146 с.

Рисак О. О. Лесин дивосвіт. – Львів : Світ, 1992. – 184 с.

Рисак О. Мелодії і барви слова / О. Рисак. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 98 с.

Рисак О. «Найперше – музика у Слові» : пробл. синтезу мистецтв в укр. л-рі кін. ХІХ – поч. ХХ ст. / О. Рисак. – Луцьк : Вежа, 1999. – 402 с.

Рисак О. Не сотвори собі кумира : поезії різних літ / О. Рисак. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 64 с.

Рисак А. А. Поэзия Леси Украинки в русских переводах : (к вопросу о взаимодействии брат. литератур) : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. филол. наук. / А. А. Рысак. – Львов, 1978. – 24 с.

Рисак О. О. Сьома нота печалі : поезії / О. Рисак. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 52 с.

Рисак О. У вимірах самотності і спокуси владою : три драм. поеми Лесі Українки – «У пущі», «Кассандра», «Камінний господар» / О. Рисак. – Луцьк : Вежа, 1999. – 67 с.

Рисак О. Волинь дала вам щасну долю / О. Рисак // Книжковий сад «Надстир'я» (1992–2002) : статті – Луцьк, 2002. – С. 102.

Рисак О. До Лесиних джерел ; «Холмщино моя, рідна матуся...» ; «Озерна синь і синь небесна...» ; У саду Коцюбинського ; «Заблудилось листя тополіне...» ; «Коли дитя у материнськiм лоні...» ; «Зарум'янивсь падолист...» ; «Синіють далі високосні...» / О. Рисак // Уроки рідного слова : письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 140–144.

Рисак О. До Лесиних джерел / О. Рисак // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – К., 1992. – Кн. 2. – С. 114–120.

Рисак О. До Лесі словом долетіти / О. Рисак // Незгасна зоря України : поет. антол. – Луцьк, 2001. – С. 3–10.

Рисак О. «З наших весен ти прийшла у червень...» ; «Щось символічне є у тім...» ; «Коли дитя у материнськiм лоні...» / О. Рисак // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – К., 1992. – Кн. 2. – С. 39–40.

Рисак О. Здобутки і прорахунки; Барви і звуки отчого краю / О. Рисак // Щоб у слові не вигас вогонь : сторінками творчості В. Гея. – Луцьк, 2002. – С. 24–27; 75–80.

Рисак О. Із rost'ювілейних роздумів ; «Холмщино моя, рідна матуся...» ; Посвяти, акровірші ; «Ти прийдеш до мене...» ; «Я на мить вернувся...» ; «Гірко посміхнувся...» ; «Зарум'янивсь падолист...» ; «Заблудилось листя тополине...» ; «Живи як слід...» / О. Рисак // Перевесло : поезія. – Луцьк, 2001. – Т. 1. – С. 176–182.

Рисак О. Cogito ergo sum : [поезії] / О. Рисак // Світязь : альм. Волин. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2001. – Вип. 8. – С. 46–51.

Рисак О. Леся Українка і Агатагел Кримський / О. Рисак // Філологічні студії : зб. наук. пр. – Луцьк, 1997. – Вип. 2. – С. 21–27.

Рисак О. Люби і знай свій рідний край / О. Рисак // Література рідного краю : зб. метод. матеріалів. – Луцьк, 2000. – С. 3–7.

Рисак О. На злетах духовної спраги / О. Рисак // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 2002. – № 1. – С. 235–238.

Рисак О. На крилах любові і доброти / О. Рисак // Українка Леся. Грай, моя пісне! : (поезії, написані на Волині) / Леся Українка. – Луцьк, 1990. – Т. 1. – С. 5–9.

Рисак О. Образ Лесі Українки в художній літературі / О. Рисак // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. пр. – Луцьк, 2007. – С. 61–64.

Рисак О. Повноголосся слова / О. Рисак // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 2002. – № 4. – С. 127–134.

Рисак О. Порівняння у системі художнього мислення Лесі Українки : (структура, специфіка, функціон. особливості) / О. Рисак // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 1999. – № 1. – С. 61–71.

Рисак О. Син коваля. І сам коваль / О. Рисак // Струни життя. – Луцьк, 1999. – С. 81–87.

Рисак О. Трагедія правди чи неминучість долі? : (роздуми над «Кассандрою» Лесі Українки) / О. Рисак // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : філол. науки (слов'ян. філол.). – Луцьк, 1997. – Вип. 12. – С. 103–109.

Рисак О. У вимірах і совісті, і віри : (слово, виголошене на творчому вечорі В. Слапчука 4 берез. 2004 р. в обласному театрі ляльок) / О. Рисак // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 2002. – № 1. – С. 242–247.

Рисак О. О. Юліуш Словацький у потрактуванні Олени Пчілки / О. О. Рисак // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2003. – № 10. – С. 154–159.

Літературна карта Волині : бібліогр. покажч. / упоряд., вступ. ст. та прим. канд. філол. наук. О. О. Рисака. – Луцьк, 1988. – 87 с.

Артазей І. В. Очевидність / І. В. Артазей. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 284 с.
Про О. Рисака – с. 111.

Затинна В. Волинські письменники – лауреати обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського / В. Затинна // Волинь філологічна : текст і контекст. Агатангел Кримський у контексті укр. та світової культури. – Луцьк, 2006. – С. 190–196.

Про О. Рисака – с. 191.

Олександр Рисак – педагог, науковець, письменник : у вінок світлої пам'яті О. О. Рисака. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 164 с.

Онуфрійчук М. Рисак Олександр Опанасович / М. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. Холмському роду нема переводу : розповіді про депортованих українців із Холмщини, доля яких пов'язана з Волинню / М. Онуфрійчук. – Луцьк, 2005. – С. 108–109.

П'ять запитань магістра державного управління Василя Ворона лесезнавцю Олександрю Рисаку // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 2001. – № 1. – С. 28–33.

Вербич В. «Високе світло імені та слова» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 17 трав. – С. 4.

Вербич В. Олександр Рисак : «Нове життя вимагає нового прочитання» / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2001. – 18 жовт. – С. 9.

Вербич В. Олександр Рисак : для одержимих смерті нема / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 3 берез. – С. 9.

Вербич В. «Я завтра знов сюди прийду» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 11–17 трав. – С. 9.

Гей В. Він був з когорти одержимих / В. Гей // Волинь. – 2004. – 28 жовт.

Гей В. Лауреати премії імені Агатангела Кримського / В. Гей // Літ. Україна. – 1994. – 3 лют.

Гуменюк Н. «Високе світло імені та слова...» / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 17 трав. – С. 2.

Згадували Олександра Рисака // Луцьк. замок. – 2007. – 17 трав. – С. 3.

Нагороди : визнання заслуг Олександра Рисака // Волинь. – 2004. – 30 жовт.

Нові члени Національної Спілки письменників України, прийняті 28 вересня 1999 року // Літ. Україна. – 2000. – 10 лют.

Олександр Рисак : [некролог] // Літ. Україна. – 2003. – 13 листоп.

Ольшевський І. Він над усе любив життя й людей / І. Ольшевський, Т. Мішиньова // Наш університет. – 2007. – 20 трав. – С. 9.

Ольшевський І. Не за старими схемами / І. Ольшевський // Луцьк. молод. – 2005. – 26 трав.

Ольшевський І. Спогад про Вчителя / І. Ольшевський // Наш університет. – 2008. – № 9. – С. 17.

Премія імені Лесі Українки – Олександрю Рисаку // Віче. – 2005. – 3 берез. – С. 12.

Сташенко Н. Світло його душі / Н. Сташенко // Луцьк. молод. – 2004. – 13 трав.

Філатенко А. Бездонні й чисті Лесині джерела: завтра день народж. Лесі Українки / А. Філатенко // Волинь. – 1994. – 24 лют.

Філатенко А. Незгасна пам'ять / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2007. – 15 трав. – С. 7.

Філатенко А. Усе життя ми йдемо до Лесі / А. Філатенко // Волинь. – 2006. – 26 лют.

Чурак Л. Поезія – це музика / Л. Чурак // Досвіт. зоря. – 2003. – 3 лип. – С. 4.
 Яручик В. Автографів і листів у колекції не перерахувати / В. Яручик // Вісник. – 2001. – 5 квіт. – С. 3.

* * *

Павлюк І. Рисак Олександр Опанасович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 289.

Пащук І. Рисак Олександр Опанасович / І. Пащук // Пащук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пащук. – Рівне, 2005. – С. 154.

Рисак Олександр // Письменники Волині : (члени Національної Спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 25–26.

Каталог наукових праць Олександра Рисака, присвячених Лесі Українці : (моногр., брош., ст., рец., тези виступів на симп. та конф.). – Луцьк, 1998. – 8 с.

25 ТРАВНЯ

75 років від дня народження П. П. Маха (1934) – українського письменника, публіциста

Петро Петрович Мах народився 25 травня 1934 року в селі Корхові Білгорайського повіту Люблінського воєводства (Польща), хоча його родина по дідовій лінії сягає Володимир-Волинського берега над Бугом. У квітні 1941 року батько Петро Олексійович трагічно загинув від рук польського шовініста, і мати Анастасія Дмитрівна взяла на себе весь тягар утримання сім'ї. В 1944 році їх депортували на Радянську Україну. Вони опинилися в голодному Мелітополі. В кінці 1945 року повернулися на Волинь.

Петро Мах навчався в Підгаєцькій семирічці, у Луцькій середній школі № 1. Закінчив українське відділення філологічного факультету Львівського університету імені Івана Франка. Друкував свої перші твори на сторінках львівської преси. В 1958 році побачила світ його дебютна збірка поезій «Перші промені». В університеті керував літературною студією «Франкова кузня».

Петро Мах – автор понад 30 книг поезій, прози, історичних есеїв, сценаріїв чотирьох телефільмів. А його пісні «Ожини», «Лілея», «Вишивала мати зозуленьку...», «Питала мати в даліни...», «Лесина казка», «Мавки», «На білих крилах рушників», «Сповідь Сивого Клена», «Айстри осінні», «Ген на узліссі хрест мовчить...» (музика Віктора Герасимчука, Анатолія Пашкевича, Бориса Буєвського, Валерія Маренича, Богдана Янівського, Ярослава Найдю) широко знані не лише в Україні, а й за її межами.

Після збірки «Перші промені» вийшли книги: «Поезії» (1960), «Гостини в матері» (1971), повість «Віра Глод» (1966), історичний есей «Козацькі могили» (1972), романи «Вруна» (1978), «Дикий брід» (1990), збірки поезій «Плеса» (1981), «Крайполе» (1984). У Москві

вийшла книга поета у перекладі російською мовою «Светёлка» (1986). Твори Петра Маха друкувалися в антологіях поезії в Польщі, Румунії, Грузії, Болгарії, Білорусі, Словаччині, Чехії.

Свого часу Петро Мах серйозно захопився освоєнням такого різновиду поезії, як пастелі. Після опублікування в журналі «Дніпро» схвально відгукнувся про них Максим Рильський. Малюнки словом (ритмізована поезія) – це «біографія життя нашого», як висловився про творчі пошуки Петра Маха Олесь Гончар.

Національному відродженню незалежної України, духовному розвитку суспільства, утвердженню правди і волі на землі Дніпровій присвячені книги «На білих крилах рушників» (1997), «Христос воскрес – воскресне Україна!» (1999), «Ластівка із крилами журби», (2004). Нова з'ява на творчому полі Петра Маха – «Корогва» (2008) – оспівує козацьку волю, подвиги вояків УПА та трепетну любов до життя. Новий стиль поета утверджується у пастелях, які ввійдуть у книгу «Гордоплесо».

Книги «Ластів'ятко» (1998), та «Ганнусина стежка» (у друці) адресовані дітворі.

Виявив свою працелюбність П. Мах не лише в майстерні слова і рими, а й в іншому: він активно створював Товариство книголюбів, Волинську організацію Спілки письменників України (з 1980 по 1989 роки очолював її), обласну організацію Товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Петро Мах – лауреат обласних премій імені Олександра Гаврилюка та Агатангела Кримського. Нагороджений Почесною Грамотою Президії Верховної Ради України, відзнаками уряду та Президента України, є почесним професором ВНУ імені Лесі Українки, головою Конгресу інтелігенції Волині.

Валентина Глуцук

Література:

- Мах П. Вікна : пастелі / П. Мах. – К. : Молодь, 1971. – 62 с.
 Мах П. Віра Глод : повість / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1966. – 26 с.
 Мах П. Вруна : роман / П. Мах. – К. : Молодь, 1978. – 208 с.
 Мах П. Гостини в матері : оповідання / П. Мах. – К. : Веселка, 1990. – 192 с.
 Мах П. Дикий брід : роман / П. Мах. – К. : Веселка, 1990. – 192 с.
 Мах П. Козацькі могили : нарис / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1972. – 62 с.
 Мах П. П. Корогва : поезії / П. П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 180 с.
 Мах П. Крайполе : поезії / П. Мах. – К. : Рад. письменник, 1984. – 95 с.
 Мах П. Ластівка із крилами журби : поезії / П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 244 с.
 Мах П. Ластів'ятко : вірші для дітей / П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 29 с.
 Мах П. Меморіал Вічної Слави в Луцьку / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1980. – 31 с.

Мах П. На білих крилах рушників : поезії / П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 59 с.

Мах П. Перші промені : поезії / П. Мах. – К. : Молодь, 1958. – 35 с.

Мах П. Пісня кленів : пастелі / П. Мах. – Львів : Каменярь, 1965. – 48 с.

Мах П. Плеса : поезії / П. Мах. – К. : Дніпро, 1981. – 172 с.

Мах П. Поезії / П. Мах. – Львів : Кн.-журн. вид-во, 1960. – 59 с.

Мах П. Поклін Джоконді : новели / П. Мах. – Львів : Каменярь, 1968. – 62 с.

Мах П. Посвіт : поезії / П. Мах. – Львів : Каменярь, 1979. – 103 с.

Мах П. Светелка : стихи і поема / П. Мах. – М. : Сов. писатель, 1986. – 136 с.

Мах П. Світанкові роси : поезії / П. Мах. – К. : Рад. письменник, 1973. – 50 с.

Мах П. Христос Воскрес – воскресне Україна! : поет. сповідь / П. Мах. – К. : Дніпро, 1999. – 287 с.

Колосок Б. В. Луцьк : іст.-архіт. нарис / Б. В. Колосок, П. П. Мах, Л. П. Санжаров. – К. : Будівельник, 1972. – 58 с.

Мах П. «Виходжу з добросіллям навселюдь...», «Я останню краплинку віддам...», «Лототрон», «Є еталон високий України...», «Чуєш, тату...», «А що у спадок синові віддам?», «Надією і вірою живу!», «За Україну ідуть молоді!», «Тут не треба шукати тем...», «Нахлюпчи мені, Свїтязю, сил...», «Чекаю ген із долини...», «До мене підсіла весна молода...», «А громом несповитий дощ наліг...», «Кладу на клавіші листків» : поезії / П. Мах // Свїтязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2007. – Вип. 13. – С. 42–50.

Мах П. «Суботня розмова»: публіцистика / П. Мах // Волинь-нова. – 2007. – 14 серп. – С. 7; 15 верес. – С. 5; 1 груд. – С. 5; 2008. – 15 берез. – С. 5; 31 трав. – С. 5; 16 серп. – С. 5; 13 верес. – С. 5; 4 жовт. – С. 5.

Вербич В. «А за людей молися Богу і українцем будь» / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 128–130.

Корнелюк Д. Петро Петрович Мах / Д. Корнелюк // Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк, 2007. – С. 228.

Онуфрійчук М. Мах Петро Петрович / М. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. Холмському роду нема переводу : розповіді про депортованих українців із Холмщини, доля яких пов'язана з Волиню / М. Онуфрійчук. – Луцьк, 2005. – С. 70–71.

Алексєєв В. «Дай віру невмирущу, як Дніпро» / В. Алексєєв // Досвіт. зоря. – 2004. – 27 трав. – С. 4.

Вербич В. «А бачу світ молодим» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 27 трав. – С. 6.

Гей В. Поетичний світ Петра Маха / В. Гей // Волинь. – 2004. – 22 трав.

Клімчук В. Петро Мах в Інтернеті / В. Клімчук // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 25 трав. – С. 5.

Клімчук Л. «Сповідь сивого клена» / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2004. – 27 трав. – С. 9.

Мах Петро // Письменники Волині : (члени Національної спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 18–19.

Мах Петро Петрович // Українська літературна енциклопедія. – К., 1995. – Т. 3. – С. 319.

Павлюк І. Мах Петро Петрович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 213.

Петро Мах // Письменники України : біобібліогр. довід. – К., 2006. – С. 256.

* * *

Коваль О. 25 травня 70 років від дня народження П. П. Маха (1934) – українського поета, прозаїка, публіциста / О. Коваль // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 50–53.

«Сховались літа у замети, а бачу я світ молодим...»: (до 70-річчя від дня народж. письменника П. Маха) : метод.-бібліогр. матеріали / Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2004. – 24 с.

6 ЧЕРВНЯ

80 років від дня народження Е. М. Ольшевського (1929) – заслуженого артиста України

Еділ (Кирило) Михайлович Ольшевський народився 6 червня 1929 року в місті Ставрополі, на північному Кавказі у родині військового. Батько загинув ще до народження сина і мати вийшла заміж удруге, теж за військовослужбовця. У зв'язку з роботою вітчима сім'я постійно переїжджала з місця на місце.

Коли розпочалась війна, родина проживала у місті Сальци Ленінградської області. Вітчим одразу пішов на фронт. Мати як держслужбовець залишилась вивозити документи, а Еділа разом з дитячим будинком відправили в тил. Але потяг розгромили і дітей повернули назад до Ленінграда. Хлопцеві випало прожити три місяці у блокадному місті. Згодом Еділу все ж пощастило виїхати з дитбудинком з Ленінграда до міста Уяр, Краснодарського краю, де його потім і знайшла мати. Вітчим Еділа Михайловича загинув у боях під Сталінградом. Матір у 1944 році перевели у м. Бровари Київської області. Саме там він закінчив середню школу.

З ранніх років Еділ Ольшевський відчував прагнення до мистецької роботи. Будучи ще школярем, у Броварах він ознайомився з українською класичною драматургією. Перечитав всі п'єси українських драматургів, які були в наявності у шкільній бібліотеці, відвідував вистави. Йому дуже подобалась життєствердна основа конфлікту, якій виникав саме в українській драматургії. Прагнення прилучитись своєю працею до українського театру було настільки великим, що після закінчення середньої школи, не володіючи українською мовою, Еділ Михайлович вступив до Київського інституту театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого на український курс. Випускників театрального інституту 1954 року партійним керівництвом було вирішено направити у театри Західної України. Е. Ольшевському як активному комсомольцю

було запропоновано залишитись у Києві на роботі у ЦК комсомолу у відділі культури. Проте він виявив бажання теж поїхати зі своїми однокурсниками в один з провінційних театрів на Західній Україні. Його направили у Володимир-Волинський пересувний театр.

Саме у той час Еділ Михайлович прикипів душею до Волині. У Володимирі-Волинському він одружився, тут у нього народився син. Сім'я була завжди надійним тилом для нього. В театрі він спочатку працював актором, а у 1964 році Еділа Михайловича призначили директором театру. На той час він був наймолодшим директором серед директорів театрів Радянського Союзу.

У часи керування Микити Хрущова в Україні масово закривали малі провінційні театри. Отож Е. Ольшевський був змушений шукати іншу роботу. За деякий час його призначили директором Нововолинського міського будинку культури. У творчих планах було організувати Театр юного глядача. Та доля покликала працювати у Київський обласний музично-драматичний український театр ім. П. К. Саксаганського, що розташовувався у Білій Церкві. Еділа Михайловича зразу призначили на посаду режисера і актора. Театр мав гастролі як по Україні, так і за її межами, по всьому Радянському Союзу. Згодом він обіймав у цьому театрі посади головного режисера, директора і актора. Десять років плідної праці у театрі дали змогу самореалізуватись, повністю віддаватись улюбленій професії. Там він знайшов «свій» театр. Саме цей театр за часів роботи у ньому Е. Ольшевського потрапив у десятку найкращих театрів Радянського Союзу і п'ятірку найкращих театрів України.

У жовтні 1973 року Е. Ольшевського запросили на посаду головного режисера Волинського обласного драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка. Художнє керівництво театром він здійснював до 1986 року. Про цей період життя Волинського театру професор В. Заболотна написала так: «Міцна акторська основа, культурна професійна режисура, яка дбала про контакт з глядачем, щоб він її розумів. Хоча трималася на крок попереду нього, проте не поспішала за швидкоплинною сценічною модою. Це забезпечувало достатньо стійкий, недешевий глядацький успіх і вдома, і на далеких гастрольях – у Новочеркаську, Іркутську, Новосибірську (поруч із видатними колективами і майстрами), Магнітогорську». У той час до репертуару театру входили здебільшого твори радянських авторів. Хоча не залишалися поза увагою і класики як українські, так і зарубіжні. Ставилося багато і музичних вистав.

У 1986 році Е. Ольшевський перейшов на викладацьку роботу у Луцьке культурно-освітнє училище. Вів режисерський відділ. Згодом став ініціатором відкриття при училищі акторського факультету з метою поповнити кадрами наші театри. Було набрано два курси у 1993 і 1994 роках. З 1999 по 2003 роки працював

режисером у ЗОШ № 1 м. Луцька, вів театральну студію. У 2000 році запропонували роботу художнього керівника філармонії. Через півроку почав виконувати обов'язки режисера. І по цей час невтомно трудиться на цій посаді. Бере активну участь у підготовці і проведенні конкурсу «Людина року Волинського краю».

У творчому доробку Е. М. Ольшевського є дві п'єси: «Голос пам'яті» – п'єса на одну частину для двох акторів, присвячена Є. Плужнику, поставлена у Житомирському обласному театрі; «І оживаю, і люблю» – моноп'єса на одну актрису, присвячена пам'яті М. Драйхмари. Написана також інсценівка «А зорі тут тихі» за повістю Б. Васильєва, музично-драматичний варіант.

Еділ Михайлович Ольшевський – заслужений артист України. За невтомну, плідну та багаторічну працю його нагороджено орденом «Знак Пошани», медаллю «Ветеран праці», іншими відзнаками.

Оксана Костюк

Література:

Ольшевський Е. Свято і будні театру / Е. Ольшевський // Рад. Волинь. – 1986. – 26 січ.

Ольшевський Е. Художник Анатолій Левенець / Е. Ольшевський // Укр. театр. – 1979. – № 4. – С. 8.

* * *

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К. : Поліграфкнига, 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про Е. Ольшевського – с. 240.

Зінчук Д. Пенсіонер по-українськи : волинські реалії / Д. Зінчук // Луцьк. замок. – 2002. – 3 жовт. – С. 11.

Клімчук В. Людина імені вождя, що залишилась без власного імені / В. Клімчук // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 13 трав. – С. 4.

Назначения // Театр. – 1985. – № 1. – С. 101.

Філатенко А. Сезон добрих сподівань / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1986. – 29 жовт.

Що ви думаєте про критику? : бесіда за круглим столом ред. журн. «Укр. театр» // Укр. театр. – 1980. – № 2. – С. 10–13.

* * *

Волинський український музично-драматичний театр // Мистецтво України : енцикл. в 5 т. – К., 1995. – Т. 1. – С. 372.

Глива А. М. Волинський обласний український музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка – культурно-освітня установа / А. М. Глива // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 5. – С. 71.

6 ЧЕРВНЯ**50 років від часу відкриття у м. Луцьку музичного училища (1959)**

Луцьке державне музичне училище було відкрите 6 червня 1959 року в приміщенні Луцької міської ради на вулиці Червоної Армії, 5 (нині – вулиця Винниченка). За наказом Міністерства культури УРСР на 1959–1960 навчальний рік було прийнято 65 студентів. Посаду директора зайняв Гліб Павлович Сиротинський, якому довелось вирішувати організаційні питання пристосування переданого приміщення для ведення навчального процесу, пошуку обладнання і музичних інструментів, і, найголовніше, – формування викладацького колективу. Першими педагогами закладу стали: А. Н. Бідняк, К. С. Діденко, В. К. Дяченко, А. В. Дорофєєв, В. М. Галкіна, Н. А. Івченко, А. І. Лазоренко, О. П. Негода, Ю. О. Філатов, Г. Б. Фоменкова, Л. О. Хавич, С. М. Терехова, П. Ю. Кнюпфер, О. П. Спаринська, А. Б. Зелінський, Г. Г. Старикова.

З листопада 1960 року керівником училища стала Дора Хомівна Шевченко, яка спрямовувала зусилля на подальше удосконалення навчального процесу. З червня 1962 року творчий колектив закладу очолював Михайло Андрійович Пахолко, згодом удостоєний звання заслуженого працівника культури УРСР. Найбільш гострою проблемою тих часів була проблема приміщення для училища, адже наявне не могло вмістити весь контингент молодих музикантів, який налічував уже понад 300 осіб. Тому в грудні 1963 року був підписаний наказ управління культури, за яким на баланс мистецького закладу було передано приміщення колишньої тюрми на вулиці Крупської, 8. Дана споруда мала свою давню історію. Її півтораметрові стіни зводились ще у XVII столітті для келій жіночого монастиря ордену бригідок, тоді як за часів польської окупації і воєнного лихоліття сорокових, частково п'ятдесятих років вона слугувала місцем ув'язнення і жорстоких трагедій. Але всі перипетії минулого сховала музика, облагородивши навіть вікові криваві мури.

З 1976 року директором училища став Д. П. Коновалов, який згодом перейшов на викладацьку роботу. Проте найзмістовніші сторінки історії закладу пов'язані з іменем його наступника – Андрія Йосиповича Теребуха. Людина невтомної енергії та творчого пошуку, він багато працював з викладацьким і студентським колективами, підтримуючи конструктивні новітні ідеї. Ним здійснено програму зміцнення матеріальної бази училища, проведення ремонтів, забезпечення належних житлових умов для студентів. Особливою турботою Андрія Теребуха позначена підтримка творчих колективів та обдарованих виконавців, а також започаткування і проведення обласних і міжнародних творчих фестивалів. Плідна організаторська праця Андрія Йосиповича Теребуха була пошанована. Він одержав державну нагороду – орден

«Знак пошани» і звання заслуженого працівника культури України. На жаль, у 1999 році трагічний випадок обірвав життя усіма шанованого директора, та в пам'яті колег він залишився прикладом лідера підготовки музичних кадрів, який зробив вагомий внесок у розвиток мистецтва Волині.

Луцьке музучилище часто називали центром музичної культури. Його творчі колективи були окрасою всіх урочистих концертів обласного і державного значення. Серед них велику популярність має капела бандуристів під орудою заслуженого працівника культури України Тетяни Ткач. Ще з 1959 року відомий ансамбль скрипалів. Впродовж кількох десятиліть його беззмінним керівником був чудовий педагог, заслужений працівник культури України Олександр Негода. Прославляли край своєю віртуозністю і камерний оркестр – керівник Ігор Гриньків (нині його очолює Світлана Додарук), і оркестр народних інструментів – керівники Валентин Громадський і Людмила Зуєнко, і симфонічний оркестр – керівник Геннадій Таран, і академічний хор – керівник заслужений діяч мистецтв України Валентина Гаврилюк та інші.

У літописі буття Луцького музичного училища багато імен знаних педагогів, композиторів і видатних музикантів: заслужені діячі мистецтв України М. С. Стефанишин, В. А. Тиможинський, заслужені працівники культури України П. І. Хлебнік, О. А. Мізюк, Т. М. Рівець, У. О. Штець, а також Л. М. Котко, Б. П. Король, Н. П. Тишкевич, Ю. І. Бокочий, Т. Д. Дадіані та багато інших. Завідувач денного відділення – викладач суспільних дисциплін О. І. Кожем'якіна.

14 квітня 1997 року, відповідно до Указу Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти України», було видане розпорядження голови обласної державної адміністрації «Про створення Волинського державного училища культури і мистецтв». Так розпочався відлік сторінок історії нового навчально-мистецького закладу, який став правонаступником двох своїх попередників – училища культури і музичного училища.

Людмила Завада

Література:

Денисюк В. Музичне училище – альма-матер високопрофесійних музикантів Волині / В. Денисюк // Денисюк В. Одержимі творчістю : про мист. та культ.-освіт. уч-ща Волині. – Луцьк. 2004. – С. 51–74.

Михайлюк О. Г. Історія Луцька / О. Г. Михайлюк, І. В. Кічий. – Львів : Світ, 1991. – 193 с.

Про музучилище – с. 160.

Сиротинський Гліб Павлович // «Роде наш красний»... : Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. III. – С. 860–872.

Балик Н. Музики дивний світ / Н. Балик // Рад. Волинь. – 1984. – 13 груд.

Балик Н. Чарівний світ музики / Н. Балик // Волинь. – 1994. – 22 груд.

- Горошко В. Перший концерт / В. Горошко // Україна. – 1960. – № 10. – С. 9.
 Даців Г. Вогнище музичної культури // Рад. Волинь. – 1963. – 28 квіт.
 Пазіна М. Музика – їхнє покликання / М. Пазіна // Рад. Волинь. – 1969.
 – 16 груд.
 Філатенко А. Мелодії радості / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1976. – 24 лют.

13 ЧЕРВНЯ

75 років від дня народження В. С. Ревухи (1934–1995) – українського письменника, перекладача, публіциста

Віктор Семенович Ревуха народився 13 червня 1934 року в селі Богутичі на Холмщині. «Добре пам'ятаю, – згадував письменник, – жажливий 1938 рік, коли мама затуляла подушками і периною вікна, аби в хату не залетіло каміння, і нас хотіли зробити католиками, а тато боронив наші православні храми». Родина була з невеликими статками, тому восени 1939 року Ревухи перебрались на Волинь з надією на краще майбутнє. Незаможний селянин Семен Ревуха повірив агітаційним байкам радянських комісарів.

Шкільні роки, як і дитячі, були холодними й голодними, але тяга до знань перемагала все. І в 1952 році, закінчивши Хорохоринську середню школу Торчинського (тепер Луцького) району, Віктор Ревуха поїхав до Харкова, де успішно склав екзамени на факультет романо-германської філології університету.

На початку літа 1957 року молодий дипломований спеціаліст повернувся на Волинь, і з того часу й до кінця життя в його біографію вписався Луцьк. Вчитель німецької мови Луцької СШ № 1, викладач Луцького загальнонаукового факультету Львівського держуніверситету ім. І. Я. Франка, викладач Луцького педучилища і, нарешті, – доцент Волинського держуніверситету ім. Лесі Українки – такі записи один за одним з'явилися в трудовій книжці Віктора Ревухи.

Віктор Ревуха успішно поєднував освітянську працю з перекладацькою. Його переклади відзначалися глибоким знанням мови оригіналу, тонким відчуттям стилю. Листування з авторами допомагало тлумачити твори українською зі ще більшою достовірністю. Читач мав можливість ознайомитись із найкращими зразками сучасної німецької літератури в перекладах Віктора Ревухи, опублікованими на сторінках журналу «Всесвіт», а також і тих, що побачили світ у видавництвах «Дніпро», «Молодь», «Політвидав України», «Каменярь». У 2007 році завдяки старанням дружини Марії Олександрівни вийшов у світ знаменитий роман відомого польського письменника Тадеуша Доленги-Мостовича «Знахар», який був перекладений більше десяти років тому.

Реферати доцента В. Ревухи «Генріх Гейне в українських перекладах», «Леся Українка і Генріх Гейне», з якими він виступав у Київському інституті іноземних мов, здобули визнання відомих

вчених-літературознавців. А його зболена стаття «Нищення церков на Холмщині» друкувалася в календарі «Рідна хата», що вийшов у Вінніпезі 1992 року.

Не вельми охоче показував Віктор Ревуха свої оригінальні поезії, але й ті, які доводилось читати його друзям, свідчили, що в його особі мали ми й талановитого поета.

Письменницька праця Віктора Ревухи була заслужено поцінована: він був одним з перших лауреатів обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського.

Віктор Ревуха вів активну громадську діяльність. Був одним з ініціаторів створення та становлення крайового громадсько-культурного товариства «Холмщина», ставши першим його головою.

Традиційним стало проведення вечорів пам'яті «Рідні дзвони», «Кров'ю сльозяться рани Сагриня», «Братаймося, єднаймося» та інших. У травні 1994 року була організована поїздка до Сагриня, Ласкова, Трещан на Грубешівщині. З Трещан Віктор Ревуха привіз грудочку землі. За розповідями, там останки його батька, вбитого польськими бандитами.

На Першому Світовому конгресі українців Холмщини і Підляшшя, який відбувся 17–21 вересня 1994 року у Львові та Холмі, Віктор Ревуха виступив з пропозицією, щоб у своїй ухвалі конгрес звернувся до Юнеско з проханням внести в Скорботну книгу пам'яті реєстр населених пунктів – жертв геноциду. Крім того, у своєму виступі він торкнувся й багатьох інших важливих проблем, що турбують холмщаків. Зокрема, депортовані українці Холмщини й Підляшшя повинні мати статус репресованих, необхідно створити пільгові умови для відвідання рідних місць, впорядкування могил. Усі ці пропозиції знайшли відображення в Ухвалі і зверненнях, прийнятих конгресом.

Участь у діяльності крайової організації Народного руху України, Конгресу української інтелігенції, виступи на мітингах на підтримку демократичних перетворень у країні – ось далеко не повний перелік його інтересів і зацікавлень.

Закінчився земний шлях палкого патріота України, вірного сина Холмщини й Волині 20 лютого 1995 року. Посмертно нагороджений подякою обласного товариства «Холмщина» як перший голова цього товариства, мрія якого про спорудження Меморіального знака на увічнення пам'яті жертв антиукраїнського терору здійснилася 24 березня 2002 року.

Ольга Корецька

Література:

Апіц Б. Райдуга : роман / Б. Апіц ; пер. з нім. В. Ревухи. – Львів : Каменяр, 1987. – 357 с.

Вебер К. Г. І мертві залишають тіні : роман / К. Г. Вебер ; пер. з нім. В. Ревухи. – К. : Молодь, 1987. – 231 с.

Гайнріх Е. Війна невидимої армії : портрет ЦРУ / Е. Гайнріх, К. Ульріх ; пер. з нім. В. Ревухи. – К. : Політвидав України, 1988. – 208 с.

Герліх Г. Газетне повідомлення : роман / Г. Герліх ; пер. з нім. В. Ревухи. – К. : Молодь, 1983. – 176 с.

Гермлін С. Перша шеренга : оповідання / С. Гермлін ; пер. з нім. В. Ревухи. – К. : Молодь, 1981. – 128 с.

Доленго-Мостович Т. Знахар : роман / Т. Доленго-Мостович ; пер. з пол. В. Ревухи. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 292 с.

Броневський В. Остання війна : поезія / В. Броневський ; пер. з пол. В. Ревухи // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – Луцьк, 1995. – Кн. 3. – С. 109–111.

Дюрренматт Ф. Підозра : повість / Ф. Дюрренматт ; пер. з нім. В. Ревухи // Дюрренматт Ф. Суддя та його кат : романи, повісті / Ф. Дюрренматт. – К., 1989. – С. 95–191.

Меннінг Ш. Звятияжність ; Прогулянка уві сні з Розою / Ш. Меннінг ; пер. з нім. В. Ревухи // Зелений гарц: молода поезія НДР. – К., 1985. – С. 85 ; 87–88.

Паніц Е. Фосфорна квітка : повість / Е. Паніц ; пер. з нім. В. Ревухи // Загублений якір. – К., 1983. – С. 73–178.

Ревуха В. [Переклади віршів К. Хетагурова і Г. Кайтукова] / В. Ревуха // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – К., 1992. – Кн. 1. – С. 81–82.

Шалтяніс С. Вічнозелений клен ; Сонце рідні нашої / С. Шалтяніс ; пер. В. Ревухи // Бурштинові розсипи : оповідання молодих литов. письменників. – К., 1983. – С. 253–259.

Кант Г. Життєпис. Частина друга ; Неясність : новели / Г. Кант ; пер. з нім. В. Ревухи // Всесвіт. – 1977. – № 12. – С. 57–58.

Паніц Е. Донька квітникарки : повість / Е. Паніц ; пер. з нім. В. Ревухи // Всесвіт. – 1985. – № 4. – С. 19–34.

Паніц Е. Льодовиковий період : роман / Е. Паніц ; пер. з нім. В. Ревухи // Всесвіт. – 1987. – № 7. – С. 2–44.

Ревуха В. Коли смуток огорне гаї : вірш / В. Ревуха // Рад. Волинь. – 1983. – 2 верес.

Ревуха В. Нищення церков на Холмщині / В. Ревуха // Нар. трибуна. – 1991. – С. 3.

Узе Ю. Карається смертю – нагороджується життям : оповідання / Б. Узе ; пер. з нім. В. Ревухи // Всесвіт. – 1978. – № 12. – С. 113–122.

Горний М. Віктор Ревуха / М. Горний // Горний М. Українці Холмщини і Підляшся: видатні особи ХХ ст. – Львів, 1997. – С. 643–645.

Онуфрійчук М. Із роду холмщаків / М. Онуфрійчук // Волинь літературна. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С. 46–49.

Онуфрійчук М. Ревуха Віктор Семенович / М. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. Холмському роду нема переводу : розповіді про депортованих українців із Холмщини, доля яких пов'язана з Волинню. – Луцьк, 2005. – С. 104–105.

Чернецький І. Вірний син Холмщини й Волині / І. Чернецький // Доленго-Мостович Т. Знахар : роман / Т. Доленго-Мостович ; пер. з пол. В. Ревухи. – Луцьк, 2007. – С. 1–6.

Вербич В. «За Вепром згасло сонце, а вже тут, за Бугом, згасав сам» / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 12–18 квіт. – С. 4.

Віктор В. «Він торував свою дорогу» / В. Віктор // Луцьк. замок. – 1999. – 28 жовт. – С. 2.

Войтюк О. Віктор Ревуха : незнищенна енергетика / О. Войтюк // Луцьк. замок. – 1998. – 9 квіт. – С. 4.

Гуменюк Н. Щедрий ужинок Віктора Ревухи / Н. Гуменюк // Нар. трибуна. – 1994. – 15 черв. – С. 2.

Лис В. І звучить чуже слово українською / В. Лис // Волинь. – 1994. – 16 черв.

Названо лауреатів // Волинь. – 1994. – 27 груд.

Нові члени Спілки письменників // Літ. Україна. – 1991. – 11 квіт.

Сірак І. Педагог, письменник, перекладач / І. Сірак // Волинь. – 1994. – 11 черв.

Струцюк Й. Закло Віктора Ревухи / Й. Струцюк // Віче. – 1998. – 29 січ.

* * *

Віктор Ревуха // Письменники Лесинога краю: літературозн. довід. – Луцьк, 1994. – С. 37–38.

Павлюк І. Ревуха Віктор Семенович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 288.

16 ЧЕРВНЯ **80 років від дня відкриття в м. Луцьку** **Волинського краєзнавчого музею (1929)**

Волинський краєзнавчий музей – науково-дослідний та культурно-освітній заклад області, унікальне сховище пам'яток матеріальної та духовної культури краю, який відіграє значну роль у зборі, збереженні та популяризації історичних, художніх та культурних пам'яток, їх історико-культурному дослідженні, у матеріальному і культурному розвитку Волині.

Відкритий 16 червня 1929 року стараннями Волинського Товариства краєзнавців. У чотирьох експозиційних розділах – природи, доісторичного минулого, мистецтва, етнографії – уже в 1938 р. нараховувалось близько 9 тисяч оригінальних експонатів. У травні 1940 року на його базі створено обласний історико-краєзнавчий музей. У роки Великої Вітчизняної війни зібрання зазнало великих втрат, хоч свою діяльність музей і не припиняв. 17 червня 1944 року музей відновив роботу в нових умовах. З 1958 р. по 1984 р. розміщувався в приміщенні по вул. Шопена, 7, а в серпні 1985 р. відкрито значно розширену і доповнену експозицію (32 зали площею 2056 кв. м) в новому приміщенні по вул. Шопена, 20.

Фондові колекції музею сьогодні нараховують понад 135 тисяч одиниць зберігання основного фонду, серед них – унікальні пам'ятки природи, історії та культури Волині й України, зокрема: зібрання західноєвропейського середньовічного (Х. Рібера, Н. Пуссен, А. Маньяско та ін.), вітчизняного давнього та сучасного живопису, графіки та скульптури, Волинської школи іконопису 16–18 ст., рідкісний гербарій рослин Стефана Мацка (30-ті рр. ХХ ст.), Качинський срібний скарб V ст. н. е. та Городищенський давньоруський срібний скарб XI–XIII ст., археологічна, нумізматична та етнографічна колекції, рукописи і особисті речі Лесі Українки, Андроника Лазарчука, В'ячеслава Липинського, Маргарити Малиновської, Ніла Хасевича, Григорія Остапенка та ін. Наукова бібліотека музею нараховує понад 30 тисяч томів.

Волинський краєзнавчий музей складається із 7 відділів: науково-освітньої, науково-методичної, експозиційної (природи, давньої та новітньої історії краю) роботи, фондів, охорони пам'яток історії та культури. Є обласним науково-методичним центром організації музейної роботи. Керує і організовує роботу філіалу – Колодяжненського літературно-меморіального музею-садиби Лесі Українки (з 1963 р.) та 3 відділів: Художнього музею (з 1979 р.) і Музею волинської ікони (з 1980 р.) в м. Луцьку, Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського (з 1995 р.), сектора – Музею «Лісової пісні» в Нечимному. Надає методичну і практичну допомогу 51 самодіяльному музейному закладу області, 10 з яких мають почесне звання «Народний», мережі шкільних та відомчих музейних установ.

Музей організовує цікаві культурно-освітні заходи, наукові історико-краєзнавчі конференції, стаціонарні та пересувні виставки. Лучани і волиняни мають унікальні можливості ознайомитися з найкращими зразками вітчизняної і світової історико-культурної мистецької спадщини.

Анатолій Силук

Література:

- Волинський краєзнавчий музей : путівник. – Луцьк : Медіа, 2004. – 16 с. : іл.
- Волинський музей : історія і сучасність : тези та матеріали I наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – 52 с.
- Волинський музей : історія і сучасність : до 70-річчя Волин. краєзн. музею та 50-річчя Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки: вип. II. – Луцьк, 1999. – 206 с.
- Волинський музей : історія і сучасність : матеріали III наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – 394 с.

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; Ін-т біогр. досліджень ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К. : Поліграфкнига, 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про Волинський краєзнавчий музей – с. 266–268.

Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 692 с.

Про Волинський краєзнавчий музей – с. 395–396.

Кінд-Войтюк Ц. В. Музейні заклади Західної Волині 1921–1939 рр. / Ц. В. Кінд-Войтюк // Історія міст і сіл Великої Волині : наук. зб. «Велика Волинь». – Житомир, 2002. – Т. 25. (Ч. 2). – С. 82–86.

Ковальчук Є. Пам'ятки сакрального мистецтва Володимирщини: за матеріалами наук. експедицій Волин. краєзн. музею / Є. Ковальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 57–58.

Ковальчук Є. Перше дослідження рухомих пам'яток у церквах Любомльського району, 80-ті роки ХХ століття / Є. Ковальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Любомль в історії України та Волині : матеріали ХХV іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки м. Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – С. 319–320.

Ковальчук Є. Скарбниця історико-культурної спадщини Волинського краю / Є. Ковальчук // Волинь моя: журн. Міжнар. громад. об-ня «Волин. братство». – К., 2004. – Вип. 4. – С. 280–286.

Ковальчук Є. Тема «Волинь у Другій Світовій війні» в дослідженнях Волинського краєзнавчого музею / Є. Ковальчук // Волинь у Другій світовій війні : зб. наук. та публіцист. ст., присвяч. 60-річчю визволення Волин. обл. від фашист. загарбників. – Луцьк, 2004. – С. 209–216.

Козакевич О. Плетиво з фондів Волинського краєзнавчого музею / О. Козакевич // Минуле і сучасне Волині та Полісся : народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 51–54.

Кузьмич Н. Виставки народного мистецтва як одна з форм роботи музейних етнографів / Н. Кузьмич // Минуле і сучасне Волині й Полісся : народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 54–55.

Силюк А. Волинський музей в Луцьку та його діяльність в сфері накопичення і охорони пам'яток / А. Силюк // Замосцько-Волинські музейні зошити : матеріали наук. конф. / ред. П. Кондрацюк. – Замосць, 2006/2007. – Т. IV. – С. 241–252.

Силюк А. М. Нові форми роботи краєзнавчого музею в сучасних умовах / А. М. Силюк // Про стан та перспективи розвитку музейної та бібліотечної справ в населених пунктах України. – К., 2004. – С. 33–34.

Хомова Т. Риболовецькі знаряддя з Волинського Полісся у фондах Волинського краєзнавчого музею / Т. Хомова // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Любомль в історії України та Волині : матеріали ХХV іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці

першої писем. згадки м. Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – С. 261–263.

Вандронович В. Тут уся історія Волині / В. Вандронович // Досвіт. зоря. – 2004. – 20 трав.

Вербич В. Три чверті століття – позаду / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 17 черв. – С. 9.

Гуменюк Н. У музейній тиші / Н. Гуменюк // Віче. – 2004. – 27 трав. – С. 9.
Данилюк В. У пошуках втраченого : Волин. краєзн. музей намагається повернути цінності, що зникли в період 1939–1945 років / В. Данилюк // Київ. відом. – 2004. – 5–11 берез. – С. 5.

Клімчук Л. У музеїв ювілеї / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2004. – 20 трав.
Клімчук Л. У фондах музею лише святкових сорочок є понад 400 / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2005. – 17 лют. – С. 16.

Мельник В. Сім чудес Волині / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2008. – 1 жовт. – С. 21.

Пушкар Н. Експонати-подарунки – знак довіри до музею / Н. Пушкар // Волин. губерн. відом. – 2004. – 17 черв.

Пушкар Н. Літографії про Наполеонівські війни, декоровані тарілки, срібні келишки і монети / Н. Пушкар // Луцьк. замок. – 2005. – 22 верес. – С. 12.

Штинько В. Зберігати вічно! / В. Штинько // Волинь. – 2004. – 20 трав.
Якименко М. Знайшлися одразу сім чудес / М. Якименко // Голос України. – 2008. – 8 жовт. – С. 10.

Якименко М. Справжні скарби / М. Якименко // Голос України. – 2004. – 19 черв.

* * *

Волинський краєзнавчий музей // Мистецтво України : енцикл. : в 5 т. – К., 1995. – Т. 1. – С. 372.

Силюк А. М. Волинський краєзнавчий музей / А. М. Силюк // Енциклопедія історії України. – К., 2003. – Т. 1. – С. 611–612.

Силюк А. М. Волинський краєзнавчий музей / А. М. Силюк // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 5. – С. 69–70.

Силюк А. 16 червня 75 років від дня відкриття в м. м. Луцьку Волинського краєзнавчого музею / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 57–59.

19 ЧЕРВНЯ

60 років від дня народження П. І. Хлєбніка (1949) – заслуженого працівника культури України

Народився Петро Іванович Хлєбнік 19 червня 1949 року в місті Луцьку. З раннього дитинства проявляв інтерес до музики. Відтак навчався у луцькій музичній школі (викладач Роман Скіра). Саме там, у школі, прикипів серцем до народного інструменту – цимбал. Вже у 14 років Петро Іванович вступив до музичного училища. Згодом закінчив Львівську консерваторію, де навчався на двох кафедрах – народних та ударних інструментів (викладачі з фаху Георгій Козаков

та Олександра Борзенкова). Після закінчення консерваторії Петро Іванович Хлебнік повернувся до Луцька, де почав працювати викладачем-методистом по класу цимбал та ударних інструментів, паралельно зі своїм першим наставником Романом Скірою, у Луцькому музичному училищі.

За більше як тридцять п'ять років сумлінної праці, тепер уже у Волинському державному училищі культури і мистецтв, Петро Іванович виховав багато талановитих музикантів, які пізніше здобули вищу освіту у консерваторіях та інститутах культури. Серед його учнів: Віктор Мацко – заслужений артист України, Роман Ватаманюк – викладач Львівської музичної академії, Віктор Щербляк – соліст Тернопільської філармонії.

Заслужений працівник культури України, талановитий музикант, педагог, Петро Іванович Хлебнік і нині живе й працює у Луцьку.

Олена Дубень

Література:

Хлебнік П. Учитель, вихователь, наставник, друг / П. Хлебнік // Мельничук С. Волинська цимбальна школа : творчий портрет фундатора Волин. цимбал.-педагог. шк. Р. Я. Скіри : дослідж., док., спогади. – Луцьк, 2008. – С. 85–87.

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мист. та культ.-освіт. уч-ща Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про П. І. Хлебніка – с. 122, 218.

Мельничук С. Волинська цимбальна школа : творчий портрет фундатора Волин. цимбал.-педагог. шк. Р. Я. Скіри : дослідж., док., спогади. – Луцьк, 2008. – 156 с.

Про П. І. Хлебніка – с. 31, 33, 35, 96, 104, 108, 110, 122.

Філатенко А. Музикант і садівник / А. Філатенко // Волинь. – 2004. – 25 трав.

26 ЧЕРВНЯ

20 років від дня заснування Ковельського історичного музею (1989)

Головним сховищем пам'яток матеріальної і духовної культури, пов'язаних з історією міста Ковеля та Ковельського району, є Ковельський історичний музей.

Музей створений згідно з Наказом управління культури виконкому Волинської обласної ради народних депутатів від 26 червня 1989 року і розпочав своє функціонування в приміщенні колишнього народного музею Володимира Леніна. В ньому частково були зібрані і краєзнавчі матеріали з історії Ковельського району, які згодом були використані при побудові нової експозиції історичного музею. Спочатку Ковельський історичний музей був відділом Волинського

краєзнавчого музею. З 1992 року Ковельський історичний музей став самостійним державним музеєм.

Експозиція музею розгорнута в шести залах загальною площею 249,5 кв. м. У фондах музею зберігається близько 5 тисяч експонатів, які класифікуються по семи інвентарних групах: речові, образотворчі, писемні, природничі, археологічні, нумізматики та фотографії.

Близько 20 років музей очолює Маргарита Матвійчук. Під її керівництвом була створена експозиція музею, науковці ведуть клопітку науково-дослідницьку, збиральницьку роботу, вивчають, зберігають і популяризують історичне надбання краю. Експозиція музею відтворює історію Ковельщини від найдавніших часів до сьогодення. До найдавніших пам'яток, які представлені в експозиції музею, належать зразки гірських порід, знайдені на території району, крем'яні вироби мідно-кам'яної доби, залізні вироби та макет кузні XVIII століття. Цікавою є етнографічна колекція музею, в якій зібрані зразки народного одягу кінця XIX – початку XX століть, збірка вишитих рушників, предметів побуту з дерева і т. інше. Науковці музею відкривають нові історичні факти, піднімають з небуття забуті історичні постаті. У музеї зібрана колекція документів, фотографій з історії міста Ковеля і розвитку залізничного транспорту в Західній Україні.

Ковельський історичний музей є культурним та науково-дослідним закладом, основними напрямками діяльності якого є дослідження, вивчення, збереження та пропагування історичних надбань краю, показ через стаціонарну експозицію і виставки, друковані видання і масові заходи пам'яток духовної і матеріальної культури Ковельщини.

Олександр Вернидубов

Література:

Семенюк А. Історичний музей / А. Семенюк // Семенюк А. Ковель: минуле і сучасне / А. Семенюк. – Луцьк, 2000. – С. 260–261.

Бураковська І. Дарунок з глибини віків – двосічний меч / І. Бураковська // Віче. – 1998. – 13 серп.

Бураковська І. Фотолітопис нашого краю / І. Бураковська // Волинь. – 1999. – 27 трав.

Гаврилюк Я. Експозицію музею поповнили митники / Я. Гаврилюк // Волинь. – 2003. – 6 груд.

Жгун М. Виставка в музеї / М. Жгун // Вісті Ковельщини. – 1998. – 30 лип.

Жгун М. Ювілейна виставка / М. Жгун // Вісті Ковельщини. – 1998. – 24 лют.

Матвійчук М. Доля краю – в документах / М. Матвійчук // Вісті Ковельщини. – 2001. – 24 серп.

Матвійчук М. «Зимовий калейдоскоп» / М. Матвійчук // Вісті Ковельщини. – 2005. – 3 лют. – С. 10.

Матвійчук М. Історичний музей необхідно зберегти / М. Матвійчук // Вісті Ковельщини. – 2005. – 3 лют.

Матвійчук М. Історії хвилюючі сторінки / М. Матвійчук // Вісті Ковельщини. – 2004. – 18 трав.

Матвійчук М. Тернистий шлях до волі: в приміщенні Ковельського іст. музею відкрито виставку, присвяч. Дню Соборності України / М. Матвійчук // Вісті Ковельщини. – 2003. – 23 січ.

Скоклук С. «Волинські типи», січові стрільці та пейзажі – на виставці старовинних поштівок / С. Скоклук // Досвіт. зоря. – 1999. – 16 груд.

Скоклук С. Забуттю не підлягає / С. Скоклук // Вісті Ковельщини. – 2003. – 21 жовт.

Скоклук С. «Кують долю невгамовні ковалі...» / С. Скоклук // Вісті Ковельщини. – 2007. – 29 черв.

Скоклук С. Мандрівка у давнину / С. Скоклук // Вісті Ковельщини. – 1999. – 8 черв.

Скоклук С. Тут говорить сама історія / С. Скоклук // Вісті Ковельщини. – 2002. – 19 верес.

Сухацька Т. Музей зберігає історію / Т. Сухацька // Вісті Ковельщини. – 1998. – 4 серп.

Шевчук Я. Питання функціонування історичного музею не існує / Я. Шевчук // Вісті Ковельщини. – 2005. – 15 берез.

29 ЧЕРВНЯ

160 років від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки

29 червня 2009 року виповнюється 160 років від дня народження Олени Пчілки. Ця феноменальна постать посідає значне місце у розвитку української культури кінця XIX – початку XX століть. Майже півстоліття трудилася вона на ниві української літератури і культури, виступаючи як прозаїк, поет, драматург, перекладач, літературний критик, фольклорист, етнограф, видавець, редактор, громадський діяч, вчений-педагог, член-кореспондент АН України. Впродовж майже восьми десятиліть той слід, який залишила ця видатна жінка, намагалися стерти. Їй не могли вибачити протести проти національних утисків і русифікацій, пропагування української історії, що будила у нащадків національну свідомість.

Початкову освіту майбутня письменниця здобула вдома. Батько, Петро Драгоманов, прищепив їй любов до України. З дванадцяти років Ольга Драгоманова навчалась у Київському пансіоні шляхетних дівчат. Брат Михайло – видатний вчений, літературний і громадський діяч – залучив її до Київської «Громади», де вона познайомилася з композитором Миколою Лисенком, письменником Михайлом Старицьким, вченими, етнографами і фольклористами Павлом Житецьким, Олександром та Софією Русовими, іншими

українськими інтелігентами, що цікавилися українською історією, фольклором, етнографією.

Свою творчу діяльність Ольга Петрівна розпочала перекладами. Першою її літературною спробою був переклад за порадою М. Старицького казок Андерсена. У 1880 році опубліковані її «Переклади з Гоголя: Записки причинного. Весняна ніч». Із західноєвропейських мов перекладала твори Гюго, Андерсена, Мопассана, Шіллера та ін. З польської – Словацького, Ожешко, Міцкевича, з російської – Лермонтова, Єсеніна, Тургенєва, Короленка, Фета, Тютчева. У 1882 році вийшла її книжка «Українським дітям. П'ять віршів-перекладів». Разом з М. Старицьким підготувала і здійснила видання альманаху «Рада» (вийшло два випуски – 1883 і 1884 рр.). У 1886 році в Києві вийшла збірка поезій «Думки-мережанки». З початку 80-х років XIX століття Олена Пчілка – одна з найактивніших авторів українського журналу «Зоря», в якому регулярно друкувалися її оповідання та поетичні твори.

На Волині Ольга Петрівна займалася вивченням народної творчості. 1876 року в Києві вийшла її дослідницька праця «Український народний орнамент. Вишивки, тканини, писанки». На основі етнографічних матеріалів була написана робота «Украинские колядки», надрукована в 1903 році у журналі «Киевская старина».

Крім того, написала мемуари про М. Старицького, М. Лисенка, М. Кропивницького, О. Сластіона, Д. Яворницького, М. Драгоманова, які й сьогодні дають дослідникам цінний фактичний матеріал.

Значний внесок Олени Пчілки і в розвиток української драматургії. Перу письменниці належать: водевіль «Сужена не огужена» (1881), комедія «Світова річ» (1884), драми «Злочинниця» (1888) та «Отрута» (не опублікована). У 1914–1920 роках вона написала кілька п'єс для дитячого театру: «Останнім часом, уважаючи на убожество нашої драматичної літератури для дітей, написала 12 п'єс для українського дитячого театру». Багато працювала як дитяча письменниця. У 1919 році нею написана дитяча опера «Дві чарівниці» та збірка оповідань і віршів для дітей «Книжка різдвянка».

Ольга Петрівна разом з М. Старицьким, М. Комаровим та іншими діячами культури працювала над укладанням українсько-російського та російсько-українського словників, видавала двотижневик «Рідний край» і журнал для дітей «Молода Україна».

Мала великий педагогічний талант, який виявила у вихованні власних дітей. Леся Українка називала свою матір найкращою, найрозумнішою, найталановитішою жінкою світового рівня.

Заслуги Ольги Петрівни перед Україною величезні. Вона подарувала світові Лесю Українку, виростила ще п'ятьох прекрасних дітей, пройшла довгий і складний творчий шлях, але завжди лишалася вірною демократичним і гуманістичним ідеалам, своєю творчістю і громадською діяльністю прагнула служити справі

розквіту і зміцнення рідної літератури і культури. Краща частина її літературної спадщини заслужено увійшла до культурної скарбниці українського народу.

Олесь Гончар 29 грудня 1992 року довірив своєму щоденнику такі слова: «Україна у великім боргу перед Оленою Пчілкою. Майже нічого не зроблено для увічнення її пам'яті. Чи є в Києві хоч вулиця її імені? А мав би стояти пам'ятник їй, як образіві Української Жінки».

Ірина Кімлайчук

Література:

Документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів у музеях, установах Волині : каталог-довід. – Вид. 2-е зі змін. й доповн. / упоряд. Т. Я. Данилюк-Терещук, Н. Ю. Пушкар. – Луцьк : Вежа, 2008. – 136 с.

Про Олену Пчілку – див. Показчик імен та назв.

Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. – 2-е вид., виправл. – К. : Факт, 2007. – 640 с. : іл. – (Сер. «Висока полиця»).

Про Олену Пчілку – див. Показчик імен.

Огнева О. Східні стежини Лесі Українки: (статті та матеріали) / О. Огнева. – Луцьк : Волин. книга, 2007. – 236 с.

Про Косач О. П. (Олену Пчілку) – див. Іменний показчик.

Пчілка Олена // Усі письменники і народна творчість. – К., 2007–2008. – С. 249–258.

Рисак О. Відвідання Лесею Українкою і Оленою Пчілкою поля Берестецької битви : (тези) ; Поганьблена, покривджена, розіп'ята – і воскресла... / О. Рисак // «Високе світло імені та слова...»: Леся Українка в дослідж. О. Рисака. – Луцьк, 2007. – С. 121–122, 276–283.

Двигун О. Життєві перехрестя Петра Одарченка / О. Двигун // Київ. старовина. – 2008. – № 3. – С. 165–171.

Олена Пчілка у Могилеві-Подільському // Слово Просвіти. – 2008. – 7–13 серп. – С. 11.

Премія імені Олени Пчілки // Літ. Україна. – 2008. – 16 жовт. – С. 2.

1 ЛИПНЯ

60 років від дня народження Я. Є. Корнилюка (1949) – заступника начальника управління культури і туризму облдержадміністрації

Ім'я Ярослава Євгеновича Корнилюка, історика, музиканта, увійшло в історію культури Волині завдяки високому професіоналізму, організаторським здібностям та авторитету. Добре знають його і поважають не лише на Волині, а й в Україні і поза її межами.

Народився Я. Є. Корнилюк 1 липня 1949 року в с. Секунь Старовижівського району Волинської області. З дитинства захоплювався музикою. В 1973 році закінчив з відзнакою Луцьке державне музичне училище. Молодого спеціаліста належно оцінили і в тому ж

році призначили директором Камінь-Каширської дитячої музичної школи.

Службу в лавах Радянської Армії проходив в ансамблі пісні і танцю групи радянських військ в Німецькій Демократичній Республіці. А по закінченні в 1974 році історичного факультету Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки працював на посаді інспектора по учбових закладах обласного управління культури, з травня 2003 року – на посаді заступника начальника управління культури і туризму облдержадміністрації.

Особливої уваги надає розвитку мережі шкіл естетичного виховання, яка зросла в області з 18 (1975 р.) до 37. За його сприяння постійно проводяться конкурси серед учнів, семінари-практикуми та майстер-класи для викладачів шкіл, на яких він часто виступає з конкретними пропозиціями. Творчо підходить до питання відродження народних звичаїв і обрядів, популяризації волинського фольклору.

Я. Є. Корнилюк всіляко сприяє виявленню і підтримці творчо обдарованих юних волинян. З його ініціативи в 1991 році започатковано проведення тепер традиційного обласного огляду-конкурсу дитячого фольклору «Волинська веселка». Він постійно працює в оргкомітетах, журі регіональних і всеукраїнських конкурсів і фестивалів, займається організацією концертів державного значення. Зокрема, проявив себе як відмінний організатор таких культурно-мистецьких заходів на Волині як Четвертий Всеукраїнський конкурс хорового мистецтва ім. Лесі Українки (2006), П'ятий Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня» (2007), музичний фестиваль «Стравінський і Україна», а також творчих звітів майстрів мистецтв і аматорських колективів Волині у Національному палаці «Україна» в м. Києві.

Ярослав Євгенович активно працює над розширенням творчих зв'язків із закладами культури Польщі, Росії, Білорусі, Латвії та українськими громадами за кордоном, а також проводить велику громадську роботу: обраний заступником голови обласних відділень Всеукраїнського товариства «Україна і світ», Всеукраїнської музичної спілки ім. М. Леонтовича та Українського фонду культури.

Своєю плідною багатогранною культурно-громадською діяльністю Я. Є. Корнилюк багато зробив для розвитку культури волинського краю. Його праця відзначена медаллю «За трудову відзнаку» (1986), відзнакою Міністерства культури СРСР «За відмінну роботу» (1990), почесною відзнакою Міністерства культури і мистецтв України «За досягнення в розвитку культури і мистецтва» (2002), неодноразово нагороджувався почесними грамотами облдержадміністрації і обласної ради. Визнаний «Людиною року Волинського краю – 2007» у номінації «Діяч культури».

Скромна, чуйна людина, Ярослав Євгенович Корнилюк на порозі свого 60-річного ювілею продовжує творчо і натхненно працювати.

Лідія Грицина

Література:

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мист. та культ.-освіт. уч-ща Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Я. Корнилюка – с. 61–62.

Десять років польоту // Віче. – 2008. – 27 берез. – 2 квіт. – С. 16.

4 ЛИПНЯ

60 років від дня народження О. А. Мізюка (1949) – заслуженого працівника культури України

Олександр Андрійович Мізюк народився 4 липня 1949 року в місті Луцьку. Навчався в Луцькій музичній школі № 1 за класом баяну під керівництвом педагога Василя Петровича Чинча. З 1964 по 1968 роки здобував освіту в Луцькому музичному училищі, а з 1968 по 1973 роки був студентом Київської консерваторії ім. П. І. Чайковського.

Свою трудову діяльність Олександр Мізюк розпочав у 1973 році на посаді викладача за фахом баяна і диригування в Луцькому музичному училищі. У 1977 році, від самого заснування Волинського народного хору, Олександр Андрійович взяв на себе керівництво оркестром. Кваліфікований музикант, здібний керівник, він активно творчо співпрацює з художнім керівником колективу – відомим композитором Анатолієм Пашкевичем: здійснював аранжування супроводів до обробок народних пісень та оригінальних творів. До цього часу мають популярність пісні, танці та композиції, створені в результаті цієї співпраці: «Пісня про Волинь», «Ой у полі нивка», «Гопак», «Волинські притупи», «Хоровод на Івана Купала», «Білоруський танець» та багато інших.

У 1980 році О. А. Мізюк повернувся до викладацької праці в музичному училищі, одночасно виконуючи обов'язки концертмейстера народного аматорського хору ветеранів «Подвиг». Поєднавшись із цим колективом, щоб продовжити справу батька – учасника хору, Олександр Андрійович так і не розлучається з ним протягом майже тридцяти років, а з 1991 року – як художній керівник. У вересні 1996 року хор очолила учениця О. А. Мізюка (нині концертмейстера) – О. А. Джига.

У 1994 році – ще одне творче керівництво, цього разу оркестром народної музики «Волинянка» народного дому «Просвіта», до складу якого входили видатні виконавці: Т. М. Рівець, С. Е. Марчук, П. І. Хлебнік, Ю. Є. Фокшей, М. М. Вівчарук, Ю. В. Войнаровський.

Завдяки ініціативі та ентузіазму Олександра Андрійовича творилася нова багатогранна програма оркестру, яка репрезентувалася на міжнародних фестивалях фольклору у Франції, Словаччині, Польщі, Німеччині, Швеції. Відмінно володіючи мистецтвом аранжування, О. А. Мізюк створив понад 20 обробок народних мелодій, які стали перлинами репертуару колективу. Як відданий справі професіонал і керівник він багато зробив для подальшого вдосконалення майстерності оркестру. Творчому збагаченню концертних виступів сприяла і налагоджена співпраця з народним артистом України Василем Чепелюком та заслуженою артисткою України Галиною Овсійчук.

За тривалий період праці в установах культури Олександр Андрійович неодноразово нагороджувався Подяками та Почесними грамотами Луцької міської ради, управління культури і туризму обласної державної адміністрації. За плідну творчу роботу, вагомий особистий внесок у збереження та популяризацію музичного фольклору у 1995 році О. А. Мізюку присвоєно звання «Заслужений працівник культури України».

Людмила Завада

Література:

- Денисюк В. Обереги духовності : до 50-річчя Луцьк. міс. Будинку культури – нар. Дому «Просвіта» / В. Денисюк. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 184 с. : іл.
Про О. А. Мізюка – с. 121, 125, 128.
- Денисюк В. Одержимі творчістю : про мист. та культ.-освіт. уч-ща Волині / В. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.
Про О. А. Мізюка – с. 210.
- Потапенко Г. Керівник «Подвигу» – заслужений працівник / Г. Потапенко // Нар. трибуна. – 1995. – 7 лип. – С. 7.
 Хору ветеранів війни та праці «Подвиг» – 25 літ // Луцьк. замок. – 2005. – 5 трав. – С. 1.

Коваль О. Січень. 25 років народному самодіяльному хору ветеранів «Подвиг» (1980) / О. Коваль // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 27–28.

10 ЛИПНЯ

60 років від дня відкриття меморіального музею Лесі Українки в с. Колодажне Ковельського району (1949)

«Велике радісне свято відбулося в неділю, 10 липня, в колгоспному селі Колодажному. Навіть дощ, що протягом дня неодноразово щедро проривався з важких сірих хмар, не перешкодив торжеству з приводу відкриття пам'ятника великій українській поетесі – відбудованого «Лесиною білого будинку»... Віднині «Лесин білий

будинок» в селі Колодяжне став пам'ятником-музеєм великій українській поетесі Лесі Українці на Волині», – шістдесят років тому, 13 липня 1949 року, повідомляла газета «Радянська Волинь».

Ця знаменна дата стала початком історії музею Лесі Українки у с. Колодяжному, який пройшов довгий і складний шлях становлення. На той час музей працював на громадських засадах. Його експозиція являла собою виставку світлин із життя Лесі Українки. З меморіальних експонатів була лише ваза для квітів, яка стояла на каміні у «білому» будинку. В «сірому» будинку Косачів з червня 1955 року по 1960 рік розміщувалась районна дитяча бібліотека, а у 1963 року тут було створено експозицію літературного музею. Лесин «білий» будинок став меморіальним. З відкриттям нової експозиції музею значно збільшилась кількість відвідувачів. З 1963 році Колодяжненський літературно-меморіальний музей є філіалом Волинського краєзнавчого музею.

У 1980 році, в новозбудованому приміщенні, відкрито літературну експозицію, яка проіснувала до 1990 року. «Сірий» будинок доповнив меморіальну частину музею.

1991 року до 120-ої річниці від дня народження Лесі Українки музейними працівниками було здійснено реекспозицію музею-садиби. Зі зміною політичної ситуації в Україні стало можливим відновити історичну справедливість у висвітленні життя і творчості Лесі Українки, її родини та найближчого оточення. Відкинувши ідеологічні нашарування доби соціалізму, завідувач музею В. Комзюк, наукові співробітники музею Л. Федорук, М. Чашук, Л. Мержвинська, С. Рибчук, директор Волинського краєзнавчого музею А. Силюк створили і втілили в життя нову концепцію літературної експозиції. Науковими консультантами стали Т. Андреева (провідний науковий співробітник Волинського краєзнавчого музею) і Н. Пушкар (завідувач фондів Волинського краєзнавчого музею). Над художнім оформленням експозиції працювали львівські художники під керівництвом Романа Батога.

Музейні експозиції, створені на високому науковому та естетичному рівні, поповнилися новими матеріалами, документами, творами мистецтва, предметами побуту. Нині літературна експозиція, яка й досі не втратила актуальності, складається з таких розділів: «Волинськими стежками Лесі Українки», «Колодяжне – колиска Лесиноного таланту», «Крізь усе життя до «Лісової пісні», «Історія музею. Трагедія родини Косачів».

Сьогодні Колодяжненський літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки є осередком науки, культури, просвітництва, його колектив веде активну наукову, збиральницьку і фондову роботу. Музей володіє унікальною збіркою експонатів. Найціннішу частину колекції становлять речі, які належали особисто Лесі Українці, її родині. Меморіальний фонд музею налічує понад 100

експонатів. Значну кількість раритетів було зібрано для максимально точного відтворення інтер'єрів помешкання та побуту Косачів.

У музеї проводиться робота по збору, вивченню і систематизації предметів. Поповнення фондів відбувається кількома шляхами: купівля, дарування, передача. Тільки за останні п'ять років (2004–2008) основний фонд музею поповнився на 1 тисячу експонатів. Зараз у фондах музею нараховується близько 6 тисяч музейних предметів основного фонду та близько 5 – допоміжного.

На особливу увагу заслуговує виставкова діяльність музею. За останні п'ять років організовано близько 50-ти різноманітних тематичних виставок: документальних, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, етнографічно-побутових. У Лесиному домі постійно відбуваються кваліфіковано підготовлені масові заходи: до дня народження та дня пам'яті письменниці, до Дня музеїв, літературні ранки, вечори, зустрічі.

На базі музею проведено три Всеукраїнські науково-практичні конференції «Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової літератури» (1996 р., 2001 р., 2006 р.). Видано наукові збірники матеріалів конференцій. У 2009 році запланована Всеукраїнська науково-практична конференція, присвячена 160-й річниці від дня народження Олени Пчілки.

З року в рік зростає популярність Колодяжненського літературно-меморіального музею-садиби Лесі Українки, відомого далеко за межами України. Лише за 2007 рік у музеї побувало близько 35 тис. відвідувачів, які поповнили свої знання новою інформацією про життя і творчість Лесі Українки.

За високі показники у роботі завідувачу музею Вірі Михайлівні Комзюк присвоєно звання «Заслужений працівник культури України», а в 2001 році музей отримав почесний диплом II ступеня і бронзове «Крило надії» у номінації «Леся Українка – Людина Волині ХХ ст.»

Ольга Антонюк

Література:

Волинський музей : історія і сучасність : тези та матеріали I наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – 52 с.

Волинський музей : історія і сучасність : до 70-річчя Волин. краєзн. музею та 50-річчя Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки : вип. II. – Луцьк, 1999. – 206 с.

Волинський музей : історія і сучасність : матеріали III наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – 394 с.

Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури : тези та матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк : Ініціал, 1996. – 42 с.

Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 140 с. : іл.

Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – 226 с. : іл.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному: путівник. – Луцьк : Ініціал, 2006. – 85 с.

Олена Пчілка і Волинь : матеріали. наук.-практ. конф. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 111 с.

Горщарук А. Реліквії родини Косачів / А. Горщарук // Сіл. вісті. – 2007. – 5 лип.

Жижара З. Знайдено Лесині чорнильниці / З. Жижара // Демократ. Україна. – 2007. – 25 квіт.

Мержвинська Л. «Будуть приходити люди...» / Л. Мержвинська // Вісті Ковельщини. – 2005. – 12 лип.

Музей-садиба Лесі Українки. Колодяжне // Укр. л-ра в ЗОШ. – 2005. – № 4. – С. 2, 3 [обкл.].

Наткіна Н. У «білому домику» Лесі / Н. Наткіна // Фермер. госп-во. – 2006. – № 18. – С. 29.

Ромащук Н. Всі дороги ведуть в Колодяжне / Н. Ромащук // Досвіт. зоря. – 2004. – 10 лип.

Скоклюк С. Невмирущий вогонь Лесиних пісень / С. Скоклюк // Вісті Ковельщини. – 2004. – 20 лип.

Тут віщих слів живлюща сила // Волинь. – 2004. – 10 лип.

Якименко М. Рідна дома в Колодяжному / М. Якименко // Волин. губерн. відом. – 2004. – 26 серп.

Комзюк В. 10 липня 55 років від дня відкриття меморіального музею Лесі Українки в с. Колодяжне Ковельського району (1949) / В. Комзюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 63–65.

17 ЛИПНЯ **75 років від дня народження Й. Г. Струцюка (1934) –** **українського письменника**

Йосип Георгійович Струцюк народився 17 липня 1934 року в селі Стрільці на Холмщині (нині Польща). В 1944 році разом з батьками був депортований в с. Новослобідка Запорізької області. З 1946 року мешкає на Волині. Тут закінчив Глинищенську початкову, Копачівську семирічну школи. Навчаючись у Рожищенській середній вечірній школі, працював на різних роботах, у тому числі трактористом. З 1953 по 1958 роки – навчання в Луцькому державному педагогічному інституті ім. Лесі Українки.

Після закінчення інституту працював у Білостоцькій середній школі, науковим співробітником в музеї-садибі Лесі Українки в селі

Колодяжному та Волинському краєзнавчому музеї, журналістом, режисером народної самодіяльної кіностудії, де створив до десяти кінострічок, котрі були відзначені найвищими нагородами на республіканських, всесоюзних і міжнародних конкурсах, керівником літературної студії «Лесин кадуб», очолював обласну організацію Всеукраїнського Товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка.

Йосип Струцюк видав понад 40 поетичних, прозових та драматичних книжок. В той чи інший час підтримували і схвально відгукувалися про його творчість такі відомі письменники, як Микола Бажан, Михайло Стельмах, Ліна Костенко, Дмитро Павличко, Микола Вінграновський, Григорій Тютюнник, Микола Жулинський, Борис Олійник, а відомий діаспорний поет і перекладач Тадей Карабович з Польщі, зокрема, зауважив: «Коли задумуюся над перцепцією поезії Йосипа Струцюка, то думаю, що вписується вона в загальне тло поезії української роки шістдесятих і сімдесятих. Поряд творчості Ліни Костенко, Ігоря Калинця, Василя Голобородька, Миколи Воробйова і Василя Стуса творчість та виражає спільний процес літературний, ніби додаючи контекст луцький (волинський) до тієї поезії».

Його твори друкуються в багатьох журналах, читанках і антологіях. Зокрема, в антології «На кручах Дняпроўскіх» білоруською мовою. Там вірші Йосипа Струцюка поміщені у перекладах славетного білоруського поета, лауреата Міжнародної літературної премії ім. Г. Х. Андерсена Василя Вітки. А поетична збірка «Потойбіч тиші» вийшла польською мовою.

Поет творив пісні з такими видатними композиторами, як Олександр Білаш, Анатолій Пашкевич, Георгій Майборода, а також із Олександром Некрасовим, Віктором Ліфанчуком, Віктором Тиможинським, Петром Свистом, Мирославом Стефанишиним, Володимиром Личем, Олександром Синютиним та багатьма іншими.

На рахунку волинського автора – два пісенних збірники: для дорослих «Ти – моє терпке пісенне диво» і для дітей «Жайвірковий великдень». Провідна тематика цих пісень – національно-визвольні змагання нашого народу, любов до рідної землі, краса природи, високі інтимні почуття. «Йосип Струцюк – один із найкращих наших поетів, слово котрого природно лягає на музику», – писав видатний композитор 20 ст. Анатолій Кос-Анатольський.

Не можна обминути пісенно-збиральницької роботи Йосипа Струцюка. До пісенника «Ти не згасла, зоре ясна. Пісні Холмщини й Підляшшя» він зібрав понад 200 народних текстів і мелодій, підібрав цікавий ілюстративний матеріал, виступив у співавторстві з Мирославом Стефанишиним як упорядник пісенника.

Й. Струцюк майже 20 років очолював літературну студію «Лесин кадуб» і посприяв становленню багатьох нині відомих письменників, що було відзначено на останньому з'їзді письменників України.

За поетичні збірки «Глибока живиця», «Терпкі сторінки», драматичний твір «Роман Устиславич – великий князь Волинський і Галицький», котрий з успіхом йшов на сцені Волинського музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка, та низку національно-патріотичних пісень Йосип Струцюк був удостоєний звання першого лауреата літературно-мистецької премії ім. Агатангела Кримського.

За збірку повістей і оповідань «Цвіт дикої шандри» став лауреатом Міжнародної літературної премії ім. Богдана-Нестора Лепкого, за поетичну збірку «Десятий день тижня» – лауреатом літературної премії Національної спілки письменників України «Благовіст», а за поетичну збірку «Віть розчахнутої блискавки» – лауреатом літературної премії ім. Григорія Сковороди.

Твори Йосипа Струцюка перекладалися польською, білоруською та російською мовами.

Валентина Глуцук

Література:

Струцюк Й. Безконечна казочка : вірші для дошк. і мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Львів : Каменярь, 1984. – 16 с. : іл.

Струцюк Й. Бузьків вогонь : вірші / Й. Струцюк. – К. : Веселка, 1969. – 28 с.

Струцюк Й. Буб : повість для дітей мол. шк. віку / Й. Струцюк; мал. В. Протопоп. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 32 с. : іл.

Струцюк Й. Вареники : вірші / Й. Струцюк. – К. : Веселка, 1977. – 16 с.

Струцюк Й. Віть розчахнутої блискавки : поезії / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 198 с.

Струцюк Й. Вогонь предків : лірика / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 188 с.

Струцюк Й. Воронько : повісті, оповідання, новели та казки для дітей. : т. II / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 164 с. : іл.

Струцюк Й. Глибока живиця : поезії / Й. Струцюк. – Львів : Каменярь, 1989. – 120 с.

Струцюк Й. Гомін Турового урочища : повість для мол. шк. віку / Й. Струцюк. – К. : Веселка, 1981. – 37 с.

Струцюк Й. Гостинець од зайця : вірші та казки / Й. Струцюк. – Львів : Каменярь, 1971. – 48 с.

Струцюк Й. Гучва. Повість печальних літ : роман / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 124 с.

Струцюк Й. Десятий день тижня : поезії / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2006. – 84 с.

Струцюк Й. Досвідчення : поезії / Й. Струцюк. – К. : Рад. письменник, 1982. – 80 с.

Струцюк Й. Жайвірковий Великдень : пісні для дітей на вірші Й. Струцюка / Й. Струцюк. – Луцьк : Терен, 1999. – 48 с.

Струцюк Й. Засвідчення : поезії / Й. Струцюк. – К. : Молодь, 1969. – 80 с.

Струцюк Й. Зозуліні черевички : вірші для дітей / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 28 с.

Струцюк Й. Іди, іди, дощику : вірші для дошкільнят і мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Дубно: Незабудка, 1992. – 16 с.

Струцюк Й. Іде у гості Миколай : поезія для дошк. та мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2004. – 8 с.

Струцюк Й. Крилата квітка : казки для дітей дошк. та мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 32 с.

Струцюк Й. Круцю, круцю, журавлі... : роман / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 257 с.

Струцюк Й. Лінія життя : повість, оповідання / Й. Струцюк. – К. : Рад. письменник, 1985. – 208 с.

Струцюк Й. Лісовий гість : розмальовки з лічилками, загадками та відгадками: для дошкільнят та дітей мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 16 с.

Струцюк Й. Місячний зайчик : драм. поеми та вірші для дітей. Т. 1 / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 130 с. : іл.

Струцюк Й. Найкращій матері – смерть! : трагедія / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 72 с.

Струцюк Й. Од Гучви до Стоходу: диалогія : романи / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. книга, 2007. – 332 с.

Струцюк Й. Освідчення : поезії / Й. Струцюк. – Львів : Каменярь, 1965. – 27 с.

Струцюк Й. Під арештом ночі : оповідання, новели, есеї / Й. Струцюк. – Луцьк : Вісник і К°, 2004. – 132 с.

Struciuk J. Po tamtej stronie ciszy / J. Struciuk / Przekład z języka ukraińskiego T. Karabowicza. – Białystok: Prymat, 2000. – 71 s.

Струцюк Й. Поезії / Й. Струцюк. – К. : Дніпро, 1984. – 144 с.

Струцюк Й. Помста козацька : оповідання для молодшого і серед. шк. віку / Й. Струцюк ; мал. М. Волошина. – Луцьк : Вісник і К°, 2003. – 56 с. : іл.

Струцюк Й. Потойбіч тиші : поезії / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 250 с.

Струцюк Й. Роман і Романовичі : драм. поеми / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 160 с.

Струцюк Й. Романко і Трубоч : повісті для мол/о шк. віку / Й. Струцюк ; мал. Г. Романова. – К. : Веселка, 1984. – 108 с. : іл.

Струцюк Й. Свідчимо перед Богом... : драм. поеми / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 192 с.

Струцюк Й. Смерть Хмельницького : драм. поема на 1 дію / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 44 с.

Струцюк Й. Сон рябої кобили (і сміх і гріх): гумор і сатира / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2006. – 36 с.

Струцюк Й. Сторожові вежі : поезії 1953–1993 років / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 168 с.

Струцюк Й. Стохід. Повість жорстоких літ : роман / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 180 с.

Струцюк Й. Терпкі сторінки : поезії / Й. Струцюк. – К. : Рад. письменник, 1991. – 96 с.

Струцюк Й. Ти – моє терпке пісенне диво : пісні на вірші Й. Струцюка / Й. Струцюк. – Луцьк : Медіа, 1998. – 96 с.

Струцюк Й. Цвіт дикої шандри : повісті, оповідання / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 164 с.

Струцюк Й. Червень – місяць тиші : оповідання та етюди / Й. Струцюк.
– Львів : Каменяр, 1980. – 96 с. : іл.

Струцюк Й. Черногузка, або ж Пригоди за всякої погоди : повість для
дітей серед. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Терен, 2008. – 42 с

Струцюк Й. Я не шевчик і не кравчик : вірші для дітей / Й. Струцюк. – К. :
Веселка, 1973. – 24 с.

Струцюк Й. Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі
Українки: путівник / Й. Струцюк, І. Чернецький. – Львів : Каменяр, 1984.
– 70 с. ; 1986. – 70 с.

Струцюк Й. Музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному: путівник
/ Й. Струцюк, І. Чернецький. – Львів : Каменяр, 1969. – 72 с. ; 1971. – 72 с. ;
1976. – 44 с. ; 1976. – 42 с.

Ти не згасла, зоре ясна : пісні Холмщини та Підляшшя / зібрані і упо-
ряд. : пісен. тексти – Й. Струцюк, музич. – М. Стефанишин. – Луцьк : Ініціал,
2006. – 352 с.

* * *

Вербич В. «І кусаю губи аж до крові» / В. Вербич // Вербич В. Під куполом
спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 148–150.

Вербич В. Третє тисячоліття – під карбом його слова / В. Вербич //
Вербич В. Карб єдиної дороги : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2008.
– С. 43–49.

Голоюх Л. Штрихи до мовного портрету Йосипа Струцюка / Л. Голоюх
// Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. праць / упоряд.
Н. Г. Сташенко. – 2-е вид., доповн. і переробл. – Луцьк : Твердиня, 2007.
– С. 226–230.

Карабович Т. Мотив утраченого дитинства у творчості поетів порубіжжя
/ Т. Карабович // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : філол. науки. –
Луцьк, 2001. – № 9. – С. 214–218.

Корнелюк Д. Струцюк Йосип Георгійович / Д. Корнелюк // Корнелюк Д.
Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Вид. 2-е, доповн.
– Луцьк, 2007. – С. 229.

Літературній студії «Лесин кадуб» – 40 // Світязь: альм. Волин. обл. орг.
Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2007. – Вип. 13. – С. 119–144.

Луцький Лукаш. Творча фермата / Лукаш Луцький // Коробчук П. і К°. –
Авалон та інші території: рецензії, статті (2000–2006) / П. Коробчук і К°. –
Луцьк, 2008. – С. 172–177.

Оляндер Л. Людина та її доля в романі Йосипа Струцюка «Стохід» /
Л. Оляндер // Українці Холмщини і Підляшшя : істор. доля, духов. і матер.
культура впродовж віків : зб. наук. праць. – Луцьк, 2008. – С. 478–484.

Онуфрійчук М. Струцюк Йосип Георгійович / М. Онуфрійчук // Онуф-
рійчук М. Холмському роду нема переводу : розповіді про депортованих
українців із Холмщини, доля яких пов'язана з Волинню / М. Онуфрійчук.
– Луцьк, 2005. – С. 124–125.

Пашкевич А. Неповторне слово / А. Пашкевич // Ти – моє терпке пісенне
диво : пісні на вірші Йосипа Струцюка. – Луцьк, 1998. – [С. 2. обкл.].

Йосип Струцюк: [слово про письменника] / Л. Костенко, В. Гей, О. Рисак,
В. Вербич, Л. Лежанська, В. Штинько, С. Юхименко, О. Кондратович //
Краєвид. – 2002. – Листоп. – груд.

- Лауреат премії імені А. Кримського // Літ. Україна. – 1992. – 22 жовт.
 Леус В. Три премії від Ліги українських меценатів : премія імені Григорія Сковороди «Сад Божественних пісень» / В. Леус // Літ. Україна. – 2008. – 30 жовт. – С. 2.
 Лучук В. «Вірші з шухляди» / В. Лучук // Нар. справа. – 1991. – 22 жовт. – С. 2.
 Премія «Благовіст» // Літ. Україна. – 2007. – 31 трав. – С. 2.
 Премія імені Богдана Лепкого // Літ. Україна. – 2007. – 22 лют. – С. 2.
 Стельмах М. [Про творчість Йосипа Струцюка] / М. Стельмах // Літ. Україна. – 1979. – 7 верес.

* * *

- Йосип Струцюк // Письменники України : біобібліогр. довід. – К., 2006. – С. 402–403.
 Йосип Струцюк // Хто є хто на Волині : наші земляки: довід.-біогр. вид. – К., 2004. – Вип. 2. – С. 53.
 Павлюк І. Струцюк Йосип Георгійович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 332.
 Пашук І. Струцюк Йосип Георгійович / І. Пашук // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пашук. – Рівне, 2005. – С. 174.
 Струцюк Йосип // Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К., 2006. – С. 264.
 Струцюк Йосип // Письменники Волині: (члени Національної спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 30–31
 «Мого серця висока снага бере витоки у Вітчизни» : (до 70-річчя від дня народж. письменника Й. Струцюка) : метод.-бібліогр. матеріали / Волинська ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2004. – 20 с.

23 ЛИПНЯ**70 років від дня народження В. І. Шингура (1939) – українського художника**

Віктор Іванович Шингур народився 23 липня 1939 року в с. Чапаєвка Запорізької області. Початкову художню освіту здобув у Київській Республіканській художній школі імені Т. Г. Шевченка (1954–1958), продовжив навчання в Київському державному художньому інституті на факультеті живопису (1958–1964). Після його закінчення виявив бажання поїхати на Волинь. З 1964 року проживав у Луцьку, працював у Волинських художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР, де двічі обіймав посаду головного художника.

Віктор Шингур – живописець, графік, критик, член Національної спілки художників України (з 1971 р.). Головні його творчі здобутки пов'язані з монументально-декоративним мистецтвом, яке в Україні в 60–80-ті роки ХХ століття набуло великого значення. Його настінні розписи в екстер'єрах та інтер'єрах громадських споруд Волині,

мозаїчні та керамічні панно, рельєфи втілюють і пропагують соціальні і філософські ідеї часу, увічнюють події Великої Вітчизняної війни. Він – автор 30 монументальних творів, позначених сміливими експериментаторськими пошуками. У них художник прагнув відійти від прямолінійного копіювання життя, звертався до символічних образів, поетичної інтерпретації навколишнього світу.

Яскравий художній образ В. Шингур створив у співавторстві з київськими митцями А. Воробйовим і І. Литовченком (панно «Спорт» в Обласній дитячо-юнацькій спортивній школі, м. Луцьк, 1969р.; зграфіто, рельєф, кольоровий камінь). Тут могутня пластика живопису зливається з пластиком архітектурної конструкції палацу спорту, збудованого за проектом луцьких архітекторів Р. Метельницького, В. Маловіци, А. Юровської. Панно розміщене у великій ігровій залі з трибунами на 500 глядачів. Нині, на жаль, центральна частина композиції «Спорт» закрита таблом.

Серед оригінальних творів В. Шингура-монументаліста – рельєф «Земля – планета життя, планета розуму, космос» (кінотеатр «Промінь», м. Луцьк, 1970р., бетон); мозаїчне панно «Молодь, яка оновлює світ» (Луцький державний педагогічний інститут ім. Лесі Українки, 1973 р., мозаїка зі смальти); настінний розпис «Людина і технічний прогрес» у конференц-залі Будинку науки і техніки (м. Луцьк, 1976 р.); панно «Робітники» (лабораторний корпус Луцького дорожнього управління, 1976–1977 рр., керамічна мозаїка). В. Шингур працював над оформленням фасадів і інтер'єрів міжколгоспного будинку відпочинку на озері Пісочному (1967), тепер санаторій «Лісова пісня», оздоблював павільйони автозупинок, створюючи мозаїчні панно «Ранок» (1971), «Нова Україна» (1972) та інші, розписував дитячі садки. Монументальний живопис він розглядав не як один із можливих варіантів декорування архітектури, а як важливий естетичний фактор формування просторового середовища, яке оточує людину. У своїй творчості спирався на досвід і поради відомих московських монументалістів Б. Тальберга, Е. Казарянца, Ю. Корольова, І. Прохорова, архітектора В. Некрасова, художника і теоретика О. Павловського. Обмінювався секретами індивідуальних професійних відкриттів з художниками із Прибалтійських республік, Середньої Азії та Кавказу.

Працюючи в галузі станкового живопису і графіки, митець брав участь в обласних, республіканських, регіональних і міжнародних виставках; мав дві персональні виставки, остання – у 1985 році в Луцьку. Його твори експонувалися на такій етапній для західноукраїнських митців виставці в Москві 1980 року, як «Виставка творів художників західних областей України».

Художника цікавили події Великої Вітчизняної війни, і він відтворював на полотнах героїзм воїнів, пафос боротьби («Звільнення Ковеля», 1982 р., «Перелом», 1983 р.). Також майстер писав пейзажі

і портрети, про які схвально відгукувалася тодішня критика. В 1982 році В. Шингур створив прекрасний графічний образ молодої актриси Галини Кажан.

Віктор Шингур не тільки учасник, але й активний організатор виставок волинських художників у Польщі та Білорусі. В періодиці він висвітлював художнє життя міста, ґрунтовно аналізував творчі доробки своїх колег – Д. Латишева, П. Собка, О. Шмакова та інших. Дбав про професійне зміцнення і духовне збагачення митців Волині, рекомендував обласному управлінню культури планувати щорічні відрядження волинських митців для обміну досвідом з колегами з інших республік. Пропонував створити на території області базу для творчої праці і відпочинку художників.

У своїх статтях В. Шингур піднімав проблеми, які не втратили своєї актуальності і сьогодні. Так, ще в 1978 році він порушував питання про розширення картинної галереї (тепер Художнього музею в Луцьку), щоб створити умови для більш широкого зібрання на Волині творів образотворчого мистецтва з усіх республік Радянського Союзу.

У 1973 році у співавторстві з В. Пясецьким він упорядкував каталог першої обласної виставки «Молоді художники Волині», на якій експонував 8 власних творів. У наступні роки він продовжував роботу з видання каталогів виставок волинських митців.

У 1986 році з особистих причин В. І. Шингур виїхав з Луцька, спочатку до Хмельницького, в якому прожив півтора року, пізніше до Кременчука Полтавської області, де мешкає й нині. 1993 року Віктор Іванович Шингур приїжджав до Луцька і передав Волинському краєзнавчому музею низку власних робіт, а також творчу спадщину свого інститутського товариша, рано померлого талановитого художника Олександра Шмакова.

Тамара Левицька

Література:

Шингур В. [Вступна стаття] / В. Шингур // Каталог IV обласної виставки творів молодих художників Волині. – Луцьк, 1984. – С. 3.

Каталог першої обласної виставки творів молодих художників Волині / упоряд. В. Пясецький, В. Шингур. – Луцьк, 1973. – 18 с.

В. Шингур – с. 10.

Каталог художніх виставок 1976–1978 рр. – Луцьк, 1978. – 39 с.

В. Шингур – с. 6, 15, 25, 32, 37.

Каталог художніх виставок 1979–1982 рр. – Луцьк, 1982. – 40 с.

В. Шингур – с. 6, 11, 19, 28, 29, 32, 38.

Шингур Віктор Іванович // Творческая группа художников Волини : живопись, графика, скульптура, монумент. искусство: каталог. – Луцк, 1978. – С. 16–17.

Шингур Віктор // Волинь / Укр. т-во геральдики і вексилології; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К., 2006. – С. 253.

Бондаренко О. Нове поповнення Спілки художників / О. Бондаренко // Рад. Волинь. – 1971. – 5 груд.
Філатенко А. З минулого у майбутнє / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1976. – 10 берез.
Флішаровський Р. Назустріч життю / Р. Флішаровський // Рад. Волинь. – 1971. – 29 груд.

30 ЛИПНЯ

140 років від дня народження М. П. Косача (1869–1903) – українського письменника та вченого, брата Лесі Українки

Михайло Петрович Косач – старший брат Лесі Українки, вчений-фізик, перекладач, письменник (літературний псевдонім «Обачний»), етнограф-фольклорист.

Народився у місті Новограді-Волинському. Його дитинство разом з Лесиним промайнуло на берегах «Случі рідної» (Леся Українка). Михайло з Лесею були великими друзями все життя: мали спільні інтереси, ігри, книжки, разом вчилися танцювати, малювати, вивчали іноземні мови, за що рідні дали їм спільне жартівливе домашнє ім'я – «Мишолосіє».

У 1879 році родина Косачів переїхала до міста Луцька. Отримавши початкову освіту вдома, Михайло Косач на початку 1884 року проходив курс наук у підготовчому пансіоні в Києві і в травні склав екзамен при 1-й Київській гімназії. В серпні цього ж року він поїхав до Холма і вступив до п'ятого класу місцевої класичної гімназії. В червні 1888 року закінчив її зі срібною медаллю. У 1894 році Михайло успішно закінчив Юрїївський університет (м. Тарту) (навчався на математичному факультеті, згодом перевівся на фізичний).

1895 року Михайло захистив кандидатську дисертацію «Строение света в однородной среде». Його запросили на Всеросійську виставку до Нижнього Новгороду (1896 рік), де він взяв участь у будівництві зразкової метеорологічної станції, на якій працював спостерігачем. У 1897 році Михайло склав іспити на звання викладача фізики й математики в університеті, здобув ступінь магістра.

Згодом Михайло Косач був запрошений до Харківського університету на посаду приват-доцента кафедри фізики та метеорології. Крім читання лекцій з цих дисциплін завідував метеорологічною станцією, склав план розвитку метеорологічних станцій по всій губернії. Читав лекції з фізики у ветеринарному інституті та в школі технічного товариства. Видав ряд наукових праць: «Деякі уваги до передбачення погоди Демчинським», «Про деякі проблеми в теорії теплоти і температурних змін у ґрунті», «Положення осьової лінії в електричних циклонах» (останні дві – німецькою мовою).

На царині української літератури Михайло Косач зарекомендував себе талановитим новелістом, перекладачем. Першим

оригінальним його твором було оповідання «Різдво під хрестом полудневим», надруковане в журналі «Зоря» у 1889 році. 1891 року в цьому ж журналі опубліковане оповідання «На огнище прогресу», 1896 року – оповідання «Гість», «Що!», «Хмари» та ін. Характерною рисою художніх творів Михайла Косача є прийоми психологічного аналізу, спроба проникнути у внутрішній світ людини.

Ще з юнацьких років разом з Лесею, під керівництвом матері, перекладали твори Гоголя. Їх переклади вийшли окремою книжечкою «М. Гоголь. Вечорниці. Оповідання. 1885». Мріяв перекласти Біблію. Михайло перекладав твори американського письменника Брета Гарта, з польської мови – Сенкевича, російської – Короленка.

Цікавився Михайло Косач і народним мистецтвом. У 1892 році він записав у Колодяжному від лірника (с. Нуйно Камінь-Каширського р-ну) три релігійні пісні та одну гумористичну («Як заєць женився»). Збереглася фотографія цього лірника, зроблена Лесиним братом.

Разом з Лесею він задумав організувати етнографічну експедицію на Волинське Полісся з метою вивчення і фотографування одягу, зовнішнього вигляду та інтер'єру хат, предметів побуту. Зібрані на Поліссі фольклорні матеріали надсилав Михайлові Драгоманову. Леся вважала, що її брат кращий за неї фольклорист. Насправді ж вони доповнювали одне одного: «Коли Леся може, хай пришле свої купальські пісні, я б з них почав би системну роботу, а то у збірнику Лисенка дуже спорадичні по мотиву пісні», – писав Михайло Косач матері 4 серпня 1890 року.

Помер Михайло передчасно і несподівано у 1903 році, попивши у громадській їдальні квасу і заразившись дизентерією. На Байковому кладовищі між могилами брата і батька знайшла спочинок і Леся Українка.

У некролозі журналу «Киевская старина» повідомлялося: «Будучи уроженцем Малоросси, выросший в семье, проникнутой любовью к своей родине, покойный М. П. Косач, при своем влечении к математическим наукам, в то же время обнаруживал всегда склонность и к малорусскому писательству, видя в нем для себя отдохновение от специальных занятий, а для своей родины – одну их главных задач в решении вопросов о культурном самовыражении данной народности».

Марія Чашук

Література:

Денисюк І. Михайло Петрович Косач (1869–1903) / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка. – Львів, 1999. – С. 48–57.

Забужко О. Notre dame d'ukraine: Українка в конфлікті міфологій / О. Забужко. – К.: Факт, 2007. – 640 с. : іл.

Про Михайла Косача – див. Показчик імен.

Косач-Кривинюк О. П. Леся Українка. Хронологія життя і творчості: / О. П. Косач-Кривинюк; передм. М. Г. Жулинського. – Репринт. вид. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – XVI с. – 928 с. : іл.

Про Михайла Косача – див. Індекс.

Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка): біогр. матеріали. Спогади. Іконографія / О. Біланюк: відп. ред. ; Т. Скрипка: авт. проекту і вступ. ст. – Нью-Йорк; К. : Факт, 2004. – 447 с.

Про Михайла Косача – див. Показчик імен.

Родина Косачів і волиняни: спогади, перекази / записи, впоряд. і прим. О. Ошуркевича. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 64 с.

Про Михайла Косача – див. Показчик імен.

Хорунжий Ю. Михайло Косач – філолог, етнолог, фізик, метеоролог / Ю. Хорунжий // Хорунжий Ю. Мужі чину: іст. парсуни / Ю. Хорунжий. – К., 2005. – С. 133–165.

Мірошниченко Л. Про Лесиноного брата / Л. Мірошниченко // Культура і життя. – 2004. – 1 груд.

Пушкар Н. Фізик – за покликком серця, лірик – за вихованням / Н. Пушкар // Аверс-прес. – 2003. – 16 жовт.

* * *

Косач Михайло Петрович // Українська літературна енциклопедія. – К., 1995. – Т. 3. – С. 11.

Пушкар Н. 16 жовтня 100 років від дня смерті М. А. Косача (1869–1903) – українського письменника та вченого, брата Лесі Українки / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2003 рік. – Луцьк, 2002. – С. 80–84.

5 СЕРПНЯ

120 років від дня народження В. Ф. Караваєва (1889–1975) – українського художника

На землях Прибужжя Володимир Федорович Караваєв був чи не першою особистістю серед майстрів пензля. Він так і не ступив на професійну стежину, але здається, це тільки розкріпачувало його душу, яка окрилювалася, коли художник творив картини довкілля ріднокраю.

Народився він 5 серпня 1889 року у волинському селі Кречів, яке розташувалося на березі річки Західний Буг. Для душі це був райський куточок – очі загорялися від милування довкіллям. Володимир з'явився тут на світ у третьому поколінні. А придбав маєток «Сокольники» між селами Мавпиків та Кречів у шістдесятих роках XIX століття колишній голова Волинської палати кримінального суду Олександр Панасович Караваєв, дід майбутнього художника. Цей рід походив із Волзьких країв, де займався торгівлею.

Із трьох Олександрових синів, котрих народила і виростила йому дружина Софія, на обійсті залишився господарювати середній,

Федір. Молодому, вже одруженому «паничу» дісталось понад 300 гектарів ораного лану, луків і лісонасаджень. Його дружина Катерина за сім років спільного життя народила четверо дітей, останнім і з'явився на світ Володимир. А десь у двоохрічному віці він напівосиротів – не переніши смерті двох першонароджених дівчаток, померла мати. Другою дружиною вдівцеві і матір'ю двом хлопчикам (Колі та Володі) стала дочка священика Надія Петрівна Малевич, залишивши вчителювання у Володимир-Волинській гімназії. Вона народила 45-річному Федору ще Ольгу, Бориса і Євгена. Дім сім'ї Караваєвих став осередком культури у селі. Освічена господиня навчала дівчат вишиванню, в'язанню, збрала бібліотеку і сама читала кречівцям книги. У Різдвяні дні наділяла малих діток в селі дарунками.

Володимир на зламі віків навчався у Грубешівській гімназії. Учня вже тоді вабило малювання – на це надихали чарівні краєвиди. Згодом він поїхав до Києва (батьки сподівалися, що їхній син стане священнослужителем) і за велінням душі вступив до художньої школи. Він став учнем Миколи Пимоненка, відомого майстра пейзажу, який вважав, що картини необхідно писати з натури. У Києві він знайшов прихисток у родича, знаменитого хірурга В. П. Караваєва (окуліст доводився братом діду Володимира). Не закінчивши навчання, молодий прибужанин повернувся додому. На батьківщині художником були написані перші картини. Творчість перервалася, коли молодого чоловіка-батька поглинула Перша світова війна. Згодом, відступаючи з родиною у Житомир, Володимир заховав свої твори у вуликах. Та, на жаль, коли їхнє село перетинала лінія фронту, на їх обійсті перебувала австрійська комендатура. Солдати, знайшовши картини, належно їх не оцінили... Залишилася тільки одна робота цього періоду – портрет батька (1910), який, напевно, «подорожував» із біженцями.

З приходом нової влади (земля опинилася під Польщею), почалася парцеляція – розподіл землі. Не стало старого господаря і син Володимир наважився відокремитися від родини. Побудувався серед мальовничої природи (на «Кругляку»), працював на власному полі. Так пройшло два десятиліття... Коли розкуркуленого Караваєва від заслання врятував випадок, коли з Другої світової війни повернулися його сини, а згодом стали на ноги – все частіше брався художник за улюблену справу. На пасовищі він писав замальовки, а вдома вечорами – картини з них. Понад 50 полотен – такий доробок митця, котрий прожив 86 років. А пішов з життя В. Ф. Караваєв 21 лютого 1975 року, залишивши по собі учнів. Пішла по його сліду онука Олеся.

Персональна виставка етюдів художника двічі виставлялася у Володимир-Волинському історичному музеї, полотна Володимира Федоровича експонувалися у Києві, Луцьку, Нововолинську. Отож

пам'ять про творця пензлем залишилася, а в багатьох сільських оселях Кречева копії картин на стінах нагадують про талант художника.

Олександр Бобак

Література:

Бобак О. Родина Караваєвих / О. Бобак, Л. Розік // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писем. згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – С. 129–134.

Каталог VI обласної виставки народного образотворчого мистецтва Волині, присвяченої декаді української літератури і мистецтва в Москві. – Луцьк, 1960. – 74 с.

Караваєв В. Ф. – с. 9, 41–43.

Високе небо художника // Слово правди. – 2004. – 30 берез.

Люпа В. «Бідна Настя» на волинський лад / В. Люпа // Віче. – 2005. – 18 серп. – С. 9.

Малиновський О. Барви душі людської / О. Малиновський // Слово правди. – 1966. – 27 жовт.

Малиновський О. Сільський художник / О. Малиновський // Рад. Волинь. – 1967. – 1 лют.

Малиновський О. Спогади живі і досі / О. Малиновський // Колос. – 2006. – 25 лип.

Петрунін О. Пейзажі художника дворянського походження / О. Петрунін // Слово правди. – 2008. – 27 берез.

Цинкаловська-Грабарчук Н. Відомі і незнайомі Караваєвські картини / Н. Цинкаловська-Грабарчук // Слово правди. – 2004. – 16 берез.

7 СЕРПНЯ

190 років від дня народження П. О. Куліша (1819–1897) – українського письменника, історика, етнографа та громадського діяча

Пантелеймон Куліш народився 7 серпня (26 липня) 1819 року в містечку Вороніж на Чернігівщині в сім'ї нащадків старого козацького роду. Освіту здобував спочатку в Новгород-Сіверській гімназії в 1833–1839 роках, а потім в Київському університеті святого Володимира в 1839–1841 роках. Через недворянське походження був відрахований з університету.

28 січня 1841 року П. Куліша зарахували вчителем російської мови у Луцьке дворянське повітове училище, де він одночасно впорядковував бібліотеку, конфісковану в учасників польського повстання 1830–1831 років. Працюючи в Луцьку, Пантелеймон Куліш вивчав історію, зокрема, козаччини, французьку мову,

цікавиться архівними матеріалами. В цей час письменник почав писати поему «Україна» та історичний роман «Михайло Чернишенко», розпочав роботу над романом «Чорна рада». Однак така діяльність Куліша викликала протидію директора Луцького училища, внаслідок чого йому було заборонено користуватись бібліотекою. Після цих перипетій П. Куліша перевели до Києво-Печерського, а згодом до Києво-Подільського дворянських училищ; ще пізніше він був зарахований членом Тимчасової комісії для розгляду давніх актів. У цей період П. О. Куліш став членом Кирило-Мефодіївського Товариства.

У подальші роки письменник працював у Рівному на посаді виконувача обов'язків вчителя історії в гімназії та в п'ятій гімназії в Петербурзі. Окрім того, працював в Варшаві і Відні.

Наприкінці свого життя Пантелеймон Куліш жив на хуторі Мотронівка під Борзною на Чернігівщині, де і помер 14 (2) лютого 1897 року. По собі залишив велику спадщину праць з історії, культури, етнографії.

Тамара Садовник

Література:

Куліш П. Повість про український народ ; Моє життя (Жизнь Куліша) ; Хутірська філософія і віддалена од світу поезія / П. Куліш. – К. : Укр. світ, 2005. – 384 с.

Артемова Л. В. Історія педагогіки України / Л. В. Артемова. – К. : Либідь, 2006. – 424 с.

Про П. Куліша – с. 173–177.

Кучеренко О. Луцький період педагогічної діяльності українського письменника П. О. Куліша / О. Кучеренко // Волинь у житті та творчості письменників : зб. наук. праць / упоряд. Н. Г. Сташенко. – 2-е вид., доповн. і переробл. – Луцьк, 2007. – С. 48–63.

Любар О. О. Просвітницька діяльність і педагогічні ідеї М. Костомарова і А. Куліша / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко // Любар О. О. Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко. – К., 2003. – С. 195–201.

Михайлин І. Л. Історія української журналістики. Період становлення: від журналістики в Україні до української журналістики / І. Л. Михайлин. – Вид. 3-тє, доповн. і поліпшене. – Х. : Прапор, 2004. – 320 с.

Про П. Куліша – с. 226–284.

Новак О. Християнство в Україні: нариси / О. Новак. – Рівне: Ліста-М, 2003. – 504 с.

Про П. Куліша – див. Іменний покажчик.

Пахолок З. Молодий вчитель Панько Куліш у Луцьку / З. Пахолок // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 359–362.

- Шкандрій М. Пантелеймон Куліш / М. Шкандрій // Шкандрій М. В обіймах імперії : рос. і укр. л-ра новіт. доби / М. Шкандрій. – К., 2004. – С. 280–289.
- Відоняк Н. Пантелеймон Куліш, Тарас Шевченко і часопис «Основа» / Н. Відоняк // Дивослово. – 2004. – № 12. – С. 15–16.
- Войцехівська І. Пантелеймон Куліш / І. Войцехівська // Пам'ять століть. – 2006. – № 2. – С. 138–140.
- Гирич І. Пантелеймон Куліш на тлі суспільного життя / І. Гирич // Іст. в шк. України. – 2005. – № 1. – С. 41–44.
- Коломієць В. Оцей лукавий друг Шевченка – Панько / В. Коломієць // Слово Просвіти. – 2006. – 12 лип. – С. 8.
- Лазарева В. Духовні цінності в художній візії Пантелеймона Куліша / В. Лазарева // Дивослово. – 2005. – № 6. – С. 58–61.
- Лазарева В. Зазивний Пантелеймон Куліш / В. Лазарева // Укр. мова. та л-ра. – 2006. – № 41–43. – С. 43–44.
- Левчук Н. Будівничий духовного відродження України / Н. Левчук // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. – № 1. – С. 103–113.
- Нагірняк О. Один з українських велетів / О. Нагірняк // Шлях Перемоги. – 2006. – 22 лют. – С. 14.
- Пантелеймон Куліш – мій бентежний прадід // Україна. – 2004. – № 7–8. – С. 65–69.
- Пахолок З. Молодий Панько Куліш / З. Пахолок // Укр. мова та л-ра. – 2005. – № 9. – С. 29–30.
- Пахолок З. Пантелеймон Куліш вчителював у Луцьку / З. Пахолок // Луцьк. замок. – 2004. – 15 квіт.
- Приходько І. Пантелеймон Куліш. Повість про український народ / І. Приходько // Дивослово. – 2007. – № 6. – С. 64.
- Томашівський С. Куліш і українська національна ідея / С. Томашівський // Укр. культура. – 2005. – № 11–12. – С. 32–33.
- Шокало О. Духовне просвітництво Пантелеймона Куліша / О. Шокало // Слово Просвіти. – 2006. – № 31, 32. – С. 10.
- Шупик В. Творчість Пантелеймона Куліша в оцінці дослідників / В. Шупик // Київ. старовина. – 2006. – № 6. – С. 167–173.

- Куліш Пантелеймон Олександрович (псевдоніми – Миколай М., Іродчук, Ломус, Хуторянин та ін. (1819–1897) // Усі письменники і народна творчість. – К., 2007–2008. – С. 178–182.
- Пантелеймон Куліш // Усі українські письменники. – Х., 2005. – С. 318–323.
- Пащук І. Куліш Пантелеймон Олександрович / І. Пащук // Пащук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пащук. – Рівне, 2005. – С. 98.
- Рудецький П. 7 серпня 185 років від дня народження П. О. Куліша (1819–1897) – українського письменника, історика, етнографа та громадського діяча / П. Рудецький // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 75–78.

27 СЕРПНЯ
75 років від дня народження В. І. Лучука (1934–1992) –
українського поета

Лучук Володимир Іванович народився 27 серпня 1934 року в с. Матче на Холмщині в селянській родині. 1945 року разом із батьками був депортований в с. Доросині, що на Волині. Тут закінчив семирічку, а в 1953 році – Рожищенську середню школу. Після закінчення філологічного факультету (слов'янський відділ) Львівського державного університету ім. І. Франка (1958) навчався в аспірантурі, працював у редакціях газети «Ленінська молодь», журналі «Жовтень», відповідальним секретарем Товариства охорони пам'яток історії та культури, завідувачем відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника АН УРСР.

Лауреат літературної премії ім. Лесі Українки. Нагороджений медалями та почесними грамотами Президій Верховних Рад Грузинської та Казахської РСР. Член Спілки письменників СРСР з 1960 року.

Вже в першій збірці поет заявив:

В любові

я не шукаю дна –

без повороту пірну.

Не мене розбудила весна –

я розбудив весну.

Хто пережив декларативний шал словоблудства далеких п'ятдесятих років, мабуть, погодиться, що такий пасаж був тоді доволі сміливим і незвичним. Дехто з критиків донині стверджує, що поетична провесінь започаткувалася саме з ранніх віршів Ліни Костенко та Володимира Лучука ще до приходу в літературу відомих нині шістдесятників.

Одухотворений поет, можливо, й відчував, що доля йому приготувала (про те він іноді натякав) недовгий шлях і тому намагався якомога повніше виразитись. У тих жахливих колоніальних обставинах, в яких поетові (від природи чесному) доводилося реалізовуватися, він іноді (треба визнати) сповзав на ходову кон'юнктуру. На жаль, так було не лишень із ним.

З-поміж усіх поетичних збірок, які вдалося видати поету, мені найбільш імпонує його творчий доробок для дітей. Це понад десяток книжок, публікації в антологіях, читанках, різних збірниках.

Переклади Володимира Лучука – особлива сторінка. Про неї схвально відгукувалися такі майстри, як Микола Лукаш і Григорій Кочур. Володимир Іванович перекладав майже з усіх слов'янських мов. Але особливо тяжів до білоруської, болгарської, сербо-лужицької. Проте іноді перевалював через Кавказький хребет і добирався навіть до поетичних оаз Середньої Азії. Звичайно, користуючись підрядником.

Володимир Лучук укомплектував збірники, антології. Мав високий авторитет за кордоном, куди часто виїжджав із різними завданнями. Властиво, чергова поїздка для нього виявилася останньою. Він помер у вагоні. Для літератури то була відчутна втрата, для мене – особлива: відійшов мудрий і чесний земляк, який мене, як ніхто інший, підтримував на початку моєї сором'язливої й невпевненої творчої метушні.

Він першим ініціював створення суспільно-культурного товариства «Холмщина» як у Львові, так і в Луцьку.

В останні роки життя в поета появилася щемлива ностальгія за землею, де його далекі предки дуліби воздвигли город Велинь на річці Гучві, неподалік знаменитих червенських городів, а античний князь Муджак створив могутню державу, з котрою вимушені були рахуватися сусіди як на сході, так і на заході. До слова, про це він збирався написати роман. Не встиг. Але все-таки чимало зробив.

Володимир Лучук – автор поетичних збірок «Довір'я» (1959), «Осоння» (1962), «Маєво» (1964), «Обрій на крилах» (1965), «Вагомість» (1967), «Поезії» (1968), «Братні луни» (1974), «Дивовид» (1979), «Навстріч» (1984), «Колобіг» (1986 та інших); книжок для дітей «Уставати рано треба» (1962), «Я малюю голуба» (1967), «Сіла хмара на коня» (1968), «Хитрий лис фарбує ліс» (1971), «Зелене око» (1974), «Чарівний глобус» (1977), «Жива вода» (1980), «Казкова орбіта» (1981), «Маленькі друзі» (1984), «Дарунки для мами» (1985) тощо.

Твори його виходили також білоруською і російською мовами. Окремі – покладені на музику композиторами Євгеном Козаком, Мирославом Стефанишиним, Петром Свистом та іншими.

В одному зі своїх віршів він писав:

*Чистішим вийду із вогню –
не бійтеся за мене.
Неначе клен той
вистою
і стану знов зеленим.
Все-таки він вистояв.*

Йосип Струцюк

Література:

- Лучук В. І. Братні луни : переклади / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1974. – 136 с.
- Лучук В. І. Вагомість : поезії / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1967. – 103 с.
- Лучук В. І. Дарунки для мами / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1985.
- Лучук В. І. Дивовид : поезії / В. І. Лучук. – К. : Рад. письменник, 1979. – 87 с.
- Лучук В. І. Довір'я : поезії / В. І. Лучук. – Львів : Кн.-журн. вид-во, 1959. – 64 с.
- Лучук В. І. Довір'я : вибране / В. І. Лучук. – К. : Дніпро, 1979. – 222 с.
- Лучук В. І. Друзі : переклади / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1987. – 198 с.

- Лучук В. І. Жива вода / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1980.
 Лучук В. І. Загадковий зореліт / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1988.
 Лучук В. І. Зелене око : вірші / В. І. Лучук. – К. : Веселка, 1974. – 24 с.
 Лучук В. І. Казкова орбіта / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1981. – 95 с.
 Лучук В. І. Колобіг / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1986.
 Лучук В. І. Маєво / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1964. – 28 с.
 Лучук В. І. Маленькі друзі / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1984.
 Лучук В. І. Навстріч : поезії, нотатки про Лужицю / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1984. – 142 с.
 Лучук В. І. Найрідніші слова : вірші, казки / В. І. Лучук. – К. : Веселка, 1980.
 Лучук В. І. Обрій на крилах : поезії / В. І. Лучук. – К. : Молодь, 1965. – 72 с.
 Лучук В. І. Осоння : вірші / В. І. Лучук. – К. : Молодь, 1965. – 111 с.
 Лучук В. І. Поезії / В. І. Лучук. – К. : Молодь, 1968. – 200 с.
 Лучук В. І. Полум'я мене овіює : поезії / В. І. Лучук. – К. : Держлітвидав України, 1963. – 71 с.
 Лучук В. І. Пташине весілля / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1988.
 Лучук В. І. Сіла хмара на коня : вірші / В. І. Лучук. – К. : Веселка, 1968. – 30 с.
 Лучук В. І. Уставати рано треба : вірші для дітей / В. І. Лучук. – Львів : Кн.-журн. вид-во, 1962. – 40 с.
 Лучук В. І. Уставати рано треба : вірші для дітей / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1971. – 71 с.
 Лучук В. І. Хитрий лис фарбує ліс : вірші / В. І. Лучук. – К. : Веселка, 1971. – 22 с.
 Лучук В. І. Чарівний глобус : вірші для дітей / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1977. – 79 с.
 Лучук В. І. Я малюю голуба / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1967.
 Лучук В. І. Як птахи книжки читали / В. І. Лучук. – Львів : Каменярь, 1989.
 Лучук В. Вірші ; Скоромовки ; Разок лічилок / В. Лучук // Рідне слово: укр. дит. л-ра: хрестоматія. – К., 1999. – Кн. 2. – С. 436–441.
 Лучук В. Ніжність ; «На вітрі клен горить...» ; Птахи ; Просто вірш про соняшник / В. Лучук // Сто років юності : антол. укр. поезії ХХ ст. в англ. мов. перекладах. – Львів, 2000. – С. 380–385.
 Лучук В. Клятва ; Тільки мама ; Цуцця з назвиськом Не ; Боязлива мишка ; Барви року [та інші вірші] / В. Лучук // Уроки рідного слова: письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 100–110.
 Лучук В. Вірші, скоромовки, загадки / В. Лучук // Дивосвіт «Веселки»: антол. л-ри для дітей та юнацтва: в 3 т. – К., 2005. – Т. 3. – С. 133–136.
 Лучук В. Пастелі: переклади з польських поетів / В. Лучук // Дзвін. – 2004. – № 8. – С. 17–22.
 Лучук В. Лужицькі візії / В. Лучук // Київ. – 1995. – № 6. – С. 20–24.

* * *

- Більчук М. Володимир Лучук (1934–1992) / М. Більчук // Більчук М. Українські та зарубіжні письменники: розповіді про життя і творчість / М. Більчук. – Тернопіль, 2006. – С. 91.
 Назарук Є. Овіяний полум'ям слова / Є. Назарук // Волинь літературна. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С. 49–52.

Струцюк Й. Мій друг Терпило-Гнівний / Й. Струцюк // Струцюк Й. Під арештом ночі : оповідання, новели, есеї / Й. Струцюк. – Луцьк, 2004. – С. 112–119.

Вербич В. Дорога як фатум / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 19 серп. – С. 9.

Гнатюк І. Спраглий життя і творчості / І. Гнатюк // Літ. Україна. – 1997. – 19 черв.

Грабовський В. Життя, написане на чистовик : 27 серпня В. Лучуку сповнилося б 70 / В. Грабовський // Літ. Україна. – 2004. – 2 верес. – С. 3.

До 60-річчя Володимира Лучука // Київ. – 1994. – № 8. – С. 137–149.

Залізник Б. Лист у засвіти до Володимира Лучука / Б. Залізник // Літ. Україна. – 2004. – 12 серп.

Лауреати премії імені Лесі Українки // Літ. Україна. – 1995. – 9 берез.

Павлюк І. Не розминулись у часопросторі: віща пісня Володимира Лучука / І. Павлюк // Літ. Україна. – 2005. – 6 жовт. – С. 4.

Петренко М. Сонце в нього влюбилося по вуха / М. Петренко // Високий замок. – 1999. – 28 серп.

Сеник Л. Вірші, наповнені душевною добротою, щедрістю: Володимир Лучук – дітям / Л. Сеник // За віл. Україну. – 1995. – 11 лют.

Сеник Л. Повноліття / Л. Сеник // Дзвін. – 2000. – № 2. – С. 141–143.

Володимир Лучук // Письменники Радянської України: біобібліогр. довід. – К., 1988. – С. 37.

Лучук Володимир Іванович // Літературна карта Волині: бібліогр. покажч. – Луцьк, 1988. – С. 37.

28 СЕРПНЯ

110 років від дня народження С. Мацка (1899–1967) – польського вченого-ботаніка, музейника, дослідника природи Волині

Стефан Мацко народився 28 серпня 1899 року в селі Жабне Тарновського повіту Краківського воєводства в родині службовця Станіслава Мацка і Вікторії Старк. Середню школу закінчив у Тарнові; там же у 1911–1916 роках навчався у вищій Реальній школі. У 1916 році Стефан 17-річним добровольцем вступив до Польських легіонів армії Австро-Угорщини. Брав участь у італійській кампанії, був поранений, потрапив у полон. Перша нагорода Стефана Мацка була військова – Залізний Хрест I Бригади Польських легіонів. Перерване війною навчання С. Мацко закінчив у 1919 році екзаменом на атестат зрілості у Львові. У 1921–1924 роках викладав природу у початковій школі с. Крезали Меховського повіту. Вищу освіту Стефан Мацко почав здобувати у 1924 році, навчаючись на математично-природничому факультеті Ягеллонського університету в Кракові. У 1930 році захистив дисертацію «Вивчення географічного

поширення та біології азалії понтійської в Польщі» і здобув науковий ступінь доктора філософії з природничих наук.

З 1932 по 1939 роки С. Мацко жив у місті Луцьку і викладав природничі дисципліни у міському ліцеї та гімназії ім. Тадеуша Костюшка. Був одним із засновників Волинського наукового товариства, у 1934–1939 роках очолював його наукову раду. Як делегат Державної ради охорони природи займався вирішенням природоохоронних питань в краї.

Велику увагу Стефан Мацко приділяв музейній справі. Вчений очолив природничий відділ Луцького музею і, користаючись фінансовою підтримкою Волинського наукового товариства, зібрав велику кількість цінних музейних матеріалів, що представляли природу Волині. Відділ природи мав багатий гербарій рослин, який і донині зберігається у Волинському краєзнавчому музеї (3385 гербарних листів). Стефан Мацко турбувався поповненням музею і геологічними зразками, а також збором ентомологічної колекції. У місті Луцьку була створена природнича лабораторія, а в селі Сокиричі – ентомологічна станція.

У 1937 році Стефан Мацко одружився на Ядвізі Венгоржевській. У цьому шлюбі народилося четверо дітей: Анджей, Єва, Северин і Гражина.

Найважливішою працею волинського періоду наукової роботи С. Мацка є «Рослинність проєктованих резерватів на Волині» (1938). Автор подає детальну геоботанічну характеристику запропонованих до охорони об'єктів, доповнюючи її також геологічними і археологічними відомостями.

Більшість із запропонованих вченим для охорони територій увійшли до сучасної природо-заповідної мережі. Ще в 30-х роках ХХ століття були створені перші на Поліссі резервати для охорони рододендрона жовтого (азалії понтійської) поблизу сіл Карпилівка та Сновиличів (тепер Рокитнівський район Рівненської області). Заказником загальнодержавного значення є «Вишнева гора» біля міста Рівне, гори Страхова, Божа та Дівочі скелі разом з іншими останцевими горами в околицях м. Кременця охороняються як філіал заповідника «Медобори». Пам'яткою природи місцевого значення є Соколині гори на березі ріки Случі в Рівненській області.

У 1939 році Стефан Мацко переселився до Львова, де працював науковим співробітником Львівського відділення Академії наук України. Під час Другої світової війни вчений переїхав до Польщі. З 1945 року він працював у Вроцлавському університеті. У 1951 році С. Мацко отримав звання професора цього університету, у 1954–1956 роках очолював деканат факультету природничих дисциплін і одночасно із 1947 по 1965 роки працює директором університетського Ботанічного саду.

У 1961 році колишній учень Стефана Мацка повідомив його, що унікальний гербарій, який вчений зібрав і залишив у передвоєнні роки в місті Луцьку, зберігся і знаходиться у фондах Волинського краєзнавчого музею. В одному із листів на Волинь С. Мацко писав: «Всі мої наукові ботанічні матеріали, які знаходяться в Луцькому музеї, хай там залишаються. Думаю, що так буде найкраще: з них при можливості скористаються волинські ботаніки».

Помер Стефан Мацко у 1967 році, похований у місті Вроцлаві.

Тетяна Тищенко

Література:

Гаврилюк О. С. Мацко – дослідник природи Волині / О. Гаврилюк // Волинський музей : історія і сучасність : тези та матеріали І наук-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 9–10.

Мельник В. І. Стефан Мацко як дослідник природи Волині / В. І. Мельник, В. В. Кудрик // Велика Волинь: минуле і сучасне : тези міжнар. наук. краєзн. конф. – Житомир, 1993. – С. 109–111.

Олешко В. Каталог гербарію Стефана Мацка та Йозефа Панека : із фондів Волин. краєзн. музею / В. Олешко, Л. Савчук, Т. Андрєєва. – Луцьк, 2005. – 582 с.

Андрєєва М. Стефан Мацко – дослідник природи / Т. Андрєєва, Т. Тищенко // Віче. – 1997. – 18 верес. – С. 8.

Андрєєва М. Унікальний матеріал із Вроцлава / Т. Андрєєва, В. Дмитрук // Віче. – 1997. – 9 жовт. – С. 5.

Дмитрук В. Дослідник природи волинської / В. Дмитрук // Луцьк. замок. – 1999. – 23 верес. – С. 10.

Мельник В. І. Життя і наукова діяльність Стефана Мацка / В. І. Мельник // Укр. ботан. журн. – 1999. – № 6. – С. 661–664.

* * *

Борейко В. Мацко Стефан (28. 08. 1899 – 17. 04. 1967) / В. Борейко // Борейко В. Словарь деятелей охраны природы / В. Борейко. – 2-е изд., дополн. – К., 2001. – С. 246–247.

1 ВЕРЕСНЯ

70 років від дня народження М. М. Кучинка (1939) – українського вченого-археолога і педагога

Михайло Михайлович Кучинко – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри археології та спеціальних історичних дисциплін Волинського національного університету ім. Лесі Українки, відмінник освіти України. Він є членом Ради Українського національного комітету Міжнародної унії слов'янської археології, головою секції археології Волинської організації Українського

товариства пам'яток історії та культури, з 1989 року – член Волинського обласного товариства краєзнавців.

Народився Михайло Кучинко 1 вересня 1939 року в с. Городна Мукачівського району Закарпатської області. У 1966 році закінчив історичний факультет Ужгородського державного університету, а в 1971 році – аспірантуру при Інституті суспільних наук АН УРСР (м. Львів) і з 1971 року постійно працює в Луцькому державному педінституті ім. Лесі Українки, а нині Волинському національному університеті ім. Лесі Українки.

Кандидатську дисертацію на тему: «Населення басейнів Західного Бугу і Сяну в IX–XIII ст.» захистив у 1972 році. Докторську дисертацію на тему «Волинська земля в X – першій половині XIV ст.» захистив у 1999-му.

Брав участь у міжнародних, всеукраїнських, регіональних історико-краєзнавчих конференціях і семінарах. Автор понад 200 наукових праць з археології та давньої історії України і Волині, історичного краєзнавства, в тому числі багатьох підручників та монографій: «Історія Волині з найдавніших часів» (Львів, 1988) у співавторстві, «Історично-культурний розвиток Західного Побужжя в IX–XIVст.» (1993), «Давньоруське городище Вал в Надстир'ї» (1996). Він є також автором навчальних посібників: «Нариси стародавньої і середньовічної історії Волині» (1994) та «Археологічні пам'ятки Волині» (1995) – у співавторстві, «Археологія Волині» (2005), «Культура Волині та Волинського Полісся княжої доби» (2008) – у співавторстві та інших.

Геннадій Бондаренко

Література:

Кучинко М. М. Археологічні пам'ятки Волині / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко. – Вид. 2-е, виправл. і доповн. – Луцьк : Вежа, 1995. – 167 с.

Кучинко М. М. Археологія Волині : моногр. / М. М. Кучинко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 202 с.

Кучинко М. Волинська земля X – середини XIV ст. : археологія та історія / М. Кучинко. – Луцьк : Вежа, 2002. – 303 с.

Кучинко М. М. Володимир середньовічний: іст.-археол. нариси // М. М. Кучинко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 144 с.

Кучинко М. М. Давні та середньовічні скарби Волині / М. М. Кучинко, З. М. Кучинко. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 171 с.

Кучинко М. М. Давньоруське городище Вал в Надстир'ї / М. М. Кучинко. – Луцьк : Вежа, 1996. – 207 с.

Кучинко М. До питання про оборонні укріплення середньовічного Луцька / М. Кучинко; Кучинко М. Унікальна знахідка кресала давньоруського часу з Луцького замку / М. Кучинко, В. Савицький, Г. Охріменко // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцька міська громада : історія, традиції, люди : матеріали XXVI Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці

Незалежності України, 510-й річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-й річниці створення Луцького православ. братства. – Луцьк, 2007. – С. 29–32; 32–36.

Кучинко М. М. Історично-культурний розвиток Західного Побужжя в IX–XIV століттях / М. М. Кучинко. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 159 с.

Кучинко М. М. Історія міста Володимира-Волинського з найдавніших часів до середини ХХ ст. (у світлі соціотопографії) / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко, В. В. Петрович. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 260 с.

Кучинко М. М. Культура Волині та Волинського Полісся княжої доби : навч. посіб. / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко, В. М. Савицький. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 328 с.

Кучинко М. М. Нариси стародавньої і середньовічної історії Волині (від палеоліту до середини XIV ст.) / М. М. Кучинко. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 207 с.

Охріменко Г. В. Розвиток керамічного виробництва на Волині: (археол., етногр., мист. аспекти) / Г. В. Охріменко, М. М. Кучинко, Н. В. Кубицька. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 246 с. : іл.

Кучинко М. М. Давньоруські міста Західної Волині / М. М. Кучинко // Минуле і сучасне Волині : літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 12–15.

Кучинко М. М. Етнокультурний розвиток Волинського Полісся; Житлові та господарські будівлі середмістя Луцька в XI–XVI ст. / М. М. Кучинко // Минуле і сучасне Волині й Полісся : народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 11–13; 14–16.

Кучинко М. М. Исследования в Луцке / М. М. Кучинко // Археологические открытия 1973 года. – М., 1974. – С. 297–298.

Кучинко М. М. Исследования экспедиции Луцкого пединститута / М. М. Кучинко // Археологические открытия 1980 года. – М., 1981. – С. 271–272.

Кучинко М. М. Культурні споруди Володимира-Волинського кінця XVII – початку ХХ ст. / М. М. Кучинко // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 86–88.

Кучинко М. Локальні особливості ранньосередньовічних пам'яток Західної Волині, Холмщини і Підляшшя та своєрідність місцевої культури / М. Кучинко // Минуле і сучасне Волині : Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 160–163.

Кучинко М. Могильники як джерело вивчення історії та культури середньовічного населення Західного Полісся / М. Кучинко // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Камінь-Каширський в історії Волині та України : матеріали ХХ Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці першої писем. згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шаблювського. – Луцьк, 2006. – С. 166–168.

Кучинко М. Олександр Цинкаловський – видатний дослідник археології Волині; Культура населення Волині в давньоруський час / М. Кучинко //

Нариси культури давньої Волині / ред. Г. В. Охріменко; упоряд. Г. В. Охріменко, С. М. Локайчук. – Луцьк, 2006. – С. 12–18; 499–524.

Кучинко М. Основні проблеми вивчення та локалізації літописних храмів міста Володимира княжої доби / М. Кучинко, В. Петрович; Символ культу місяця у віруваннях давніх слов'ян / М. Кучинко, В. Савицький, Г. Охріменко; До питання про давньорускі кистені та булави / М. Кучинко, Г. Охріменко, В. Савицький // *Минуле і сучасне Волині та Полісся* : Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писем. згадки про Володимир та 110- річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – С. 70–72; 214–218; 225–228.

Кучинко М. М. Пам'ятки Влинського порубіжжя X–XIV ст. та їх співвідношення з діахронними місцевими та синхронними суміжними / М. М. Кучинко // *Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: іст. науки.* – Луцьк, 2001. – № 5. – С. 78–82.

Кучинко М. Про торгівлю та грошовий обіг на Волині у X–XIII ст. / М. Кучинко, В. Савицький, Г. Охріменко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся* : Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки м. Любомля і 800-й річниці першої писемн. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – С. 41–43.

Кучинко М. М. Сільські поселення Західноволинського Полісся X–XIV ст. / М. М. Кучинко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся* : Олика і Радзівілли в історії Волині та України : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2006. – С. 171–174.

Кучинко Михайло Михайлович // *Волинський державний університет імені Лесі Українки* : 65 років. – Луцьк, 2005. – С. 403.

Мазурик Ю. Дослідники археологічних пам'яток Волині та їх археологічні колекції у фондах Волинського краєзнавчого музею / Ю. Мазурик // *Нариси культури давньої Волині.* – Луцьк, 2006. – С. 40–51.

Про М. Кучинка – с. 44–45.

Мазурик Ю. Дослідники археологічних пам'яток Волині та їх археологічні колекції у фондах Волинського краєзнавчого музею / Ю. Мазурик // *Волинський музей : історія і сучасність* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 155–160.

Про М. Кучинка – с. 157.

Ворон В. В урочищі Вал / В. Ворон // *Молод. ленінець.* – 1989. – 28 січ.

Грушка Є. В'їдлива допитливість ветерана / Є. Грушка // *Волинь.* – 1995. – 20 квіт.

Зубчук К. Вічні скарби: суботні зустрічі / К. Зубчук // *Рад. Волинь.* – 1986. – 5 лип.

Зубчук К. Замок відкриває таємниці / К. Зубчук // *Рад. Волинь.* – 1986. – 26 листоп.

Сміян П. З глибини віків : моногр. волин. археолога М. Кучинка відповідає на питання, де проходить етніч. кордон між українцями і поляками / П. Сміян, К. Сміян // *Волинь.* – 1993. – 23 груд.

Бондаренко Г. Кучинко Михайло Михайлович / Г. Бондаренко, А. Силюк // Краєзнавці України: (сучас. дослід. рідн. краю): довід. – К. ; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 117.

3 ВЕРЕСНЯ

125 років від дня народження М. П. Косача (1884–1937) – брата Лесі Українки

Микола Петрович Косач – молодший брат Лесі Українки, агроном за освітою, член Ковельської Управи, «господар» і «орендатор» (за словами Олени Пчілки) Колодяжненського маєтку після смерті батька, член та якийсь час голова Ковельської організації товариства «Просвіта», організатор «Просвіти» в Мацейові. Народився 3 вересня 1884 року в с. Колодяжному Ковельського повіту. Це була п'ята дитина статського радника, голови Луцько-Дубенського з'їзду мирових посередників Петра Антоновича Косача та письменниці, громадської діячки Ольги Петрівни Косач, уродженої Драгоманової, з колоритним псевдонімом Олена Пчілка. Дитинство Миколи пройшло серед чарівної польської природи. Леся Українка любовно сповіщала рідним: «Оце щоранку Микось вбігає знадвору і гукає: «Мамо, а надворі знаєш, тепло-претепло! Не треба мені пальта надівать? Але по обіді приходить Кох знову і заявляє: «а знаєте, надворі «снігом пахне». В 11 років Микола став школярем. До того ґрунтовну освіту здобув удома під керівництвом матері та приватних учителів. Послали його в пансіонат готуватися до гімназії. Очевидно, знання виявилися міцними, бо через півроку Микола став учнем четвертої Київської гімназії, яку закінчив у 1903 році. З випускником раділа і його вчителька, помічниця, наставниця – старша сестра Леся, яка й по тому все життя зберігала з братом теплі родинні стосунки.

Здобувши вищу освіту, Микола Косач отримав відповідальну посаду в Ковельському земстві. В 1907 році одружився з Наталією Дробишевою, яка, за прикладом жінок з Косачівської родини, зацікавилася фольклором, етнографією, викликавши з їхнього боку скептичне до себе ставлення, за винятком Лесі Українки, яка запропонувала свою та свого чоловіка Климента Квітки допомогу у зборі та виданні зібраних матеріалів. Є відомості, що була рахівником при Сарненському транспортному складі, вчителькою по ліквідації неграмотності, викладала українську мову в гімназії та народних школах Волині. В анкетах про освіту писала – «вища».

В особі сина Петро Антонович Косач здобув собі помічника в справах Колодяжненського маєтку. «В целях пополнить свою кассу при несчастной пенсии я начал здесь лесные операции и очень рад, что приехал ко мне Микола, бо убедился, что здоровье мне уже

не служить по старому», – писав рідним. 17 січня 1909 року батько заповів майно дружині, синові Миколі та дочкам Ользі, Оксані, Ізидорі. Після смерті Петра Антоновича чоловік Ольги Михайло Кривинюк повідомив Лесю Українку, що «Микось... хоче хазяйнувати в Колодяжнім». Отже, Микола Косач став орендаром маєтку в цьому селі. А володіння були немалими: 471 десятина, 1056 сажень землі, з них присадибної – 6 дес., орної – 86 дес., сінокісної – 196 дес., лісової – 174 дес., неугідь – 7 дес. Забудови – три будинки, комора, льодяник, молочна, будинок для робітників, дві клуні, корівник, сарай для сіна, будинок для лісника, конюшня. Микола Косач, професійно обґрунтувавши план покращення господарства шляхом закупівлі племінної худоби, взяв позику в банку. Господарство розвивалось, сплачувався кредит власний та батьківський, сестрам віддавалась частина прибутку. Але Перша світова війна відкинула далеко назад старання Миколи Косача в господарському плані.

Микола та Наталія Косачі в 20-х роках ХХ століття стояли біля витоків Ковельського повітового товариства «Просвіта». За спогадами І. Левчанівської «був... (принаймні в 1921 р.) головою «Просвіти», яка ставила собі за ціль допомагати бідним, дбати про моральне та фізичне виховання української молоді, турбуватись про розвиток української культури й освіти українського народу його рідною мовою...»

Одна з найбільших заслуг М. Косача в тому, що він з дружиною виростив, виховав сина Юрія – поета, публіциста, прозаїка, видавця.

17 червня 1937 року М. Косач пішов з життя. Похований на сільському цвинтарі в Колодяжному.

Любов Мержвинська

Література:

Денисюк І. Микола Петрович Косач (1884–1937) / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка. – Львів, 1999. – С. 125–133.

Комзюк В. Історія садиби Косачів у селі Колодяжному в документах і спогадах / В. Комзюк // Волинський музей: історія і сучасність: до 70-річчя Волин. краєзн. музею та 50-річчя Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1999. – С. 111–122.

Кравчук А. Родина Косачів у документальних джерелах обласного архіву / А. Кравчук // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки: філол. науки (лексназнавство). – Луцьк, 1998. – Вип. IV. – С. 36–37.

Левчанівська І. Мої зустрічі з рідними Лесі Українки / І. Левчанівська // Левчанівська І. Далеке і близьке: нариси, ст. / І. Левчанівська. – Луцьк, 2000. – С. 62–64.

Левчанівська І. Волинь. Ковель / І. Левчанівська // Левчанівська І. «Згадалось мені...»: (спогади дитинства) / І. Левчанівська. – Луцьк, 2001. – С. 32–34.

Мержвинська Л. Микола Косач – господар і орендатор Косачівського маєтку в Колодяжному : (з історії однієї позики, матеріали якої зберігаються в Житомир. обл. архіві) / Л. Мержвинська // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 2 53–255.

Одарченко П. Славний рід / П. Одарченко // Одарченко П. Українознавчі спостереження й фрагменти : ст., рец., спогади / П. Одарченко. – К., 2002. – С. 59–64.

Родина Косачів і волиняни : спогади, перекази / записи, впоряд. і прим. О. Ошуркевича. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 64 с.

Про М. Косача – с. 14–15, 55.

Силюк А. Колодяжненська садиба Косачів : (до питання про відтворення меморіальності) / А. Силюк // Леся Українка і родина Косачів в контексті української культури : тези та матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 1996. – С. 33–36.

Федорук Л. «...Ми з тобою еллінського роду...» : (Леся Українка і Микола Косач) / Л. Федорук // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 68–70.

Вербич В. Виконав своє земне призначення / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 2 верес. – С. 9.

* * *

Пушкар Н. 3 вересня 120 років від дня народження М. П. Косача (1884–1937) – брата Лесі Українки / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 81–84.

27 ВЕРЕСНЯ

70 років від дня заснування газети «Волинь» (1939)

Перший номер газети побачив світ 27 вересня 1939 року під назвою «Вільна праця». Тоді це був орган Луцького тимчасового територіального управління, створеного після приходу на волинські терени Червоної армії. Коли 4 грудня 1939 року постала Волинська область, газету вирішили перейменувати на «Радянську Волинь», що й зробили 1 лютого 1940 року. Газета стала органом обкому КП(б)У і обласної ради депутатів трудящих, а також Луцького міському КП(б)У і міської ради. До червня 1941 року вийшло 425 номерів газети, але з початком Другої світової війни випуск «Радянської Волині» було припинено, адже таке видання не мало права на життя в окупованій нацистською Німеччиною Волині.

5 лютого 1944 року, коли Луцьк знову зайняли радянські війська, у книзі наказів по редакції відновленої газети «Радянська Волинь» з'явився запис про призначення редактором Юхима Лазебника. Перший номер газети, після трирічної перерви, вийшов 12 лютого 1944 року. У 1944–1951 роках газета писала про відбудову міст і сіл

Волині, створення колгоспів, про людей волинського краю. В цей час у редакції працював Анатолій Дімаров, згодом видатний український письменник, лауреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, який у спогадах про ті роки на сторінках газети згадував: «Я приїхав на Волинь сталіністом, а став тут українським патріотом». Працював у газеті в 50-і роки й інший відомий український письменник – Микола Олійник.

У п'ятдесяти – шістдесяти роки редакторами «Радянської Волині» були М. Мусієнко, О. Мірошин, Я. Чернявський, І. Сподаренко (пізніше багаторічний редактор «Сільських вістей» і народний депутат України). З 1971 року понад чверть століття газету очолював Полікарп Шафета. При ньому «Радянська Волинь» виросла у цікаву, непровінційну, не схожу на інші обласні газети радянського часу. Весь час зростав тираж газети, а у 80-х роках він досяг рекордної цифри – 240 тисяч примірників на мільйон населення. За кількістю передплатників на 1 тисячу жителів області газета вийшла на перше місце в колишньому СРСР. Цьому сприяло й те, що в другій половині 80-их років минулого століття газета об'єктивно писала про тодішні проблеми й негаразди, про непростий хід перебудови, перші мітинги в Луцьку й інших містах Волині.

З 1992 року газета почала виходити під назвою «Волинь», її співзасновниками стали трудовий колектив редакції і Волинська обласна рада. Після передчасної смерті П. Шафети колектив редакції у 1997 році обрав головним редактором Степана Сачука, заслуженого журналіста України, який до того був першим заступником редактора газети.

З набуттям статусу всеукраїнського видання газета отримала назву «Волинь-нова». Вона залишається лідером читацьких симпатій в області, завойовує прихильників за межами Волині. Газета єдина в області виходить тричі на тиждень – у вівторок, четвер, суботу. Загальний тижневий тираж – понад 220 тисяч примірників. Окрім того, виходить газета і в Інтернеті (www.volyn.com.ua), де її відвідують і читають тисячі людей у різних куточках світу, відзначають принципову, об'єктивну позицію видання у висвітленні суспільно-політичних, економічних проблем.

У редакції газети свого часу працювали заступниками редактора поет Петро Мах і гуморист Юрій Троць, журналістами – нині член НСПУ, народний депутат України І скликання Андрій Бондарчук, головний редактор газети «Вісник і К» Євген Хотимчук та інші. Нині читачі знають матеріали таких досвідчених журналістів як заступників головного редактора Галини Світліковської, Василя Уліцького, відповідального секретаря Олександра Згоранця, заслужених журналістів України Анастасії Філатенко і Володимира Калитенка... «Волинь-нова» – єдина газета України, де працюють відразу три члени Національної спілки письменників України

– Володимир Лис, Петро Боярчук і Валентина Штинько. Свій статус незалежної громадсько-політичної газети колектив виправдовує і творчою незалежністю, і фінансовою. На сторінках газети всебічно висвітлюється життя області і всієї України.

Сергій Лис

Література:

- «Волинь» у нашій долі : докум. зб. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 216 с.
Газета «Волинь» (м. Луцьк) // Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексиллогії ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К., 2006. – С. 278–281.
Денисюк В. «Волинь» / В. Денисюк // Денисюк В. Журналістика Волині : факти й імена : нариси історії засобів масової інформації Волині ХХ – початку ХХІ ст. / В. Денисюк. – Луцьк, 2005. – С. 61–91.
Корнелюк Д. Духовні обрії газети «Волинь-нова» / Д. Корнелюк // Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентац. альм. / Д. Корнелюк. – Луцьк, 2007. – С. 240–244.
Ми – волинські журналісти : докум. зб. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 202 с.
Павлюк І. Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляштя 1917–1939, 1941–1944 рр. / І. Павлюк. – Львів : Каменярь, 2001. – 285 с.
Про газету «Волинь» – с. 181–185.
Шлях до читача ніколи не кінчається : докум. зб. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 315 с.

* * *

Світліковська Г. Й. «Волинь-нова» – незалежна громадсько-політична газета / Г. Й. Світліковська // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 5. – С. 76.

Дудар Т. 27 вересня 65 років від дня заснування газети «Волинь» (1939) / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 88–90.

4 ЖОВТНЯ

80 років від дня народження В. Ю. Ковальчука (1929) – майстра-гончара

4 жовтня 1929 року в сім'ї потомственого гончара Юхима Ковальчука в селі Кульчин неподалік Луцька народився син Володимир, якому судилася доля продовжити справу своїх предків. З дитинства після шкільних уроків вивчав ще й уроки гончарної майстерності від батька. Власне це було не лише опанування майстерності формування виробів на гончарному крузі, а й безкінечні пошуки по околицях села лінзоподібних заглиблених покладів гончарної глини. Адже глибокі воронки старих ревенів – вибраних покладів глини, відкритих в давніші часи, вже зовсім зачистили. Надалі тривало клопітке й нелегке приготування робочої

сировини з кількох різних видів побитої, просушеної, провіяної і розмоченої глини, до остаточних заготовок – грудок.

Потім була війна й тяжкі та тривожні перші післявоєнні роки. У 1949 році Володимир Ковальчук з батьківського благословення вперше заповнив гончарну піч-горн своїми власними виробами. Він, як сьогодні, пам'ятає той день, коли після завершення процесу випалювання з тривогою і завмиранням подиху розкрив горн, та всі рум'яні горщики, глечики, макітри стояли, мов намальовані, й звеселили серце молодого майстра. Відразу захотілося робити їх ще і ще, бо ж від цього грали руки й співала душа. Проте проза життя вимагала орати поле й збирати урожай, вирощувати домашню худобу й відбувати роботу в колгоспі, одним словом жити й працювати, як всі радянські люди. Тому гончарство стало для Володимира лише допоміжним промислом або, як тепер говорять про улюблене заняття, хобі. А значить ним можна було займатися тільки у вільний від основної роботи час. Так і займається все життя...

Володимир Ковальчук бере активну участь у фольклорно-етнографічних фестивалях, виставках декоративно-ужиткового мистецтва в Луцьку, Львові, Києві. Кілька десятків рідкісних робіт майстра поповнили колекцію гончарних виробів у фондах Волинського краєзнавчого музею. Його роботи експонуються в Державному музеї народної архітектури та побуту в м. Києві. Вийшло з друку декілька каталогів робіт, а волинські кіноаматори зняли про В. Ю. Ковальчука фільм, у якому зафіксували прийоми роботи гончара.

Пізня осінь у Кульчині. Через присадибні смуги поля від впорядкованої сільської оселі аж ген до крутого берега річки Стир, де видніється якась халабуда, чимчикує вже немолодий чоловік. З лиця його не сходить посмішка, а в руках тримає виточені на гончарному крузі й висушені дзбани. Це ж ось уже шістдесятний рік, як він, Володимир Юхимович Ковальчук, топче стежку до річкового берега, де стоїть його горн для випалювання гончарного посуду. І нехай ніхто з сучасної молоді не хоче перейняти його ремесла, нехай так і залишається він останнім із могікан колись багатого на гончарів села. Завтра він знову дістане з горна дзвінки дзбани і, взявши кожного з них у руки та постукавши кісточками пальців по випуклих боках, почує їх чарівний голос-пісню. І вже вкотре заспіває з ними в унісон і його творча душа.

Надія Троневиц

Література:

Каталог обласної виставки народного декоративно-прикладного мистецтва. – Луцьк : Волин. облполіграфвидав., 1987. – 24 с.

Про Ковальчука В. Ю. – с. 9.

Каталог обласної виставки творів самодіяльних художників і майстрів декоративно-прикладного мистецтва, присвяченої 40-річчю Перемоги

радянського народу у Великій Вітчизняній війні. – Луцьк : Волин. облполіграфвидав., 1985. – 28 с.

Про Ковальчука В. Ю. – с. 3, 10.

Майданець І. Історичний шлях гончарства у селі Кульчин / І. Майданець // *Минуле і сучасне Волині й Полісся : край на межі тисячоліть : матеріали Х наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорторійську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000 – 2002 рр.* – Луцьк, 2002. – С. 215–216.

Слота О. Гончарство Волині: творчі пошуки майстрів сучасності на тлі традицій давнини / О. Слота // *Минуле і сучасне Волині й Полісся : народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф.* – Луцьк, 2005. – С. 189–191.

Хомова Т. Родина-династія майстрів-гончарів із Кульчина / Т. Хомова // *Минуле і сучасне Волині й Полісся : роде наш красний : матеріали III Волин. обл. наук.-етногр. конф.* – Луцьк, 2007. – С. 228–231.

Алексеев В. Щоб не зупинився гончарний круг / В. Алексеев // *Досвіт. зоря.* – 2004. – 9 жовт.

Гуменюк Н. Поезія гончарного круга / Н. Гуменюк // *Віче.* – 2004. – 14 жовт. – С. 10.

Комарук О. Останній гончар із Кульчина / О. Комарук // *Волин. губер. відом.* – 2004. – 14 жовт.

Комарук О. «Чарівний посуд» робить один гончар – останній / О. Комарук // *Волин. губер. відом.* – 2004. – 22 лип.

Філатенко А. Не святі горщики ліплять, а майстри / А. Філатенко // *Волинь.* – 2004. – 20 лип.

Штинько В. Гончарний круг під жорнами часу / В. Штинько // *Волинь.* – 2004 – 30 жовт.

Хомова Т. 4 жовтня 75 років від дня народження В. Ю. Ковальчука (1929) – відомого майстра-гончара / Т. Хомова // *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік.* – Луцьк. 2003. – С. 92–93.

7 ЖОВТНЯ **75 років від дня народження Ю. Е. Савки (1934) –** **майстра вишивки**

Юрій Емануїлович Савка – відомий на Волині та далеко за її межами майстер вишивки, який започаткував волинську школу вишиваного портрета. Серйозно почав займатись вишивкою з 1996 року. Саме тоді в Луцьку експонувалась виставка отця Дмитра Блажейовського з Риму, людини, котра понад 40 років віддала справі вишивання ікон. Побачене вразило Юрія Емануїловича до глибини душі, торкнулося найпотаємніших, ще не реалізованих бажань. Перші ікони виконав за ескізами Дмитра Блажейовського. Але будучи людиною творчою і перебуваючи у стані пошуку нових тенденцій у мистецтві, він не міг сліпо копіювати чуже. Пан

Юрій почав працювати над створенням власних ескізів, досконало вивчивши теорію іконопису та основи вишивального мистецтва, знайшов себе саме у створенні портретів видатних особистостей. Першими його роботами стали портрети Тараса Шевченка, Лесі Українки, Олени Пчілки. Постаць Івана Богуна майстер вважає найбільш вдалою серед історичних образів. Портрет Папи Римського, вишитий за власним ескізом, Юрій Савка передав понтифіку у подарунок. Особливо дорогим для Юрія Емануїловича є портрет рідного дядька Івана Савки, який був розстріляний енкаведистами у Львові в 1941 році.

«Перу» майстра належать і такі роботи, як портрет митрополита Андрея Шептицького, отця Дмитра Блажейовського, Симона Петлюри, В'ячеслава Чорновола, архітектора Леоніда Маслова, рухівця Олександра Юрченка, художниці-волинянки Валентини Михальської, Євгена Назарчука, Іллі Онуфрійчука та інші. Ряд портретів були вишиті до ювілейних дат і подаровані музеям та навчальним закладам.

Напередодні 65-ї річниці утворення УПА Юрій Емануїлович створив портрет головнокомандувача Української Повстанської Армії, Героя України – Романа Шухевича, за основу якого взято роботу невідомого художника. У ньому вражає чіткий профільний стиль та лаконічність. Вишиваний портрет, створений до 90-річчя Миколи Куделі, експонується в меморіальних кімнатах волинянина-шевченкознавця у Волинському краєзнавчому музеї. Одному із філіалів Рівненського музею був подарований портрет письменника Уласа Самчука, виконаний до 100-річчя від дня народження. Портрет Сергія Кульжинського подарований Лубенському музею, а мовознавця Миколая Крушевського – Волинському національному університету ім. Лесі Українки.

Створена колекція, яка нараховує більше 35 робіт, згодом об'єдналась під назвою «Штрихи історії України у вишивальному портреті» і подорожує Україною та зарубіжжям. Її мали змогу оцінити шанувальники мистецтва у Луцьку, Ковелі, Львові, Івано-Франківську, Коломиї, Сімферополі, Києві, Сочі... Плідними на персональні виставки були 2007–2008 роки (9 виставок). Вони демонструвались не лише на Волині, а й у Чернівцях, Ужгороді, Львові, Каневі, Лубнах, Миргороді, Івано-Франківську, Острозі та Любліні.

Подорожуючи Україною, Юрій Савка зустрічається з цікавими особистостями, які у майбутньому стають героями його робіт. Так, представляючи свою колекцію у Криму, Юрій Емануїлович познайомився із Героєм України, заслуженим майстром народної творчості Вірою Сергіївною Роїк. До 95-річного ювілею легендарної кримчанки був створений її портрет.

Творчість Юрія Емануїловича Савки неодноразово була відзначена нагородами. У 2005 році на конкурсі «Струни душі» він був

удостоєний диплома I ступеня в номінації «Вишивка», а у 2007 році став лауреатом премії Дмитра Блажейовського. Майстер у свої 75 живе активним життям, подорожує, створює нові ескізи. Зараз працює над портретом Степана Бандери, який хоче подарувати майбутньому музею Степана Бандери в Івано-Франківську.

Тетяна Хомова

Література:

- Алексєєв В. «Вишиваний портрет» / В. Алексєєв // Досвіт. зоря. – 2004. – 7 жовт.
- А тоненька нитка, як барвінок, в'ється // Луцьк. замок. – 2004. – 2 груд.
- Гарбарчук К. Вишитий портрет Симона Петлюри / К. Гарбарчук // Вісник. – 2006. – 14 черв. – С. 1.
- Гарбарчук К. Вишитий портрет Романа Шухевича / К. Гарбарчук // Вісник. – 2007. – 18 жовт. – С. 1.
- Гуменюк Н. Вишиване турне Юрія Савки / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 12 квіт. – С. 3.
- Козак М. Ювілейна виставка майстра / М. Козак // Слово і діло. – 2003. – 22 серп.
- Конкурс «Струни душі» // Соц. захист. – 2004. – № 3. – С. 56.
- Майстри: чарівна нитка Юрія Савки // Волинь-нова. – 2007. – 13 верес. – С. 1.
- Малімон Н. Вишиванки / Н. Малімон // День. – 2007. – 15 лют. – С. 6.
- Петрик А. Юрій Савка вишиває історію України / А. Петрик // Волинь-нова. – 2008. – 27 берез. – С. 16.
- Романенко Г. Подарунок для Павла II / Г. Романенко // Слава праці. – 2001. – 23 черв.
- Романюк Н. Вишивання для нервів – базальм / Н. Романюк // Віче. – 30 черв. – С. 8.
- Романюк Н. Вишивання – справа рук... чоловічих : воно лікує і душу, і тіло – так вважає луцький майстер із гаптування Юрій Савка / Н. Романюк // Досвіт. зоря. – 2003. – 30 січ. ; Україна мол. – 2003. – 26 лют.
- Сомова Є. Портрети Папи Римського і В'ячеслава Чорновола створив майстер вишиванки Юрій Савка / Є. Сомова // Волинь. – 2003. – 16 серп.
- Таланти: Україна у вишивках, виконаних чоловічими руками // Волинь-нова. – 2007. – 27 лют.
- Харченко О. Філософія голки майстра / О. Харченко // Нар. справа. – 2003. – 14 серп.
- Юрій Савка: «Моя зброя – голка» // Слово і діло. – 2003. – 10 січ.

Гатальська Н. 7 жовтня 70 років від дня народження Ю. Е. Савки (1934) – відомого майстра вишивки / Н. Гатальська // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 93–95.

20 ЖОВТНЯ**80 років від дня народження З. М. Євницького (1929) – волинського краєзнавця і педагога**

Зіновій Маркович Євницький по праву може називатися вчителем від Бога. Все своє життя він присвятив школі. Багато з його вихованців вже займають високі посади, стали відомими людьми, а він і далі, у свої вісімдесят продовжує працювати з дітьми, передавати їм свій досвід, свою життєву мудрість.

Народився Зіновій Маркович 20 жовтня 1929 року в м. Умань Черкаської області. В 1946 році, закінчивши 7-й клас, Зіновій Євницький приїхав на Волинь. І сьогодні він з вдячністю говорить про волинян, про родину поляків, які врятували його від голоду.

Мріяв, як і його батько, бути педагогом. Але життя розпорядилось так, що спочатку закінчив Луцьке медичне училище, деякий час працював фельдшером. У 1952 році вступив до Луцького педагогічного інституту на історичний факультет. Після закінчення вузу в 1957 році почав свою трудову діяльність вчителем історії Ківерцівської СШ № 3. Пізніше вісім років був директором цієї школи, яку фактично збудував разом з батьками. Уроками історії, які вів Зіновій Маркович, захоплювались учні. Вчитель завжди знаходився у творчому пошуку, вишукував все нові і нові факти з історії рідного краю. Знання, які він давав, міцно осідали в дитячих голівках, і учні Зіновія Марковича ніколи в житті не скажуть, що історія – нецікавий предмет.

З 1974 року З. М. Євницький призначений директором СШ № 4 у м. Ківерці. А от як директор Зіновій Маркович бував і суворим. Як він сам каже: «Любив дітей, як душу, а трусив, як грушу». Діти відчували цю любов і відповідали на неї. Окрім навчального процесу, вчитель намагався зробити життя своїх учнів цікавим, різноманітним. Зіновій Маркович започаткував туристичну групу, яка у далекому 1976 році зайняла почесні місця на II-х Всесоюзних іграх туризму і в подальшому кілька разів була чемпіоном України.

Будучи директором СШ № 4, разом зі своїми вихованцями створив Музей бойової слави. Робота над пошуком матеріалів почалася ще в 60-х роках ХХ століття. А в 1979 році вони були оформлені в чудовий музей. Зіновій Маркович встановив цікаві факти, події, прізвища людей, які воювали на території Ківерцівського району у 1941–1945 роках. Багато працював в архівах, піднімав літературу, проводив зустрічі. І все ж, чи не найбільша увага надавалася спілкуванню з учасниками Великої Вітчизняної війни. Разом з учнями відвідували сім'ї ветеранів партизанського руху на Ківерцівщині, записували спогади, доглядали могили загиблих. Пошуковцям вдалося поіменно встановити майже всіх похованих у братських могилах в м. Ківерці, допомогти багатьом людям знайти своїх безвісти зниклих рідних. З ініціативи Зіновія Марковича

у школі неодноразово проводилися дні вшанування загиблих воїнів, на які з'їжджалися їх рідні і близькі.

Ще у 1973 році Зіновій Маркович почав друкуватися у газеті «Ленінським шляхом». Його «Повість полум'яних літ» розповідала про невідомі досі події. Пізніше він дав назву цій праці – «Історичні нариси про події Великої Вітчизняної війни на території Ківерцівського району 1941–1944 років: на допомогу вчителю історії». Ця праця налічує чотириста друкованих сторінок, понад шістсот унікальних фотографій і тридцять дві карти-схеми. Крім вчительської та краєзнавчої діяльності Зіновій Євницький є політиком. Він вісім скликань був депутатом міської ради, три скликання – депутатом районної ради. За цей час встиг чимало. Можливо, не так багато, як хотілося б, але за задумами не так легко встигнути.

Зіновій Маркович Євницький має велику кількість нагород. Відмінник народної освіти ще з 1972 року, удостоєний медалі А. С. Макаренка, звання «Ветеран праці», грамоти Міністерства освіти України, нагороджений орденом «Знак Пошани».

На базі створеного ним музею проводяться семінари керівників шкільних музеїв, де Зіновій Маркович ділиться досвідом пошуково-збиральницької, музейної роботи. Пошук продовжується. В музей бойової Слави приходять діти, ветерани; експозицією їх веде людина з молодими очима – Зіновій Маркович Євницький.

Лариса Криштапук

Література:

Євницький З. Історичні нариси про події Великої Вітчизняної війни (1941–1945 рр.) на території Ківерцівського району / З. Євницький. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 224 с.

Євницький З. Учасники бойових дій у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр. – жителі м. Ківерці / З. Євницький. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 392 с.

Євницький З. Йшла війна священна... / З. Євницький // Віл. шляхом. – 2002. – 27 квіт. ; 3, 11, 18 трав.

Євницький З. Край наш повоєнний : Ківерцівський район після фашистської окупації (з 1 лютого 1944 по 1 січня 1951 рр.) // Віл. шляхом. – 2006. – 20 трав., 3 черв., 15 лип., 5 серп.

Євницький З. Світло незгасної пам'яті / З. Євницький // Віл. шляхом. – 1995. – 4 берез.

Богущ М. Ківерцівщина : крізь віки і долі: іст.- краєзн. нариси / М. Богущ, Г. Павленко. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 520 с.

Про З. Євницького – с. 103.

Михальчук З. Про людей хороших / Л. Михальчук // Віл. шляхом. – 2005. – 24 верес.

Наконечний В. Кожна стежина береже пам'ять / В. Наконечний // Віл. шляхом. – 2006. – 28 січ.

Наконечний В. Про що написано в книзі // В. Наконечний // Рад. Волинь. – 2005. – 25 лип. – С. 3.

27 ЖОВТНЯ

60 років від дня народження М. Г. Тиского (1949) – українського історика і громадського діяча

Михайло Григорович Тиский народився 27 жовтня 1949 року в селі Забір'ї Жовківського району на Львівщині. Тут минуло його дитинство. Спочатку навчався у своєму селі, а середню школу закінчив у 1967 році в Рава-Руській. Виховувався у патріотичній родині, більшість членів якої брали участь у боротьбі УПА за незалежність України. Дядько Михайло, на честь якого він і отримав ім'я, в студентські роки став членом ОУН, а пізніше – одним із керівників УПА в Галичині, загинув у жовтні 1944 року у бою з підрозділами НКВД біля рідного села.

У 1967–1972 роках Михайло Тиский навчався в Львівському політехнічному інституті, де здобув фах інженера-астронома геодезиста. Дипломна робота була присвячена спостереженням – візуальним, лазерним, фотографічним – за штучними супутниками Землі. У 1972–1973 роках працював майстром на будівництві Луцького КРЗ. З того часу доля його нерозривно пов'язана з Луцьком. У 1973–1979 роках працював в головному управлінні архітектури міста. Потім перейшов на викладацьку роботу в Луцькій філіалі Львівського політехнічного інституту. Готував кандидатську дисертацію, але почув від начальника горезвісного першого відділу: «С наукою у тебе нічого не вийде. Ты из семьи бандеровцев. Тебе надо поступить в партию, а в партию тебя не примут». Але Михайло відкинув пропозицію читати лекції на атеїстичні теми і проти націоналістів. Тому змушений був шукати роботу в Рівному, де у 1981–1987 роках працював в Українському інституті інженерів водного господарства. Все ж Луцьк його притягував і у 1987 році вдалося влаштуватися у Луцький педінститут старшим науковим співробітником науково-дослідного сектора.

Під час горбачовської перебудови активно включився у громадську діяльність, організовував перші демократичні мітинги на Замковій площі у Луцьку, возив на Волинь з Прибалтики заборонену самвидавну літературу. 3 жовтня 1989 по грудень 1990 року був першим головою крайової організації Народного Руху України.

У 1990–1994 роках – депутат Луцької міської ради і Волинської обласної ради, провідний спеціаліст відділу зовнішньоекономічних відносин обласної ради, потім обласної державної

адміністрації. Очолював також обласну організацію Демократичної партії України.

Наприкінці 90-х років Михайло Тиский повернувся до наукової роботи. З політика став політологом і істориком. Автор двох наукових праць: «Весна тривоги і надії» (1999 рік) та «Історія виникнення Народного Руху України на Волині» (2001 рік). У 2005 році захистив кандидатську дисертацію «Народний рух України. Волинська організація на зламі 90-х років». Нині Михайло Тиский – доцент кафедри політології Волинського національного університету імені Лесі Українки, кандидат історичних наук.

Сергій Лис

Література:

Тиский М. Весна тривоги і надії / М. Тиский. – Луцьк : Волин. обл. друк., 1999. – 165 с.

Тиский М. Історія виникнення Народного Руху України на Волині / М. Г. Тиский. – Луцьк : Ініціал, 2001. – 256 с.

Тиский М. Вони були першими / М. Тиский // Волинь: всеукр. суспіл.-політ. літ.-мист. часоп. – Луцьк, 2004. – Чис. 6. – С. 175–194.

Тиский М. «Ми із мешканців народом стаємо» / М. Тиский // Корсак І. Оксамит недавніх літ / І. Корсак. – Луцьк, 2001. – С. 78–87.

Тиский М. Волинська осінь десять років тому / М. Тиский // Волинь. – 1999. – 11, 14, 21 верес.

Тиский М. Волинська регіональна організація НРУ в боротьбі за незалежність України / М. Тиский // Пам'ять століть. – 2003. – № 2. – С. 102–108.

Александрович М. Був рух народний, тепер ще є і Всенародний / М. Александрович // Волинь. – 1993. – 17 серп.

Віктор В. Ювілей без оптимізму / В. Віктор // Луцьк. замок. – 1999. – 9 верес.

Волинські рухівці відзначають своє десятиріччя // Волинь. – 1999. – 12 жовт.

Лис В. «Волинська революція починалась із дискусій у кав'ярні» : розмова з М. Тиским / В. Лис // Волинь. – 2000. – 24 серп.

7 ЛИСТОПАДА

80 років від дня народження Р. Г. Метельницького (1929–2007) – українського архітектора, художника

Родом із містечка поблизу Кам'янця-Подільського, що на Хмельниччині, Ростислав Георгійович Метельницький понад шістьдесят років (від 1944-го) прожив у Луцьку. Тут отримав диплом про середню освіту, звідси поїхав на навчання до Київського художнього інституту, у 1954 році сюди повернувся фаховим архітектором. Працюючи у Волинській філії «Діпроміст», Р. Метельницький разом зі

своїми колегами, випускниками київських архітектурних факультетів, А. Маловицею, К. Юровською, І. Рейтером, у 1950-х – 1980-х рр. розробив та зреалізував низку проектів, які були затверджені у рамках генеральних планів забудови Луцька: добудова середньої школи № 8 (1962 р.), будівництво дитячо-юнацької спортивної школи (1962 р.), кінотеатру «Зміна» (1963 р.), тощо. До переліку його авторських проектів належать тераса із зеленими насадженнями та фонтаном, що вела до парку (1956–1957 р., нині на цьому місці каскад із водоймою у нижній частині площі), кінотеатр «Промінь» (1965 р., тоді «Москва»), без якого сьогодні не можна уявити проспект Грушевського, проект пам'ятника Лесі Українці (скульптор А. Муравін) для центрального парку культури і відпочинку. У 1980-х роках він працював над проектом житлового кварталу № 33 (головний архітектор В. Маловиця).

У 1967 році Ростислав Метельницький став членом Спілки архітекторів СРСР. Невдовзі за його ініціативою було створена Волинська обласна організація Спілки архітекторів України. Вболіваючи за долю пам'яток архітектури рідного міста, розуміючи їх унікальність, він разом із Л. Санжаровим та Б. Колоском у 1967 році розробив проект історико-культурного заповідника, де працював іще кілька років після виходу на пенсію (постанова про його створення була прийнята Радою Міністрів України тільки у 1985-му).

Ростислав Георгійович Метельницький – багатогранна особистість. Вільно володіючи словом, на шпальтах газет він неодноразово висловлював свої роздуми щодо питань теорії архітектури та містобудування. Займався краєзнавчими розвідками, вивчаючи особливості забудови Старого Луцька, замку Любарта. Результатом його досліджень стали кілька ґрунтовних праць. Одна з останніх – «Деякі сторінки єврейської забудови Луцька» (Київ, 2001).

Принциповий у питаннях архітектури, фахівець із великим досвідом роботи, для своєї творчої самореалізації Ростислав Метельницький обрав образотворче мистецтво. Акварелі, естампи, замальовки, створені впродовж 1950-90-х років, означені високою культурою виконання, стилістичною послідовністю, широким діапазоном технічних та технологічних експериментів, які тривали впродовж всього життя.

Жанрова стриманість – одна із характерних рис творчості художника Метельницького. Історико-архітектурні об'єкти Старого Луцька, Олики, Кам'янця-Подільського, Острога, Клевани, краєвиди із зображенням міських вуличок та двориків, паркові та морські пейзажі... Ці мотиви – це не просто засоби, в яких він вирішував суто пластичні експерименти, в них він черпав натхнення.

Цікавою і достоту об'ємною часткою мистецького доробку Р. Г. Метельницького є чорно-біла графіка. Носій традицій реалістичної школи, архітектор, він блискуче володів малюнком – вмів

смакувати лінією, штрихом, кладучи його то пунктирами, то густою сіточкою, то заокруглюючи, моделюючи пластику об'ємів, передаючи світло-повітряний простір та матеріальність предметів. Гра світла й тіней, контрасти чорно-білих плям, ритмічність зображуваних об'єктів додають творам композиційної довершеності, лаконізму, динаміки. Стирова вежа Луцького замку, костел Петра і Павла, Покровська церква, в'їзна вежа замку в Олиці... Час неначе зупинився, загубився десь поміж застиглих у німій тиші мурів. Однак зведені рукою автора на аркушах невеликого формату, споруди неначе знову оживають – безмовні свідки минулих епох ніби стають споглядачами плину сучасності, її невблаганного ритму.

Лінійні контури архітектурних споруд, об'єктів природи художник нерідко доповнював стриманою грою кольорових плям, тим самим скромно й зі смаком демонструючи талант аквареліста. З поміж найчастіше уживаних відтінків – широка гама коричневого тону: від ніжно-золотистого, світло-охристого, до м'якого оксамитово-коричневого. Особливого шарму цим творам додають предметні акценти – букетик жовтого цвіту на підвіконні Владичої вежі, квіти на дворіку з виглядом на море, човни на узбережжі... Особливої уваги заслуговують вишукані акварелі із зображенням парку в Луцьку: барви осені, встелена багряним падолистом земля, мерехтливий танець тіней дерев під акорди вітру – усе наповнене проникливо-ліричним настроєм, любов'ю до природи рідного краю, і є виразником шанобливого ставлення до її величності мистецтва.

Свої твори Ростислав Метельницький презентував неодноразово на персональних виставках. Особливо плідно у цьому напрямку він працював в останні кілька років. Активний та комунікабельний, він потребував «живого» спілкування із творчими людьми, як художник – критики та оцінки мистецтвознавців. 2001 рік – виставка у галереї «Крайня хата», 2002 рік – виставка «Волинь очима архітектора» у бібліотеці Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 2003 рік – виставка «Від Азова до Балтики» у галереї «Крайня хата». Достоту об'ємний пласт творчого доробку Ростиславом Метельницьким було представлено на персональній виставці у залах Волинського краєзнавчого музею з нагоди 75-річчя (2004 р.). На жаль, вона стала останньою – 3 березня 2007 року митець назавжди залишив цей суєтний світ.

Олена Старикова

Література:

Колосок Б. В. Луцьк : архіт.- іст. нарис / Б. В. Колосок, Р. Г. Метельницький. – К. : Будівельник, 1990. – 192 с. : іл.

Метельницький Р. Деякі сторінки єврейської забудови Луцька / Р. Метельницький. – К. : Дух і літера, 2001. – 178 с.

Метельницький Р. На перетині топографічних та історичних свідчень / Р. Метельницький // Минуле і сучасне Волині : літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 23–25.

Метельницький Р. Топографія і літопис (про метаморфози русла Стиру і середньовічної греблі Луцька) / Р. Метельницький // Старий Луцьк: наук.-інформ. зб. – Луцьк, 1998. – С. 84–92.

Метельницький Р. Гортаючи сторінки недавньої історії / Р. Метельницький // Луцьк. замок. – 9, 16, 23, 30 лип. ; 1999. – 25 лют. ; 4, 11 берез.

Метельницький Р. Доля старих кварталчиків / Р. Метельницький // Луцьк. замок. – 1999. – 18 листоп.

Метельницький Р. Загадки старого Луцька / Р. Метельницький // Луцьк. замок. – 2000. – 15 черв. ; 10 серп. ; 21 верес. ; 26 жовт. ; 23 листоп. ; 21 груд. ; 2001. – 17 трав. ; 7 черв. ; 5 лип. ; 30 серп.

Метельницький Р. Майбутнє минулого / Р. Метельницький // Луцьк. замок. – 1999. – 28 жовт.

Метельницький Р. «Старий Луцьк» : один у всьому світі / Р. Метельницький // Луцьк. замок. – 1999. – 28 січ.

Метельницький Р. Церква Івана Богослова: і святиня, і музей / Р. Метельницький // Луцьк. замок. – 1999. – 23 груд.

* * *

Ворон В. Старе місто у Луцьку у проектах, наукових розвідках і малюнках архітектора Ростислава Метельницького / В. Ворон // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці незалежності України та 680-й річниці надання Володимиру-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 425–428.

Колосок Б. Про доісторично-історичні луцькі події; Давні греблі та мости Луцька : (про третю версію їх розташування) / Б. Колосок // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 17-й річниці Незалежності України та 500-річчю першої писем. згадки про Стару Вижівку та Нову Вижву. – Луцьк, 2008. – С. 318–321; 321–323.

Вербич В. Завершився земний шлях Ростислава Метельницького / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2007. – 8–14 берез. – С. 5.

Вербич В. Митець, який витворював обличчя Луцька / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 4 листоп. – С. 9.

Ворон В. Старого міста ангел-охоронець / В. Ворон // Волин. газ. – 2007. – 22 берез. – (Кур'єр 7 муз. Чис. 2).

Клімчук Л. Ростислав Метельницький – почесний академік Української академії архітектури / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2004. – 18 листоп.

* * *

Слота О. 7 листопада 75 років від дня народження Р. Г. Метельницького (1929) – волинського художника / О. Слота // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 99–101.

9 ЛИСТОПАДА

**125 років від дня народження С. К. Ліпінського (1884–1954)
 – вченого, агронома-селекціонера**

Станіслав Казимирович Ліпінський – вчений, агроном-селекціонер народився 9 листопада 1884 року в сім'ї власника маєтку в Затурцях, нині Локачинського району. Станіслав, як і його старший брат В'ячеслав Липинський, навчався у 1-й Київській гімназії (1896–1903 рр.), а в 1903–1905 роках – у Київській політехніці. З 1905 по 1908 роки продовжував навчання на філософському факультеті університету в Лейпцигу. Там же, студіюючи агрономію, у 1910 році здобув учений ступінь доктора філософії.

До початку Першої світової війни Станіслав Ліпінський господарював разом з батьком у Затурцях. Повернувшись з евакуації, Станіслав Ліпінський застав картину повного спустошення і маєтку, і села. Проте за дуже короткий час вивів своє господарство в число 50-ти найрентабельніших на теренах тодішньої Польщі, до складу якої входила і Волинь. Від 1922 року д-р Ліпінський займався селекцією сільськогосподарських культур, переважно пшениці та картоплі. У 1929 році він зареєстрував власну фірму «Затурці д-ра Ст. Ліпінського», що дало йому законні підстави для реалізації елітного насіння. Виведені сорти пшениці «Волинянка рання», «Затурецька біла» та картоплі «Вольтман затурецький» і «Парнасія» завоювали призові місця на сільськогосподарських виставках в Луцьку та Познані. За селекційний доробок його удостоєно найвищої державної нагороди: медалі «Золотий хрест заслуги».

Впроваджуючи у власному господарстві новинки науки і техніки, поширюючи свій досвід грамотного господарювання, дбав про розвиток сільськогосподарського виробництва в краї. Водночас не лишався осторонь проблем односельчан: сприяв забудові села, допомагав людям лісоматеріалами, цеглою, посівним матеріалом. З його участю в Затурцях відбудовано старовинний костел та споруджено дерев'яну церкву.

У вересні 1939 року Станіслав Ліпінський з сім'єю виїхав за Буг. У жовтні 1939 року він зайняв посаду адміністратора маєтку Чехи в Меховському повіті, де продовжив селекційну роботу з насіннєвим матеріалом, вивезеним із Затурець. У результаті були виведені сорти озимої пшениці «Вигнанка» та «Стильова» (SL – ініціали автора). В назві першого вчувається велика туга за рідним краєм.

По закінченні війни у 1945 році д-р С. Ліпінський був науковим співробітником у закладі обробки земель і рослин Ягеллонського університету, а потім працівником Державних закладів вирощування рослин у Бидгощі. Переїхавши до Бишобужа біля Кошоліна, займався покращенням сортів картоплі на стійкість проти хвороб. У 1948 році всі ці сорти були перевезені до новоствореної Станції вирощування рослин в Замарте (Хойницький повіт), якою

Станіслав Ліпінський керував до 1950 року. Після цього очолював створену ним лабораторію досліджень картоплі в Гданську-Вжещу, яку пізніше перевели до новоствореного Інституту вирощування і акліматизації рослин. Тут продовжувалися роботи зі створення нових сортів картоплі, стійких проти фітофторозу. В результаті 8-літньої праці в цих закладах доктор Станіслав Ліпінський залишив багато цінних матеріалів для подальшого поліпшення цієї сільськогосподарської культури. Вже після його смерті один із сортів картоплі названо прізвиськом знаного селекціонера: «Рання Ліпінська».

Опублікував С. Ліпінський ряд наукових праць. Створив підручник «Вирощування картоплі», який вийшов друком також уже після смерті автора у 1958 році. Підготував багато науковців, які продовжили його справу.

Помер Станіслав Ліпінський 9 квітня 1954 року і похований у м. Сопоті (Польща).

У родинному будинку Липинських, залишеному Станіславом Казимировичем, триває проведення комплексу ремонтно-реставраційних робіт зі створення меморіального музею В'ячеслава Липинського, в експозиції якого належне місце буде відведено доробку доктора Станіслава Ліпінського.

Віталій Кушнір

Література:

Білик В. 3 історії родового маєтку Липинських у Затурцях / В. Білик // В'ячеслав Липинський в історії, теорії і практиці українського державотворення : матеріали Міжнар. конф. – Луцьк, 2007. – С. 553–559.

Кушнір В. Господарська та наукова діяльність Станіслава Липинського / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 44–45.

Кушнір В. Г. Родинне гніздо В'ячеслава Липинського : історія та перспективи збереження / В. Г. Кушнір // Актуальні проблеми розвитку суспільства : іст. спадщина, реалії та виклики ХХІ ст. : IV Міжнар. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – С. 6–8.

Постаті в історії : Станіслав Липинський був талановитим селекціонером // Волинь. – 2004. – 9 листоп.

Сенютович-Бережний В. Рід В'ячеслава Липинського / В. Сенютович-Бережний В. // Сел. життя. – 2004. – 21 лют.

* * *

Кушнір В. 9 листопада 120 років від дня народження С. К. Ліпінського (1884–1954) – вченого агронома-селекціонера / В. Кушнір // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 102–104.

10 ЛИСТОПАДА

**70 років від дня народження А. Н. Миронченка (1939) –
 заслуженого майстра народної творчості України**

Серед відомих майстрів художньої деревообробки Волині почесне місце належить заслуженому майстру народної творчості України Анатолію Нестеровичу Миронченку – людині з неординарними художніми здібностями, високим естетичним смаком.

Родом Анатолій Нестерович із Хмельниччини (с. Яхнівка, Волочиський район). У шкільні роки захоплювався малюванням. Вималював пишну природу свого села, де пройшли дитячі та юнацькі роки, куди не раз вертався подумки у зрілому віці. Згодом дитяче захоплення переросло у високу професійну майстерність. Навчався А. Миронченко у Яворівському (Львівщина) училищі декоративно-прикладного мистецтва, в якому не тільки удосконалював малярські здібності, але і захопився різьбою по дереву. Причиною цього, можливо, були справжні мистецькі витвори різьбярів-гуцулів, які бачив на багатьох виставках, а можливо, вміння викладача Сави Миколайовича Мельника (про якого досі з вдячністю і теплотою згадує Анатолій Нестерович) виявляти нахили своїх вихованців. Під чутливими вправними пальцями майбутнього майстра дерево ожило, воно заговорило і заспівало. Скульптура Олекси Довбуша стала його дипломною роботою і викликала одностайне схвалення. Шкатулки, оздоблені мистецькими орнаментами, скульптури з дерева, оригінально виконані портрети – ранні роботи майстра.

З 1959 року А. Н. Миронченко проживає в Луцьку і працює художником сувенірного цеху меблевого комбінату. Талант, наполегливість і старанність принесли різьбярєві визнання. Анатолій Нестерович – лауреат багатьох фестивалів народного мистецтва. Його роботи неодноразово завойовували призові місця. У 1966 році за шкатулку «Тарас Шевченко» йому було присуджено другу премію на республіканській виставці народної творчості, а наступного року третю премію завоювала шкатулка «Луцьк». Найбільш визначними у творчому житті майстра стали 70–80-ті роки ХХ століття. У 1970-му за творчу працю та мистецькі досягнення Анатолій Миронченко нагороджений дипломами і золотою медаллю, а у 1975 році удостоєний почесного звання «Заслужений майстер народної творчості України». У цей період було організовано і першу персональну виставку, на якій представлялись кращі роботи різьбярє, виготовлені за його власними ескізами.

Впродовж усього творчого життя майстер плідно працює. Тематика його робіт дещо змінилася. Колекція поповнилася портретами, картинами природи, етюдами та натюрмортами, які майстерно виконані особливою авторською технікою, де застосовуються найрізноманітніші види різьблення, аплікація, інкрустація, напилювання тощо.

Анатолій Нестерович зумів не лише досягти високих вершин майстерності, але і передати свої навички і любов до мистецтва синові, який гідно продовжує справу батька. Адже це для справжнього митця – найвища нагорода.

Тетяна Хомова

Література:

Народне декоративно-прикладне мистецтво Волині : буклет. – Луцьк, 1991.
Гатальська Н. Матеріали до словника-довідника «Майстри народної творчості Волині» / Н. Гатальська, Н. Кузьмич, Т. Хомова // Минуле і сучасне Волині й Полісся : народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 191–192.
Про А. Миронченка – с. 197–198.

Мірошниченко-Гусак Л. А. 10 листопада 65 років від дня народження А. Н. Миронченка (1939) – заслуженого майстра народної творчості України / Л. А. Мірошниченко-Гусак // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 105–106.

13 ЛИСТОПАДА

60 років від дня народження К. В. Борисюка (1949) – українського художника

Однією із найяскравіших особистостей мистецького Луцька є художник Костянтин Володимирович Борисюк. Він народився 13 листопада 1949 року в селі Городище Луцького району. У 1962–1966 роках, здобуваючи середню освіту, паралельно навчався в Луцькій дитячій художній школі (клас вчителя Полторака М.). У 1966–1972 роках навчався у Львівському училищі прикладного і декоративного мистецтва ім. Івана Труша на відділенні художньої обробки металу (вчителі з фаху: П. Маркевич, Б. Ромащук).

У 1972 році, отримавши свідоцтво про закінчення навчального закладу, Кость Борисюк поїхав до Луцька за направленням на роботу в Художньо-виробничі майстерні Художнього фонду УРСР. З цього часу, працюючи над виконанням виробничих замовлень, він розпочинає власну творчу діяльність, бере активну участь в обласних, республіканських виставках, презентуючи власні пошуки в царині станкового малярства. Відтоді, з перших ще юнацьких спроб і аж донині, художник Кость Борисюк пройшов тривалий шлях мистецької еволюції. Ранні його твори демонструють пошуки шляхів самовираження. Портрети, натюрморти, пейзажі, тематичні композиції того часу достоту контрастно виглядали поряд зі стилістикою популярного в 70-х роках ХХ століття «суворого реалізму». Схильність до деталізації, графічність малярства, ніби огорнена димкою

сфумато монохромна кольорова гама, сповнені ліризму образи і теми асоціативно перегукувались із естетикою італійського Відродження. В середині 80-х ці прийоми поступаються більшій розкутості пензля, спрощенню форм, посиленню ролі кольору. Сюжети виявляють безпосередній зв'язок із сучасністю, її актуальними проблемами, відображаючи тенденції змін в тогочасному політичному та суспільному житті.

Рубіж 1980–90-х років означений захопленням художника безпредметним малярством. Відхід від жанрової конкретики спонукав розрив з фігуративністю, а загострена комбінаторика і емоційна напруженість кольорових плям стають творчим кредом художника. Відтак не об'єкти довкілля в центрі його уваги і, навіть, не пов'язана із конкретною реальністю тематика, а духовні імпульси та переживання викликані ними. Своєрідним підсумком творчих здобутків художника протягом цих етапів стали три персональні виставки: в Луцьку (1978, 1990) та Києві (1990).

У 1993–94 роках Костянтин Борисюк здійснив творчу мандрівку в Шотландію та Англію. В місті Абердін відбулася виставка його творів. Основою експозиції стали серії «Білий дощ на чорному горизонті», «Червоне вино». У 1994 році на замовлення місцевої протестантської церкви виконав статую архангела Михаїла. В 1995–96 роках К. Борисюк зорганізовує нову виставку, основою якої стає серія творів «Червоне світло». З великим успіхом ця експозиція демонструвалась не тільки в Шотландії, а й в Англії.

Творчі мандри по Західній Європі, безпосереднє спілкування з сучасним мистецтвом у провідних музеях, знайомство з багатьма відомими художниками та їхніми доробками визначили напрямок розвитку мистецтва Костя Борисюка, його пошуки та експерименти після повернення до Луцька. Красномовним свідченням здобутків художника за цей час стала блискуча персональна виставка в Арт-галереї Волинської обласної організації Спільки художників України (1999) «Світло, що проходить крізь мене».

Кохаючись у колористичній експресії барв, К. Борисюк і надалі не залишає безпредметного малярства. Звучна комбінаторика барв, жорсткість фактур, несподіваність пластичних ритмів... Але не тільки і не стільки багатоголосся контрастів вабить глядача – інколи це достоту монохромна гама, витончена і складна, яка демонструє вміння художника не тільки бачити й відчувати, а й передати на полотні саму душу барв. Цей напрямок творчості художник продемонстрував на виставці «Щаблі до раю» (2002 р., Художній музей, Луцьк) серією «Сім днів паяца», в якій знову з'являються певні ознаки фігуративної композиції, а сюжетний лейтмотив разом із колористичним вирішенням набувають змісту поетичного одкровення, філософських роздумів зрілого вже митця про час, швидкоплинність людського буття, незнищенність мистецтва.

Сьогодні художник працює особливо плідно. Твори останніх років: об'ємні серії «Зустріч з Ван Гогом», «Подвійний портрет», «Зустріч на Монмартрі» та інші – окраса кращих виставкових експозицій України. Водночас, вони – свідчення про мистецький рівень Луцька, його творчий потенціал і перспективи.

Зоя Навроцька

Література:

Борисюк Костянтин Володимирович // Художники Прикарпаття : альбом. – К., 1989. – С. 246.

Борисюк Кость // Волинь / Укр. т-во геральдики і вексилології; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К., 2006. – К., 2006. – С. 248.

Виставки 2007: каталог. – Луцьк : Медіа, 2008. – 21 с.

К. Борисюк – с. 2, 7, 9, 10, 16, 18, 20.

Навроцька З. За метушнею й хаосом прагне побачити світло / З. Навроцька // Терен : літ.-мист. журн. – Луцьк, 2004. – Ч. 4. – С. 46–48.

Вербич В. Його твори прогноують долю / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 26 жовт. – 1 листоп. – С. 18.

Гуменюк Н. Між полюсами світла й тіні / Н. Гуменюк // Віче. – 1999. – 18 листоп.

Калиновська Н. Картини були в Англії, Америці, а нині в Луцьку / Н. Калиновська // Волинь. – 1999. – 20 листоп.

Корецька К. Митець виходить за рамки заблокованої культури / К. Корецька // Нар. трибуна. – 1992. – 20 квіт.

Навроцька З. Акорди музики в миттєвостях життя / З. Навроцька // Віче. – 1996. – 2 лют.

Навроцька З. Малярство Костя Борисюка // Віче. – 1999. – 25 листоп.

Навроцька З. Художник двох полюсів / З. Навроцька // Є. – 2004. – № 4. – С. 38.

Новосад О. «Духовність – світло» / О. Новосад // Аверс-прес. – 2003. – 20 берез.

Прокопчук Л. Стривожена думка художника / Л. Прокопчук // Рад. Волинь. – 1990. – 12 берез.

17 ЛИСТОПАДА

20 років від часу створення

Волинського обласного товариства краєзнавців (1989)

Волинське обласне товариство краєзнавців засноване 17 листопада 1989 року на третій обласній історико-краєзнавчій конференції «Минуле і сучасне Волині», на якій було затверджено статут Товариства і програму розвитку краєзнавства на Волині. У структурі товариства сім секцій: історична, топонімічна, музейно-краєзнавча, природнича, літературно-мистецька, фольклорно-етнографічна, організаційно-методична.

Основним друкованим органом є періодичний збірник матеріалів «Минуле і сучасне Волині та Полісся». З 1985 року вийшло 28 випусків. У журналі управління освіти та Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти «Педагогічний пошук» діє постійна рубрика «Краєзнавство». Випуском книги В. Карпінського «Зародження і розвиток друкарства на Волині» (Луцьк, 1997 і 1998) започатковано «Краєзнавчу бібліотеку Волині», яка на раховує вже більше десяти видань.

З 1989 року Товариство очолює Г. В. Бондаренко і Правління в такому складі: заступники голови товариства: Шваб А. Г. – декан історичного факультету і Б. Заброварний – завідувач кафедри давньої та нової історії України Волинського національного університету імені Лесі Українки; А. Силюк – директор Волинського краєзнавчого музею, а також члени Правління Е. Ксендзук – заступник директора з наукової роботи Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олени Пчілки; Г. Маслай – зав. методкабінетом Волинського центру туризму, спорту та екскурсій, П. Хомич – директор Маневецького краєзнавчого музею, О. Бобак – журналіст (Нововолинськ), В. Гика – директор держархіву, Г. Гуртовий – директор народного історичного музею (Торчин), Г. Марчук – голова обласного відділення Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, М. Онуфрійчук – голова товариства «Холмщина», О. Остап'юк – директор краєзнавчого музею (Любомль), А. Силюк – директор Волинського краєзнавчого музею, В. Стемковський – директор історичного музею (Володимир-Волинський).

Обласне товариство об'єднує такі краєзнавчі осередки: Ново-волинський, Володимир-Волинський, Ковельський, Любомльський, Маневецький, Камінь-Каширський. В області налічується понад 200 активних учасників краєзнавчого руху. Вони ведуть клопітку роботу дослідницьку та пошукову, беруть участь у багатьох краєзнавчих заходах різних рівнів. Тільки за останні 3 роки краєзнавці Волині взяли участь більше, ніж у 30 наукових конференціях, семінарах, симпозіумах та опублікували більше 300 книг, статей, повідомлень на краєзнавчу тематику наукового, пропагандистського і публіцистичного характеру.

За двадцять років існування Товариства сім краєзнавців Волині стали заслуженими працівниками освіти та культури, п'ять – лауреатами премії імені Д. Яворницького, чотири є почесними і чотири дійсними членами Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців.

Товариство співпрацює з іншими громадськими організаціями і установами в області та за її межами, які причетні до краєзнавчої діяльності, досліджують і вивчають історію, культуру та природу Волині, а саме: з музеями, архівами, бібліотеками, освітніми та науковими закладами Волинської області. Воно об'єднує

краєзнавців різних галузей знання, незалежно від віку та фаху. Краєзнавці Волині беруть участь у багатьох краєзнавчих конференціях в межах Великої Волині та в Україні.

Основними напрямками діяльності товариства є розвиток краєзнавчого руху і поширення краєзнавчої освіти в області, координація діяльності краєзнавчих осередків і краєзнавців, сприяння пошуковій та дослідницькій діяльності.

Геннадій Бондаренко

Література:

Про затвердження обласної Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 року : розпорядження Волин. обл. держ. адміністрації від 20 верес. 2002 р. № 407. – Луцьк, 2002. – [8 с.].

Про створення краєзнавчого товариства Волинської області // Минуле і сучасне Волині : тези доп. та повідомл. III Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1989. – С. 9–11.

* * *

Волинський музей : історія і сучасність : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – 394 с. : іл.

Затурці в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. 500-й річниці першої писем. згадки про с. Затурці Локачин. р-ну Волин. обл. – Луцьк, 2004. – 199 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права : у 2 ч. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – Ч. 1–2.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – 272 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – 480 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині й Полісся : народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – 210 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : розвиток бібліотечної справи в краї : матеріали XVI Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. універс. наук. б-ки ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2005. – 134 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Свято-Троїцький собор в історії Луцька та Волині : матеріали XVII Волин. обл. наук. конф., присвяч. 250-річчю від дати завершення будівництва Луцького собору Святої Трійці та 125-річчю з часу його освячення як православ. кафедрального собору. – Луцьк, 2005. – 83 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олика і Радзивілли в історії Волині та України : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – 205 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : сторінки воєнної історії Маневиччини та Полісся : матеріали XIX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 90-й річниці Брусиловського прориву та 100-й річниці від дня народж. організатора партизан. руху на Волині А. Бринського. – Луцьк, 2006. – 69 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Камінь-Каширський в історії Волині та України : матеріали XX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці першої писем. згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шаблювського. – Луцьк, 2006. – 227 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Сереховичі та Старовижівщина в історії України, Волині та Полісся : матеріали XXI Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України та 505-річчю першої писем. згадки про с. Сереховичі. – Луцьк, 2006. – 270 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцький район: історія, сучасність, перспективи : матеріали XXII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-річчю Незалежності України, 40-річчю Торчин. нар. іст. музею. – Луцьк, 2007. – 151 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Рожище і рожищенці в історії Волині та України : проблеми волинезнавства : матеріали XXIII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – 265 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : роде наш красний : матеріали Третьої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2007. – 288 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки м. Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська. – Луцьк, 2007. – 358 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцька міська громада: історія, традиції, люди : матеріали XXVI Волин. обл. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 510-й річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-й річниці створення Луцького православ. братства. – Луцьк, 2007. – 254 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук.-іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писем. згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – 375 с. : іл.

Минуле і сучасне Волині та Полісся : Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 17-й річниці Незалежності України та 500-річчю першої писемної згадки про Стару Виживку та Нову Виживу. – Луцьк, 2008. – 404 с. : іл.

* * *

Бондаренко Г. [Виступ на III з'їзді краєзнавців України] / Г. Бондаренко; Творчий набуток літописців рідної землі (1997–2003) : Волин. обл. // III з'їзд Всеукраїнської спілки краєзнавців. – К., 2003. – С. 55–59; 135–138.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині : моногр. у 2 кн. / Г. Бондаренко. – Луцьк : Вежа, 2003. – Кн. 1, 2.

Бондаренко Г. Історичне краєзнавство Волині та Волинського Полісся на межі тисячоліть / Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 8–13.

Бондаренко Г. Краєзнавство Волині у контексті рішень III Всеукраїнського з'їзду краєзнавців (2003–2006 рр.) / Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся : матеріали XX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці першої писем. згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шабліовського. – Луцьк, 2006. – С. 5–11.

Бондаренко Г. III з'їзд Всеукраїнської спілки краєзнавців і завдання краєзнавців Волині / Г. Бондаренко // Затурці в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. 500-й річниці першої писем. згадки про с. Затурці Локачин. р-ну Волин. обл. – Луцьк, 2004. – С. 15–18.

Волиняни на III з'їзді Всеукраїнської спілки краєзнавців // Педагогічний пошук : наук.-метод. вісн. – Луцьк, 2003. – Вип. 4. – С. 77.

Звіт про діяльність Волинського обласного товариства краєзнавців; Коротка бібліографія, 1997–2003 роки : Волин. обл. // Всеукраїнська спілка краєзнавців, 1997–2003 рр. – К., 2003. – С. 26–42; 100–108.

Вербич В. Під карбом Великої Волині / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 18 листоп. – С. 9.

Гуменюк Н. Волинські краєзнавці задають тон в Україні / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 6 листоп. – С. 4.

Сидорчук К. Краєзнавці Волині одержали високу оцінку на III Всеукраїнському з'їзді краєзнавців / К. Сидорчук // Віче. – 2003. – 13 листоп. – С. 2.

Силюк А. Вони досліджують історію краю / А. Силюк // Волинь. – 2003. – 11 листоп.

Бондаренко Г. 17 листопада 15 років Волинському обласному товариству краєзнавців (1989) / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 108–112.

27 ЛИСТОПАДА **125 років від часу опублікування першого вірша** **Лесі Українки «Конвалія»**

Поезія Лесі Українки «Конвалія» була надрукована у Львівському журналі «Зоря», № 22, стор. 186. Під віршем стояв підпис: «Волинь, 1884, 30 жовтня. Леся Українка». Уперше з'явився літературний псевдонім, вибраний матір'ю юної поетки Оленою Пчілкою. Він мав означати, що це – голос поета з України. «України», а не «окраины России»! Не тієї імперії, яку 25-літня письменниця в статті «Голос однієї російської ув'язненої» характеризує як країну, де «голод,

неосвіченість, злодійство, лицемірство, тиранія без кінця, всі ці нещастя ... колосальні, грандіозні», як «в'язницю поетів, що люблять волю, батьківщину і народ».

Авторці тоді було 13 років. Вона проживала разом з родиною в селі Колодяжному на Волині. Молодша Лесина сестра Ольга Косач-Кривинюк у своїх спогадах писала: «1884 року Леся написала чотири вірші. Певне написала їх більше, але не зазначила дати написання і вони йдуть під датою надрукування».

У Колодяжанських лісах була сила конвалій і це, здається були Лесині найулюбленіші квітки. Тому, певне й один з перших віршів присвячено цій квітці.

Думаю, що між першим віршем «Надією» і цими чотирма, Леся ще щось написала, але не зважилася виявляти, не маючи певности в досконалості свого писання. І ці всі вірші мама мало не силоміць у неї добувала, щоб друкувати».

Олена Пчілка, передчуваючи, що перший поетичний дебют проб'є юній доньці дорого у широкий світ письменства, так оцінювала її літературний поступ у листі до Драгоманових: «Леся пише вірші й, цілком не зле володіючи віршем, може колись то стане справжньою поеткою. Вона тепер ніби переживає загальні фази розвитку української поезії: спочатку писала про «долю», а пізніше вірші її набрали цілком романтичний характер». Вона «перейде ... до живішої писанини, але чи треба упереджувати цей перехід?!».

Сюжет вірша «Конвалія» нескладний. Росла в гаю конвалія, раділа сонцю, життю, допоки чоловіча рука не вкоротила їй віку. Опинилась вона в панночки на балу як жива прикраса. Використавши, «байдужою панночка рукою тую квіточку зів'ялу, викинула додолу». І мораль:

*«Може, колись оцей милий,
 Що так любить дуже,
 Тебе, квіточку зів'ялу,
 Залишить байдуже!..»*

Напевно, є якась закономірність, що не підлягає логічному тлумаченню, щоб тринадцятилітня дівчина проявила такі чуттєво-високі та життєві роздуми у досить досконалій ритмічно-метафоричній формі вірша. Смуток цієї поезії будить не безнадію, а потяг до добра і духовної досконалості. Цим віршем Леся Українка зарекомендувала себе як поетеса і назавжди увійшла до української літератури. Вірш «Конвалія» передрукований у прижиттєвій збірці поетеси «На крилах пісень» (Львів, 1893, стор. 11–12), з деякими різночитаннями. Автограф не зберігся.

Марія Чашук

Література:

Українка Леся. Конвалія / Леся Українка // Українка Леся. Зібрання творів: у 12 т / Леся Українка. – К., 1975. – Т. 1 – С. 53–54.

Карамзіна М. «Прикро навіть думати... про Лесині здібності і таланти» / М. Карамзіна // Карамзіна М. Леся Українка / М. Карамзіна. – К., 2003. – С. 88–96.

Косач-Кривинюк О. 1884 [рік] / О. Косач-Кривинюк // Косач-Кривинюк О. Леся Українка. Хронологія життя і творчості / О. Косач-Кривинюк; пер. М. Г. Жулинського. – Репринт. вид. – Луцьк, 2006. – С. 52–57.

Костенко А. Леся Українка. «Зоря». Родинна муза / А. Костенко // Костенко А. Леся Українка. – К., 2006. – С. 84–88.

Леся Українка : життя і творчість у док., фотогр., іл. / автори-упоряд. : М. В. Гузь, Н. Н. Россошинська. – К. : Рад. школа, 1979. – 278 с.

Про вірш «Конвалія» – с. 30.

Мірошниченко Л. До історії видання поетичної збірки Лесі Українки «На крилах пісень» / Л. Мірошниченко // Українка Леся. На крилах пісень : поезія / Леся Українка. – К., 1994. – С. 115–120.

28 ЛИСТОПАДА

100 років від дня народження Й. О. Ромащука (1909–2001) – майстра плетіння з природних матеріалів, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України

Справжнім патріархом українського народного мистецтва на Волині наприкінці ХХ століття можна було назвати Йосипа Онуфрійовича Ромащука. Він був спадкоємцем і продовжувачем батьківського ремесла і традицій плетіння з лози, соломи, різноманітних трав. Проте у своїй творчості досяг вершин мистецької майстерності і став визнаним майстром плетіння з природних матеріалів.

Й. О. Ромащук народився в селі Уханька Грубешівського повіту (нині територія Республіки Польща) 28 листопада 1909 року в багатодітній сім'ї незаможних селян. У дитинстві (під час Першої світової війни) разом з родиною евакуйований до Самарської губернії, у роки Другої світової війни майже чотири роки був на примусових роботах в Німеччині, а після повернення додому з Холмщини депортований вже зі своєю сім'єю у Дніпропетровську область. У 1947 році вдалось повернутися в рідні краї і поселитись у місті Володимирі-Волинському. Працював на різних роботах у рідному місті, будував Нововолинськ.

Незважаючи на нелегке життя, Йосип Ромащук любив спілкуватися з людьми, постійно багато читав українською і польською мовами, був чудовим оповідачем, добре співав, записував пам'ятні події з власного життя та побуту односельців, складав вірші.

Проте основним захопленням в його житті було плетіння предметів старого українського побуту з рогозу, лози, соломи, молочки (ситника). Виплітав з матеріалу, що дарувала навколишня природа, зразки посуду, елементи вбрання, які пам'ятав з дитинства, надавав їм сучасного вигляду. З погляду дизайну та якості

виготовлення предметів з лози та соломи майстер був справжнім художником з гарним смаком, що неодноразово відзначали мистецтвознавці. Навіть звичайні побутові речі різної форми та конфігурацій оригінально оздоблював засобами ажурного плетіння, використанням різнокольорових матеріалів, доповнював накривками, фігурними ручками.

Роботи майстра Йосипа Ромащука експонувались на всеукраїнських, обласних та міських виставках під час фестивалів народного мистецтва протягом десятиріччя (з 1991 року) у Києві, Луцьку, Володимирі-Волинському.

Доньки майстра зберегли велику колекцію робіт батька, частину подарували музеям рідного міста, Луцька, Львова, Києва. Роботи Й. О. Ромащука зберігаються і в приватних збірках не лише на Волині та у Львові, а й у Харкові, Ніжині, в столиці України і за кордоном: у Польщі, Німеччині, США, Канаді.

Наталя Гатальська

Література:

Навроцька З. Йосип Ромащук – митець національної класики / З. Навроцька // Минуле і сучасне Волині й Полісся : народна культура – шлях до себе : матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 104–105.

Ромащук З. Життя і творчість Йосипа Ромащука (1909–2001) / З. Ромащук // Минуле і сучасне Волині й Полісся : народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 185–188.

Заклекта П. Майстра знають в Україні / П. Заклекта // Слово правди. – 2001. – 7 серп.

Мельник Л. Колискові спомини шляхетного плетива / Л. Мельник // Слово правди. – 2003. – 3 трав. – С. 7.

Мосорук Н. Не міліє джерело щедрого таланту / Н. Мосорук // Слово правди. – 2001. – 23 серп. – С. 2.

Навроцька З. Магія плетива старого майстра / З. Навроцька // Віче. – 2000. – 30 берез. – С. 10.

Навроцька З. На варті традицій / З. Навроцька // Нар. мистецтво. – 2000. – № 3-4. – С. 53.

Нагорний О. Солом'яний бриль для Президента / О. Нагорний // Волинь. – 2000. – 11 квіт.

Степанюк К. Скарби діда Йосипа / К. Степанюк // Слово правди. – 2004. – 2 груд. – С. 7.

4 ГРУДНЯ**75 років від дня народження І. Д. Сензюк (1934) –
майстра вишивки та робіт з бісеру, члена Національної
спілки майстрів народного мистецтва України**

Відома волинська вишивальниця Ірина Дмитрівна Сензюк розпочала свій життєвий шлях в місті Полтаві 4 грудня 1934 року, але доля розпорядилася так, що за певних обставин її родина змушена була оселитись в місті Луцьку. Весною 1941 року Ірина Дмитрівна з мамою і сестричкою поїхали гостювати на Волинь до дідуся Миколи Григоровича Орла, який працював актором і режисером Волинського українського театру. Тут, у Луцьку, їх і застала Велика Вітчизняна війна. Повернутись до Полтави вони не могли, та й не було до кого, адже батько пішов на війну і невдовзі загинув. Тому сім'я вирішила залишитись біля родини, яка могла в складні часи підтримати і допомогти.

Після завершення війни Ірина Дмитрівна навчалась в жіночій школі № 3 м. Луцька. 1953 року вступила на навчання у студію образотворчого мистецтва при Будинку народної творчості і здобула спеціальність керівника студії малювання.

1954 року Ірина Дмитрівна поєднала свою долю з молодим художником Петром Костянтиновичем Сензюком, який тоді працював у музично-драматичному театрі, а згодом став директором Луцької дитячої художньої школи. Як і її чоловік, пані Ірина стала на вчительську стежину. Відразу після закінчення навчання 1955 року влаштувалася на роботу в загальноосвітню школу № 3. А з 1965 року працювала керівником гуртка вишивки і в'язання Луцького палацу піонерів. Своїх юних вихованців І. Д. Сензюк намагалась не лише навчити вишивати чи в'язати, а й любити народне мистецтво, яке її захопило і зачарувало.

Вишивку жінка опановувала самостійно. Допомогала їй у цьому Марія Миронівна Орел, вишивальниця костюмів Львівського академічного національного театру ім. Марії Заньковецької. Наполеглива учениця уважно слухала розповіді майстрині, знайомила з її роботами і переймала досвід.

Двадцять років самовідданої праці Ірина Сензюк присвятила гуртківцям. Вона ніколи не зупинялась на досягнутому, прагнула до самовдосконалення і самовираження. Опановувала нові техніки, однією з перших почала вивчати вишивку «занизуванням». Під час відряджень в Любешівський і Камінь-Каширський райони робила замальовки візерунків, вивчала колорит і композицію орнаментів. Своїми висновками і спостереженнями Ірина Дмитрівна ділилася на семінарах з майстрами. Використовуючи народні традиції мистецтва вишивки Волинського Полісся, вони створили чимало чудових робіт.

Наприкінці 1990-х років Ірина Сензюк входила до ініціативної групи, яка окрім вивчення і відтворення традиційної волинської вишивки ще й популяризувала її. Проводились навчання, майстер-класи, виставки. Відомі майстрині О. А. Ольхова, М. П. Ді-мун, Н. Г. Горлицька та І. Д. Сензюк були не лише односторонніми, а й хорошими подругами. Вони допомагали одна одній, обмінювались досвідом, обговорювали творчі плани. Навіть свої перші гердани жінки вчилися плести теж разом.

Нині в домашній колекції пані Ірини понад тридцять виробів, виготовлених з бісеру: гердани, силянки, комірчики, галстуки, пояси. Більшість робіт подаровано шанувальникам народного мистецтва.

Вишивані серветки, рушники, прикраси з бісеру І. Д. Сензюк демонструвалися на різноманітних виставках у Луцьку, Львові, Полтаві, Києві. 1997 року разом з чоловіком організували персональну виставку «Світ захоплень», на якій було виставлено 165 робіт.

З 1990 року Ірина Дмитрівна є членом Національної спілки майстрів народного мистецтва України. І нині вона бере активну участь в мистецькому житті волинського краю.

Людмила Мірошниченко-Гусак

Література:

Гатальська Н. Матеріали до словника-довідника «Майстри народної творчості Волині» / Н. Гатальська, Н. Кузьмич, М. Хомова // Минуле і сучасне Волині й Полісся : нар. мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 191–202.

Про І. Д. Сензюк – с. 199–200.

Виховання красою: з досвіду роботи керівника гуртка художньої вишивки Луцького Палацу піонерів І. Д. Сензюк : [буклет]. – Луцьк, 1986.

Світ захоплень : живопис – Петра Сензюка. Жіночі прикраси з бісеру – Ірини Сензюк. – Луцьк, 1998. – 4 с.

Василенко А. Це чаруюче диво – гердани / А. Василенко // Олеся. – 1992. – [№ 1]. – С. 3.

Степанюк Ф. Проста гармонія буття / Ф. Степанюк // Нар. справа. – 1995. – 17 лют.

4 ГРУДНЯ

70 років від дня створення Волинської області (1939)

В результаті радянсько-німецьких домовленостей від 23 серпня 1939 року Західна Україна, в тому числі Волинь, опинилася у «сфері інтересів СРСР». 1 вересня німецькі, а 17 вересня радянські війська перейшли кордон Польщі і до 23 вересня повністю окупували країну. Завершення військової кампанії на сході Польщі висунуло на перший план питання нової державної належності та суспільно-політичного устрою територій, зайнятих Червоною

армією. Радянська влада формувала на Волині селянські комітети та народну міліцію, створювала Тимчасові управління, які вели підготовку до виборів депутатів у Народні Збори Західної України. 22 жовтня 1939 року, на безальтернативній основі відбулися вибори до Народних Зборів, а вже 27 жовтня цього ж року були затверджені Декларації про встановлення радянської влади в Західній Україні та її включення до складу УРСР і СРСР.

Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 4 грудня 1939 року було створено Волинську область з центром в місті Луцьку. Цікаво, що область отримала свою історичну назву, а не була, як то було прийнято в СРСР, найменована Луцькою, за назвою обласного центру. Постала область на основі Володимир-Волинського, Горохівського, Ковельського, Луцького та Любомльського повітів Волинського воєводства та Камінь-Каширського повіту Польського воєводства. Площа області становила 19,9 тис. кв. км. Конфігурація, площа і межі області зазнавали певних змін після Другої світової війни, особливо в її західній і північній частині.

У січні 1940 року було обґрунтовано новий адміністративно-територіальний устрій Волинської області, внаслідок чого створено 30 адміністративних районів. Цікаво, що їхніми адміністративними центрами були не тільки міста і селища міського типу, але й деякі села. У 1941–1944 роках Волинь була окупована німецькими військами. Її територія увійшла до складу адміністративної одиниці під назвою «Рейсхкомісаріат України», з центром у Рівному. Комісаріат поділявся на генеральні округи, в числі яких була й «Волинь». У колишніх районних центрах окупаційною владою були створені районні управи. Місцеве самоврядування покладалось на виборних старост (у селах) і призначених бургомістрів (у містах).

З відновленням радянської влади в області у липні 1944 року поновився і довоєнний адміністративно-територіальний устрій, який згодом корегувався. У 1946 і 1957–59 роках відбувався процес скорочення мережі адміністративних районів. Однак переломними для адміністративно-територіального устрою Волині були 1962–63 роки, коли згідно з Указом Президії Верховної Ради Української РСР «Про укрупнення сільських районів Волинської області» (прийнятий 30 грудня 1962 року) на її території було утворено 7 і ліквідовано 12 районів. У 1964–65 роках у межах Волинської області виділялось 12 адміністративних районів, внаслідок розукрупнення яких у 1965 році утворено 15 районів. Така їх кількість залишалася незмінною до 1993 року, коли Любомльський район було реорганізовано у два – Любомльський і Шацький.

Демократизація життя наприкінці 80-х років минулого століття, боротьба за національне відродження привели до утворення 24 серпня 1991 року незалежної України. Нині Волинь – одна з 24 областей нашої держави. Територія області – 20,2 тис. кв. км (3,3%

території України), населення – 1061 тис. чол. (2,1% населення України). У її межах – 11 міст, в тому числі – 4 міста обласного підпорядкування: Луцьк, Ковель, Володимир-Волинський та Ново-волинськ, 22 селища міського типу. За площею Волинь посідає 20 місце серед областей України. Загальна протяжність меж регіону – 930 км. На півночі вона межує з Брестською областю Республіки Білорусь (протяжність кордону – 205 км). На сході і південному сході область межує з Рівненською (410 км), а на півдні – з Львівською (125 км) областями. На заході по річці Західний Буг проходить державний кордон України з Республікою Польща (протяжність – 190 км).

Обласний центр – місто Луцьк (населення близько 210 тис. чоловік) – у 2005 році відзначив своє 920-річчя. Луцьк – важливий історико-культурний центр України, значний транспортний вузол західного регіону, через який проходять залізничний, автомобільний і повітряний шляхи в країні далекого та близького зарубіжжя.

На території Волині знаходиться 9 митних пунктів пропуску, з них 2 – міжнародного значення (Ягодин-Дорогуськ, Устилуг-Зосін). Також Волинська область входить до транскордонного об'єднання Євро регіон «Буг» (статутні документи утворення підписані 29 вересня 1995 р.).

Волинь в порівнянні з іншими областями має свої специфічні територіальні особливості розвитку, будучи суспільно-географічним комплексом Західного Полісся. Однак важко спрогнозувати, чи залишиться Волинська область як адміністративно-територіальна одиниця в майбутньому. Адже вже кілька років у різних складах уряду України активно опрацьовується ідея про реорганізацію адміністративно-територіального устрою України.

Сергій Лис

Література:

Указ Президії Верховної Ради СРСР про утворення Волинської, Дрогобицької, Львівської, Ровенської, Станіславської і Тернопільської областей в складі Української РСР (4 груд. 1939 р.) // Хрестоматія з історії держави і права України. – К., 1997. – Т. 2. – С. 441–442.

* * *

Волинська область // Регіональна Україна. – К., 2003. – С. 56–68.

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології; Ін-т біогр. дослідж.; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К.: Поліграфкнига, 2006. – 318 с.

Волинь: інвестиційні пропозиції. – Луцьк: Ініціал, 2005. – 101 с.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.

Волинь туристична: путівник. – К.: Світ успіху, 2008. – 364 с.

Волинь у новітній історії української державності: зб. наук. праць / за ред. Б. О. Яроша. – Луцьк, 1999. – 376 с.

Денисюк В. Волинь : події. Факти. Цифри. Турист маршрути / В. Денисюк. – Вид. 3-є. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 112 с.

Єврорегіон Буг : Волинська область / за ред. Б. П. Клімчука, П. В. Луцишина, В. Й. Лажніка. – Луцьк : ред.-вид. від. ВДУ ім. Лесі Українки, 1997. – 448 с. : іл.

Кучерепа М. Волинь : 1939–1941 рр. : навч. посіб. / М. Кучерепа, В. Вісин. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 486 с.

Подорожуємо по Волині : фотопутівник / ред. С. Політило. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 48 с.

Сорока Ю. Волинь та інші західноукраїнські землі в 1939–1941 роках / Ю. Сорока // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волин. братство». – К., 2003. – Вип. 3. – С. 87–103.

Україна : книга фактів / уклад. Н. В. Лістратенко. – Х. : Книж. клуб, 2006. – 318 с.

Волинська область – с. 124–127.

Хто є хто на Волині : видат. земляки: довід.-біогр. вид. – К. : Укр. акад. геральдики, товар. знаку та логотипу, 2003. – 222 с.

Хто є хто на Волині : наші земляки : довід. – біогр. вид. : вип. 2. – К. : Укр. акад. геральдики, товар. знаку та логотипу, 2004. – 160 с.

Ярош Б. Сторінки політичної історії західноукраїнських земель [30–50-ті рр. XX ст.] / Б. Ярош. – Луцьк : Вежа, 1999. – 182 с.

4 грудня 1939 року утворена Волинська область // Рад. Волинь. – 2008. – 4 груд. – С. 1.

Волинська область // Географічна енциклопедія України. – К., 1989. – Т. 1. – С. 210–214.

Волинська область // УРЕ. – 2-е вид. – К., 1978. – Т. 2. – С. 368–370.

Ісаєвич Я. Д. Волинь / Я. Д. Ісаєвич // Енциклопедія історії України. – К., 2003. – Т. 1. – С. 12.

Метілка О. В. Волинська область – область у північно-західній частині України / О. В. Метілка, Л. Ю. Івевакова // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 5. – С. 64–66.

Дудар Т. 4 грудня 65 років від дня створення Волинської області (1939 р.) / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 114–116.

26 ГРУДНЯ

85 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924) – історика, краєзнавця, заслуженого працівника культури України

Життєва стежина Григорія Олександровича Гуртового почалася в селі Корніївка Запорізької області. Там він народився 26 грудня 1924 року в хліборобській родині, предки якої були козаками і старшинами паланок Запорізької Січі. Пережив Григорій Олександрович голодомор 1933 року в рідному селі, яке на третину

вимерло. У червні 1942 року, будучи сімнадцятирічним юнаком потрапив у німецький полон і три роки перебував в одному з концтаборів Німеччини.

У далекому 1947 році Григорій Гуртовий прибився на Волинь у пошуках хліба. У селищі Торчин хлопцеві усміхнулася доля: запропонували роботу в райгазеті. Не мав уявлення про журналістику, але писав вірші та непогано малював, тож погодився. Ще в школі Григорій Олександрович захопився історією. Волинська земля виявилась щедрою на пам'ятки старовини – почав їх збирати. Згодом цінних знахідок набралось на цілий музей. Записував спогади старожилів про найцікавіші події в цьому районі Волині, встановлював зв'язки з науковцями Луцька, Києва, Львова, все частіше звертався до архівних документів.

Доля подарувала Григорію Олександровичу щастя збирати і будувати музей з першого експоната і бути всі п'ятдесят років в одній особі і директором, і екскурсологом, і науковим працівником. І майже сорок п'ять років – на громадських засадах, без зарплати, асигнувань, штату. 23 березня 1957 року стало датою народження Торчинського історичного музею, перша експозиція якого була оформлена безпосередньо в редакції, де в той час працював Григорій Гуртовий, а з 1960 року – в окремому приміщенні в п'яти залах. 10 травня 1967 року музей отримав звання «народний».

Музей зростає. Тісно було в старому приміщенні. В 2003 році для Торчинського народного історичного музею було виділено нове приміщення, в якому у 2007 році після реконструкції та ремонту була відкрита нова експозиція. Григорій Гуртовий розробив наукову концепцію побудови експозиції – найголовніші краєзнавчі матеріали розміщені тематичними вузлами. Це експонати, документи, речі, що розповідають про Торчин, села Луцького і сусідніх районів з найдавніших часів до наших днів. Зараз в музеї зберігається понад 10 тисяч експонатів.

На експонатах свого музею Григорій Олександрович виховав цілу плеяду самовідданих волинських істориків-краєзнавців, а ще більше – просто патріотів України.

Григорієм Гуртовим проведені серйозні дослідження в галузі історичного краєзнавства Волині. Він один з перших серед сучасних науковців підняв з небуття імена ряду видатних історичних постатей України, волинян за походженням – Галшки Гулевичівни, фундаторки Луцького братства; Стефана Стубілевича – видатного вченого; Мар'яна Перетятковича – відомого зодчого, академіка та багатьох інших.

Предметом дослідження науковця стала новітня історія України – голодомор 1932–1933 років, трагедія Луцької тюрми у червні 1941 року, діяльність ОУН-УПА на Волині.

Багато уваги Григорій Гуртовий надає дослідженню українського козацтва і доводить його волинське походження. Завершив свій

пошук працями «Волинь – край козацький», «Торчин – передзвін віків», «Волинський Ружин і гетьмани Ружинські», «Євреї містечка Торчин», «Голгофа голоду», а також новими статтями, публікаціями, виступами на наукових конференціях.

Григорій Олександрович Гуртовий – заслужений працівник культури України, нагороджений орденами «За заслуги» III ступеня, «За мужність», є лауреатом обласних премій імені Миколи Куделі та «Одержимість». Він обраний почесним професором у галузі історії Волинського національного університету ім. Лесі Українки.

Григорій Гуртовий щодня живе в пошуку. Сьогодні до нього в музей приходять діти з бажанням знати історію рідного краю, відшукати документи, нові імена, факти. Він охоче веде їх залами музею, виховує полум'яних українських патріотів.

Лариса Криштапюк

Література:

Гуртовий Г. О. Вибрані краєзнавчі статті та бібліографія / Г. О. Гуртовий. – Луцьк, 1994. – 155 с.

Гуртовий Г. Волинський Ружин і гетьмани Ружинські / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 58 с.

Гуртовий Г. Волинь – край козацький / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 352 с.

Гуртовий Г. Голгофа голоду : спогади про пережите: до 75-ї річниці голодомору в Україні / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 144 с.

Гуртовий Г. Євреї містечка Торчин / Г. Гуртовий. – К. : РИФ, 2003. – 108 с.

Гуртовий Г. Торчин – передзвін віків : іст.-краєзн. нариси / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 364 с.

Луцький район : минуле і сучасність : іст.-інформ. вид. / ред. колегія: А. О. Горбатюк, М. С. Лапків, М. Ф. Левонюк, Г. О. Гуртовий та ін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 186 с. : іл.

Гуртовий Г. Володимирщина козацька ; Електротерапія – винахід український : (до біографії Стефана Стубелевича) / Г. Гуртовий // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 33–34; 35–41.

Гуртовий Г. Науковий подвиг Максима Бойка / Г. Гуртовий // Літопис Волині. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 96–101.

Гуртовий Г. Обласний краєзнавчий музей – постійна опора в роботі народного музею / Г. Гуртовий // Волинський музей : історія і сучасність : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – С. 56–58.

Гуртовий Г. Торчинський народний музей – важливе джерело вивчення історії рідного краю / Г. Гуртовий // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцький район: історія, сучасність, перспективи : матеріали XXII обл. наук.-

практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-річчю Незалежності України, 40-річчю Луцького р-ну та 50-річчю Торчин. іст. музею. – Луцьк, 2007. – С. 110–111.

Гуртовий Г. В оселях, в серці наш Кобзар : до 190-ї річниці від дня народж. Т. Г. Шевченка / Г. Гуртовий // Слава праці. – 2004. – 31 січ.

Гуртовий Г. Доля матроса з крейсера «Варяг» / Г. Гуртовий // Слава праці. – 2006. – 23 лют.

Гуртовий Г. Забути не маємо права : до 75-х роковин голодомору 1932–1933 років в Україні / Г. Гуртовий // Слава праці. – 2007. – 22 листоп.

Гуртовий Г. Завдання дослідникам поставив Президент / Г. Гуртовий // Слава праці. – 2007. – 1 груд.

Гуртовий Г. Не відмовляйтесь від власного імені / Г. Гуртовий // Волинь. – 2005. – 15 берез.

Гуртовий Г. Поповнили народний музей / Г. Гуртовий // Слава праці. – 2007. – 30 черв.

Гуртовий Г. Свічка скорботи, пам'яті : спогади і роздуми свідка голодоморів 1933–1947 років / Г. Гуртовий // Слава праці. – 2007. – 24 листоп.

Гуртовий Г. Торчинському маніфесту – 240 років / Г. Гуртовий // Слава праці. – 2007. – 12 черв.

Гуртовий Г. Щоб ніхто не звідав жажів голодомору / Г. Гуртовий // Волинь. – 2000. – 25 січ.

Гуртовий Г. Як герой Польщі загинув... у Торчині / Г. Гуртовий // Волин. газ. – 2008. – 6 берез. – С. 11.

Гуртовий Г. Японський прапор зберігся в музеї / Г. Гуртовий // Слава праці. – 2005. – 18 серп.

Шендеровський В. Стефан Стубелевич – видатний фізик XVII ст. / В. Шендеровський, Г. Гуртовий, Л. Л. Кравчук // Пам'ять століть. – 2007. – № 4/5. – С. 281–287.

* * *

Про відзначення державними нагородами України: Указ Президента України від 20 листоп. 2007 р. № 1123 // Уряд. кур'єр. – 2007. – 5 груд. – С. 1–2 [дод. «Орієнтир»].

Вербич В. Волинське козацтво в 1143 році? : так стверджує Григорій Гуртовий / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 20–22.

Колодійчук Є. Найкрутіший детектив / Є. Колодійчук // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волин. братство». – К., 2004. – Вип. 4. – С. 168–174.

Понедельник Л. Патріотичне виховання і краєзнавство (на прикладі містечка Торчин) / Л. Понедельник // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Луцький район: історія, сучасність, перспективи : матеріали XXII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-річчю Незалежності України, 40-річчю Луцького р-ну та 50-річчю Торчин. іст. музею. – Луцьк, 2007. – С. 125–126.

Бихнюк А. Дочекалися! Нарешті! / А. Бихнюк // Слава праці. – 2006. – 29 серп.

Вербич В. Григорій Гуртовий : святковий передзвін віків / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 23 груд. – С. 9.

Виноградова Г. Одержимий / Т. Виноградова // Слава праці. – 2004. – 28 груд.

Гуменюк Н. Григорій Гуртовий : «Я поспішаю... на душі неспокійно» / Н. Гуменюк // Віче. – 2006. – 13 лип. – С. 2.

Гуменюк Н. Козак Гуртовий, отаман краєзнавців / Н. Гуменюк // Віче. – 2004. – 30 груд. – С. 12.

Гуменюк Н. Лучанам – лики святих і татарська екзотика, а Григорію Гуртовому – премія імені Яворницького / Н. Гуменюк // Віче. – 2006. – 25 трав. – С. 2.

Зозуля С. Григорій Гуртовий : «Це була не просто війна, а революція!» / С. Зозуля // Слава праці. – 2008. – 17 трав.

Кришевич О. Скарбник історії : Григорію Гуртовому – 80 / О. Кришевич // Луцьк. замок. – 2005. – 6 січ.

Криштап'юк Л. Григорію Гуртовому – 80 / Л. Криштап'юк // Слово і діло. – 2004. – 24 груд.

Лівіцька О. Діло майстра величає / О. Лівіцька // Волин. газ. – 2006. – 16 берез. – С. 11.

Лівіцька О. Заслужений працівник культури України Григорій Гуртовий: «Я чекаю на цей музей усе життя...» / О. Лівіцька // Волин. газ. – 2006. – 18 трав. – (Кур'єр 7 муз. Чис. 5).

Лоцман К. Іменний годинник – Гуртовому / К. Лоцман // Волин. губерн. відом. – 2004. – 1 січ.

Перший серед почесних Луцького району // Волин. губерн. відом. – 2004. – 30 груд.

Піскар Ж. 80-річний ювілей краєзнавця / Ж. Піскар // Слава праці. – 2005. – 15 січ.

Поліщук І. Григорій Гуртовий : «Я марив музеєм» / І. Поліщук // Слава праці. – 2007. – 24 берез.

Поліщук І. Школа, історію якої пишуть... руїни / І. Поліщук // Слава праці. – 2007. – 14 квіт.

Потурай О. Незвичайний музей Григорія Гуртового переїхав у нове приміщення / О. Потурай // Луцьк. замок. – 2006. – 21 верес. – С. 4.

Репетуха І. Григорій Гуртовий : «Щоб організувати творчі сили, потрібні не гроші, а вболівання за Україну» / І. Репетуха // Слава праці. – 2008. – 29 берез.

Репетуха І. Справа всього життя Григорія Гуртового / І. Репетуха // Слава праці. – 2007. – 24 трав.

Штинько В. «Козацька» книга від спікера парламенту / В. Штинько // Волинська-нова. – 2006. – 6 лип. – С. 7.

Штинько В. Козацького роду, волинської вдачі / В. Штинько // Волинська-нова. – 2004. – 23 груд.

Філатенко А. Новосілля музею Григорія Гуртового / А. Філатенко // Волинська-нова. – 2006. – 31 серп. – С. 7.

Флоря В. Знайоме селище, дорогі мені люди / В. Флоря // Луцьк. замок. – 2004. – 30 верес.

Якименко М. Машина часу Григорія Гуртового / М. Якименко // Голос України. – 2005. – 8 лют.

Бондаренко Г. Гуртовий Григорій Олександрович / Г. Бондаренко, О. Вернидубов, А. Силіук // Краєзнавці України : (сучас. дослід. рід. краю): довід. – К. ; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 55.

Криштап'юк Л. 26 грудня 80 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924) – історика, педагога, краєзнавця / Л. Криштап'юк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік. – Луцьк, 2003. – С. 123–127.

750 РОКІВ від часу першої писемної згадки про с. П'ятидні Володимир-Волинського району (1259)

Перша документальна згадка про село П'ятидні пов'язана з походами золотоординського воєводи Бурундая на Південно-Західну Русь, і зафіксована у Літописі Руському (за Іпатським списком) під 1259 роком.

Оберігаючи від спустошення Галицько-Волинське князівство, князі Данило і Василько змушені були виконати вимогу Бурундая «розметати городи всі свої». Літописець фіксує, що восени 1259 року Лев Данилович зруйнував уже Данилів, Стіжок і Львів, а Василько – Крем'янець і Луцьк. Місто Володимир через його «величину» (велич) Василько не хотів руйнувати. Коли ж Бурундай поїхав особисто пересвідчитися про виконання своєї вимоги, то, наблизившись до Володимира (спинився на нічліг у Житанях), звелів таки Василькові: «Розмечи город». Наступного дня, переконавшись, що Василько спалив місто, Бурундай відсвяткував подію на дворі у Василька й після того «ліг він на ніч у П'ятиднях». Наступного дня, очевидно ще у П'ятиднях, татарин Баймур (Бай-Тімур) отримав від Бурундая ще один наказ «на знак побіди... город (Володимир) розкопати». Ось так драматично на території звичайного волинського села вирішувалась доля одного з найвеличніших міст Галицько-Волинського князівства.

Територія, де знаходиться село, була заселена ще з давніх-давен. Про це свідчать археологічні дослідження. На околицях села було виявлено кілька різночасових поселень, серед яких найбільш значимими були два поселення епохи міді-бронзи (III–II тисячоліття до Р. Х.), поселення епохи раннього заліза (VII–VI століття до Р. Х.) та городище давньоруських часів.

Очевидно, також з давніших часів П'ятидні належали до церковної власності Володимиро-Берестейської православної єпархії, однієї з найбагатших на території Волинського воєводства. Як відомо, Володимирська кафедра створена кн. Володимиром Великим при київському митрополиті Леонтії в 992 році. Вперше як церковна власність П'ятидні згадуються в реєстрі вибирання спеціальних поборів з державних та духовних володінь за 1570 р. Село входило до Володимирського ключа, в якому крім П'ятиднів було ще 15 церковних сіл.

Згідно з описом церков та маєтків Володимирської єпископії за 1593 р., П'ятидні були віддані в оренду шляхтичу, на якого жалілися селяни: «село Петидні з млином, от котрого села... подданіє тамошніє оповедали о забране ґрунтов, полів, дубров, сеножатеї, з одное стороны от Устилуга, а з другое стороны от имени Пузова... которое село пан Романовский з право арендовним держит».

У 1583 році з села платили від 3 димів (дим – одиниця оподаткування, в якій проживало до 12 осіб), 8 городників (категорія селян, яка наймитувала або наймалася на сезонні роботи), 1 ремісника, 2 вальних коліс (млин на 2 колеса) і 4 рибалок.

За реєстром подимного 1629 року у П'ятиднях, що знаходились тоді у власності Володимирської єпископії у складі Ковельської волості Володимирського повіту, нараховувалося 14 димів. Отже, в селі на цей час проживало, за приблизними підрахунками, до 170 осіб.

В кінці ХІХ століття у селі було 80 димів і 275 жителів, водяний млин при річці Лузі. За переписом 1911 року до великої земельної власності Софії Ледуховської належало у П'ятиднях 1466 десятин землі.

Олена Бірюліна, Вікторія Білик

Література:

Галицько-Волинський літопис / відп. за вип., автор вступ. слова і упоряд. Р. М. Федорів. – Львів : Червона калина, 1994. – 254 с.

Про с. П'ятидні – с. 106.

Літопис Руський / за Іпатським списком переклав Л. Махновець. – К. : Дніпро, 1989. – ХVІ+591 с.

Про с. П'ятидні – с. 421.

* * *

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною. Волинське воєводство / О. Баранович. – К., 1931.

Про с. П'ятидні – с. 77.

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1970. – 746 с.

Про с. П'ятидні – с. 94, 163.

Крип'якевич І. П. Галицько-Волинське князівство / І. П. Крип'якевич. – К. : Наук. думка, 1984. – 172 с.

Про с. П'ятидні – с. 18, 21.

Кучинко М. М. Археологічні пам'ятки Волині / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко. – Вид. 2-е, виправл. і доповн. – Луцьк : Вежа, 1995. – 167 с.

Про с. П'ятидні – с. 116.

Наконечный В. Места памяти и скорби : с. Пятидні / В. Наконечный // Наконечный В. Холокост на Волині : жертвы и память / В. Наконечный. – Луцьк, 2003. – С. 22–23.

Новиков Г. П'ятиднівська сільська рада / Г. Новиков // Володимир вечір. – 2004. – 1 квіт.

Цинкаловський О. П'ятидні / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся. : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 282.

Шульгач В. П. З волинської топономії : Житані, П'ятидні, Фалемичі / В. П. Шульгач // Культура слова. – К., 1990. – Вип. 38. – С. 48–50.

600 РОКІВ від часу першої писемної згадки про с. Четвертня, тепер Маневицького району (1409)

Згідно з одним з джерелом (Андрій Заяць. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття), село Четвертня згадується як місто в 1409 році. Проте ряд дослідників (О. Цинкаловський, В. Шульгач, С. Rakovski) дотримуються версії щодо ранішої згадки про Четвертню, зокрема, кінця XIV ст. – 1388 рік, і що, згідно з переказами, село заснував князь Святополк. Дослідник В. Шульгач так пише про Четвертню: «Відоме з кінця XIV ст. : (похідне) «князь алек(с)андро четвертенский» (1388) «въ Четъвертъни» (1488)... похідне... від четверть».

Четвертня має давню і цікаву історію. Впродовж багатьох століть була родинним маєтком князів Четвертинських. На території села знаходилось давньоруське городище, захищене глибокими ровами і валами. У XV–XVII століттях Четвертня належала до Луцького повіту Тростянецької волості і мала статус міста. В XVI столітті внаслідок одруження дочки одного з Четвертинських з сином князя Збараського Четвертня перейшла у власність князів Збараських аж до 1750 року. Потім вона знову стала власністю князів Четвертинських.

20 квітня 1471 року відбулася релокація Четвертні (підтвердження привілею на місто), згідно з якою було дозволено проводити в місті щотижневий торг і один ярмарок на рік. Так, місто Четвертня зафіксоване у 1572 році та поборовому реєстрі 1589 року. коли князь Януш Збараський збирав податок з 140 димів.

Відомі 6 документів XVI століття, де згадується Четвертня і її власники. Складений у Вільно 25 грудня 1552 року, документсвідчить про те, що «Кн. Богдана Четвертинська та її чоловік підскарбій Іван Андрійович дарують після смерті племіннику князя маршалку Петру Загоровському третю частину маєтків у Вишкові, Лукові, Четвертні, Навозі, Годомичах... на Волині».

Родина Четвертинських відзначалась своєю ревною обороною православ'я і щедрим меценатством. У 1437 році Олександр Четвертинський заснував у Четвертні Преображенський монастир. Сюди, на заклик Григорія Четвертинського, прибули зі своєю мандрівною друкарнею монахи Павло Домжив Люткович Телиця і

Сильвестр. У цій друкарні в 1625 році був надрукований Псалтир з присвятою Григорію Четвертинському. Пізніше друкарня переїхала до Луцька. Пам'яткою по Четвертинських у селі є церква Преображення Господнього, збудована в 1600-1604 роках.

У XVIII столітті Четвертня занепала і перетворилась на село. За описом 1798 року село було власністю князя Фелікса Четвертинського і входило до складу його дачі. На той час тут було 39 дворів, 249 жителів. Під час інвентарної реформи 1847–1848 років у Четвертні налічувалось 199 ревізьких душ, 59 дворів.

Нині село нараховує близько 2 тисяч чоловік, у ньому функціонують середня школа, бібліотека, клуб.

Тамара Садовник

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною : ч. I. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVI ст. / О. Баранович. – К., 1930. – 156 с.

Про с. Четвертня – с. 56.

Годованюк О. М. Монастирі та храми Волинського краю / О. М. Годованюк. – К. : Техніка, 2004. – 173 с.

Про Преображенську церкву с. Четвертня Маневицького району – с. 97–98.

Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття / А. Заяць. – Львів, 2003. – 205 с.

Про с. Четвертня – с. 4, 28, 29, 56, 93, 98-100, 121, 134, 136, 161.

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Вид-во АН УРСР, 1970. – 746 с.

Про с. Четвертня – с. 556.

Кальковець М. З історії села Четвертні XV–XVI ст. / М. Кальковець // Минуле і сучасне Волині й Полісся : край на межі тисячоліть : матеріали X наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2002. – С. 50–51.

Каталог колекції документів Київської археографічної комісії, 1369–1899. – К. : Наук. думка, 1971. – 183 с.

Про с. Четвертня – див. Географічний покажчик.

Кучинко М. М. Археологічні пам'ятки Волині / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко. – Вид. 2-е, виправл. і доповн. – Луцьк, 1995. – 167 с.

Про с. Четвертня – с. 147.

Маневиччина крізь віки: наук.-краєзн. нарис / ред., уклад. та кер. автор. колективу П. Хомич. – Луцьк : Медіа, 2005. – 399 с.

Про с. Четвертня – с. 380–383.

Огієнко І. І. Четвертинська друкарня / І. І. Огієнко // Огієнко І. І. Історія українського друкарства / І. І. Огієнко. – К., 1994. – С. 232–234.

Сас П. М. Феодалные города Украины в конце XV – 60-х годах XVI в. / П. М. Сас. – К. : Наук. думка, 1989. – 232 с.

Про с. Четвертня – с. 129, 215.

Бубнюк А. Справжнє щастя із землі пророста / А. Бубнюк // Нова доба. – 2007. – 8 верес.

Веремчук О. Невтомні крила вітряка: з історії села Четвертня Маневицького р-ну / О. Веремчук // Нова доба. – 2003. – 4 січ.

Кащей Т. Не забуваймо отчий край / Т. Кащей // Нова доба. – 2006. – 7 жовт.

Мельниченко Г. Четвертня в подіях і фактах / Г. Мельниченко // Нова доба. – 2002. – 11 трав.

Підгайко В. Дві княжі обителі в Четвертні / В. Підгайко // Дзвони Волині. – 2003. – № 6. – С. 4; – № 7. – С. 4.

Романюк Н. А у них очі – наче волошки в житі... / Н. Романюк // Віче. – 2005. – 2 черв. – С. 9, 16.

Цинкаловський О. Село Четвертня / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. словник – від найдавніших часів до 1914 р.). – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 527–528.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К. : Кий, 2001. – 189 с.

Про с. Четвертня – с. 148.

550 РОКІВ першої писемної згадки про с. Бистровиця, тепер Горохівського району (1459)

Село Бистровиця Горохівського району до 1947 року мало назву Божів. У писемних джерелах Божів вперше згадується під 1459 роком як похідне – «от Божовской границы». Назва села Божів мотивована особовим іменем Божь. Щодо назви Бистровиця, то цей ойконім пов'язаний з назвою урочища чи джерелом Бистровиця (чи Бистриця) і утворений з допомогою суфікса *-иця* від основи Бистров.

Впродовж XVI століття Божів кілька разів згадується в документах, але більш детальні згадки відносяться до XVII століття. На 1629 рік село Божів входило до Сокольської волості Луцького повіту і було у власності Юрія Ярмолинського. Юрій Ярмолинський володів 40 димами (дим – одиниця оподаткування, господарська оселя, в одному димі проживало в середньому 6–10 осіб). У цьому ж році до маєтку Юрія Ярмолинського і його дружини в селі Божів пристало кілька родин селян-втікачів з Белзького повіту.

26 березня 1631 року фіксується втеча 4 родин підданих Криштофа Модринського з села Добромиричі Белзького повіту в село Божів Луцького повіту, але вже до маєтку Даніеля Волчка. Отже, на 30-ті роки XVII століття село Божів було у власності двох шляхтичів – Юрія Ярмолинського і Даніеля Волчка. У дослідженні українського історика Наталії Яковенко «Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття (Волинь і Центральна Україна)» подано

подимний тариф 1629 року, в якому зафіксовано перебування на Волині в цей період дрібного шляхтича Волчка, якому належало 4 дими (очевидно, в Божеві).

На 1914 рік село Божів входило до Володимир-Волинського повіту, було приписним до села Ощів. У Божеві була церква Святого Преображення Господнього, якій належало 24 ½ десятини (1 десятина становить 1,09 га) землі.

Вікторія Білик

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною : ч. I. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVI ст. / О. Баранович. – К., 1930. – 156 с.

Про с. Бистровиця – с. 60.

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1970. – 745 с.

Про с. Бистровиця – с. 210.

Переверзев К. Справочная книга о приходах и моонастырях Волинской епархии / К. Переверзев. – Житомир, 1914. – 444 с.

Про с. Бистровиця – с. 66.

Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. : (Волинь і Центральна Україна) / Н. Яковенко. – К. : Наук. думка, 1993. – 416 с. : іл.

Про власників с. Бистровиця – с. 186.

Боярчук П. Як Божів став Бистровицею : чи повернуть селу його іст. назву / П. Боярчук // Волинь. – 2000. – 10 серп.

* * *

Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К. : Кий, 2001. – 189 с.

Про с. Бистровиця – С. 13.

525 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про смт. Любешів (1484)

Селище Любешів – центр одноіменного району на північному сході Волинської області, що лежить на березі річки Стохід. Перша документальна згадка про поселення Любешів є серед записів Литовської метрики під 1484 р. Цим роком датується декрет польського короля і великого князя литовського Казимира IV Ягелончика про розподіл маєтку між спадкоємцями покійної пані Довойнович: її другим чоловіком Яном Довойновичем та сімома дітьми від обидвох шлюбів покійниці. Документ називає найважливіші поселення вказаного маєтку: Люб'язь, Любешово, Бискупичі, Росно та інші села «што слушаєт к тому» і визначає нового потенційного власника Любешова – Михна Доргевича, найстаршого сина.

У 40-х рр. XVI ст. Любешів належав сім'ї Льва Борисовича Образцова, який походив з родини, що покинула рідну Московську державу й переїхала у Литву ще на початку цього століття. Не виключено, що Л. Образцов володів цим поселенням як васал королеви Бони Сфорци, дружини польського короля Сигізмунда I Старого.

Після проголошення Люблінської унії 1569 р. Любешів й надалі залишався у складі Пінського повіту Великого князівства Литовського. А в часи Української козацької держави Богдана Хмельницького турово-пінські землі ненадовго були включені до її меж. В цей час, у 1653 р., значне руйнування Любешова спричинив набіг татарського загону. Після великої пожежі в селі лишилось тільки 5 дворів.

Новий етап у розвитку Любешова розпочався у другій половині XVII ст. Після Хмельниччини поселення перейшло до рук молодого пінського шляхтича Яна Кароля Дольського (1637–1695), пращури якого, слід думати, володіли Любешівщиною ще напередодні. У Великому князівстві Литовському Дольський обіймав значну посаду пінського старости, а наприкінці життя став великим литовським маршалком.

У середині 80-х рр. XVII ст. Я.-К. Дольський ініціював перетворення Любешова на містечко, домігся для нього привілею на магдебурзьке право і перейменував на Новий Дольськ (на пам'ять про своє родинне гніздо с. Дольськ, так званий Старий Дольськ). Розбудував в містечку свою резиденцію – дерев'яний палац, який згорів після перебування на цих землях військ шведського короля Карла XII у 1706 р.

Статус значного пана на Литві Ян Кароль Дольський закріпив близько 1684 р. другим шлюбом з молодою удовою Ганною Вишневецькою, уродженою Ходоровською. Від першого шлюбу з Костянтином Вишневецьким Ганна уже мала двох малолітніх синів – княжичів Януша Антонія (1678–1741) та Міхала Сервація (1680–1744). Останньому на початку XVIII ст. судилося стати черговим власником Любешова.

Ще за життя Я.-К. Дольський прославився як протектор католицького ордену піарів. У Литовській католицькій провінції серед кількох піарських осередків два фундував саме він: 1684 р. в Дубровиці на Горині і 1693 р. в Любешові (Новому Дольську). Фундуш в 90 тис. пол. зл. на будівництво дерев'яних архітектурних споруд – костелу, монастиря і при ньому колегіуму подружжя Дольських забезпечило зі своїх поліських сіл Пнівню і Пнівненська Воля. Діяльність любешівських ченців-піарів підтримувалась особисто Ганною Дольською а, також наступними власниками Любешова і таким чином в середині XVIII ст. постали кам'яні споруди піарівського ордену. В Любешові розквітнув талант піарівського художника о. Лукаша Губеля, який прикрасив своїми творами не

лише любешівський костел, а й інші культові і світські архітектурні комплекси північної Волині. А навчальний заклад, що його відкрили любешівські піари, уславив містечко далеко за межами Литви і Польщі. Свого часу вчителі та випусники Любешівської школи піарів склали гордість тодішньої культури і науки. Досі є знаним на увесь світ вихованець школи в Любешові – національний герой польського і американського народів Тадеуш Костюшко.

Після смерті Я.-К. Дольського в 1695 р. якийсь час управляла маєтками чоловіка Ганна Дольська. Під час російсько-шведської війни ця жінка відіграла роль зв'язкової між польським і шведським очільниками Станіславом Лещинським і Карлом XII та українським гетьманом Іваном Мазепою. Після закінчення російсько-шведської війни відбудувати свою любешівську резиденцію став Міхал Сервацій Вишневецький. Поставив тут новий мурований бароковий палац і розбив чудовий ландшафний парк.

Після М.-С. Вишневецького Любешовим володіла його дочка Ельжбета, заміжня за Замойським. Донька останніх – Катерина Замойська передала Любешів разом з усім любешівським маєтком у спадок чоловікові Яну Каролу Мнішкові, генералу польських коронних військ. Тяганина за велику польську земельну маєтність між численними родичами призвела до продажу в 1754 р. Любешівщини Яну Антонію Чарнецькому, брацлавському каштеляну, нащадки якого володіли Любешовим до II світової війни.

За те, що не підтримав Барську конфедерацію 1768 р., Чарнецький був покараний польськими конфедератами сплюндруванням містечка Любешова. Паралельно з цими подіями Ян Антоній збудував в Любешові капуцинський монастир і костел при ньому, в якому й був згодом з почестями похований. Сини Антоній і Францішек одідичили маєток після батька.

Після третього поділу Польщі в 1793 р. Любешів увійшов до складу Російської імперії, до Пінського повіту Мінської губернії. Він став волосним центром і центром поліцейного округу, в якому був свій постійний представник з виконання військової повинності.

У той час в Любешові відбувалось чотири ярмарки на рік: 2 травня, 29 червня, 8 вересня і 6 грудня (за ст. ст.), які значно посилювали його економічну спроможність. З 1886 по 1898 рр. кількість міського населення в Любешові зросла з 882 до 2739 мешканців. В містечку діяли 2 цегельні заводи, 14 крамниць, реміснична школа. Була 1 лікарня на 10 ліжок, в якій діяли 4 амбулаторні приймальні, 1 лікар і 1 фельдшер.

Внаслідок рішень Ризького договору 1921 р. Любешів увійшов до Камінь-Каширського староства Пінського повіту Поліського воєводства. В 1940 р., після запровадження нового адміністративного поділу в новоствореній Волинській області, Любешів отримав статус селища міського типу і став районним центром.

Уславлена Любешівська школа піарів, яка розпочала свою діяльність на межі XVII–XVIII століть, так само як інші релігійні інституції піарівського ордену та ордену капуцинів, була ліквідована російською владою в 30-ті рр. XIX ст. До наших днів збереглися лише приміщення піарівського монастиря, в якому свого часу діяв колегіум та костел капуцинів, який сьогодні служить місцевим римокатоликам.

З любешівського палацового комплексу Вишневецьких/Чарнецьких до сьогодні збереглась лише в'їзна брама з середини XVIII ст.

Олена Бірюліна

Література:

Бишевич П. К. Любешівщина : з глибини століть у майбуття : іст.-краєзн. нариси / П. К. Бишевич, І. С. Журавлюк, П. А. Клубук. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 228 с.

Бондаренко Г. В. З історії назв районних центрів, міст і селищ міського типу Волинської області / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк // Педагогічний пошук. – Луцьк, 1999. – № 1(2). – С. 77.

Бренчук О. І. З історії містечка Любешова в XV–XVIII століттях / О. І. Брендчук // Минуле і сучасне Волині : літописні міста і середньовічна культура : матеріали VIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 70–71.

Бренчук О. І. Любешів / О. І. Брендчук, О. С. Горбач // Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К., 1970. – С. 456–464.

Бущик П. Г. Ми від роду – українці : краєзн. нариси з іст. Любешівського р-ну / П. Г. Бущик. – Луцьк : Вісник і К°, 2004. – 334 с.

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – К. : Поліграфкнига, 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про Любешівський район – с. 85–87.

Волинь туристична : путівник. – К. : Світ успіху, 2008. – 363 с. : іл.

Про смт. Любешів – с. 190–192.

Коваль А. П. Знайомі незнайомці: походження назв поселень України / А. П. Коваль. – К. : Либідь, 2001. – 302 с.

Про смт. Любешів – с. 215.

Любешівщина : іст.-краєзн. нарис. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 151 с.

Про смт. Любешів – с. 13–14.

Пясецький В. З історії районних центрів Волинської області / В. Пясецький // Минуле і сучасне Волині та Полісся : історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 238–270.

Про смт. Любешів – с. 255–257.

Україна : книга фактів / уклад. Н. В. Лістратенко. – Х. : Книж. клуб, 2006. – 318 с.

Про смт. Любешів – с. 126.

Бренчук О. Місто над Стоходом / О. Брендчук // Нове життя. – 1983. – 25, 28 черв. ; 5, 9, 14 лип.

Давидюк В. Любешів : до таємниці назв / В. Давидюк // Нове життя. – 1989. – 4 черв.

Кравчук П. Нашому Любешову – 520 років / П. Кравчук // Нове життя. – 2004. – 1 трав. ; 10 лип.

Любешів // Досвіт зоря. – 1998. – 20 серп.

Мандзюк Д. Поліський «Голівуд» / Д. Мандзюк // Волин. губерн. відомості. – 2005. – 29 верес. – С. 8.

Наше селище – наш дім // Нове життя. – 2004. – 20 берез.

Неймарк К. Любешів / К. Неймарк // Нове життя. – 1984. – 18 верес.

Новаковський О. Від легенди до дійсності / О. Новаковський // Нове життя. – 1994. – 11 жовт.

Таємниці історії : Любешову 520 років чи більше? // Волинь. – 2004. – 18 верес.

Тинчук В. Історія не обминала Любешова / В. Тинчук // Нове життя. – 1994. – 2 лют.

Федорович М. Сюрпризи не від Любаша та Ядвиги / М. Федорович // Молода Волинь. – 1994. – 23 верес.

Якименко М. Зелена перлина Волині / М. Якименко // Голос України. – 2005. – 5 листоп. – С. 10.

Якименко М. Між Стоходом і Прип'яттю / М. Якименко // Голос України. – 2004. – 19 жовт.

* * *

Любешів // Географічна енциклопедія України. – К., 1990. – Т. 2. – С. 301.

Любешів // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 1391.

Любешів // УРЕ. – К., 1981. – Т. 6. – С. 249.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К. : Кий, 2001. – 189 с.

Про смт. Любешів – с. 80.

* * *

Encyklopedja kościelna: т. XIX. – Warszawa, 1893.

Książka jubileuszowa dla uczczenia pięćdziesięcioletniej działalności literackiej J. I. Kraszewskiego. – Warszawa, 1879.

Polski słownik biograficzny: zszyt 18. – Kraków, 1938.

Słownik geograficzny Królestwa polskiego i innych krajow słowiańskich: т. II. – Warszawa, 1881.

Słownik geograficzny Królestwa polskiego i innych krajow słowiańskich: т. V. – Warszawa, 1884.

500 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про с. Мокрець, тепер Турійського району (1509)

За даними В. П. Шульгача, автора лінгвістичного дослідження «Ойконімія Волині. Етимологічний словник-довідник», село Мокрець згадується у документах вже в першій половині XVI століття, а саме – у 1509 році. В основі найменування села лежить діалектичний апелятив – МОКРЕЦЬ – «мокра заболочена низовина».

У 1534 році Мокрець належав князю Кузьмі Івановичу Заславському, одруженому на княгині Анастасії Юрїївні Гольшанській-Дубровицькій. За ревізією Володимирського замку 1545 року це село фігурує вже як власність князя Андрія Михайловича Козики Замлицького, який був зобов'язаний утримувати і ремонтувати В'їзну вежу означеного замку.

Князь Андрій Козика помер у 1550 році і село залишилось у власності його дружини Анастасії Кірдеївни Козичини, яка в 1570 році платила з Мокреця від 10 димів (дим – одиниця оподаткування, господарська оселя, в одному димі проживало в середньому 6–10 осіб) і 7 городників (категорія селян, яка наймитувала або наймалася на сезонні роботи). У 1577 році їхній син Дмитро Андрійович Замлицький (Козика) платив з села податок від 14 димів і 10 городників. Ймовірно, він розділив село між своїми спадкоємцями, бо під 1629 роком документи фіксують двох власників села Мокрець Порицької волості – онуків Дмитра Замлицького (Козики), двоюрідних братів Петра і Шимона Козик. У власності Петра Козики було 35 ½ дима, а Шимона Козики – 42 дими.

За твердженням дослідника Волині О. Цинкаловського в XIX столітті Мокрець разом з присілками перейшов до графів Ронікерів і залишався в їхньому володінні до 1939 року. У кінці XIX століття село Мокрець входило до Вербської волості Володимир-Волинського повіту. В ньому було 141 дим, 604 жителі, церква, церковно-парафіяльна школа.

Церква Святого Успіння – дерев'яна, збудована у 1881 році. Церковний причт складали священник і псаломщик. У 1905 році за 15 сажнів (1 сажень становить 213,36 см) від церкви були збудовані дерев'яні причтові приміщення і надвірні будівлі. При церкві було 72 десятини (1 десятина становить 1,09 га) 2234 квадратні сажени (2400 кв. сажнів становлять 1 десятину) землі в 11 наділах на відстані 1–5 верст (1 верста становить 1 км 66 м) від будинку священика. З цієї землі 5 ½ десятини – присадибної, 20 десятин – орної, 40 десятин – сінокосу, 6 десятин – лісу. При церкві був молодий фруктовий сад.

На 1914 рік до церкви належало 1453 парафіяни. Приписним було село Туропень, в якому була Хрестовоздвиженська церква. Богослужіння проводилось почергово. При церкві було 31 десятина 2280 квадратних сажнів землі, вписаної в загальну кількість землі по селу Мокрець.

Вікторія Білик

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною : ч. I. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVI ст. / О. Баранович. – К., 1930. – 156 с.
 Про с. Мокрець – с. 82.

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1970. – 746 с.

Про с. Мокрець – с. 710.

Переверзев К. Справочная книга о приходах и монастырях Волынской епархии / К. Переверзев. – Житомир, 1914. – 444 с.

Про с. Мокрець – с. 61.

Селянський рух на Україні, 1569-1647 рр. : зб. док. і матеріалів. – К. : Наук. думка, 1993. – 533 с.

Про с. Мокрець – див. Географічний покажчик.

Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. : (Волинь і Центральна Україна) / Н. Яковенко. – К. : Наук. думка, 1993. – 416 с. : іл.

Про власників с. Мокрець – с. 332.

Ярмолюк З. Мокрець / З. Ярмолюк // Ярмолюк З. Вверх по Турії / З. Ярмолюк. – Луцьк, 2003. – С. 134-141.

Ярмолюк З. Про Турійськ і Турійський район / З. Ярмолюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2000. – 27 с.

Про с. Мокрець – с. 17.

Самчук В. Село моє / В. Самчук // Нар. слово. – 2000. – 26 серп.

Село, де є 200-літня церква і музей воїнської слави // Нар. слово. – 2003. – 19 черв.

* * *

Цинкаловський О. Мокрець / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 113.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К. : Кий, 2001. – 189 с.

Про с. Мокрець – с. 90.

500 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про с. Хобултова, тепер Володимир-Волинського району (1509)

Хобултова – село, центр сільської ради, розташоване за 11 кілометрів від Володимира-Волинського. Вперше згадується в писемних джерелах в 1509 році. Як пише дослідник-ойконіміст В. Шульгач, в основі найменування «Хобултова» лежить антропонім «хоболт» – «землю его Хоболтовъскую» (1509), «в Хоболтове» (1518), «гай Хоболтовский» (1577). Територія села була заселена ще в давні часи. В 30-х роках ХХ століття М. Качковський відкрив тут могильник тшинецько-комарівської культури, де були знайдені бронзові кельтські сокири, зброя, прикраси. В урочищі Корчунок знайдено залізну булаву і фрагменти посуду V–VI ст. н. е. О. Цинкаловський в урочищі «Бегета» відкрив кілька давньоруських курганів.

Одним з перших документів, в якому згадується Хобултова, була грамота польського короля Жигмонта I Старого феодалу Костюшку на право стягувати мито з приїжджих купців. Так, в середині XVI

століття луцькі купці змушені були платити мита, введені феодалами в 57 населених пунктах, серед них зустрічається Хобултова.

З 1545 року село стало власністю бояр Костюшковичів-Хоболтовських, які повинні були забезпечувати одну городню Володимирського і Луцького замків. У 1577 році власником Хобултової був Богдан Костюшкович-Хоболтовський. Тут було 9 димів, а в 20-х роках XVII століття – 45. Хобултова не раз згадується в документах XVI–XVII ст. (відомо 6), в яких фіксуються факти втечі підданих місцевих власників. Зокрема, один з них, складений 1620 року, свідчить про «втечу підданих Гаврила Костюшковича-Хоболтовського з с. Хоболтова до маєтку володимирського земського судді Яна Зеленського с. Хмелів-Болоховичі».

Не менш цікавими є волинські грамоти XVI століття, де згадується с. Хобултова і його власники. Серед них «Привінковий запис Богдана Костюшковича-Хоболтовського його жінці Олені Тимофіївні Кисілівні на суму грошей на третині маєтку», складений 23 січня 1567 року, а також «Дарчий запис Івана Романовича Сенюти на третину маєтків, дарованих його жінці Ганні Хоболтовській», складений 13 січня 1576 року.

У 60-х роках XIX століття в Хобултовій було 4 маєтки: панів Граббе, Тишевича, Качковської, Рудницької, серед яких найбільшим був маєток Качковської в 217 десятин. На кінець XIX століття в Хобултовій було 80 домів і 487 жителів, дерев'яна церква, фільварок Качковських, церковнопроходська школа.

Тамара Садовник

Література:

Кучинко М. М. Археологічні пам'ятки Волині / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко. – Вид. 2-ге, виправл. і доповн. – Луцьк : Вежа, 1995. – 167 с.

Про с. Хобултова – с. 118.

Петрушак К. Ф. Хобултова / К. Ф. Петрушак, Н. І. Хмара // Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область. – К., 1970. – С. 152–161.

Сас П. М. Феодалные города Украины в конце XV – 60-х годах XVI в. / П. М. Сас. – К. : Наук. думка, 1989. – 231 с.

Про с. Хобултова – див. Географический указатель.

Селянський рух на Україні 1569-1647 рр. : зб. док. і матеріалів. – К. : Наук. думка, 1993. – 533 с.

Про с. Хобултова – див. Географічний покажчик.

Цинкаловський О. Хобултова / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся. : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 493–494.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К. : Кий, 2001. – 189 с.

Про с. Хобултова – с. 142.

450 РОКІВ**від часу першої писемної згадки про с. Кукли,
тепер Маневицького району (1559)**

Найраніша на сьогодні дата першої писемної згадки про с. Кукли – 1559 рік. В той час воно входило до складу великої земельної власності князівського роду Чорторійських. Існує кілька припущень щодо назви села. Найбільш правдоподібним видається походження від назви бур'яну «кукіль» або від слова з литовської мови «koklis (kokliai)», що означає «кахля (кахлі)».

У 1577 р. з 8 кукольських димів (дим – оселя, в якій проживала сім'я підданих в середньому з 10 душ і за яку з пана стягувався державний податок) платив податок кн. Михайло Олександрович Чорторійський, житомирський староста (+1582), а 1583 р. його удова Софія Юріївна Ходкевичівна сплачувала з 8 димів, 5 городників (городник – найманий, найчастіше сезонний робітник).

Син Михайла і Софії Юрій Чорторійський перейняв у спадок від батьків значні земельні володіння, зокрема й Чорторійську волость, до складу якої входили Кукли. Новий господар був прихильником новопосталої Уніатської церкви, активним її захисником на державному рівні. А ще залишився в історії як вельми неощадливий господарник, який вже у 1590-х рр. почав масово розпродавати основні маєтності своїх предків. Зокрема, в 1598 р. Юрій Михайлович Чорторійський продав Кукли Петру Кукольському.

Шляхтичі Кукольські – Петро і його брати Богдан та Іван входили до кола слуг князівського роду Чорторійських. Очевидно, що і прізвище Кукольський походить від назви села, яким ще раніше, як вислугою, володіли предки братів, але з якихось причин втратили.

Недовго господарював в Куклах П. Кукольський, тому що у 1603 р. кн. Юрій Михайлович Чорторійський продав магнатові з Литви мінському воєводі Янові Пацу за величезну на той час суму в 400 тис. польських злотих всю Чорторійську волость, в тому числі і Кукли та Кукольську Волю. Спадкоємці Я. Паца володіли придбаними селами ще з десятирок років.

Цінною історичною пам'яткою того часу є рукописне Євангеліє, переписане в 1611 р. в Куклах Андрієм Яковичем зі Старого Самбора. Замавив книгу волинський шляхтич Марко Жоравницький. Сьогодні раритет зберігається в колекції Волинського краєзнавчого музею.

Згідно з тарифом подимного податку 1629 р. власником Куклів, Кукольської Волі і «руди коло Кукол» виступає Габріель Стемпковський, представник галицького зем'янського роду, брацлавський каштелян (1631–1634), володимирський староста (1636–1643). За документом тоді в Куклах було 43 дими, у Кукольській Волі – 37 димів, на рудні – 6 димів, які, очевидно, заселені були сім'ями робітників залізнорудного виробництва.

Кукольська Воля – поселення, заселене Г. Стемпковським принадженими селянами-втікачами, завдяки своєму вигідному розташуванню поблизу тракту на Пінськ переросло в містечко під назвою Оконська Воля (далі – Оконне, Оконськ), для якого Г. Стемпковський здобув у 1643 р. магдебурзький привілей.

Представники родини Стемпковських володіли Куклами до початку XIX ст. Зокрема, у 1798 р. в селі господарювали Текля і Магдаліна Стемпковські, які володіли тут 53 дворами, в яких проживали 334 селянини, 5 міщан, 3 осіб духовного стану. Ще 16 осіб шляхетського походження (очевидно, сім'ї власниць) жили в дерев'яному панському будинку. В селі був млин, діяла Св. Михайлівська церква. Неподалік Куклів працював невеликий поташний завод, на якому було задіяно 11 робітників з числа вільнонайманних. У середині XIX ст. куклинський поміщик влаштував у селі винокурний завод.

У кінці XIX ст. і на початку XX ст. Кукли належали сім'ї Целецьких, які володіли тут 3,501 десятин землі.

Олена Бірюліна

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною: ч. I. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. / О. Баранович. – К., 1930. – 156 с.

Про с. Кукли – с. 58.

Бірюліна О. З історії села Кукли на Маневиччині в XVI-XIX ст. / О. Бірюліна // Минуле і сучасне Волині та Полісся : історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 112–113.

Заяць А. Урбанізаційний процес на Волині в XVI-першій половині XVII століття / Заяць А. – Львів : Добра справа, 2003. – 205 с.

Про с. Кукли – с. 115.

Селянський рух на Україні, 1569-1647 рр. : зб. док. і матеріалів. – К. : Наук. думка, 1993. – 533 с.

Про с. Кукли – див. Географічний покажчик.

Словарь древнерусского языка (XI–XIV вв.) / под ред. Р. Аванесова: т. IV. – М., 1991. – 559 с.

Про с. Кукли – с. 327.

Словарь украинского языка, собранный редакцией журнала «Киевская Старина»: т. II. / редактировал, с добавлением собственных материалов Б. Д. Гринченко. – К., 1908. – 543 с.

Про с. Кукли – с. 321.

Хомич П. З історії села Кукли / П. Хомич, О. Бірюліна, Ф. Бусел // Маневиччина крізь віки: наук.-краєзн. нарис. – Луцьк, 2005. – С. 270–278.

Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. : (Волинь і Центральна Україна) / Н. Яковенко. – К. : Наук. думка, 1993. – 416 с. : іл.

Про власників с. Кукли – с. 109, 216.

Штинько В. Божий знак над Куклами / В. Штинько, Є. Ковальчук // Волинь. – 2004. – 29 лип.

* * *

Цинкаловський О. Кукли / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від. найдавніших часів до 1914 року) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 584.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К. : Кий, 2001. – 189 с.

Про с. Кукли – с. 74.

450 РОКІВ

від першої згадки про с. Кошів, тепер Луцького району (1559)

Уперше село Кошів згадується у 1559 році в договорі між луцькою римо-католицькою капітулою і Франціском Фальчевським, торчинським старостою, про оренду ним костьольних маєтків Садів, Горзвин, Кошово і Собіхлібці. Назва села, за В. Шульгачем, походить від антропоніма «Кош» або «Ковш».

У 1570 році село належало вдові Франціска Фальчевського. У 1577-му власником поселення значиться Петро Фальчевський, який платив з нього за 26 димів (дим – одиниця оподаткування, господарська оселя, в якій проживало в середньому до 10 осіб), 4 ремісників, 21 городника (городник – найманий або сезонний робітник). Вищезгадані власники села Францішек і Петро Фальчевські були найближчими родичами відомого луцького католицького єпископа Юрія Фальчевського. За О. Цинкаловським, у XVI столітті в селі була дерев'яна церква. Кошів і пізніше фігурує в документах як село луцьких католицьких єпископів, один з яких у 1583 році платив з 15 ланів, 16 півланків, 8 городників, 4 комірників, 1 вального колеса і 1 священника.

З 90-х років XVI століття і до 40-х років XVII століття документи фіксують втечі з села його мешканців. За цей час втікали піддані інших маєтків до маєтків луцького єпископства (наприклад, у 1594 році до Кошова переселилися піддані Станіслава Лашка та Івана Яковицького). 25 квітня 1620 року луцький єпископ, коронний підканцлер Андрій Липський подав скаргу до луцького гродського уряду на Юрія та Василя Микулинських-Мелешків про спустошення наїздами його маєтків у Садівській і Торчинській волостях Луцького повіту Волинського воєводства, що призвело до втеч підданих (з села Кошів – чотирьох родин), та зізнання з цього приводу генерального возного Яна Русовського. Ще одна втеча селян зафіксована під 1636 роком.

За тарифом подимного податку 1629 року в селі налічувалося 54 дими. Поселення й надалі належало луцькій єпископії і входило до

складу Садівської волості. У кінці XIX століття село Кошів відійшло державній скарбниці, у ньому було 52 дома і 310 жителів. На початку XX століття, оскільки церкви в селі Кошів уже не було, віруючі села були парафіянами садівського Казансько-Богородичного храму, збудованого в 1909 році. Найближчі торговий та лікувальний заклади розташовувалися в містечку Торчин. Можна припустити, що кошівська молодь навчалася в міністерському училищі, яке було в селі Садів. На даний час село входить до Садівської сільської ради.

Орися Яковець

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною : ч. I. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. / О. Баранович. – К., 1930. – 156 с.

Про с. Кошів – с. 30.

Гуртовий Г. Села «Торчинського ключа» XV-XVIII століть: Кошів / Г. Гуртовий // Гуртовий Г. Торчин – передзвін віків : іст.-краєзн. нариси / Г. Гуртовий – Луцьк, 2003. – С. 335–336.

Кучинко М. М. Археологічні пам'ятки Волині / М. М. Кучинко, Г. В. Охріменко. – Вид. 2-е, виправл. і доповн. – Луцьк : Вежа, 1995. – 167 с.

Про с. Кошів – с. 134.

Переверзев К. Справочная книга о приходах и монастырях Волынской епархии / К. Переверзев. – Житомир, 1914. – 444 с.

Про с. Кошів – с. 237.

Рудецький П. Луцький біскуп Юрій Фальчевський / П. Рудецький // Старий Луцьк: наук.-інформ. зб. – Луцьк, 2005. – Вип. II. – С. 104–106.

Селянський рух на Україні, 1569-1647 рр. : зб. док. і матеріалів. – К. : Наук. думка, 1993. – 533 с.

Про с. Кошів – див. Географічний покажчик.

* * *

Цинкаловський О. Кошів / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – С. 553.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – К. : Київ, 2001. – 189 с.

Про с. Кошів – с. 70.

450 РОКІВ

від часу надання м. Берестечку Магдебурзького права (1559)

XVI століття стало якісно новим в урбанізації (містоутворенні) Волині, оскільки в цей час ряд волинських населених пунктів отримали локаційні привілеї. Берестечко, яке вперше згадується як село Берестки Перемишльської волості у грамоті Великого

князя Литовського Казимира Ягеллончика від 1 червня 1445 року, локаційний привілей отримало 7 червня 1547-го. За ним Великий князь Литовський, король польський Сигізмунд II Август надав дозвіл власнику князю Фрідріху Глібовичу Пронському закласти у селі Берестечко місто, проводити щотижневий торг (кожного понеділка) та два ярмарки щорічно і утримувати корчми.

Князь Фрідріх Пронський отримав Берестечко як посаг дружини Федори Богушівни Боговитини, з якою побрався 1544 року. Він помер у 1555 році і Федора Богушівна вийшла заміж за гнєзненського каштеляна Миколу Чжебуховського. У 1559 році Микола Чжебуховський отримав для Берестечка Магдебурзьке право – право на самоврядування, у тексті якого зазначалося, що в поселенні вже «замокъ забудованъ и пры немъ местечко осажено естъ».

Обов'язковими атрибутами кожного міського поселення на той час були урядові установи і заклади, храми, а в територіальному плані – і передмістя. Документи засвідчують, що на 1571 рік в Берестечку була церква Різдва Пресвятої Богородиці, а також існувала в'язниця. Станом на XVII ст. в Берестечку вже фіксується передмістя, яке є важливим компонентом міського просторового розвитку. Отже, на цей час місто, яке до 1596 року було у власності князя Олександра Пронського, а після його смерті належало Андрію Лещинському, одруженому з вдовою попереднього власника, активно розвивалося. Завдяки О. Пронському і А. Лещинському, які були кальвіністами, Берестечко на тривалий час стало центром аріанства – радикального напрямку кальвінізму.

Козацька революція 1648–1657 років під проводом Богдана Хмельницького мала для Берестечка двояке значення. З одного боку, воно стало знаним у зв'язку з битвою 28 червня – 10 липня 1651 року, а з іншого – в результаті військових дій розвиток міста уповільнився, воно фактично занепадало. Після Берестецької битви польський король Ян Казимир в честь перемоги над козаками заклав у місті римо-католицький костел, при якому у 1693 році було закладене будівництво монастиря тринітаріїв.

У кінці XVII століття Берестечко належало Карчевським. Каштелян галицький Томаш Карчевський розпочав будівництво нового костелу, яке тривало впродовж 1711–1733 років. Завершив будівництво костелу в другій половині XVIII століття новий власник міста Ян Замойський.

У результаті третього поділу Речі Посполитої Берестечко у 1795 році, як і вся Волинь, перейшло до Російської імперії і включене до складу Дубнівського повіту Волинської губернії як центр Берестецької волості. Впродовж століття відбулися часті зміни власників міста. У 1795 році Андрій Замойський відпродав Берестечко графині Катерині Плятер, яка у 1802 році заклала будівництво нового маєтку. Наступними власниками Берестечка документи

вказують Верлінських, Озаровських, а у 1870 році воно перейшло до Вітославських. По смерті Віктора Вітославського у 1889 році Берестечко стало власністю Раціборовських. У 1923 році помер останній власник маєтку Віктор Раціборовський, а його мати передала маєток черницям-францисканкам, де вони відкрили сиротинець.

За Ризьким мирним договором 1921 року Берестечко в складі Волині залишилося в межах Польщі і ввійшло до складу Горохівського повіту. 19 вересня 1939 року в місто вступила Червона армія. У січні 1940 року Берестечко стало районним центром і містом районного підпорядкування. У 1959 році Берестечківський район було ліквідовано; Берестечко ввійшло до складу Горохівського району, де залишається й нині.

Вікторія Білик

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною: ч. I. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVI ст. / О. Баранович. – К., 1930. – 156 с.

Про м. Берестечко – с. 58.

Заяць В. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття / В. Заяць. – Львів : Добра справа, 2003. – 206 с.

Про м. Берестечко – див. Показчик міських поселень.

Селянський рух на Україні 1569-1647 : зб. док. і матеріалів. – К. : Наук. думка, 1993. – 533 с.

Про м. Берестечко – див. Географічний показчик.

Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. : (Волинь і Центральна Україна) / Н. М. Яковенко – К. : Наук. думка, 1993. – 416 с. : іл.

Про власників м. Берестечко – с. 212, 295, 311.

* * *

Ropek L. Świątynie Wołynia. – Lublin, 1997. – 370 s.

Про м. Берестечко – с. 51.

Raḡowski G. Przewodnik po Ukrainie Zachodniej: część I. Wołyn. – Pruszków, 2005. – 463 s.

Про м. Берестечко – с. 211–217.

Spis waŹniejszych miejscowości w powiecie Starokonstantynowskim na Wołyniu. – Stary-Konstantynów, 1910. – 765 s.

Про м. Берестечко – с. 474–486.

225 РОКІВ**від часу спорудження Успенської церкви у с. Старий Порицьк,
тепер Іваничівського району (1784)**

Село Старий Порицьк – одне з давніх волинських сіл. Стара назва села – Порічеськ. Вперше в писемних джерелах згадується на початку XV століття. В дарчій грамоті князя Вітовта під 1407 роком мова йде про село «Порицко и другое Порицко», яке князь подарував своєму слугі Іллі Вячковичу. Згадку про село маємо неодноразово в пізніших документах під 1450, 1571, 1765 роками.

Село розмістилося на правому березі ріки Луги за 33 км від м. Володимира. Над старим трактом до Сокаля і Белза в Галичині належало до Володимирського повіту Порицької волості.

Село Порицьк у різні історичні періоди належало князям Порицьким (XVI ст.); волинським шляхтичам Загоровським та польській родині графів Чацьких (XVII–XVIII ст.). Власне за останніх власників у XVIII столітті на місці старої дерев'яної церкви з XIV–XVI століть був побудований новий храм в ім'я Успіння Пресвятої Богородиці, який зберігається до нашого часу у селі.

Історик Олександр Цинкаловський пише, що в кінці XIX століття у с. Старий Порицьк було 105 домів і 643 жителі, дерев'яна церква, початкова школа.

Церква дерев'яна, на кам'яному фундаменті, тризрубна, з триярусною (четверики) дзвіницею на західному фасаді. Всі зруби прямокутні, рівновисокі, розчленовані індивідуальним покриттям. Нава більш широка, має плоске перекриття. Четверики дзвіниці рубані, вкриті восьмигранним шатром. Високий двохскатний дах середнього об'єму по коньку увінчано главкою. Церква обшальована вертикально з нащільниками. Перехід від бабинця до центральної частини споруди зроблений у вигляді багатогранного отвору.

Успенська церква в селі Старий Порицьк є пам'ятником архітектури, включена до Державного реєстру національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури України). Охоронний номер 1020.

У другій половині XIX століття було змінено вигляд пам'ятника прибудовою до західного фасаду високої дзвіниці. У 1938 році під споруду було підведено кам'яний фундамент.

Євгенія Ковальчук

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання: (пам'ятники містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 49.

Волинь туристична : путівник. – К. : Світ успіху, 2008. – 363 с. : іл.

Фото Успенської церкви – с. 125.

Гнатюк А. Наче з легенди / А. Гнатюк // Волин. єпарх. відом. – 2007.
– № 8–9. – С. 5.

* * *

Цинкаловський О.Порицьк Старий / О.Цинкаловський // Цинкаловський
О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. – від найдавніших часів
до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 260–261.

225 РОКІВ від часу спорудження церкви Різдва Богородиці у с. Здомишель, тепер Ратнівського району (1784)

Село Здомишель у середині XVI століття входило в склад Ратенського староства й іменувалось Здомиська, про що є згадка в люстрації за 1565 рік: «Село, в якому мешкають слуги Ратенського замку». Писемні джерела повідомляють про між-конфесійну боротьбу, яка мала місце в середині XVII століття між православними і уніатами навкруг церкви в селі Здомишель. Документи Архіву Південно-Західної Росії розповідають, що місцеві жителі були тверді в православ'ї, та їх насильно перевели в унію. Один з актів Віленської археографічної комісії повідомляє про захоплення 9 квітня 1642 року свого храму назад православними, які вигнали уніатів, поставили свого православного священика Павла й повернулися до православної віри.

Старий православний храм XVII століття не зберігся до нашого часу. Нині діюча церква в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці була побудована в 1784 році коштом парафіян.

Церковний історик Микола Теодорович дає опис храму кінця XIX – початку XX століття: «Дерев'яна, спільна з дзвіницею. Стоїть посередині села на невеликому підвищенні. Має форму корабля, однокупольна, 5 дзвонів. Іконостас має чотири яруси, вимагає заміни. Раритет – старовинна плащаниця. На цвинтарі капличка. В 1860 році відкрита церковно-парафіяльна школа».

Церква Різдва Богородиці у Здомишлі 1784 року дійшла до нашого часу. Нині є пам'яткою архітектури, входить до Державного реєстру національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури України) і охороняється законом. Храм дерев'яний, складається з прямокутної в плані подовгастої нави (західна частина перебудована), п'ятистінної апсиди з гранями і майже квадратного в плані притвору з двома ярусами дзвіниці над ним. Верх центрального зрубу – це рідкісний варіант перекриття перехідного типу, який поєднує в собі конструктивні особливості чотиригранного і восьмигранного шатрів.

Західна частина споруди не відділена в інтер'єрі від нави стіною з вирізом, як звичайно в українських дерев'яних храмах, а

виділена лише плоским перекриттям. Незважаючи на перебудови, яких зазнала церква в останній чверті XVIII століття і які змінили первинний традиційний для України тип споруди, церква є пам'яткою волинської архітектурної школи XVII–XVIII століть.

Євгенія Ковальчук

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятники містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 54.

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною : ч. I. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVI ст. / О. Баранович. – К., 1930. – 156 с.

Про с. Здомишель – с. 56.

Денисюк В. Т. Здомишель / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк // Денисюк В. Т. Ратнівська земля : іст.-краєзн. нарис / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – С. 311–316.

Про церкву Різдва Пресвятої Богородиці – с. 315.

Завада В. Т. Церква Різдва Богородиці / В. Т. Завада // Пам'ятки архітектури та містобудування України: довід. держ. реєстру нац. культ. надбання. – К., 2000. – С. 91.

Теодорович Н. И. Волинь въ описаніи городовъ, мѣстечекъ и сель : историко-статистическое описаніе церквей и приходовъ Волинской епархіи: Т. 5. Ковельській уездъ. – Почаевъ, 1903. – 560 с.

Про церкву Різдва Богородиці – с. 334–335.

Храми Волині: фотозбірник / упоряд. : Л. Бабич, В. Свистун. – Луцьк : Вісник, 2004. – 128 с.

Фото церкви Різдва Пресвятої Богородиці – с. 87.

225 РОКІВ

від часу спорудження Стрітенської церкви у с. Залісоччя, тепер Ківерцівського району (1784)

Село Залісоччя розташоване у передмісті давнього волинського містечка Олики, яке у XVI–XVII століттях належало литовським князям Радзивілам. На відміну від своїх владик місцеві селяни були православними. Твердинею їхньої віри стала місцева церква. Свято-Стрітенська церква в селі Залісоччя Ківерцівського району споруджена на кошти місцевих парафіян у 1784 році. Стоїть вона на невисокому мальовничому пагорбі на території старого міста, неподалік Луцької брами, пам'ятки архітектури 30-х років XVII століття, на, так званій, Луцькій дорозі. Нелегкою була доля храму і його вірних у різні історичні періоди.

Церква у Залісоччі – один з досконалих класичних зразків архітектури бароко волинської школи. Церква цегляна, поштукатурена.

За даними церковного літопису, мурована на вапняному розчині з металевою арматурою. Будівля храму має товщину стін близько чотирьох метрів, що вочевидь було продиктовано розташуванням храму на околиці містечка. Споруда виконувала ще й оборонні функції. Збудована місцевими майстрами. Початково церква була кам'яною. Купол м'якої барочної форми підпирають вісім пілонів, а стрункості силуету храму надають вертикальні лінії пілястрів і прорізні високі вікна. Пожежа в першій чверті XIX століття значно пошкодила храм, упав навіть купол. За переказами, не було майстра, котрий би взявся його вимувувати. Однак зголосився один олицький тесля, котрий запропонував збудувати баню з дерева і за півтора місяця завершив роботу. Так уже дерев'яний купол був відбудований місцевими майстрами. У 1864 році церкву капітально відремонтували, покрили жерстю, пофарбували. Наступні ремонти проводились у 1870, 1908, 1910 роках.

В єдиний комплекс з храмом входить і дерев'яна дзвіниця, споруджена 1806 року. Двох'ярусна, завершена куполом споруда має оригінальну форму. Нижній поверх дзвіниці може слугувати і за в'їзну браму.

Стрітенська церква та дзвіниця в селі Залісоччя включені до Державного реєстру національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури України) і перебувають під охороною держави (охоронний номер 120).

В інтер'єрі храму гармонійно поєднуються досконала архітектура доби бароко і волинський іконопис. Іконостас одноярусний часу будівництва храму з скромною декоративною решіткою і розкішними царськими вратами з пишними рокайлями (завитками). Інтер'єр храму доповнюють живописні полотна кінця XVII – початку XIX століть. Це вісім медальйонів із зображеннями святих апостолів, писані олійними фарбами, які розміщені на кожній з восьми колон храму, і зображення святих євангелістів Луки, Матвія, Іоана, Марка. В живописі використана характерна для волинського іконопису кольорова гама – поєднання відтінків червоного, синього і жовтого кольорів. Волинські майстри минулих століть славились й карбуванням по металу. Карбована риза XVII століття прикрашає ікону рідкісного сюжету «Кузьма і Даміан».

Євгенія Ковальчук

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання: (пам'ятники містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія та культура. – 1999. – № 2–3. – С. 51.

Волинь туристична : путівник. – К. : Світ успіху, 2008. – 364 с.

Про Стрітенську церкву – с. 152.

Залесочне, Стретенская церковь 1784 г. // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – К., 1985. – Т. 2. – С. 76–77.

Кам'яне диво в селі Залісочне // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олика і Радзивілли в історії Волині та України : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2006. – С. 194–196.

Теодорович Н. И. Волинь в описанні городоув, мѣстечекъ и сель: историко-статистическое описаніе церквей и приходоувъ Волинской епархіи: т. II: уезды Ровенській, Острожській и Дубенській. – Почаевъ, 1889. – 1120 с.

Про Стрітенську церкву – с. 984-985.

Терський С. Храми Олика / С. Терський // Терський С. Олика: іст. нарис / С. Терський. – Львів, 2001. – С. 36–38.

Стрітенська церква // Храми України. – К., 2000. – С. 220.

История искусства народов СРСР: т. 4. Искусство конца XVII–XVIII веков. – М.: Изобразит. ис-во, 1976. – 472 с.

Про Стрітенську церкву – с. 179.

Ковальчук Є. Сорок років на одній парафії / Є. Ковальчук, В. Штинько // Волинь. – 2001. – 25 січ.

200 РОКІВ

від часу спорудження Михайлівської церкви в с. Замшани, тепер Ратнівського району (1809)

Село Замшани Ратнівського району – одне з давніх волинських сіл. Замшани вперше згадуються в писемних джерелах під 1500 роком. Село знаходиться в низинній болотистій місцевості. Звідси походить і назва села, яка вказує на місце його розташування. Під 1546 роком є документальна згадка «люди села Ратенського Замшане» – «ті, що живуть за мохом» («за болотом»).

У 1809 році коштом парафіян у селі було побудовано церкву в ім'я Святого Архистратига Михаїла. Храм було споруджено на місці старої дерев'яної церкви XVII століття. Церковний історик М. Теодорович в описі церков і парафій Волинської єпархії дає опис церкви в Замшанах на кінець XIX століття: «Стоїть посеред села на рівнинній місцевості. У вигляді корабля, вкрита жерстю. Дзвіниця дерев'яна в два поверхи знаходиться окремо від церкви. Церква має 5 дзвонів, один 12 пудів, три по 7 і один 3 пуди». Священик Н. Переверзєв в «Справочной книге о приходах и монастырях Волинской епархии» згадує церкву в Замшанах як невелику і прикрашену посередньо, а також вказує на кількість парафіян. На початок XX століття церква мала 1796 душ парафіян. Від 1890 року при церкві діяла церковно-приходська школа, розташована в окремому приміщенні. Письмові джерела розповідають про життя релігійної громади в селі в різні історичні періоди. Так, зокрема, в 1880 році церкву відвідав Острозький єпископ Віталій, а через півстоліття 12 серпня 1937 року тут побував архієпископ Алексій (Громадський).

Нині Михайлівська церква в Замшанах входить до Державного реєстру національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури України) і перебуває під охороною держави

(охоронний номер 1064). В об'ємно-просторовій структурі храму використано архітектурні принципи української церкви хатнього типу. Будівля дерев'яна, прямокутна в плані, з п'ятигранною апсидою. Дах двосхилий, увінчаний по коньку декоративною главкою. В інтер'єрі пам'ятник має плоскі внутрішні перекриття. Бабинець відділений від центрального об'єму стіною з аркою-вирізом.

У 1882 році церква була капітально відремонтована і перебудована. Власне тоді відбулися зміни в її архітектурі. Замість старої дзвіниці, яка знаходилась окремо, перед західним фасадом була прибудована нова дзвіниця. Вона з'єднувалась з церквою вузьким переходом, який композиційно виділяв церкву. Дзвіниця трьохярусна, нижній ярус у формі витягнутого прямокутника, середній – квадрат, верхній – восьмирік, вкритий високим шатром. Архітектура дзвіниці характерна для другої половини ХІХ – початку ХХ століть і відображає вплив московської архітектурної школи.

Євгенія Ковальчук

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання: (пам'ятники містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія та культура. – 1999. – № 2–3. – С. 54.

Денисюк В. Т. Замшани / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк // Денисюк В. Т. Ратнівська земля / В. Т. Денисюк, І. О. Денисюк. – Луцьк, 2003. – С. 303–310.

Переверзев К. Справочная книга о приходах и монастырях Волынской епархии / К. Переверзев. – Житомир, 1914. – 444 с.

Про Михайлівську церкву – с. 154.

Тучемський М. Село Замшани, 12 серпня 1937 року, четвер / М. Тучемський // Тучемський М. По глухих закутках Волинського Полісся. – Луцьк, 2007. – С. 104–109.

Теодорович Н. И. Волынь въ описаныи городовъ, мѣстечекъ и сельъ: историко-статистическое описаніе церквей и приходовъ Волынской епархии: т. V. Ковельскій уездъ. – Почаевъ, 1903. – 559 с.

Про Михайлівську церкву – с. 332–334.

100 РОКІВ

від часу опублікування перших публіцистичних і наукових праць В. К. Липинського (1909)

Дослідники спадщини В'ячеслава Казимировича Липинського стверджують, що першою спробою письмового викладу своїх думок у пресі була публікація його статті в газеті «Рада» у 1908 році. Проте, дебют В. Липинського як історика і публіциста відносять до 1909 року. Саме тоді в Кракові вийшла друком його перша праця «Szlachta na Ukrainie». В основу цієї брошури покладено власний

публічний виступ на з'їзді землевласників польського походження в Умані у серпні 1908-го. Цього ж року такі виступи було проведено у Луцьку та Києві. До речі, в Луцьку відчит відбувся на зібранні польської інтелігенції в помешканні його гімназійного товариша, адвоката Броніковського. Здійснивши глибокий історичний екскурс в минуле України, В. Липинський закликав шляхту прилучитись до активної праці задля поширення просвіти серед українського народу, що впливає із прямого обов'язку цієї маєтної верстви. Видаючи працю друком, він говорив про свій намір заснувати видання двотижневика «Przeгляд Krajowy», аби пропагувати поширення ідеї участі шляхти польської культури і римо-католицького обряду віросповідання в політичному та національному відродженні України. З виходом перших чисел часопису (1909) піднялась потужна хвиля спротиву з боку шовіністично налаштованої польської преси. В результаті цього та з причини браку достатньої матеріальної підтримки видання газети невдовзі припинилось.

В. Липинський, починаючи зі студентських літ, займався науковою працею, скрупульозно вивчав архівні документи. Зібравши величезний обсяг історичного матеріалу, в 1909 році надрукував в «Літературно-науковому віснику» у Львові розвідку «Данило Братковський – суспільний діяч і письменник кінця XVII століття». Історичне дослідження молодого Липинського привернуло до себе увагу вже визнаних на той час істориків. Так, відомо, що до видання цієї праці його заохотив Василь Доманицький, з яким вони разом лікувались у Закопаному. А Дмитро Дорошенко охарактеризував доробок В. Липинського, як «...невелику, але високоцінну розвідку, побудовану на новім архівнім матеріалі». Постать Данила Братковського для В'ячеслава Липинського була взірцем безкорисливого служіння заможного шляхтича своєму обездоленому народові. Цей ідеал надихав його протягом всього життя. Символічно, що саме ця історична розвідка була першою.

У 1909 році В. Липинський видрукував ще одну історичну працю «Генерал артилерії Великого Князівства Руського». Головним персонажем тут виступає також наш земляк Юрій Немирич. Це один з найяскравіших представників волинської шляхти, який, не вагаючись, прилучився до національно-визвольної боротьби українського народу під проводом Богдана Хмельницького.

Тоді ж побачила світ і праця В'ячеслава Липинського під назвою «Nasze stanowisko na Rusi – Ukrainie» (Zagajenie prywatnego zebrania w K... w lutym 1909 r.). Порушені питання політичного характеру спонукали автора до видання її під псевдонімом Nobilis Ruthenus.

Таким чином, 1909 рік став роком активного виходу В. К. Липинського на арену публіцистичної діяльності та політичною віхою на шляху формування новітнього погляду на історію України, а саме: започаткування державницької школи в українській історіографії. Плідна праця молодого історика в наступні роки

привела його до визнання «Дійсним членом Наукового Товариства імені Т. Г. Шевченка», що прирівнюється в наш час до звання академіка.

Віталій Кушнір

Література:

Липинський В. Повне зібрання творів, архів, студії. Листування : т. 1. (А–Т) / В. Липинський – К. ; Філадельфія : Смолоскип, 2003. – 960 с.

Про перші публікації В. Липинського – с. 94, 102, 106.

Липинський В. Данило Братковський – суспільний діяч і письменник кінця XVII століття / В. Липинський // Братковський Д. Світ, по частинах розглянутий / Д. Братковський . – Луцьк, 2004. – С. 400–413.

Дильонгова Г. Вацлав Липинський – співзасновник і редактор «Przeglądu Krajowego» (1909–1910) / Г. Дильонгова, М. Філіпович // В'ячеслав Липинський : іст.-політол. спадщина і сучас. Україна : студії. – К., 1994. – С. 68–75.

Миронець Н. Відображення поглядів В. Липинського на тактику боротьби за українську державність у листах до Є. Чикаленка / Н. Миронець; Панькова С. Публіцистичні праці В'ячеслава Липинського на сторінках газети «Рада» / С. Панькова ; Пришляк В. З української «Історії й теорії еліт»: розвідка В'ячеслава Липинського про Данила Братковського (1909) / В. Пришляк // В'ячеслав Липинський в історії, теорії і практиці українського державотворення : матеріали Міжнар. конф. – Луцьк, 2007. – С. 189–197; 285–310; 521–529.

Напханюк Н. Данило Братковський в публіцистичній спадщині В'ячеслава Липинського / Н. Напханюк, Л. Радчук // Данило Братковський – поет і громадянин : матеріали наук.- краєзн. конф., приуроч. 300-й річниці страти Данила Братковського. – Луцьк, 2002. – С. 56–59.

Поліщук Ю. Українсько-польські та українсько-російські відносини в творчості В. Липинського / Ю. Поліщук ; Терещенко Ю. В. Липинський і український суспільно-політичний рух в Галичині у 1907–1917 рр. / Ю. В. Терещенко // В'ячеслав Липинський в історії України : (до 120-річчя з дня народж.). – К., 2002. – С. 147–154; 209–222.

Рудецький П. А. До характеристики світогляду В'ячеслава Липинського / П. А. Рудецький, О. Є. Златогорський // Актуальні проблеми розвитку суспільства : іст. спадщина, реалії та виклики XXI ст. : I Міжнар. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2003. – С. 20–22.

Трофімчук Р. Творчий шлях В'ячеслава Липинського / Р. Трофімчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Рожище і рожищенці в історії Волині та України : проблеми волинезнавства : матеріали XXIII обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2007. – С. 185–190.

«Przegląd Krajowy» («Крайовий Перегляд») // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1996. – Т. 6. – С. 2316.

ПОКАЖЧИК ІМЕН

Антонович В. Б. 20–22
 Білецький Б. М. 29–30
 Борисюк К. В. 116–118
 Гуртовий Г. О. 130–135
 Демчук В. В. 13–15
 Доленга-Ходаковський З. 37–40
 Євницький З. М. 106–108
 Жук Б. О. 22–23
 Караваєв В. Ф. 83–85
 Ковальчук В. Ю. 101–103
 Корнилюк Я. Є. 67–69
 Косач Микола Петрович 97–99
 Косач Михайло Петрович 81–83
 Косач П. А. 40–44
 Куліш П. О. 85–87
 Кучинко М. М. 93–97
 Липинський В. К.
 Ліпінський С. К. 113–114
 Лучук В. І. 88–91
 Маренич А. О. 34–37
 Мах М. М. 15–18
 Мах П. П. 48–51
 Мацко С. 91–93
 Метельницький Р. Г. 109–112
 Миронченко А. Н. 115–116
 Мізюк О. А. 69–70
 Ольшевський Е. М. 51–53
 Пчілка Олена 65–67
 Пясецький В. Е. 9–13
 Ревуха В. С. 56–59
 Рисак О. О. 44–48
 Ромащук Й. О. 124–125
 Савка Ю. Е. 103–105
 Свідзинський А. В. 30–33
 Сензюк І. Д. 126–127
 Струцюк Й. Г. 73–78
 Тиский М. Г. 108–109
 Українка Леся 26–28
 Фітцке Я. Й. 18–20
 Хлебнік П. І. 62–63
 Шингур В. І. 78–81
 Шмаков О. М. 8–9

АВТОРИ ІСТОРИЧНИХ ТА БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК

Антонюк О., молодший науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки філіалу Волинського краєзнавчого музею

Білик В., старший науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Бірюліна О., завідувач відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Бобак О., краєзнавець

Бондаренко Г., кандидат історичних наук, голова Волинського обласного товариства краєзнавців, член-кореспондент Української Академії історичних наук, заслужений працівник освіти України

Вернидубов О., завідувач відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею

Гаврилюк О., науковий співробітник відділу природи Волинського краєзнавчого музею

Гатальська Н., завідувач відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею

Глуцук В., в. о. завідувача відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Грицина Л., провідний науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею

Дубень О., науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Єфремова А., заступник директора Волинської обласної бібліотеки для юнацтва

Жуйкова М., доцент кафедри прикладної лінгвістики Волинського національного університету ім. Лесі Українки

Завада Л., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею

Зінько Д., молодший науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Карабін Н., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Кімлайчук І., молодший науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Ковальчук Є., заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею

Козар Н., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Корецька О., провідний науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Костюк О., молодший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Волинського краєзнавчого музею

Кревська Л., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Криштапук Л., старший науковий співробітник відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею

Кушнір В., завідувач Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського, відділу Волинського краєзнавчого музею

Ланшина Л., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Левицька Т., провідний науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Лис С., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Мержвинська Л., провідний науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Мірошниченко-Гусак Л., старший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею

Навроцька З., завідувач Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Несторук І., старший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Ошуркевич О., фольклорист, етнограф, краєзнавець, заслужений працівник культури України

Рак М., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Садовник Т., провідний науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Силюк А., директор Волинського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України

Старикова О., науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Струцюк Й., письменник

Тищенко Т., завідувач відділу природи Волинського краєзнавчого музею

Троневиц Н., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Федорук Л., науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Філонюк М., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Хомова Т., старший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею

Чашук М., старший науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Яковець О., молодший науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

УКЛАДАЧІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ СПИСКІВ

Бабій В., завідувач відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Гнатюк О., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Голотюк Л., головний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Давидова Г., провідний бібліотекар відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Рибачук О., бібліотекар I категорії відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ ім. Олени Пчілки

Науково-популярне видання

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік

Редактори-упорядники **Євгенія Ковальчук та Емілія Ксендзук**

Відповідальні за випуск **Анатолій Силюк і Людмила Стасюк**

Редактор **Петро Коробчук**

Художній редактор **Володимир Камінський**

Комп'ютерна верстка **Юлії Дегтярук**

Здано до набору 14.12.2008. Підписано до друку 29.12.2008.

Формат 84х60 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Myriad Pro.

Ум. друк. арк. 9,90. Обл.- вид. арк. 13,00. Наклад 800 прим.

Поліграфічно-видавничий дім «Твердиня»

п/с-9, м. Луцьк-21, 43021

тел. : 8-050-2950250

tverdyna@ukr.net

Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України

ДК № 2030 від 14. 12. 2004 р.

Друк МПП «Медіа»

просп. Волі, 27, м. Луцьк, 43010

Свідоцтво Держкомінформу України

ДК № 416 від 12.04.2001 р.

К 17 Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік
/ упр-ня культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ;
Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук,
Е. С. Ксендзук. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2008. – 168 с.

ISBN 978-966-2115-38-3

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, чий життєві шляхи пролягли через Волинь.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат 2009 року. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка і список літератури, в якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є покажчик імен видатних діячів, представлених у ньому, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців..

**УДК 94(477, 83)(059. 3)
ББК 63. 3 (4УКР – 4 ВОЛ) Я 25**